

SEN ŠAMANISMUS KYBERPROSTOR AYAHUASCA ROSIKRUCIÁNI KITARO

MANA

časopis rozšířeného vědomí

číslo 2 zima 1996

cena 35 Kč

Umění snít
Technozázraky
Homeopatie a sen
Šamanskými vrátky
Historie vědomého snění
M. Frýba: Ochočení démonů

Joan Halifaxová: Průhlednost
Nový věk Rosikruciánů
Snění v kyberprostoru
Šamanská cvičení
Snění ve snu
Ambient

2 Ch. McIntosh:
Nový věk Rosikruciánů

6 SEN: Všechno je jen Láska

7 Robert D. Romanyszyn:
Kyberprostor a sen

Teoreticko-filosofická úvaha nad virtuální realitou a některými souvislostmi.

11 Ostman: Technozázraky

Co je to nanotechnologie? Rozhovor s šamanem virtuální reality Charlesem Ostmanem.

12 BIOČIP

(levné počítače ve zkumavce?)

13 Mirko Frýba: Ochočení démonů
v psychokosmu (rozhovor)

O celoživotní práci mezi mnichy, LSD, šamany a terapeutu.

18 S. LaBerge: Probuzení snílka

Rozhovor s průkopníkem „lucidního“, vědomého snění.

22 Tibetská jóga snění, Druhy snů

23 Robert Moss: Léčivé sny

Co to jsou kurzy integrovaného snění? Lze sny využít terapeuticky?

25 Joan Halifaxová: Průhlednost

32 Merilyn Tunneshende:
Snění ve snu

Šamanka, žačka Carlose Castanedy vypráví o zázracích snového světa a své cestě za šamany.

34 B. McGrane: Šamanská cvičení

35 F. A. Wolf: Šamanskými vrátky

Teoretický fyzik studuje šamanství. Vesmír sní? Recept na lepší budoucnost: správný úmysl!

38 Richard Levington: Umění snít

Zamyšlení nad knihou Carlose Castanedy Umění snít a případnými důsledky jeho tvrzení.

43 Ayahuasca

Komentář k obrazům – vizím bývalého šamana, dnes učitele kreslení v Mexiku, Pabla Amaringy.

44 M. Morganová: Učení o Jednotě

Rozhovor s autorkou úspěšné knihy Poselství protinožců. Např. o tom, že hlas není k mluvení: hlas má člověk proto, aby zpíval a radoval se ze zázraku stvoření.

46 Levington: Hlasy z času snů

Na počátku byl sen... tvrdí Aboridžinci. Jejich kosmologie je půvabná, hlubinně ekologická a moudrá.

49 Mary Hendryx:
K čemu se používá tygr

Jaké je vaše (totemové) „zvíře“?

51 Pavel Moravec, Zuzana Škodová:
Homeopatie a sny

Nemoc je poruchou kontaktu. Homeopatické léky mají své tvary, barvy, pocity. Sny pomáhají nalézt léky nebo kontrolovat průběh léčby.

56 AMBIENT a Acid House

Nová hudební teritoria

60 Kitaro: Hudba je magie

(Víte kdo to je Masanori Takahaši?)

63 Petr Dorůžka: 3 CD z oblasti
world music

64 Vize Alana Wattse

Nový věk

Miluj Boha nade vše

Věnuj svůj čas duchovnímu vývoji

Bud' dokonale nesobecký

Bud' klidný, pokorný, činný a mlčenlivý

**Nauč se znát původ »kovů«,
které jsou v tobě obsaženy**

Měj se na pozor před šarlatány a lháři

Žij v ustavičném uctívání nejvyššího dobra

**Nauč se nejprve teorii,
než se pokusíš o praxi**

Bud' milosrdný vůči všem bytostem

Čti staré knihy moudrosti

Pokus se pochopit jejich tajný význam

(Jedenáct pravidel Rosikrucianů)

Výraz »rosikrucian« jistě není neznámý, když se však zeptáte na definici, odpovědi se velmi různí. Někteří tvrdí, že souvisí s esoterním křesťanstvím, jiný jej spojuje s reinkarnací, alchymii nebo kabalou. Všechno to jsou části odpovědi, nikoli odpověď úplná. Co je tedy rosikrucianství? Zkusme říci, že jde o poněkud »undergroundový« myšlenkový a ideový proud, který existuje více než tři a půl století a občas se vynoří na povrch.

Historie rosikrucianství tedy začíná v době vrcholné renesance, která se chystá uvolnit cestu novověku, reprezentovanému tehdy nastupujícím barokem. Jsme v Německu na počátku 17. století, země je rozdělena na část protestantskou a část katolickou. Rostoucí intolerance mezi oběma tábory křesťanů brzy spustí mašinerii dosud největší evropské války, která má trvat celých 30 let. Atmosféra je plná napětí a očekávání katastrofy. V intelektuálních kruzích převládá pocit, že evropská kultura se dostala na zcestí.

Tou dobou, takřka v předvečer třicetileté války, zaznívá první rosikrucianý signál. I když se v knize »Echo des Vereins von Rosenkreuz« uvádí, že jakýsi tajný svaz alchymistů a mystiků označovaný tímto jménem byl založen již v roce 1507, a hovoří se o tom, že v roce 1605 vyšlo kniha »Wiederoufbau des verfallen Pallos Tempels«, obsahující domněle jokousi ústovu Rosikrucidnů, proslulá *Fama Fraternitatis*-první manifest rosikrucidnského hnutí - se v Kasselu objevuje v roce 1614, jako součást knihy »Všeobecné přetvoření světa«. Kompletní titul textu (částečně v němčině i latině) byl *Fama Fraternitatis dess laublichen Ordens des Rosenkreutzes*, což znamená »Příběh Bratrstva chválihodného Řádu růžového kříže«. O rok později se v temže městě objevuje další významný rosikrucianý manifest *Confessio Fraternitatis* (Prohlášení Bratrstva R. C.). Autor obou textů zůstal skryt v pozadí.

Dokumenty vypráví příběh muže jménem Christian Rosenkreutz, který se měl narodit roku

1378. Když mu bylo 16 let, rozhodl se navštívit Střední Východ a strávil nějaký čas v arabském Damašku, kde pravděpodobně existovala jakási utopická komunita. V *Confessio* se o tom píše takto: »Obyvatelé Damašku se řídí zcela jiným politickým řádem než vládne jinde. Rozhodující slovo tu mají moudří a rozumní mužové, kteří se ve jménu krále řídí zvláštními zákony«. Rosenkreutz se v Damašku naučil arabštině a dostalo se mu i vědeckého a okultního vzdělání. Dostal se také k záhadné »Knize M«, kterou přeložil do latiny. Po třech letech pobytu v Damašku odchází do posvátného marockého města Fezu, sídla jedné z nejstarších islámských universit na světě. V knize se píše, že »Ve Fezu se setkal s Elementálními obyvateli, kteří mu odhalili mnohá tajemství...« (Snad jsou mýněni Elementálové - duchové žilví známí z magie).

Po dvou letech ve Fezu se Rosenkreutz se svým učením vydává zpátky do Evropy. Nejdříve vstupuje do Španělska, tam se však setkává pouze s nepřátelstvím a posměchem. Totéž se opakovalo i v jiných zemích, a tak se vrací do Německa, kde kolem sebe shromažďuje skupinku věrných, kteří se rozhodli sdílet jeho ideály: to měl být počátek Bratrstva růžového kříže. Bratrstvo mělo své ústředí v budově, která se nazývala *Dům svatého ducha*. Bratři se zavázali věnovat studiu, šíření dávných moudrostí, cestování po světě a léčení nemocných. Říká se, že jeden z Bratrů R. C. vyléčil mladého vévodu z Norfolku z malomocenství. Christian Rosenkreutz prý žil do roku 1484 - zemřel tedy ve věku 106 let.

Bratrstvo ve své činnosti pokračovalo i po jeho smrti. V roce 1604 při přestavbě sídla narazili Bratři na zarděně dveře, na kterých byl nápis »otevřít za 120 let«. Za dveřmi našli sedmistěnné sklepem', kryptu osvětlenou umělým Sluncem. Stěny, strop i podlaha byly pomalovány symbolickými obrazy. Byly tu komody, ve kterých byly nalezeny knihy a rituální předměty. Uprostřed krypty stál oltář a před ním rakev, ve které bylo dokonale uchované tělo Christiana Rosenkreutze. Tolik le-

Rosikruciaciánů

gendo. Tento popis Rosenkreutzovy krypty dokázal rozčeřit představivost mnoha lidí. O dva a půl století později si členové proslulé okultní společnosti Golden Dawn postavili obřadní kryptu přesně podle tohoto popisu. Jedním z klíčových rituálů pro ně byla iniciace symbolicky opakující nalezení Rosenkreutzova těla.

Objev sklepem' byl Bratry R. C. chápán jako znamení, že je čas, aby se společenstvo deklarovalo veřejně a vyzvalo ke spolupráci na studiu ideálů a realizaci cílů Bratrstva další zájemce. Měli bychom si konečně říci o jaké ideály a cíle šlo. Z manifestů samých to jasně nevyplývá, ale zdá se, že Bratři R. C. věřili v systém *uni-versální moudrosti*, zahrnující v sobě znalosti teologie, filosofie, matematiky, alchymie, astrologie atd. Pevně věřili v Krista a Písmo, tvrdili však, že mají přístup i k jiným, tojným knihám starověku a že vědí, jak tyto knihy číst. Snad v tomto případě referují o Kabale, což je, mimo jiné, prostředek k »dekódování« Bible. Tvrdili, že jsou schopni rozumět určitým znakům a písmu, které jsou základem všeho stvoření. I to naznačuje souvislost s kabalistickou naukou, podle níž byl svět stvořen z kombinací písmen hebrejské abecedy.

Kdybychom chtěli jejich systém víry označit jinak, mohli bychom říci, že šlo o jistou formu »gnosticismu«. Gnosticizmem máme na mysli prastarou víru (gnostikové byli předchůdci křesťanů) o tom, že duch člověka byl zlomyslným stvořitelem (Demiurg) uzavřen a spoután hmotou. Člověk prý ve svém těle žije jakoby žil pod vodou a neuvědomuje si, že nahoře je světlo a vzduch, že stačí vyplavat na hladinu a vrátit se do svého přirozeného světelného prostředí. Podle gnostiků však toto postavení není zcela beznadějně, protože někteří lidé vlastní *gnózi*- poznání nebo moudrost - jež jim umožňuje do světla »vyplavat« a naučit to i ostatní. (Toto gnoze, jakožto symbol moudrosti, je často představována ženskou postavou. Řekové ji nazývali Sophia - Motka moudrosti.) Zdá se tedy, že rosikruciaciánství v sobě obsahuje esenci gnosticizmu. Podle Frances Yeatsové byl právě hermetismus, tento souhrn gnostických a kabalistických postupů, vůdčí filosofií renesanční doby.

Za ty nejdůležitější jsou - s ohledem na mystický symbolismus - ovšem považovány jiné spisy R. C.: *Taj-*

né figury Rosikruciaciánů a Chemická svatba Kristyana Rodena dnes jasně. O tom svědčí i poměrně časté diskuse mnoha autorů o povaze rosikruciaciánství. Připomeňme spisy Weinfurterovy či Scheuflerovy: oba hovoří o rosikruciaciánství *zevním* a *vnitřním* neboli *pravém*. Ponechme otázku, zda jde o tajný řád, jenž má své lože, obřady a zasvěcovací rituály (o často splyvající s řádem Svobodných zednářů) nebo zda jde o volné a neorganizované sdružení duchovně vyspělých mystiků všech náboženství, otevřenou. Ať již jde o svaz alchymistů resp. křesťanských mystiků vnitřních či zevních (pravých či nepravých) je důležité, že efekt zmíněných tří manifestů byl ohromující. Ty svého času vyvolaly v Evropě značně kontroverzní reakce. Zatímco jedni Bratrstvo napadali, jiní mu psali žádosti o přijetí nebo dokonce předstírali, že jsou jeho členové. Mnohé jiné společnosti napodobovaly styl a formu manifestů, ať už existovaly či nikoli.

dva homunkulové. Ve střeše věže je otvor, kterým do homunkulů zhůry vstoupí dvě duše. Společnost se pak vrátí do zámku, tentokrát ve dvanácti lodích označených dvanácti znameními zvěrokruhu. Za autora tohoto dokumentu, který byl publikován v roce 1616 ve Štrasburgu, je považován (tehdy devatenáctiletý) Jan Valentin Andreoe. O tomto muži, pastorevi protestantské církve, víme, že počátkem 17. století sám založil několik tajných spolků - jeden se jmenoval »Bratrstvo Kristovo«. Víme také to, že se v pozdějších letech měl stát duchovním učitelem Jana Amose Komenského.

Takové bylo základní poselství tří nejdůležitějších manifestů R. C. z let 1614, 1615 a 1616. Zda podobné bratrstvo skutečně existovalo, nebo to byla pouze inspirační výzva, nabídka modelu, tudíž pouhá mystifika-

V následujícím 18. století se objevuje několik dalších významných textů. Představují například tzv. nové rosikruciaciánské stanovy (1714), naznačující, že jde o alchymický řád - alchymický v duchovním smyslu. Mnozí alchymické výrazy a symbolika: mystik je nazýván Laborantem - experimentátorem, hovoří se o mužském a ženském principu apod. Jeden spis z roku 1763 se pak snaží odhalit iniciační postup, mystickou symboliku, popis zasvěcovací místnosti atd. Jako bychom se zde stávali svědky postupné proměny řádu Bratřů R. C. v řád Svobodných zednářů. Ostatně, existuje názor, že členové podobných tajných společností jako bylo Bratrstvo R. C. přechází v průběhu 18. století do řad Zednářů. Dochází k oproštění od křesťanského mysticismu a ke zjednodušení symboliky: barokní rozjímavou fantasií a citovostí pomalu nahrazuje osvícenecká racionalita a střízlivost. Přesto bychom mohli říci, že podstata poselství - výzva k reformě společnosti a proměně jedince - zůstává, bez ohledu na formální posun, táž.

Vratme se však k rosikruciaciánským idejím, především k jeho představě o nadcházejícím *novém věku*. Již jsme hovořili o tom, že na sklonku 16. století naplňuje vědomí evropských intelektuálů cosi, co bychom mohli

nazvat pocit civilizační krize. Chápou dobu jako zlomovou a věří, že katastrofickou roztržku křesťanského světa se podaří překonat a odvrátit. Věří, že Evropa stojí na prahu *nového věku*, ve kterém převládne duchovní, intelektuální a politické osvícení a bratrská láska. Sama sebe pak vidí jako zprostředkovatele tohoto nového věku.

Rosikrucianskou filosofii, jež bývá prezentována především jako směs náboženství a dobové vědy, lze při bližším zkoumání rozdělit do tří rozličných proudů: za prvé šlo o proud *vědecko-filosofický*, za druhé o proud *sociálně-politický*, a za třetí o proud *hermeticko-kabalisticko-alkhymický*. Všechny tyto proudy se snažily metamorfózu iniciovat ve své zájmové rovině. Stará Evropa stále ještě žije z největšího zážitku 16. věku: otevřel se nový kontinent, Amerika. Pro jedny je to panenská země (Virginie), pro druhé země plná zlota (Eldorado). Idealisté spojují vstup na půdu Nového světa - znovuobjevení neporušeného přírodního světa, nedotknutého dosud civilizací Západu - se vstupem do celého *nového věku*. Jestliže se hovoří o *zlatém věku*, nejde jen o nové přivaly zlatého kovu z rozebraných indiánských pokladů; jde také o alchymickou představu ideální, tj. transmutované společnosti.

Když Shakespeare píše hru *Bouře*, předkládá tím divákům divadelní obraz tehdy tak naléhavě pocítované potřeby reformy, *všenápravy* světa. Důvodů k tomuto obecnému pocitu byla celá řada, od ekonomických, společenských přes ideologické až k duchovním. Motiv »všenápravy« (později jej nacházíme i u Komenského) se objevuje v dobových utopiích, jež jsou zpravidla představami ideálního zřízení - Moore, Campanella, Bacon. Problémem samozřejmě byla »metoda« této všenápravy. Jednou z představ všenápravy, která byla v této době velmi populární a diskutovaná, byl odchod na nějaký vzdálený »rajský ostrov«, nebo kolonizace dosud čisté a neposkvrněné země za oceánem (Virginie), kde lze ideální řád vybudovat takřkajíc na zelené louce. Několik takových pokusů skutečně proběhlo - např. komunita německých osidlenců v Pensilvanii spojila představu spásného exodu právě s rosikrucianskou ideou!

Mohli bychom říci, že jinou metodu tehdy nabízí právě Bratrstvo rosikrucianů. Pokusy o zakládání »ideálních« společenstev jinde (v Novém světě), tak jako pokusy o »podzemní« zakládání »ideálních« společenstev - duchovních bratrstev -, jež se pokouší představu nového způsobu života realizovat takřkajíc »tady a teď«, jsou reakcí na neudržitelný stav Starého světa. Modelem byla *neviditelná* komunita lidí zasvěcených nebo ochotných podstoupit proměnu. Odtud také názory, že v případě Rosikrucianů šlo (a jde) spíše o mystické spo-

lečenství vznešených duchů než o skutečně organizované tajné společenství.

Víme již, že u Rosikrucianů lze předpokládat znalosti duchovní alchymie. V době vrcholící renesance byla alchymie nesmírně populární, bylo by ovšem zjednodušením domnívat se, že se za touto vědou o proměně kovů skrývá jenom hledání zlata. Tehdejší hlad po zlatě, na rovině materiální, doprovázel hlad po všepoznání, po universální moudrosti, symbolizovaný hledáním »kamene mudrák Šlo o průnik do hmoty i ducha - tajemství kamene mudrců bylo tajemstvím postupné *sebeproměny/adepto* alchymie.

Špičky tehdejší vědy (byť by se někomu z dnešního pohledu zdála nevědecká) se tehdy snažily o vzájemný kontakt bez ohledu na hranice států a království.

Splétá se jakási síť alternativního myšlení a idejí, jež měla Evropskou společnost vyvést z tenat středověku. Víme o zákulisní diplomacii těch dob, o snaze působit »osvětově« na královských dvorech. John Dee, působil např. jako zvláštní vyslanec královny Alžběty, je zároveň autorem objemného spisu *Monas Hieroglyphica*, ve kterém se hovoří o sepětí (a analogiích) mikrokosmu a makrokosmu. Víme o něm, že navštívil rudolfínskou Prahu a setkal se zde s mnoha významnými učenci i politiky své doby. Mimochodem Frances Yeatsová (v knize »The Rosicrucian Enlightenment«) považuje Johna Dee za hlavní ideový vliv původních manifestů R. C

Množí se revoluční představy o uspořádání kosmu. Kabala a okultní vědy se pokouší o rozluštění »zakódovaného světa« - hledají klíč k otevření tajemství. Svět se jeví jako magická Pandořina skříňka. Starý cír-

kevně-dogmatický model světa se zdá neudržitelný. Ide- a všenápravy věci lidských, tělesných i duchovních se opírá o vědecké poznání té doby. Lze říci, že jde o analogii alchymické transmutace na společenské úrovni. I v tomto smyslu lze chápat výzvu skutečného či fiktivního Bratrstva růžového kříže.

Abychom lépe porozuměli tehdejšímu očekáváním reformy světa, měli bychom si uvědomit, že tehdejší věda byla »holistická«. Všechno (dosud) souviselo se vším a k myšlence nutné všenápravy - o které ostatně uvažujeme i my dnes - tehdy směřovaly vskutku nejrůznější disciplíny, medicínou a herbalistikou počínaje a všechemií a mystickou kabalou konče. Vyplyvalo to z celkové koncepce bytí a poznání tehdejší doby. Pokud jde o rozvoj interdisciplinárních věd, mohli bychom říci, že i v tomto ohledu je situace našeho »new age« velmi podobná. Tehdejší poznání je pansofické a snaží se pochopit složitou strukturu světa, rozumět spleť systému souvztažností (»korespondenci«).

I tehdejší věda vyžadovala k sestupu do skrytého mystéria přírody lidi schopné mystické intuice, schopné zbavit se v pravou chvíli předsudků vědění a jakýchkoli dogmat. *Mágové* (nikoli ovšem podvodníci nebo šarlatáni), jak si sami říkali, se snažili orientovat se ve všech »tajných«, ale také přírodních vědách. Museli se vyznat v matematice, mystice, číselných i alfabetských hieroglyfech, znacích a symbolech - absorbovali do sebe takřka veškeré vzdělání své doby. Takovému koncentrované, mystické poznání bylo ovšem tajné a vhodné jen pro zasvěcence. Bylo tomu tak z mnoha důvodů, s ohledem k povaze práce vyžadující klid, soustředění, vůli i jisté konstelace duchovních sil. Zároveň existovala hrozba obvinění z čarodějnictví, účelového zkomolení a msty inkvizice. Zasvěcenci tvořili esoterické spolky, tajná bratrstva, a obraceli se k intelektuální, nutně ovšem i k politické elitě. Můžeme se domnívat, že podobných sdružení mohlo být víc. Známa je např. britská »Škola nocí«. Všichni tyto učenci se nedokázali spokojit s vírou ani zjistitelností bezprostředních příčin a následků jednotlivých jevů a hledali jejich hlubší příčiny. Hledali je pomoci »sestupu do temna o magického ticha«.

Astrologicko-kabalistická metoda proměny starého světa v nový spočívala na podivných výpočtech a souvislostech. »Předpovídá se, že v letech těsně před koncem 16. století se v křesťanském světě udá jakási závažná reforma, která smete ze světa nejen Cařihrad, ale i Řím,« referuje Václav Budovec z Budova, který měl zanedlouho stát v čele českého stavovského povstání. Také očekávání pádu obou velkých ideologických center tehdejší Evropy, mocensky rozdělené mezi (nespolupra-

cující) křesťanstvo a Osmanskou říši Turků, naznačuje že »cosi« viselo ve vzduchu. Vypovídá i o přesvědčení mudrců a učenců, že nápravu a proměnu světa nemohou učinit světští mocnáři (včetně církvi a jejich kněží), ale pouze oni sami: duchovní bratrstva učenců-mágů-alchymistů-rosikrucianů.

Všenáprava bylo pro vizionáře pozdně renesančního »new age« otázkou velké kulturní transmuce a společenské regenerace, jež měla být součástí velkých přeměn vesmírných (ke kterým poukazovala astronomie a astrologie). Znovu se nám připomíná Trismegistovo *jak nahoře tak dole*. Podnětem k podobným úvahám daly nejspíš výpočty hvězdopraců kladoucí do přelomových let 16. a 17. věku konec tzv. Velkého roku. Soudili, že Velkým rokem (jenž představoval EPOCHU) se uzavírá další velký cyklus vesmírných pohybů. Všechny hvězdy i planety se navrací do stejných pozic, ve kterých byly před stvořením světa. Návrat k počátku vede k očistění světa, regeneraci a jeho znovuzrození. Nový věk.

Vyšel Rosikrucianům jejich plán nebo nikoliv? Z hlediska vývoje západní civilizace se může zdát, že rosikrucian-ský »new age« ztroskotál, že jeho vize byla utopická. Podívejme se však na některé dopady jejich manifestů a poselství, která jako semínka »roznesl vítr« prostorem a časem. Sestává-li se rosikrucian-ská filosofie ze tří proudů: vědecko - filosofického, sociálně - politického a hermeticko - kabalicko - alchymického, je možno prokázat, že první dva proudy přispěly ke vzniku mnoha učených společností v různých částech Evropy. Týká se to např. londýnské Královské společnosti, která dala vzejtí mnohým vynálezům a idejím, jež přetvářely naši civilizaci.

Jedno zajímavé spojení představuje i náš Jan Amos Komenský (člen Andreaeho kruhu), který se zajímal o reformu společnosti (známé jsou jeho ideje o ideálním státě, ve kterém budou věda a náboženství partnersky vzkvétat) i o reformu vzdělání. Komenský přišel do Anglie v roce 1640 a navázal kontakty s předními vědci té doby. Následovníkem Andreaeho byl, jak známo, geniální mystik Robert Fludd, za předchůdce Rosikrucianů je naopak považován Roger Bacon, narozený již ve 13. století. Je prokázáno, že vědci, se kterými se Komenský v Londýně stýkal, znali hnutí Rosikrucianů. Když Královská společnost v roce 1660 vznikla, bylo pravděpodobné, že její zakladatelé hodlali uskutečňovat právě vědecké a filosofické ideály rosikrucianství. Je také možné, že rosikrucian-ské ideje stály u vzniku jiného hnutí, pozdějších Svobodných zednářů. I zde se nabízí

spojení s Komenským, který se znal se zakládajícími členy Velké Lóže v Londýně. Uvažujeme-li o vlivu zednářském, stačí připomenout, že velká většina těch, kteří stáli u vyhlášení americké nezávislosti, byli právě zednáři. Jiní hráli důležitou roli ve Francouzské revoluci atd. Domyslíme-li souvislosti, vidíme, že vliv Rosikrucianů byl vskutku kolosální. A to jsme se nezmínili o vlivu Rosikrucianství na literaturu, umění a dokonce i hudbu.

Zkoumáme-li podobná hnutí jako Rosikrucianství, svobodní zednáři, řád Templářů nebo legendu Svatého Grálu, vždy odhalíme jen špičku ledovce. Lze se však domnívat, že za těmito fenomény se skrývá neznitelný myšlenkový spodní proud, který protéká historií lidstva a z času na čas se vynoří buďto v některé z esoterických forem nebo třeba jako inspirující impuls v umění,

kde je jeho symbolická hodnota tak patrná. Právě podle těchto kritérií jimiž je hledání věčné krásy a pravdy, lze rosekručníký »imprint« rozeznat.

Je možné najít paralely mezi novým věkem podle rosikrucian-ských představ a očekáváním nového věku dnes? Některé jsme již naznačili. I dnes cítíme, že svět se ocitá v chaosu a chystá se změnit směr. Rosikrucian-ská vize má - bez ohledu na radikální proměnu symboliky - smysl i dnes. Zmínili jsme rosikrucian-ský důraz na univerzálnost. Jedním z aspektů je snaha smířit vědu a náboženství. Vědecká práce by měla obsahovat prvek sebeproměny, osobního osvětlení, jako tomu bylo u dávných alchymistů. Holistická vize světa začíná - tak jako tehdy - spojoval nejružnější disciplíny, nejenom vědu a spiritualitu, ale také umění, architekturu, technologie, politiku a ekologii. I v tomto smyslu je rosikrucian-ský sen stále živý.

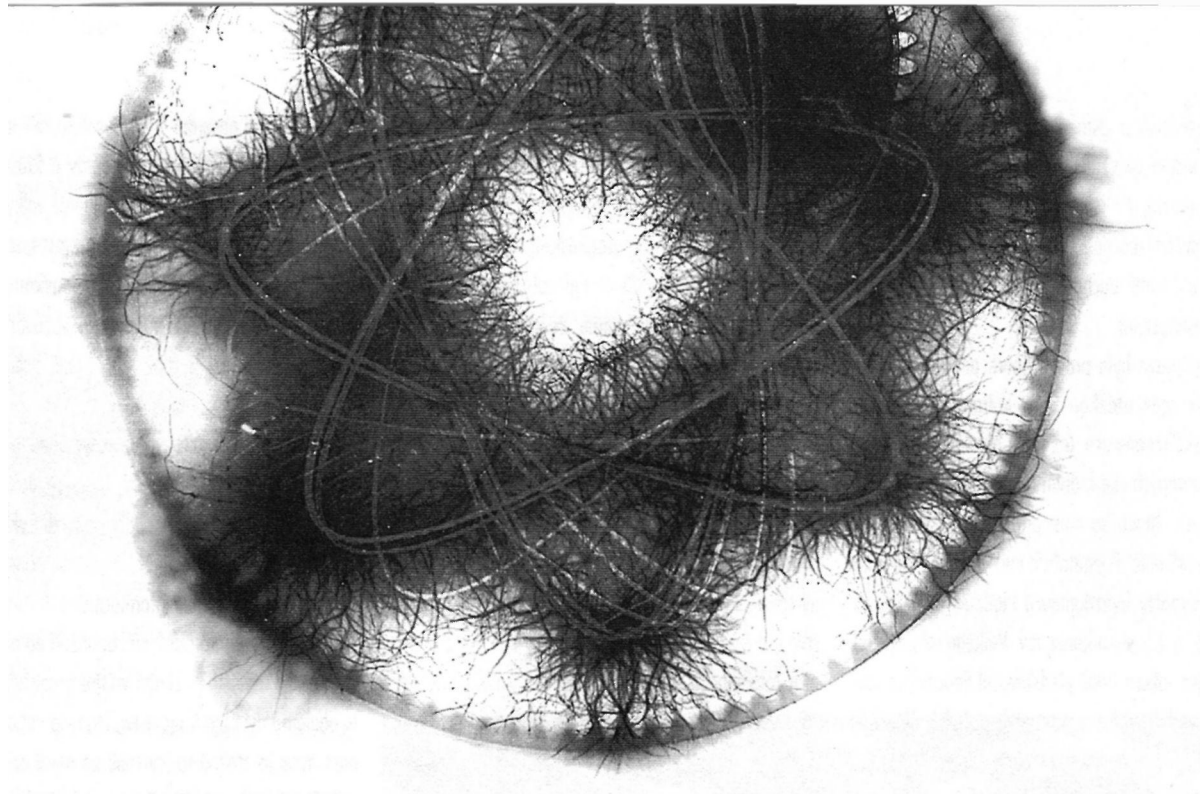
Bylo by absurdní hovořit o tom, že mohlo dojít k realizaci rosikrucian-ských představ o kráse, pravdě, bratrství a *novém věku* během třicetileté války, která celou Evropu i s její ideou církevního křesťanství zatopila přívalem krve. Přesto nelze rosikrucian-skou představu mystického i všelidského sbratření považovat za ztracenou. Rosikrucian-ství je totiž, mimo jiné, zajímavým příkladem toho, co se stane, když zasejete do kolektivní duše sémě tajemství. Je to jako když vhodíte kámen do rybníka: tvoří se kruhové vlny, které se dokáží rozšířit dost daleko. V tomto případě byl původní vklad tak silný, že se vlny tvoří dodnes. Moderní teorie »mémů« (memes) hovoří o šíření informačních virů (např. subverzivní idejí). Tyto informace se zapouzdří do obalu, který je maskuje a vlastně i chrání vnitřní poselství: takovýmto obalem může být i tajemství, legenda nebo např. »fáma«. A to je zřejmě to, co měli na mysli autoři původních R. C. manifestů. Zjistili, že chce-li někdo rozšířit ideje nového věku, musí je zabalit do roucha legendy (fámy) a tu pak zahalit tajemstvím a vypustit ji do ovzduší jako *myšlenkový virus*.

Mimochodem: nezapomínejme, že dnešní poměrně rozsáhlé hnutí New age, o jehož dopadu na proměnu naší společnosti a kultury již nelze pochybovat, začínalo spíše jako diskuzní kroužek několika »zasvěcených« někdy na přelomu 60. a 70. let. Na základě dynamické teorie chaosu lze uvažovat o tom, že v jistých obdobích dějinné diskontinuity může i poměrně nízké procento lidí stejně naladěných změnit směr celku.

Snad by v této souvislosti stálo za to připomenout podivuhodnou povídku Jorge Luise Borgese *Tlon, Uqbar, Orbis Tertius*, která mi připadá jako nádherná alegorie Rosikrucian-ství. Jde asi o toto: máte si představit skupinu lidí, kteří se rozhodli, že si vymyslí a vytvoří fiktivní stát. Jenže pak zjistí, že takový stát izolovaný od okolních států nebude fungovat, a musí tedy »vynalézt« celou planetu. A přesně to udělají. Sepíší a sestaví pak 40ti svazkovou encyklopedii o planetě Tlon, která popisuje veškeré aspekty tohoto imaginárního světa: zeměpis, historii, folklór, náboženství, jazyky i jejich grammatiku, literaturu atd. Pak pomalu uvádí do světa drobné předměty a symboly imaginárního světa, posléze tajně umístí kopie encyklopedie do knihoven, aby tak mystický svět čeřil imaginaci čtenářů a nutil je zkoušet tento ideální svět napodobovat. Ke konci povídky Borges píše: »Izolovaná skupinka osamělých mužů změnila tvář světa. Jejich úsilí pokračuje.«

Totéž lze říci i o Rosikrucianech.

Ipracoval Blumfeld S. M.

Jdeme s partou nějakým městem, běžné suvenýrové obchody, sem tam nově vypadající nápis, poutač, výklad — privatizace pomalu přináší ovoce. Mám ale pocit, že to, o čem si povídáme, je jen povrch, nezávazné žertování. Ze to, o co skutečně jde, teprve přijde. Cekám. Říkám tomu obvykle že „jsem těhotný“ změnou.

Najednou jdu sám, rychleji, po předměstských ulicích. Předemnou velké pole žlutého dozrávajících obilí. Jindy bych obdivoval barvu a vlny klasů ve větru, teď jsem ale napnut: něco se děje. Uprostřed lánu začne zářit nějaká vyvýšenina. Jakoby slunce zpoza mraků ozářilo jen tenhle kousek pole. Zář je srále jasnější a já tuším, že jsem tu správně. Stále rychleji stoupám do mírného kopečka, napojuji se na stále intenzivnější lana světelných provazů, duhovitě stoupajících a vedoucích přímo doprostřed pole, na kopeček. Je to jako ve filmu, jsem dost daleko, abych mohl ostře vnímat všechny odstíny žluté a bílé v dáli (zář, obilí, provazce, spojení, na pozadí modř nebe a zeleň kopečků

v z a - du), ale zároveň v detailu stejně ostře vidím téměř svatokopečkovsky pouťové barvy jakoby ručně kolorované Panenky Marie, zasazené v tom prozářeném kopečku v poli.

Stále rychleji sroupám a stále víc sílí proud světla a já stále intenzivněji vím a cítím a jsem jedině: (Všechno je jen) Láska. Jsem Láska.

Je to tak samozřejmé, jedinečné, obyčejně zázračné řešení a příčina všeho.

Jde to hodně rychle, najednou není rozdíl mezi jí a mnou, já jsem Ona a my jsme Láska. Osvícení. Bílá překryje všechny barvy, zahrne je do sebe, tak jako Panenka Marie a Láska zahrnuje vše ostatní. Jsme nahoře i dole, všude. Jak prosté.

Jsem zpátky v realitě (snu), na polní cestě, směřuju do města, jakoby se „nechumelilo“, ale uvnitř vibruji o 106. Najednou další pronikavé poselství - zjištění: Odlož brýle! Sundávám si brýle, které nosím od svých 4 let celý život, a přestože svět kolem není docela ostrý, vím že „vidím“ i bez brýlí.

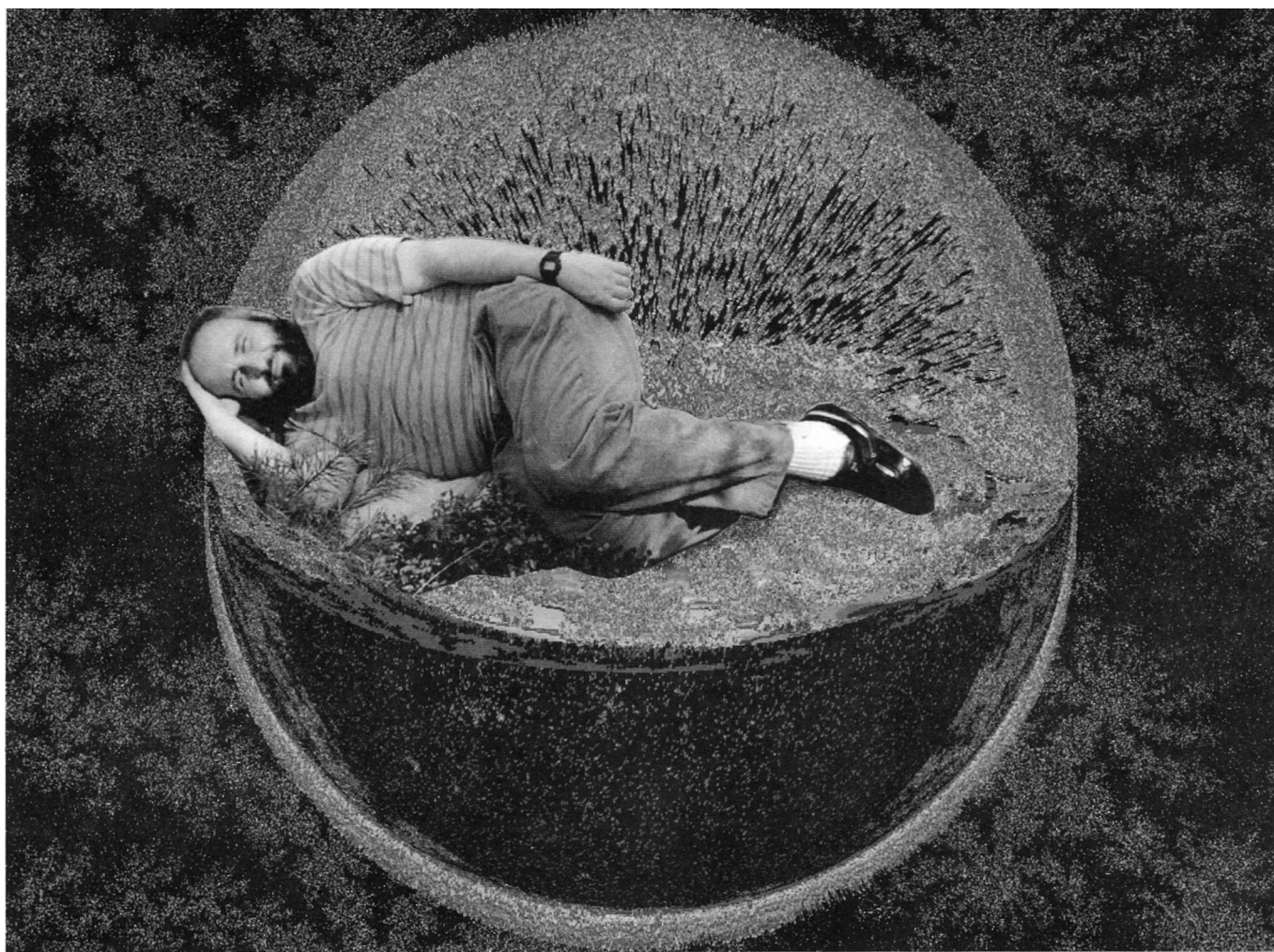
Sen z 22. 1. 1991, Karlovy Vary
Všechno je jen Láska

Robert D. Romanyshyn

Snění v Kyberprostoru

Virtuální realito je technologické médium, které již ve svých počátcích mění náš dosavadní způsob vnímání skutečnosti a nutí nás k pokusům o predefinování otázek po smyslu naší tělesné existence. Mezi letovými simulátory, které používali už piloti za 2. světové války a „holopalubou“ kosmické lodi Enterprise

se v seriálu Star Trek, leží území skutečného i snového prostoru virtuální reality (zdánlivé skutečnosti). Technologie virtuální reality zajisté převyšuje pilotní simulátory, ale zdaleka se ještě nevyrovná té, kterou má k dispozici posádka sci-fi lodi Enterprise. Přesto však...

Virtuální realita je výsledkem vzájemně se ovlivňujících světů počítači vytvořených třírozměrných modelů realitu se světy jejich uživatelů. Vnořen do iluzorního světa počítačového modelu, uživatel vidí, slyší a dotýká se iluzorních, virtuálních objektů, které světu virtuální reality vytvářejí. Stačí si jen nasadit „virtuální“ helmu s obrovskými brýlemi, ve kterých jsou instalovány dvě miniaturní obrazovky, a které obsahují i sluchátka. V současném stádiu vývoje jsou obrazy virtuální reality stále ještě dosti zrnité a působí jaksí komiksově, ale z fenomenologického hlediska člověk vnímá virtuální realitu stejně, jako vnímá svůj obvyklý svět. Stereosluchátka dodají panoramatický zvuk, a zvláštní rukavice (dataglove) umožní cítit o měnit pozici „virtuální“ ruky ve virtuálním prostoru a manipulovat tak s virtuálními objekty. Brzy budou k mání i celé obleky, které umožní ve virtuálním prostoru pohyby celého vašeho „virtuálního těla“.

Pokud se týče psychologických důsledků používání virtuální reality, z historického hlediska se nabízí poněkud ironický pohled: virtuální realita je oslavou karteziánského oddělení mysli a těla, rozumu a snu, a lze říci, že technologie sama o sobě nám dnes vrodí prostor snu.

Gallileo a Měsíc

V roce 1609 zkoumal Gallileo za pomoci svého nového vynálezu, dalekohledu, krátery na Měsíci. Mohli bychom ho považovat za průkopníka virtuální reality? Rozhodně učinil první krok, pokud jde o ten typ vědomí, který vyžaduje reorganizaci nové, teď už mimořádné zkušenosti tak, aby vytvářela smysluplný celek. Dalekohled nejen že zvýšil dosah lidského zraku, ale vyjmul ho z kontextu lidské tělesnosti a v rámci poznávání světa mu dal privilegované místo. Otevřel tak novou kapitolu rozvoje moderní vědy a navíc přišel s novou psychologii bytí.

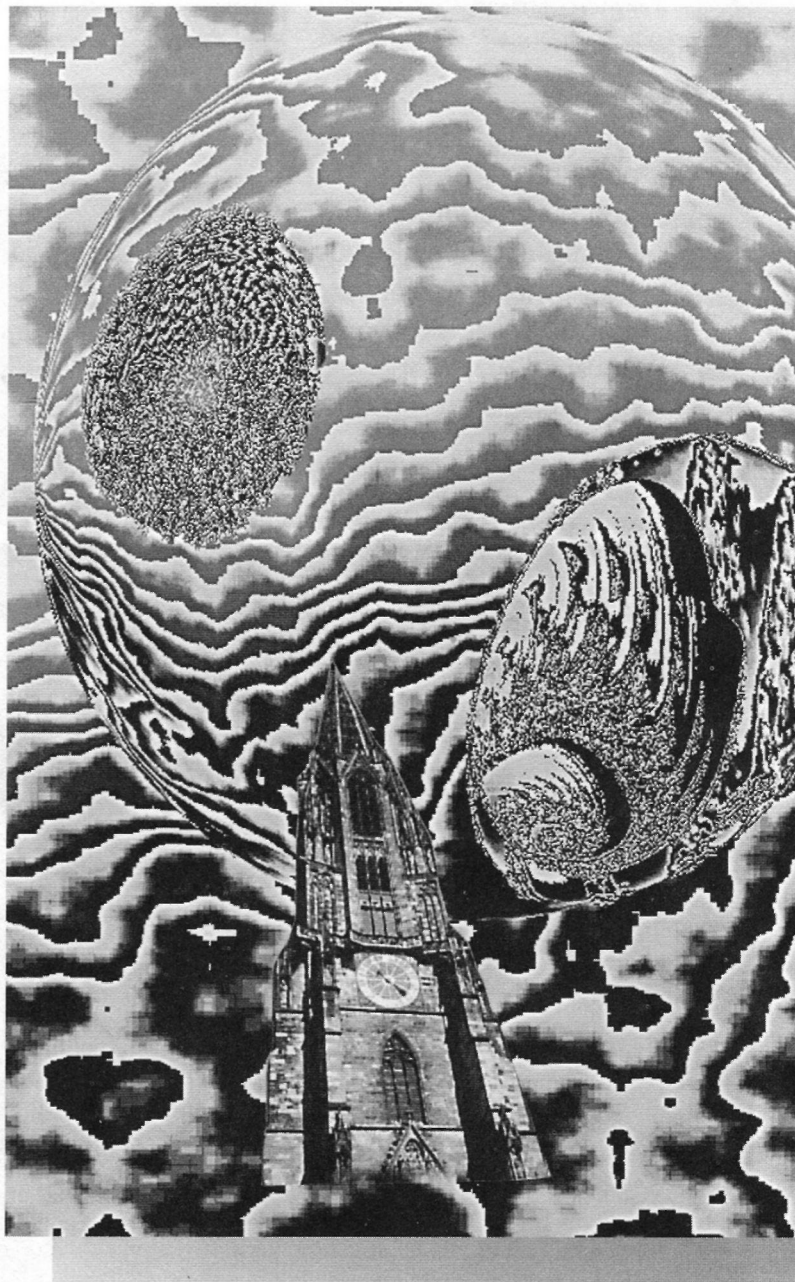
Mezi Gallileovým dalekohledem a přistáním Američanů na měsíci v roce 1969 ušlo lidstvo dlouhou cestu, která nás opakovaně nutila překročit meze smyslového vnímání světa. Virtuální realita je v tomto smyslu jen pokračováním stejné cesty a podobných výzev. I dnes jde o možnost ponechat „tělo“ někde za sebou a zabydlet vnitřní informační prostor v podobě kyborgů nového věku (new age cyborgs).

Kosmonaute kyberprostoru

Cyberspace (kyberprostor) je termín, který poprvé ve svých románech použil spisovatel UWilliam Gibson pro popis simulovaných krajín virtuální reality - krajín, které jsou produktem televizních a počítačových technologií. Na rozdíl od sledování televize však uživatel kyberprostoru není jen pasivním konzumentem, ale stává se aktivním účastníkem tohoto iluzorního, virtuálního světa. „Kyberprostor,“ říká John UJalker, „umožňuje uživatelům prožívat sama sebe ve třech dimenzích imaginárního prostoru, přičemž se jedná

o „hmatatelné“ iluze uvnitř tohoto světa, ne pouhé pozorování zvnějška.“ V kyberprostoru se obrazovka, hranice mezi námi a virtuálním světem, rozpouští, mizí: procházíme skrz ni. V tomto smyslu je virtuální realita jakousi videohrou bez videa. Uživatel se rozpouští nebo noří do digitální krajiny.

měrech papíru vyjádřit iluzi tří rozměrů prostoru, nutí člověka, aby nahlížel dovnitř do obrazu jako oknem. Vynález perspektivního vidění ovlivnil na dalších 500 let vývoj západní psychiky. Umělecký historik Samuel V. 6dgerton poznamenal: „Rakety, astronomická zařízení pro výzkum černých děr, anti-

Scott Bukatman poznamenává, že „virtuální realita se stala naplněním postmoderního odtělesnění“. V tomto smyslu je virtuální realita opuštěním tělesnosti, jejíž počátky se datují za patnácté století v souvislosti s tehdejšími vynálezy perspektivy. Tato umělecká technika, umožňující na dvou roz-

protonová děla umožňující výzkum antihmoty - to jsou konečné důsledky objevu perspektivy.“

Takto, přes okno lineární perspektivy, pozoruje člověk svůj svět. Vizualní způsob vnímání světa se stal metodou, kterou jsme se naučili poznávat svět. V tomto kontextu

se psychika pozměnila: já za „oknem“ se proměnilo v ego, a pozorovatel sám sebe začal vnímat odděleně od světa, který pozoroval. Svět se stal záležitostí pozorování a měření. Tělo, takto oddělené od reality, se samo stalo předmětem pokusů, objektem výzkumů. Pozorovatel, brýle a míry a váhy

pod vlivem vzdálených vizí. Kosmonaut, připoután k sedadlu ve své raketě na odpalovací rampě, ztělesňuje sny o reinkarnaci a opuštění tohoto světa. Všichni jsme takoví kosmonauti.

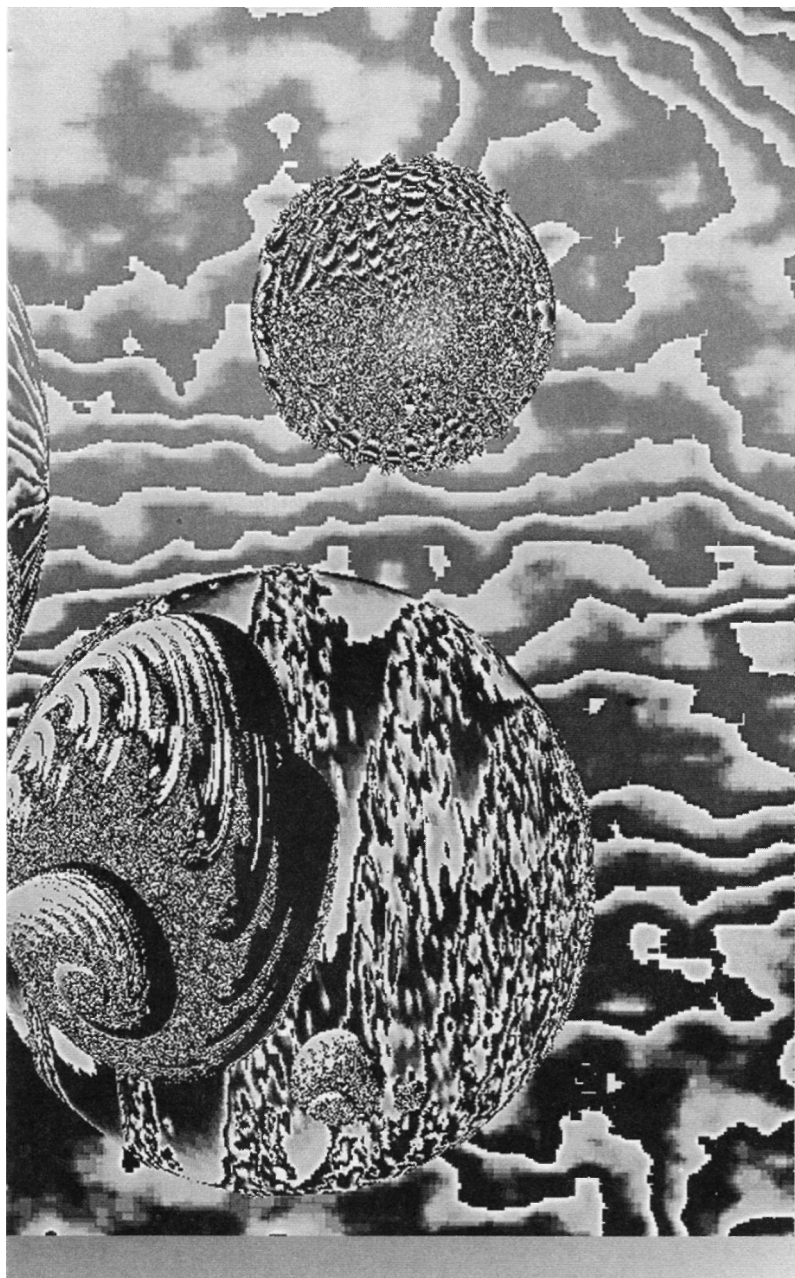
Virtuální realita tento sen o odtělesnění posiluje, a není náhodou, že lidskému tělu

tálního elektronického oceánu. To je velice významný posun hodnot: tělo kosmonauta plovoucího vesmírem totiž zůstává tělem, zatímco tělo kybernauta, který pluje kyberprostorem, je snem. Můžeme spekulovat, jestli virtuální realita pomůže oživovat sny těla, nebo jestli nás dovede zpět k naší duši. Můžeme snít, nebo se obávat, zda tato technologie nenaočkuje sen do nějakého mechanického těla a učiní z nás jakési lidské karikatury. Můžeme dokonce s mrazením v zádech uvažovat o tom, jestli androidi z filmu R. Scotta „Slade Runner“ nejsou předobrazem budoucnosti, ve které elektronické mrtvolky s naprogramovanými sny uniknou z elektronických sítí kyberprostoru a ohrozí svět reality, ve kterém žijeme.

Strašák nových přístrojů

Mezi kybertělem v prostoru virtuální reality a smyslovým tělem fyzické reality je zásadní rozdíl. Tělo, pohybující se v reálném světě, nemá ve světě kyberprostoru odpovídající paralelu. Kybertělo, které se stejně jako fyzické tělo v reálném světě, ve svém světě pohybuje, nepřebývá mezi věcmi, které ho obklopují. Naopak, dá se říci, že kybertělo hledá objekty virtuálního světa. Zážitkem kybertěla je spíše zážitkem jakéhosi (strašidelného) ducha, na němž střetnutí s objekty kyberprostoru nezanechávají žádné stopy. Na fyzickém těle z masa a kostí jsou jizvy, šrámy a boule důkazem střetávání s naším reálným světem. „Kyberprostor je metafyzikální laboratoř, ve které můžeme provádět výzkum toho, jak vnímáme svět,“ napsal Michael Heim. Onen „duch bez těla“, zkoumající kyberprostor, nás nutí přehodnotit podstatu člověka a jeho způsob vnímání světa. Virtuální realita simuluje přítomnost světa nahrazením smyslového digitálním. Nutí nás zajímat se o to, do jaké míry je pocit bytí totožný s pocitem tělesnosti. Technologie virtuální reality znovu nadhazuje problém karteziánského rozštěpu mysli a těla, vztahu onoho proslulého „myslím“ vůči tělu z masa a kostí, a vztahu „myslím“ k pocitu „tedy jsem“.

„Kyberprostor je oslavou ducha, odtělesněného vědomí, které s neskutečnou volností tančí a skáče,“ píše Bukatman. „Je to prostor všemohoucnosti myšlenky“. Má to ale i svá úskalí. Technologie virtuální reality nám může pomoci realizovat jakési hypercogito, neomezenou úroveň myšlení. Jak se obzory kyberprostoru budou šířit, cogito se může stát planetárním vědomím. R zatímco se budeme zabývat vzájemným stykem pomocí sítí elektronických impulzů, bude se nám naše tělo zdát stále zbytečnější, archaické a postradatelné. V určitém stádiu se můžeme dostat až do stádia „konečné identity“, což je termín, který si Bukatman vypůjčil od spisovatele Uilliana Burroughse. Na jedné straně je takováto identita naplněním karteziánského snu, na druhé straně vznikne pocit jakéhosi volně plovoucího „já“, existujícího již jen jako tok informací.

se staly kódy kulturní psychologie, která se vyvinula ve svět oddělených dualit: člověk - svět, subjekt - objekt, tělo - mysl, emoce - rozum, sen - vjem, přítomnost - šilenství.

Historie výzkumu těla a jeho stínů ukazuje, že technologické vědomí není jen realizací opuštění těla, ale také předělání těla

v kyberprostoru se říká „electronic cadaver“ - elektronická mrtvola (cadaver, angl. mrtvé tělo, připravené k pitvě).

Virtuální realita však obrátila směr: z vnějšího prostoru kosmu se nyní stal vnitřní kyberprostor a každý z nás se stal kybernautem, plovoucím v širých prostorách digi-

Sen v kyberprostoru: tři konvergence

V počítačovém terminálu nebo na televizní obrazovce se můžeme stát skutečnými „duchy“. Konečná identita však je jen jednou z možností, kterou nabízí technologie virtuální reality. Jiná možnost nás zavádí do snu.

Kybertělo je v prostoru virtuální reality blíže snu než skutečné fyzické tělo člověka. Honí se ve virtuální krajině, ale neobývá ji, tak jako fyzické tělo, jehož domovem je fyzický svět. V kyberprostoru může subjekt „slyšet za sebe, otáčet se za zdrojem zvuku, jít dopředu, a dokonce, s pomocí datarukavic, jej vzít do ruky a prozkoumat: pro vnějšího pozorovatele tam ale ve skutečnosti nic není“.

Tento popis „kyberzkušenosti“ navozuje paralelu ke snové zkušenosti. Vztah subjektu v kyberprostoru k vnějšímu pozorovateli je podobný jako vztah toho, kdo sní s egem snícího po probuzení. Nic ze snové krajiny ve světě hmoty neexistuje. Když se člověk probudí, vše, z čeho byl prostor snu vybudován, rázem zmizí. Prostor snu je prostor utopický - neexistující prostor, kde jsou neexistující věci, bereme-li to z pozice bdícího, finí kyberprostor, utopické místo, vyplněné neexistujícími věcmi, z pozice vnějšího pozorovatele, neexistuje.

UWilliam Gibson nazývá kyberprostor „konsenzuální halucinací“. Je to přesná metafora, protože naznačuje, že uživatel se pohybuje v kyberprostoru právě tak, jako se ten, kdo blouzní, pohybuje v halucinaci. Kyberprostor v sobě neobsahuje nějakou zkušenost, kyberprostor je zkušeností sám o sobě.

To naznačuje druhou paralelu mezi kyberprostorem a snem. Klíčový rozdíl mezi bdělým stavem a stavem snění lze nalézt ve vztahu snícího ke snu. Když je člověk probuzen, říká „zdál se mi sen“ a vyjadřuje tím dost jasně vztah ke snu. Když však člověk sní, je tomu naopak: sen „má“ jeho. Nebo jinak, když sníme, jsme uvnitř snu. Když se ale probudíme, naše ego vztah obrátí, sen je najednou uvnitř snícího a to mu umožňuje sen interpretovat. Nabízí se tak možnost sny kontrolovat a ovládat, nebo přímo programovat svůj život na základě nějakého snu. Noční pokora vědomého ega je zapomenuta a ego si představuje samo sebe spíše jako autora hry než herce.

Technologie virtuální reality je verzí grálu 20. století a vyzývá ke stejné otázce: „Komu to slouží?“ Dovede nás k ovládnutí snu a pomůže posílit naše myšlení? Nebo poskytne egu techniku k ovládnutí snů? Nebo připomene našemu bdělému vědomí, že snění patří k rozumu a že jsme to my, kdo patříme snu, a ne naopak?

V kyberprostoru není virtuální tělo považováno interakcemi s objekty virtuálního světa, a právě to je to, co naznačuje, že se „kybertělo“ spíše než tělu skutečnému podobá tělu ve snu. Zatímco však „kybertělo“ (digitálně naprogramované a projektované do kyberprostoru) zůstává nedotčeno, tělo

skutečné osoby, která má nasazeny brýle a datarukavice, zasaženo je.

Totéž se děje i ve snu: ačkoli tělo skutečné i tělo ve snu jsou spolupřítomny, tělo ve snu není dotčeno objekty ve snu, zatímco tělo skutečné snem ovlivněno je. Mezi snovým tělem, ať ve snu nebo v kyberprostoru, a mezi tělem skutečným existuje nepřímá komunikace, ale také svazek, který je tak intimní, až je vztah mezi jedním a druhým chápán jako paradox. Tělo ve snu a v kyberprostoru je identické se skutečným tělem toho, kdo sní, ale zároveň je tělem druhým.

Dobrym příkladem je noční můra. Zdá se vám, že vás něco hrozného honí. Krajina je plna děsu. Snové tělo je plno napětí a čím víc se snaží utéci, tím těžší má nohy. Skutečné tělo toho, komu se sen zdá, zrcadlí děj snu: mozková aktivita vzrůstá, oči se divoce pohybují. Lidová pověra dokonce tvrdí, že zemře-li člověk ve snu, zemře i ve skutečnosti.

Technologická kultura, ve které žijeme, je odrazem naší duše. Máme-li sami sebe pochopit z hlediska psychologie, musíme pochopit nejen krajinu, ve které žijeme, ale také způsob, jak v ní žijeme. Virtuální realita je krajinou, kterou navštěvujeme jakoby ve snu, a její oneironautický charakter má politické, etické a sociální důsledky.

Důsledky virtuální reality

Pokud se týče politiky, musíme si uvědomit, že možnost kyberprostorového přídělu potěšení nechává stranou problém kdo to všechno programuje a kontroluje.

Co se týče etiky, musíme se naučit rozpoznávat možnou a bezpečnou intezitu setkání snového těla v kyberprostoru se zážitky skutečného těla z masa a kostí. Jde také o záruku intimity a soukromí. Už dnes se naskýtá otázka, např. „Jak hluboký vztah lze navázat pomocí virtuální reality a jak dlouho potrvá?“ Je totiž pravděpodobné, že bez přímého setkání tváří v tvář se etické zábrany rozpustí a naroste krutost a násilí.

Z hlediska sociálního rozmach digitálních sítí ohrožuje pocit komunity a sousedství. Kyberprostor je elektronickou komunitou, na kterou se naše organické meze nehodí. Naši skutečnou komunitu vytváří nejen společně sdílená víra, ale i její vzájemná výměna pomocí fyzického kontaktu: rozhovorů, gest, dotyků, grimas, pachů a vůní. Bez toho všeho riskujeme ztrátu smyslu pro vnitřní jistotu, a v konečném smyslu, ztrátu pocitu, že jsme někde doma.

Dane Rudhyar ZA HRANICEMI INDIVIDUALISMU

Psychologie
transformace

PŮDORYS

DANE RUDHYAR
ZA HRANICEMI INDIVIDUALISMU

Dane Rudhyar, (23. 3. 1895 Paříž - 13. 9. 1985 San Francisco), pozoruhodný hudebník, svěrázný malíř, básník, ale ze všeho nejvíce průkopník osobité životní filosofie: Pařížan Daniel Chénévère, jenž proslul nejen v Severní Americe, ale i po celém světě jako Dane Rudhyar.

Ve svých osmnácti letech se účastní premiéry Stravinského Svěcení jara, vydává knihu o Claudiu Debussyem a dospívá k zásadnímu životnímu rozhodnutí: přesvědčen o tom, že Evropa vstoupila do „podzemní fáze“ svého vývoje, odjíždí hledat „Nový svět“ do Ameriky, kde se natrvalo usazuje. Věnuje se hudbě a navazuje přátelství s Edgarem Varésem, Leopoldem Stokovským a Charlesem Ivesem, zároveň ale tráví všechnen volný čas v knihovnách, studuje východní hudbu, filosofii, náboženství. Významně poznamenán holismem a Jungem, začíná se věnovat astrologii. Výsledkem je neuvěřitelně dlouhá řada článků a publikací, znamenající nejen hluboký převrat v tradičním chápání astrologie, ale přínášejících i zcela originální pohledy filosofické, psychologické a sociologické.

Nezadržitelný myslitel, autor více než třiceti knih a bezpočtu statí, avantgardní skladatel, iniciátor transpersonální astrologie umírá v San Franciscu v roce 1985, dožívá se devadesáti let.

ZA HRANICEMI INDIVIDUALISMU (1979) představuje v Rudhyarově tvorbě významný předěl: autor v knize shrnuje své přístupy k psychologii a naznačuje nová východiska a nové směry. Práce, jež zcela zřejmě staví na strukturální psychologii, zkoumá vývoj jedince a kolektivu z hlediska čtyř základních úrovní aktivity a vědomí (úroveň biologická, společensko-kulturní, individualistická a transpersonální), které na pozadí vývojových krizí a přechodných fází vyúsťují v transpersonální stadium existence. Trestí Rudhyarovy vize, pracující s pojmy holismu, vzájemné propustnosti a transpersonálního přístupu k životu, je imperativní požadavek znovunastolení vztahu mezi vesmírem a člověkem: „*Takového spojení lze docílit jen tehdy, bude-li člověk cítit a prožívat, že není cizincem, nýbrž funkční součástí Vesmíru.*“

Knihu Dane Rudhyara ZA HRANICEMI INDIVIDUALISMU vydává v překladu Miroslava Drozda, jako příspěvek k hledání nejen smyslu existence naší civilizace, ale i východiska z krize naší vlastní společnosti, nakladatelství PŮDORYS jako první svazek své KOSMOONTOLOGICKÉ RADY, redigované Pavlem Turnovským.

Formát A5, pevná vazba s přebalem, cena: 270,- Kč. Knihu si můžete předplatit složenkou typu C na adrese: Nakladatelství PŮDORYS, Dejvická 30, 160 00 Praha 6, objednávky jsou vyřizovány doporučenou zásilkou, poštovné zdarma.

V druhé polovině 15- století vyvinul italský architekt Filippo Brunelleschi matematická pravidla pro inscenaci výtvarných scén „jako ze života“ (včetně horizontální linie ve výšce očí pozorovatele a ubíhající perspektivy). Tehdejší umělci si tuto novou techniku, jakousi „virtuální realitu renesance“, zamilovali. Možná právě proto dominovala lineární perspektiva malířství až do 19. století. Podle historika Jamese Burkea dokonce pomohla definovat něco tak vágního, jako je „středověká mysl“.

O pětset let později umělci opět používají matematické modely, aby redefinovali svůj pohled na svět. Virtuální realita slibuje nové možnosti, jak zabydlet, tělesně i duševně, nový imaginární svět.

Charles Ostman je elektronik, počítačový pionýr, fyzik. Pracoval v Lawrence laboratořích v Berkeley i pro Lucas Film. Jako Brunelleschi není umělec v pravém slova smyslu a tvrdí dokonce, že kdyby měl v ruce tužku a papír, nevěděl co by, co s tím dělat. Nicméně díky nové technologii Ostman vyprodukoval celé série obrazů, „virtuální“ na počítači. Obrazy jsou ale jen vedlejší produktem jeho práce. Na rozdíl od Brunelleschiho, který byl architekt a vymýšlel domy, Ostman vymýšlí a konstruuje celé nové světy. Pomáhá vědcům pochopit, jak se formovaly galaxie, nebo chirurgům aplikovat pacientům umělé končetiny. V současné době pracuje v sanjranciském podniku Nano Thinc, kde pomáhá projektovat nanotechnologií.

Jaké jsou podle vás hranice technologie, to místo, kde se vědecký sci-fi stává zítřejším faktem?

Věřím, že se přibližujeme zásadnímu obratu ve vývoji takových technologií, které absolutně revolucionalizují naše životy. Udivuje mne, jak málo lidí si to uvědomuje. Například virtuální realita. Většinou si to lidé spojují s programy pro simulaci letů nebo se zábavními pořady, ale VR může zahrnovat chirurgické operace, simulace v jaderných reaktorech, studium pohybu zemských kontinentů atd. Protože je to způsob modelování neexistujících světů, bude se stále víc využívat v nanotechnologii, která, jak věřím, zcela změní naši současnou definici života. Aplikace jdou od molekulárních počítačů k syntetickým látkám, genovému inženýrství a ultramalým strojům. Vezměme například jen použití v medicíně - modifikace molekulární chemie prakticky jakéhokoliv orgánu, prodloužení života, vylepšení citlivosti našich smyslů i zesílení mentálních možností, atd. atd. Přitom musíme ještě nejprve definovat, kde končí život a kde začíná něco jiného, co je to inteligence atd. A to je jen začátek, protože zatím moc světa tkví v kontrole přírodních a průmyslových zdrojů. Jakmile nanotechnologie umožní syntetizovat prakticky jakýkoliv objekt snadněji a levněji, náš současný ekonomický systém bude k ničemu. Zatím je to většinou jen teorie, ale...

Můžete se zmínit o některých zajímavých projektech, na kterých právě pracujete?

Slibně pokračuje výzkum DNA počítačů. Pokračuje výzkum umělé kůže a organického umělého srdce. Připojením optických vláken k nervovým zakončením v mozku už slepci od narození začínají rozeznávat tvary. Dr. Richard Smalley pracuje na uhlíkové struktuře, schopné vstřebávat atomy jiných prvků. To znamená, že můžete přenést na světlo citlivé „fullerene“ až k rakovinné tkáni, pomocí laseru dostat látku dovnitř a tam pak uvolněním kyslíku zničit rakovinné buňky. V Carnegie Mellon Universitě v Pittsburgu konstruuji nanomechanismy s vrtulkami o síle lidského vlasu, které mohou téci v krevním řečišti a odvrátit např. cholesterol nebo jiné změny v cévách a tepnách. Ale i to je jen začátek. Další etapou budou stroje skutečně schopné učit se a myslet. Zní to jako science-fiction, ale není to sci-fi. Dělá na tom spousta lidí a je v tom stále víc peněz.

Pokud tomu dobře rozumím, Japonsko a USA se v nanotechnologiích vyvíjejí různými směry?

Ano. Existují organické a inorganické formy a nanomechanické struktury. Jeden směr konstruuje a manipuluje s molekulárními konstrukcemi, aby se dalo pracovat s již existujícím biomolekulárními komponenty, většinou proteiny a proteinovými strukturami. Kromě obvyklých pokusů o vnější přímou genetikou manipulaci se rozvíjí produkce genetických manipulátorů, které jsou z těchto proteinových struktur vyrobeny. Jinými slovy, již existuje první generace skutečných molekulárních strojů. To je japonský přístup a má také první úspěchy. Vědci se pokoušejí zkonstruovat jakýsi ultrapočítač na molekulární bázi. Ty nám zcela jistě umožní drasticky překročit dosavadní počítačová omezení. Až se nanotechnologie setká s virtuální realitou, budeme moci zacházet se zařízeními, které bude ve velikosti lidské dlaně obsahovat ekvivalent desítek tisíc počítačů.

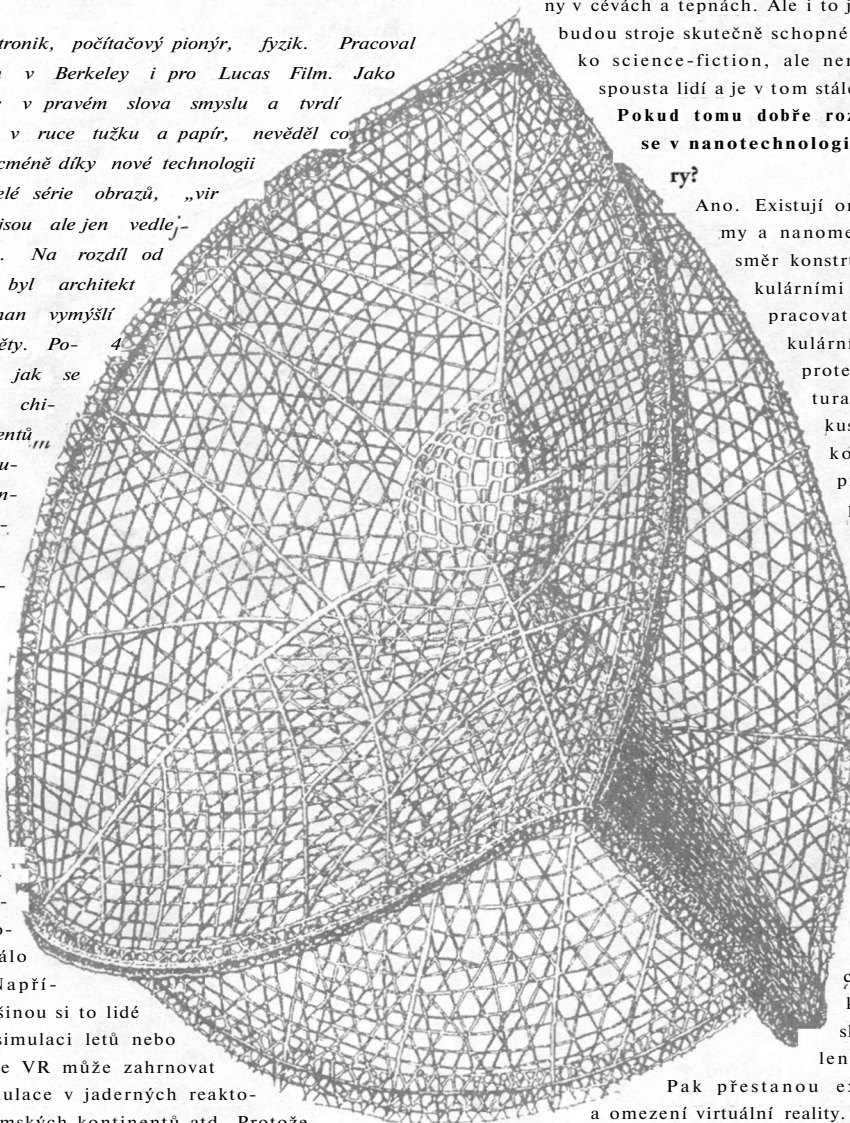
Pak přestanou existovat jakékoliv limity a omezení virtuální reality.

Tvrdíte také, že internet se může vyvíjet jako živý organismus...

Už dnes se internet chová jako nějaký jednoduchý organismus. Čím víc lidí se napojí, tím dříve nastane okamžik, kdy si globální síť třeba sama dodá příslušné informace tam, kde jsou právě třeba. Už dnes je to organismus miliónů spojení s milióny dalších spojení a denně neuvěřitelně roste. Spojení a uzlová centra se velmi podobají dentritům nebo gangliovým výběžkům neuronů. Internet tedy může být něco jako sociální nebo neurologický fyzický model.

Pesimisté varují před komerčním nebo politickým zneužitím internetu...

No, protože počítač musíte nějak zapojit, hardware se dá kontrolovat, ale nemůžete kontrolovat software. Budoucnost je tedy velmi pozitivní.

V létě 1993 četl Leonard Adleman knihu J. Watsona Molekulární biologie genu a něco ho napadlo. Adleman, uznávaný matematik proslavený svou prací v oblasti kryptogramů, byl nadšen jednoduchou geniálností základních stavebních jednotek hmoty - DNA a počítače. DNA používá k veškeré své činnosti jen čtyřhláskovou abecedu a přece obsahuje informace o veškerém životě. Počítače používají dokonce „abecedu“ jen se dvěma „číslicemi“, jedničku a nulu. Adleman si položil otázku: mohla by buňka DNA fungovat jako počítač? Dala by se DNA využít nejen k reprodukci života, ale také k „myšlení“ o životě?

Protože se v 80. letech účastnil výzkumu AIDS, dokázal Adleman pracovat i jako biolog: uměl syntetizovat jednotlivé sekvence DNA a rozplétat její molekulové řetězce. Dal se tedy do práce a po půl roce pokusů, na Vánoce roku 1993 měl na stole prototyp prvního biopočítače na světě a problém, který jeho pomocí chtěl řešit.

Rozhodl se řešit tzv. Hamiltonův problém nejkratší cesty. Máme-li určitý počet měst a obchodního cestujícího, kte-

tofi University Jižní Kalifornie v Pasadeně s bílými krvinkami. Spojil 21 buněk DNA (pro každé město a možnou cestu jednu) a okamžitě měl odpověď. Po filtraci a zvětšení získal bilion kopií molekuly, jejíž dlouhé řetězce skládající se z čtyřhláskových kombinací obsahovaly kód pro řešení Hamiltonova problému.

Adleman tvrdí, že biopočítač může být a bude stokrát rychlejší než dnešní nejrychlejší počítače, miliardkrát méně energeticky náročný a dokáže uchovat informace v bilionkrát hustší paměti.

Adleman publikoval svůj pokus ve výtisku časopisu Science (11. 11. 1994). Jeho biopočítač ještě není počítač, nelze ho programovat atd., ale naznačuje nové možnosti. A vyprovokoval další teorie a pokusy. Richard Lipton např. brzy poté publikoval (tehdy jen na internetu) své úvahy a zjištění, pokud se týče „Urychlení výpočtů pomocí molekulární biologie“. Vymyslel schéma převodu DNA řetězců do řad složených z jedniček a nul a začal experimentovat s biopočítačem a Booleovou algebrou (jakousi symbolickou logikou).

Jak tedy bude biopočítač výpa-

ry je má všechny navštívit, jaká bude nejkratší cesta mezi všemi městy? Rešíme-li úlohu např. pro 5 měst, není to tak obtížné. Ale pro nalezení nejkratšího spojení mezi 100 městy potřebujete vykonat 10^{17} početních operací! Kdybychom to počítali na počítači rychlostí bilionu operací za vteřinu, počítali bychom tento příklad 10^{17} vteřin, potřebovali bychom tedy čas delší, než je čas existence našeho vesmíru!

Adleman chtěl řešit něco, co by obvyklý elektronický počítač nevyřešil a co by přineslo přesvědčivý výsledek. Zadal tedy svému biopočítači řešení Hamiltonova problému pro 7 měst spojených 14 možnými cestami. Nešlo o zodpovězení otázky, ale o otázku samotnou. Může DNA počítat?

Den po Vánocích pracoval Adleman ve virologické labora-

torii. Bude to spíše zkumavka než vesmír a bude to neuvěřitelně levné. Pár kubíků DNA a vejde se do ní víc informací než kolik je zatím ve všech počítačích na světě.

Na konferenci (duben 1995 v Princetonu) se kromě biopočítačů hovořilo také o chemických, organických i anorganických počítačích. 28. dubna 1995 publikoval Lipton zásadní článek v časopisu Science. Biopočítače mohou být dokonce ještě rychlejší a výkonnější než lidský mozek.

Jak poznamenává Adleman, celý vesmír je vlastně gigantický buněčný počítač, který si svým způsobem vypočítává sám sebe. Spojení mezi počítači a životem bude stále těsnější a donutí přehodnotit významy obou. Budeme k tomu brzy mít i odpovídající „náčiní“.

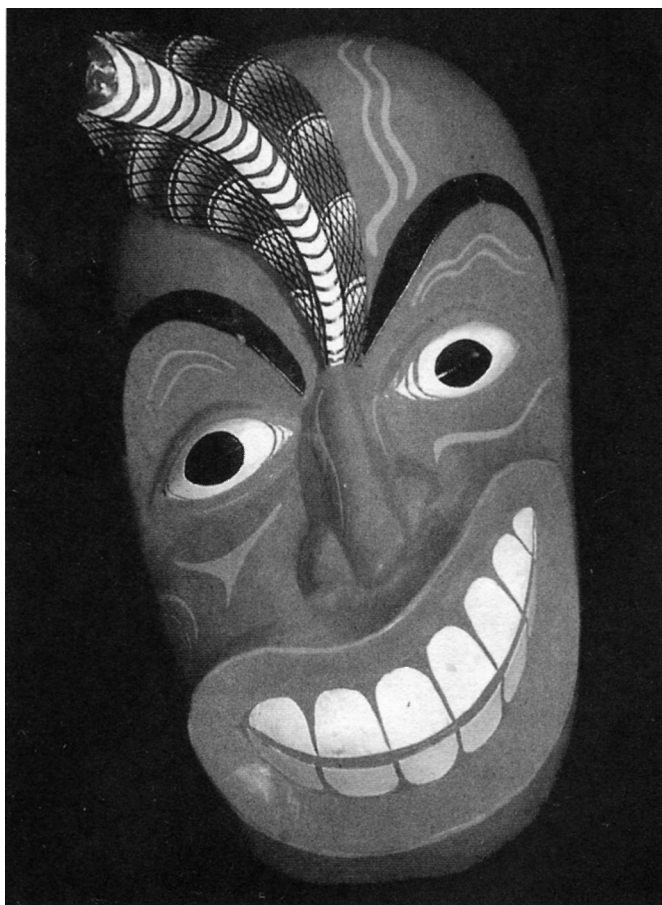
Jedním z lidí, jejichž pozoruhodnou cestu bychom vám v této rubrice rádi představili, je psychoterapeut — psychoanalytik a psychodramatik — Dr. Mirko Frýba. Dráha jeho životních osudů byla značně klikatá. V šedesátých letech studuje psychologii na Karlově universitě. Krátce po ruské okupaci v srpnu 1968 odchází do švýcarského exilu. Shodou okolností to bylo pouhý měsíc poté, co se vrátil z Indie, kde celý rok žil nejdříve

v klášteře a později jako potulný tantrický mnich a učitel meditace (přijal tehdy jméno Svami Džňánananda). Na podzim roku 1967 se v Bodh-Gaji, místě Buddhova probuzení, setkal s učitelem meditace všímavosti a vhledu, Ačárjou Anagarikou Munindrou. Je zde zasvěcen do metody, kterou učil historický Buddha Gotama a která byla nepřetržitou tradicí áčarjů předávána až k jeho cvičiteli, Sri Munindrovi.

OCHOČENÍ DÉMONŮ V PSYCHOKOSMU

ROZHOVOR S DR. MIRKO FRÝBOU

Mirko Frýba se pak vrací ke svému původnímu tantrickému učiteli Svami Satyanandovi, aby mu poděkoval za jeho vedení. Sri Satyananda jej pozorně vyslechl, oslovil ho titulem Paramhanso a přijal jeho rozhodnutí odložit mnišskou róbu a vrátit se zpět do Evropy. Doporučil mu, aby se ještě seznámil s tantrickým učením tibetských lámů. Tak se, před svým návratem do Evropy, Frýba ještě vydává na několik měsíců do Himalájí. V květnu 1968 se lodí vydává na cestu z Kalkaty na Srí Lanku do Kolomba a setkává se zde s Anagarikou Sugatanandou, Angličankou, jehož původní jméno bylo Francis Story. Sri Sugatananda mu věnoval několik textů „vyššího učení“ zvaného Abhidhamma a též knížku „Slovo Buddhovo“, kterou Frýba (ovšem až o 25 let později) přeložil do češtiny. Po zmíněném krátkém „mezipřistání“ v okupovaných Cechách následuje Švýcarsko (od roku 1975 pak žije střídavě na Šrí Lañce a ve Švýcarsku), kde pracuje jako psychoterapeut vedoucí „tripy“ osob pod vlivem LSD. Využívá zde jednak toho, co se naučil od léčitelů na Srí Lañce, poznatků získaných během šedesátých let studiem psychologie na Karlově universitě a na universitě v Bernu, a dalšími prohloubenými výzkumy, jež byly součástí projektu prof. Spoerriho na Psychiatrické klinice university v Bernu. Dr. Frýba se tak stává uznávaným psycholog-

kým průvodcem osob, které se vydaly na cesty průzkumu mnohdy velmi exotických oblastí psychokosmu. Takové cesty podnikají lidé s pomocí různých prostředků, pomocí meditace, lucidního snění, šamanských technik extáze, psychoterapeutických technik imaginace a dramatizace — ale i pomocí psychodelických látek, jež mají změnit běžné fungování jejich mysli.

Nedávno se doktor Frýba po letech vrá-

til do staré vlasti a přijal místo docenta psychologie na Masarykově universitě v Brně. Mimo to pořádá meditační sezení a výcvik psychoterapie, na nichž zájemcům prostředkuje metodu psychohygiény nazvanou satiterapie — léčbu všímavím. Její principy jsou odvozeny ze systému abhidhamma, který je nejstarší formulací eticko-psychologických paradigmat, používaných v tradičních buddhistických metodách léčby a tréninku mysli. V rámci psychodramatu se terapeut (šamanským způsobem) např. pokouší o „chycení a ochočení démonů“ zosobňujících „špinu“ patologických komplexů a „vypálení nečistot“ mysli, stejně tak jako o kultivaci zdravých vlastností duše člověka — vnímavosti, vědomého řízení a sjednocení mysli — vedoucích jej ke vhledu. O tom však podrobně hovoří Frýbovy publikace, přednášky, kursy nebo semináře týkající se prožívání a průzkumu „psychotopu“. V roce 1993 založil Dr. Frýba Atelier satiterapie ve Velké Bíteši u Brna. V r. 1995 vychází v nakladatelství Shambhala americké vydání jeho knihy o buddhistické strategii štěstí, moudrosti a extáze „The Practice of Happiness“, oceněná takovými osobnostmi, jako je Claudio Naranjo nebo Jack Kornfield.

Následující rozhovor probíhal koncem léta roku 1995.

MANA: Kdy a kde jste začal profesionálně pracovat s LSD?

M. FRÝBA: V roce 1970 jsem byl pozván ředitelem Psychiatrické polikliniky university v Bernu, panem profesorem Theodorem Spoerri, abych se zúčastnil projektu výzkumu a terapie užívání drog. Bylo to v době, kdy jsem pracoval na své doktorské disertaci, v níž jsem - dá se říct - „mapoval psychokosmos“ pro naši západní vědu tak, jak je už dlouho zmapován v psychologii *abhidhamma* na Srí Launce.

Profesor Spoerri o mně věděl od svých pacientů, kterým pomohla účast na mých kursech meditace všímavosti a vhledu, *satipatthána-vipassand*. Byli to především švýcařští umělci a intelektuálové, kteří experimentovali s LSD, meskalinem a podobnými látkami — no, a když došlo na jejich tripech k nehodám, tak se obraceli pro první pomoc na něj. Spoerri byl v té době jeden z mála odborníků v Evropě, kteří se opravdu vyznali v psychologických aspektech užívání LSD a příbuzných látek. Jeho publikace o extázi, například *Beitrage zur Extase* vydané počátkem 60. let v nakladatelství Springer, jakož i o psychotickém prožívání a příbuzných jevech, patří ke klasickým pracem v této oblasti. Spoerri byl psycholog i lékař, znal se též s chemikem Albertem Hofmannem, který LSD objevil a laicky popsal účinky této látky na mysl. Theodor Spoerri byl žákem Johanneše Heinricha Schultze, který jako první používal v evropské psychiatrii principy budhistické psychologie *abhidhamma* a vyvinul takzvaný Schultzeův autogenní trénink, který je - i když v poněkud znetvořené podobě — dobře známý též u nás.

Považoval jsem za projev velkého uznání, že mne profesor Spoerri požádal, abych pro něj pracoval, a přijal jeho nabídku. Pověřil mne — tehdy ještě ani ne třicetiletého mladíka - provádět též postdoktorátní výcvik psychiatrů a psychologů na universitě v Bernu. To bylo v roce 1971, po mém studijním pobytu v USA, kde jsem se mimo jiné poprvé setkal s praxí užívání svatých psychedelických substancí u Indiánů. Důležité pro pozdější práci byly též mé poznatky zúčastněného pozorovatele v americké subkultuře „flower-power“, v níž se používala LSD jako nástroj obnovy humanitních ideálů: lásky, úcty k životu a respektu pro sebeurčení každé osoby.

MANA: Dostal jste se k psychedelickým látkám a jejich problematice už v Cechách? V 60. letech se tu LSD terapií zabýval např. Milan Hausner nebo Stanislav Grof a další...

M. FRÝBA: K problematice psychedelických látek jsem se dostal přes poznání z druhé ruky, jednak z literatury, jednak z vyprávění osob, které je požíly. Z české literatury mne nejvíce oslovily práce Svetozara Nevole, četl jsem však všechno možné, co se mi v té době dostalo do rukou. Odborná literatura mne ale spíše odpuzovala svou snahou o oddělenou objektivitu na straně jedné a přehnaným zájmem o podivné až morbidní bizarnosti na straně druhé. Říkal jsem si něco jako: „Ti odborníci v tom pěkně lítají a zřejmě ani nevědí, čím jsou.“ Co napsal Dr. Nevole se mi líbilo, měl jsem dojem, že

je to k věci a použitelné. Zamlouvalo se mi, že se zabýval též lucidními sny. To byla oblast, ve které jsem se trochu vyznal z vlastní zkušenosti, něco, co souviselo také s meditací.

Měl jsem to štěstí, že jsem na Karlově universitě studoval s neteří dr. Nevole, která mi poskytla další podrobnosti o tom, co vše dělal. Moje první ročníková práce z psychologie byla právě o lucidních snech. Snažil

LSD je velmi silný prostředek. Je to nástroj, kterým lze zasáhnout hluboko do osoby a změnit ji. V nekompetentních rukách to může být i vražedný nástroj, který může člověka zničit. Jenom moudré a láskyplné užívání psychedelických prostředků otevírá mysl pro vize hodnotnějšího života.

jsem se v ní vědecky formulovat dynamiku prožívání při vědomém řízení lucidního snu.

V šedesátých letech se v Praze dělaly pokusy s LSD na lidech, se kterými jsem se pak jaksi náhodou seznámil a vedl s nimi rozhovory o jejich zkušenostech. To, co většina těchto osob v Praze o pokusech vyprávěla, to mne vnitřně pobuřovalo. Připadalo mi to jako mrhání psychickými poklady a též lidmi. Ti vědečtí experimentátoři chtěli zřejmě jen nasbírat co nejvíce dat o pokusech. Prahli po šílených vyprávěních a divotvorných obrázcích — čím bizarnější, tím žádanější. Nejvíce mi ale vadilo, že se nikdo nestaral o to, co si tyto pokusné osoby počnou se svými zážitky po těchto pokusech.

Snažil jsem se o těchto problémech hovořit s několika odborníky, kteří se však tvářili tajuplně a odmítavě. Jediný, kdo mne v roce 1966 pořádně vyslechl, byl Dr. Eduard Urban. Když se nad tou dobou dnes zamyslím, mohu klidně říci, že jsem se právě v důsledku těchto neuspokojivých skutečností dostal k vlastní práci s psychedelickými látkami. Chtěl jsem najít cesty - a ukázat je druhým - k vědecky fundovanějšímu a především *lidštějšímu* způsobu práce s psychedelickými látkami v naší kultuře. Dnes vidím, že to tenkrát - ačkoli jsem ještě studoval - byly mé první kroky psychoterapeutického zpracování LSD-tripů. A s kritickým odstupem mohu říci, že se mi už tenkrát poštěstilo postupovat mnohdy kompetentněji než třeba některým švýcarským psychoterapeutům, jež jsem měl o patnáct let později v supervizi. O tom, jak se v „normalizovaném“ Československu po roce 1968 v této oblasti pracovalo, jsem se zatím nedozvěděl nic.

MANA: Je známo, že Dr. Milan Hausner byl od podobných výzkumů za normalizace odstaven.

M. FRÝBA: Nevzpomínám, že bych se kdy setkal s panem doktorem Hausnerem, rád bych si s ním ale popovídal o tom, jakým závěrem se propracoval a jak je vidí v současném kontextu.

S výsledky, které jsme při LSD terapii dosahovali v Bernu, jsme byli velmi spokojeni. V rámci psychoterapie, která trvala v průměru pouhých 50 sezení, tedy po jeden rok jednu hodinu týdně, stačila dvě nebo tři desetihodinová sezení pod vlivem LSD. Terapeuticky nejnáročnější, ale i nejhodnotnější byly přitom takzvané horor-trippy, při kterých se pacienti vypořádali s tím, co pro ně bylo strašné. Hlavním úkolem terapie bylo najít harmonické přechody mezi tím, co se odhalilo a objevilo pomocí LSD a tím, co bylo té které osobě důvěrně známé v každodenním prožívání. A k tomu jsme používali různé postupy *abhidhammy* tak, jak je dnes používáme v *satiterapii* i v České republice. No a výsledkem je, že ti pacienti, kteří chtějí, se tímto způsobem mohou vydat na stejné tripy jako s LSD i bez pomoci této látky.

LSD je velmi silný prostředek. Je to nástroj, kterým lze zasáhnout hluboko do osoby a změnit ji. V nekompetentních rukách to může být i vražedný nástroj, který může člověka zničit. Jenom moudré a láskyplné užívání psychedelických prostředků otevírá mysl pro vize hodnotnějšího života.

MANA: LSD se mezitím stalo „nepřítelem společnosti“.

M. FRÝBA: V polovině sedmdesátých let došlo v západní Evropě k politickým změnám. Starým vládnoucím strukturám, takzvanému establishmentu, se nelíbilo, že uživatelé psychedelických drog jim odmítají poslušnost, že začínají přemýšlet o tom, co vlastně chtějí a co nechtějí dělat. Mluvílo se tenkrát o fenoménu „drop-out“, to znamená „vypadnout“ ze společenských institucí, které jsou nesmyslné a ničí život i životní prostředí. Ti, kteří takto „vypadli“, odmítali například vojenskou službu a jiné formy výcviku v zabití. LSD tudíž byla v Evropě i Americe prohlášena za nebezpečnou drogu, se kterou smí pracovat pouze státní instituce jako CIA, FBI, KGB, STB a podobné. A tak začal hon na čarodějnice v moderní podobě 20. století. Narkomani, kteří užívali opiáty, amfetamíny a ostatní ohlupující drogy, samozřejmě politicky stíhání nebyli.

MANA: A jaký postoj jste zaujal vy?

M. FRÝBA: U nás na universitní poliklinice v Bernu se začaly objevovat i osoby, které byly mučeny při výslechu policií za to, že užívaly LSD a nechtěly říct, odkud tuto látku získaly. V takové situaci by samozřejmě bylo nezodpovědné dávat LSD pacientům. Nám bylo ale povoleno dávat v rámci výzkumu psychedelické látky psychologům a lékařům. Je jasné, že tyto látky nezmizely z černého trhu. Takže jsme se i nadále setkávali s případy, že si je lidé sehnali sami. Pak k nám přišli jako pacienti, abychom jim pomohli zpracovat jejich zážitky. A s takovými případy - pokud to čas dovolí - pracuji samozřejmě dodnes. Považuji to za nejpříjemnější způsob pomoci.

MANA: Prožil jste sám cosi, co bychom mohli nazvat „vizionářskými zážitky“ - je možné podělit se o některé z nich? Nebyl jste jenom jejich pozorovatel, ale i účastník.

M. FRÝBA: Vědomí každé osoby, která prošla psychedelickou zkušeností je rozšířené a zůstává rozšířené i po jejím návratu z tripu,

z něhož si přináší poznatky - někdy ve formě vizí — do svého každodenního života. A tak tomu bylo i s mými prožitky politicky podmíněných a psychedelicky zesilovaných událostí, které zasahovaly do nejintimnějších oblastí mého života. A zároveň jsem nemohl jinak, než vidět sám sebe v každém člověku, v každém členu člověčenstva, v každé živé bytosti tohoto vesmíru.

Tyto silné zážitky jsem znal ze svého tréninku jako tantrický mnich tradice *Sarasvatí*, v níž souvisí s tak zvaným „vědomím Krišny“. Nebyl jsem tedy zaskočen jejich prožíváním při vědeckém výzkumu psychedelických látek. Uměl jsem si ale dobře představit, jaké problémy s takovými vizionářskými zážitky mají eticky nepřipravené, ctižádostivé osoby, například politici, vědci a vůdcové všech typů. Ti se po takovém zážitku považují buď za spasitele, anebo za zneuznané génie, anebo se dají zcela do služeb nějaké instituce, kterou uctívají jako svatou. Setkal jsem se se všemi třemi typy osob i mezi lidmi ve vyšším společenském postavení. Osobám v nižším společenském postavení a těm, kdo nemají potřebné mezilidské dovednosti, většinou jejich ctižádost neprojde a jsou označeni za megalomany, nebo se stávají psychotiky.

Tento sociálně psychologický mechanismus funguje u vůdčích osobností i bez vlivu psychedelických látek. Psychedelické zážitky - ale i jiné jim podobné zážitky z hraničních situací, například při mučení, ukřižování, sebetřýznění, askezi, orgiích, smrtelném nebezpečí atp. - působí jako zesilovač či katalyzátor. Všechny zmíněné hraniční situace jsem osobně prožil, jakož i osobně spoluprožil s osobami pod vlivem psychedelických látek.

Takovéto zážitky a vize jsou pro mnohé osoby intenzivnější a proto reálnější, než jakýkoli jiný zážitek z jejich celého životního příběhu. Někteří pak hovoří o znovuprožívání minulých životů. Nechci se zde pouštět do problematiky znovuzrození - to je příliš rozsáhlé téma. Chci ale v této souvislosti poukázat na další psychologický mechanismus, který funguje při požití chemicky uměle vyrobených psychedelických látek. Vycházím přitom zase jen z osobních zkušeností, z nichž vím, že rituální požití kaktusů nebo hub, které člověk osobně vyhledal a s plným respektem k přírodním silám nasbíral, se dá popsat spíše jako dialog s partnerskou bytostí. Požití chemicky vyrobených psychedelik bych přirovnal spíše k použití nástroje.

Metaforicky bych LSD přirovnal k velké sekačce na trávu a mysl člověka k louce. Naše prožívání — pokud není ovšem zastíněno mraky otupujících medikamentů — je

jako sluníčko, kteté na louce „vidí“ jen vrcholky přebujelých trav. Tyto traviny představují všeobecné sdílené názory, pojmy dané společností, zkrátka vše, co umíme označit slovy, co si myslíme a o čem mluvíme s ostatními lidmi. A teď si představte, že přes tuto louku přejede sekačka LSD. Sluníčko našeho prožívání najednou vidí dosud zakryvané a trávou téměř udušené malé kytičky emocí, mechy nálad, oblázky a možná tu a tam i nějaký drahokam. Možná, že když je posečena větší část té louky, je vidět i struktury dřívější kultivace pozemku orbou anebo korýtka potůčků přirozeně vznikajících při zavlažování louky vydatným deštěm. Bylo by jistě možné tuto metaforu smysluplně dále rozvíjet. Co chci říci: LSD odkrývá sféry myslí, které jsou normálně dušeny přebujelými verbálními sférami myšlení a mluvení.

A tím se dostávám k tomu nejdůležitějšímu sociálně psychologickému mechanismu spojenému s působením psychedelických látek, totiž k tomu, čemu v satiterapii říkáme *nosný mezilidský vztah* a čemu se v abhidhammě říká *ušlechtilé přátelství*. Na základě svých osobních zkušeností, jakož i z výsledků svého vědeckého výzkumu vím, že rozho-

dujícím činitelem, který ovlivňuje jak kvalitu prožívání pod vlivem psychedelických látek, tak výsledky tohoto prožívání a způsob jejich začlenění do psychokosmu, je kvalita mezilidských vztahů. V mých přednáškách „Psychologie zvládání života“ na Masarykově univerzitě v Brně a ve výcvikových kursech, které provádím pro psychoterapeuty, je kultivace nosných mezilidských vztahů proto vždy stěžejním tématem.

MANA: Není možno LSD považovat za cosi jako prostředek k psychologické „obnově člověka“? Není možno *psychedelickou zkušenost* dokonce chápat jako vstupní bránu do duchovního světa?

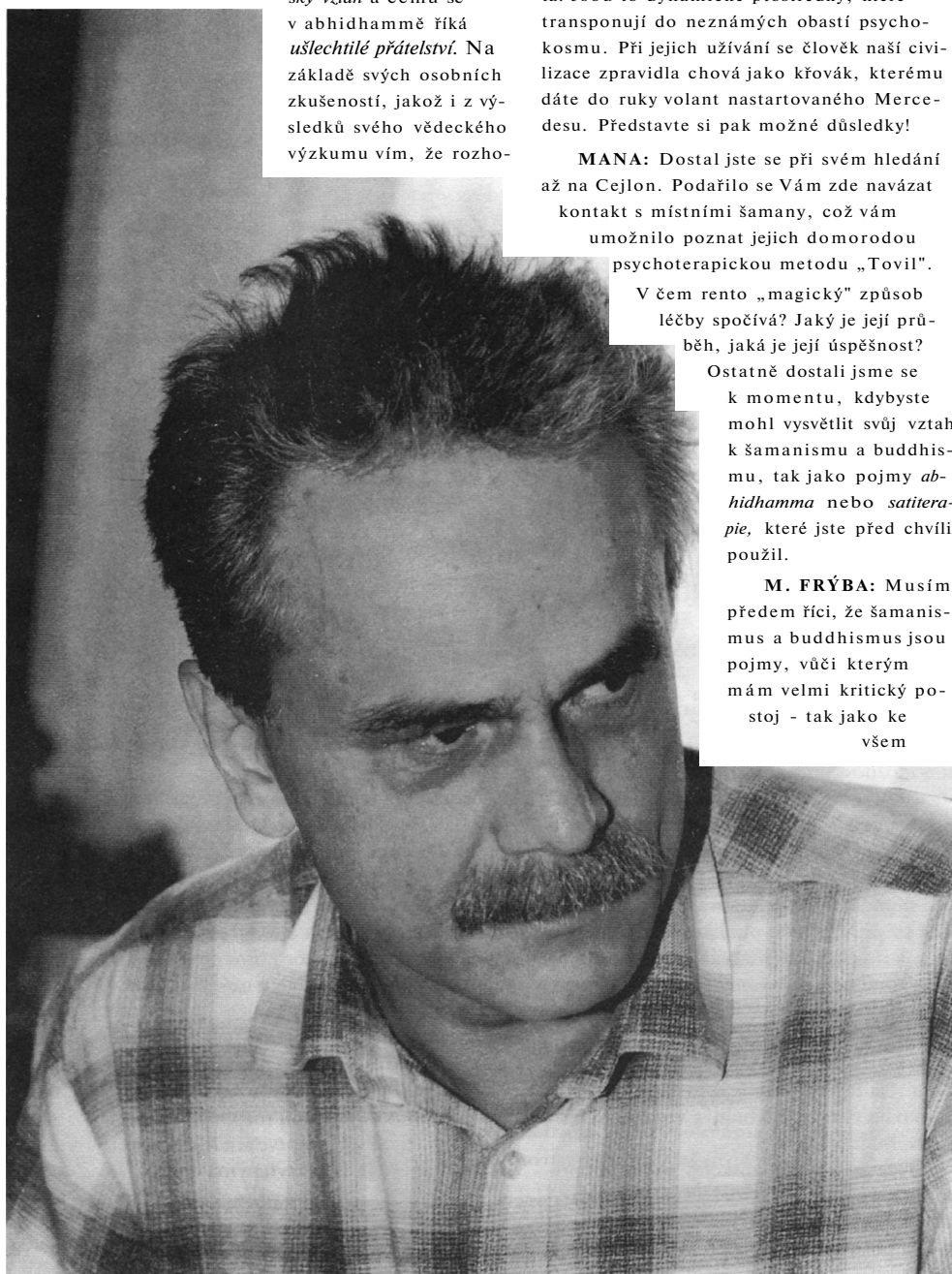
M. FRÝBA: Léčivé vlastnosti LSD, či dokonce přínos této látky pro „obnovu člověka“ bych nehledal v látce jako takové, nýbrž v dovedném užívání psychedelických substancí v rámci psychoterapie nebo náboženské praxe. A takové dovedné užívání se můžeme naučit od lidí, u nichž to patří ke kulturní tradici. Psychedelické substance nejsou statickými branami do duchovního světa. Jsou to dynamické prostředky, které transponují do neznámých oblastí psychokosmu. Při jejich užívání se člověk naší civilizace zpravidla chová jako křovák, kterému dáte do ruky volant nastartovaného Mercedesu. Představte si pak možné důsledky!

MANA: Dostal jste se při svém hledání až na Cejlon. Podařilo se Vám zde navázat kontakt s místními šamany, což vám umožnilo poznat jejich domorodou psychoterapeutickou metodu „Tovil“.

V čem rento „magický“ způsob léčby spočívá? Jaký je její průběh, jaká je její úspěšnost?

Ostatně dostali jsme se k momentu, kdybyste mohl vysvětlit svůj vztah k šamanismu a buddhismu, tak jako pojmy *abhidhamma* nebo *satiterapie*, které jste před chvílí použil.

M. FRÝBA: Musím předem říci, že šamanismus a buddhismus jsou pojmy, vůči kterým mám velmi kritický postoj - tak jako ke všem

ostatním „ismům“. Při svém hledání praktických metod poznání a kultivování mysli, při hledání metod psychoterapie, psychohygieny a rozvíjení osobnostních předpokladů, jsem se snažil nezaujatě vyzkoušet všechno možné, pokud to ovšem nebylo proti mým etickým zásadám pravdivosti a nenásilnosti.

Šamanským léčitelům se na Šrí Lañce říká *Jakadura*, což doslovně znamená učitel či krotitel (ádura) démonů (já-ká). Páli slovo *Sámana*, označující „mistra nad svou myslí“ se dnes používá už jen ve zdvořilém *Sámanera*, tedy česky „šamánek“, což je označení pro mladé mnichy Buddhova řádu Sangha. Se šamanským léčitelem *Jakadura* jsem se poprvé setkal jako pacient v roce 1975. Po meditačním pobytu v klášteře jsem strávil nějaký čas u moře na severu Šrí Lanky a pak v džungli na horách poblíž Kandy v chýši, kde bylo vlhko. Ozvaly se mi revmatické potíže, o kterých jsem si myslel, že je mám už deset let za sebou. Jedna známá mi v Kandy doporučila léčitele, ze kterého se vyklubal plnokrevný šaman.

Na revma se na Šrí Lañce, podobně jako u nás v Podkrkonoší, užívá konopný olej - je to mimo jiné ta neúčinnější aplikace aktivních látek rostliny canabis. Ten léčitel mi ale zcela věrohodně vysvětlil, že mé potíže souvisí s nesplněnými požadavky jistých psychických bytostí, které jsem před léty zanedbal. Nabídl mi, že pro ně provede *Tovil*, rituál, ve kterém nejprve povzbudí aktivitu těchto bytostí a pak je zpacifikuje, zprostředkuje jim „mír“, šánti. Buddhistická psychoterapie meditou *Tovil* divadelně ztvárňuje zlo a dobro, nemoci a zdraví. Samozřejmě jsem tuto nečekanou možnost poznat zkušeností z první ruky šamanskou metodu léčení něčeho, co bychom v Evropě označili nejspíše jako psychosomatické potíže, uvítal.

Byl jsem skutečně překvapen, jak ten léčitel pomocí tance, bubnování a recitace ve mně i v přihlížejícím publiku dokázal navozovat a nečekaně měnit nálady. Vrcholem jeho výkonu bylo, když ony psychické bytosti vstřebal do svého vlastního těla a probjoval se s nimi k míru a klidu postupem, který zvenku vypadal jako velký epileptický záchvat. Na závěr pro mne jako pacienta udělal smlouvu s chránícími bohy a vzdal hold památce Buddhově.

Některé části šrílanského *Tovilu* mi připomínaly to, co jsem viděl u šamanů v Himalájích. Ale až teprve po několikaletém pozorování postupů *Tovilu* a po rozhovorech

s několika *Jakaduro* jsem dokázal přijmout jejich tvrzení, že jejich metoda je odvozená z Buddhova učení. Od té doby se k poznání, že je *Tovil* postaven na paradigmatech abhidhammy, dopracovalo nezávisle několik dalších výzkumníků.

MANA: Často místo slova „duše“ používáte nezvyklého termínu „psychokosmos“. Chcete tím asociovat představu duše rozlehlé

a složité jako vesmír, nebo také představu „oduševnělosti“ kosmu ve kterém žijeme? Rozuměl jsem tomu tak dobře?

M. FRÝBA: Líbí se mi vaše představa *oduševnělosti* kosmu. Ano, mysl může být rozčleněna jako vesmír a rozšířena tak, že obsáhne všechny živé bytosti. Pro osoby, které trénují například Buddhovu meditaci dobrovolnosti, nazývanou *mettd*, to není žádná teorie, ale zcela praktická zkušenost - tak skutečná, jako třeba požitek chladu nebo tepla.

Zkušenost psychokosmu se dá stručně vysvětlit pomocí postupu rozpínání vědomí při meditaci *mettd*. Nejprve si zcela konkrétně uvědomujeme - se zavřenýma očima a bez tělesného dotyku - přítomnost ostatních osob v naší blízkosti a přejeme všem, ať jsou šťastné. Pak tento pocit pohody rozšiřu-

jeme na bytosti vzdálenější, postupně až do nekonečna se otevřeme celému vesmíru. Při výcviku terapeutů často zjišťuji, že i tato stručná instrukce citlivějším zcela postačuje.

Jiným aspektem psychokosmu je rozlišení světů nižších a vyšších. V nižších světech zvířat, démonů, příšer atp. převládá boj, strach, nenávisť, závist, chtíč a podobné formy neštěstí. Ale i ve šťastných a rajských světech se setkáváme s nižšími bohy a anděly, kteří se umí hněvat, svářit, trestat či jinak ničít ostatní bytosti, které ve své pýše považují za své stvoření.

Vezměme například jednoho z našich slovanských bohů, Radihosta, kterému naši germánští a keltští sousedi říkali Radegast. Když se v klidu uchýlíte do jeho hájemství na hoře Radhošť v Beskydech, zcela tělesně pocítíte jeho mohutnost a laskavost. Nevruší vás ani přítomnost nedaleké svatyně cizího, před několika staletími importovaného boha, v jehož jménu byly upalovány lidové léčitelky a vražděni ti, kteří v něj nevěřili. Ve jménu našeho nejvyššího boha Svaroga, který je na stejné úrovni jako třeba indoevropský Brahma, se něco takového nikdy nestalo. Ani naše bohyně neznají hněv a zlobu. Mořena je sice přísná jako matka, která vyžaduje pořádek a vládne zimnímu rozhodování o životě a smrti, není ale zlá. Rozjařenou Vesnu a štedrou Živu jistě nemusím dále charakterizovat.

MANA: To je naše národní tradice. Jak se ale k této problematice staví soudobá věda?

M. FRÝBA: Pojem psychokosmu se používá v nové kulturní antropologii a et-

nopsychologii a vztahuje se mimo jiné též na empirii, to znamená na zkušenostní fakta, o kterých jsem teď hovořil. Tato empirie je v různých civilizacích různě strukturovaná. V civilizaci vzniklé z římského impéria byl pojem duše užíván pro rasistické účely - lidem z cizích ras byla duše odpírána, mohli tedy být beztestně zabíjeni. Dodnes je duše předmětem byznysu různých sekt a církví v naší civilizaci. Z těchto a dalších důvodů moderní psychologie ani ostatní vědy pojem duše nepoužívají.

Pojmu psychokosmos jsou blízké pojmy „životní prostor, ekopsychologie a prožívaný svět“ humanistické psychoterapie. V satiterapii je v tomto smyslu používán pojem „psychotop“.

MANA: Na počátku našeho rozhovoru

jste se zmínil o technice vědomého snění — o *lucidních snech*. Nakolik vaše práce souvisí s takovým fenoménem, jako je astrální cestování nebo „out-of-body-experience“ - zkušenost opuštění těla? Mimo to: co si myslíte o vstupu člověka do elektronické reality generované počítači, o zkušenosti *virtuální reality*?

M. FRÝBA: Počítačem vytvářené rozvíjení takzvané virtuální reality má své předchůdce v projektivních testech, užívaných klinickými psychology. V obou případech se jedná o šikovně nastavení umělých podmínek, za kterých si může osoba vytvářet novou skutečnost a víceméně ji ovlivňovat vlastním přičiněním.

Při práci s těmito „možnými skutečnostmi“ neboli virtuálními realitami mne jako vědeckého pracovníka zajímaly především tři oblasti: kybernetika psychických procesů modelovaných počítačem, prožívání tvořivosti v různých oblastech a etická odpovědnost za onu vlastním přičiněním vytvořenou skutečnost. Jako psychoterapeuti využíváme výsledky tohoto výzkumu ve výcvikových kurzech satiterapie, focusingu a průzkumu psychotopu, které nabízí Institut pro integrální psychoterapii a psychologii poradenství se sídlem v Olomouci (IPIPAPP, P.O.Box 08, 775 08 Olomouc).

S virtuálními skutečnostmi se pracuje také v klasickém psychodramatu Jacoba Levy Morena, ten však používal výrazu „surplus reality“, tedy „nadsazená“, „přídavná“, „přehnaná“ skutečnost. Také různé techniky psychoterapeutické imaginace jsou porovnatelné se simulací skutečnosti vytvořenou počítačem. U všech těchto postupů však chybí onen skutečný základ, ona různými, i lidskými bytostmi sdílená realita psychokosmu, která je virtuálně zpracovatelná tak, že její změny mají skutečný dopad na všechny bytosti. Při takzvaném astrálním cestování a ovlivňování skutečných událostí na různých místech psychokosmu hraje velkou roli etický aspekt našeho jednání, protože tam je skutečný dopad na jiné bytosti přítomen, a pro nás samotné jsou etické důsledky, tedy vytváření vlastní karmy, často závažnější, než v obyčejném každodenním životě.

Podobně je tomu při opravdovém lucidním snění, které vychází ze zcela přirozeného snění ve spánku. Když jsem na začátku našeho rozhovoru zmínil lucidní snění, měl jsem na mysli právě tento typ výletů do psychokosmu. Takovéto lucidní snění je pro mne vlastně meditací, kterou nezačínám z obvyklého každodenního vědomí, ale ze snového vědomí během spánku.

Už jsem se zmínil, že na cesty do neznámých oblastí psy-

chokosmu se mohou různí lidé dostat při různých příležitostech. Může to být sen, psychotická ataka, klinická smrt a jakákoliv jiná neobvyklá událost. V takové situaci se může dotyčná osoba chovat buď jako již zmíněný křovák v Mercedesu, nebo jako snaživý učedník. Součástí mé práce jako psychoterapeuta a jako mistra meditace je pomáhat osobám, které se na své cestě psychokosmem dostaly do potíží - ale samozřejmě jen těm, které mne o pomoc nejen požádají, ale věrohodně prokáží, že mé vedení následují.

A to je důležitá zásada, platná pro každého ačárju abhidhammy.

MANA Nedávno vám u renomovaného nakladatelství Shambhala vyšla kniha *Art of Happiness* - Umění být šťastný. Jack Kornfield ji doporučuje jako knihu, jež principy buddhistické psychologie činí západnímu člověku mnohem srozumitelnějšími a tudíž pro moderní život použitelnějšími. Mohl byste říci něco víc o této knize?

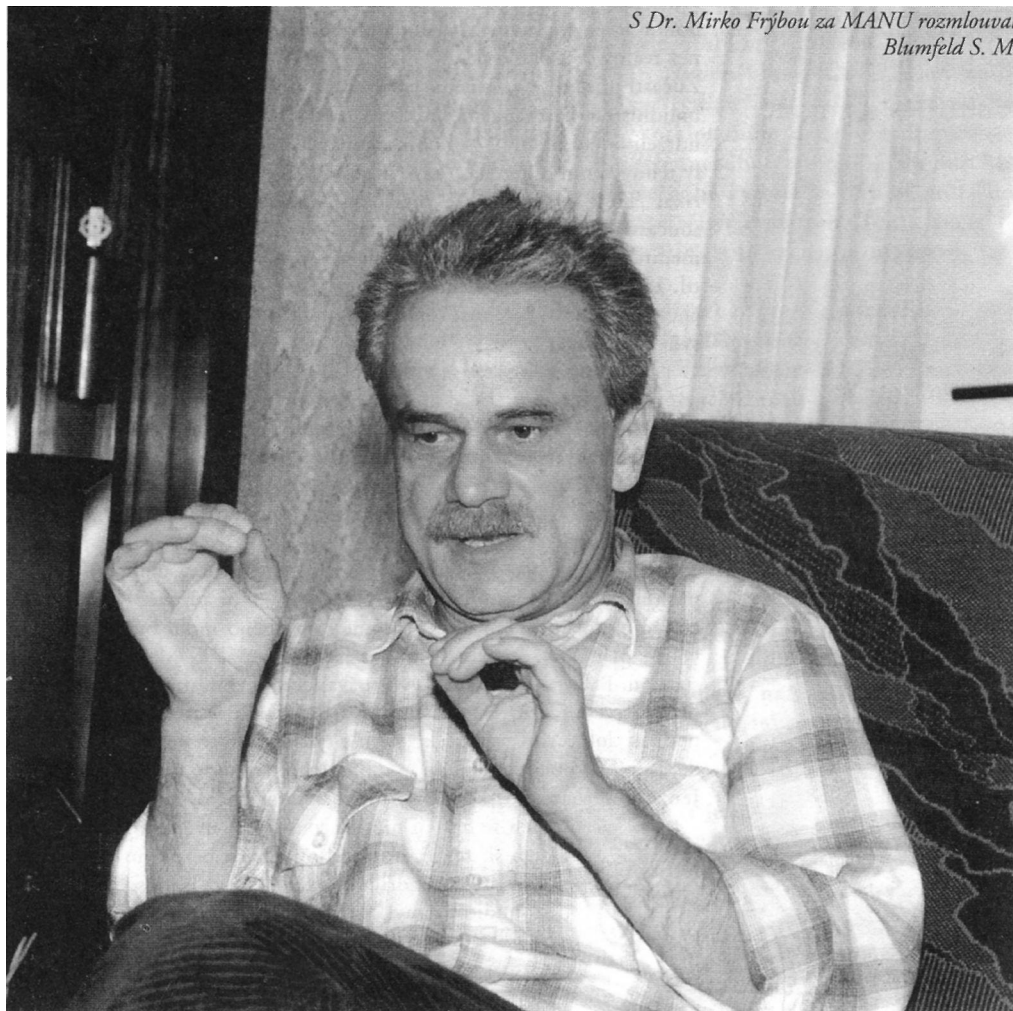
M. FRÝBA: Už tomu bude skoro sedm let, co tato kniha vyšla v angličtině, v němčině a později též v italštině. Letos vydala Shambhala další moji knihu *Practice of Happiness* (Praxe štěstí), na jejímž překladu už pracuji, takže by mohla příští rok vyjít u nás. „Umění být šťastný“ jsem napsal tři roky po nejrůznějších událostí svého života. Ztratil jsem ženu a tři děti, které jsem nadevše miloval. Několik měsíců jsem je oplakával v džungli na Srí Lañce, kam jsem se stáhl, abych se s pomocí meditace dostal přes svou

osobní krizi. Pak jsem začal nový život. Věnoval jsem se ve spolupráci se svými učiteli abhidhammy, ctihodnými mnichy Mahátherou Nyánaponikou a Mahátherou Piyadassi, dalšímu výzkumu buddhistických metod léčení a kultivace mysli.

Kniha „Umění být šťastný“ je jednak výsledkem tohoto dalšího výzkumu, který mi umožnil proniknout ještě hlouběji do metod abhidhammy tak, že jsem je byl schopen zcela jasně podat západním čtenářům, jednak je výsledkem mé osobní „inventury“ těch postupů, které mi pomohly nejen překonat tu nejhroznější krizi, ale též znovu pěstovat schopnost být šťastný, šťastnější než jsem byl na vrcholu své profesní kariéry a svých osobních úspěchů ve Švýcarsku.

Moje nová kniha „Praxe štěstí“ má podtitul „Techniky a cvičení všímavého rozvoje radosti a moudrosti“. Je svým způsobem nezávislým pokračováním knihy předešlé, kterou jsem si zatím netroufal přeložit do češtiny potom, co jsem tento jazyk čtvrt století nepoužíval.

Ted' už zase žiju skoro pět let na Moravě a přednáším hlavně česky. Letos vyšla na Masarykově universitě v Brně skripta „Psychologie zvládnání života“, jež jsem už napsal v češtině. Tato skripta používají nejen psychologové, ale i studenti jiných oborů - všichni tvrdí, že moje čeština je dobře srozumitelná a jasná. A to mi dělá velkou radost.

S Dr. Mirko Frýbou za MANU rozhovor
Blumfeld S. M.

P r o b u z e n í

Stephen LaBerge je prvním vědcem, který prokázal existenci tzv. „lucid dreaming“ (lucid, angl. jasný, přehledný nezkalený), snění ve kterém si snící člověk je vědom svého snění. Techniku zapamatovat si a pracovat se sny pak rozvinul do účinných metod a způsobů jak ke studiu vztahů mezi myslí a tělem, tak pro nové postupy v psychoterapii. Vydal knihy „Lucid Dreaming: Exploring the World of Lucid Dreaming“ a „Conscious Mind, Sleeping Brain“.

Narodil se roku 1947, vystudoval matematiku na Arizonské universitě. Studoval původně chemii, ale v roce 1968 se začal zabývat psychofarmakologií. V roce 1977 začal na universitě ve Stanfordu studovat stav snění a spánku. Doktorát obhájil v roce 1980.

Vede kurzy snění, psychobiologie a změněných stavů vědomí na několika universitách.

Co vás inspirovalo k zájmu o vědomé snění?

S. LaBerge: Když mi bylo 5 let, chodíval jsem na večerní matiné, a jednou se mi poté zdál krásný sen o pirátech. Dostal jsem nápad, jaké by to bylo krásné moci se tak do stejného snu vrátit na pokračování dobrodružství. Nikdo mi neřekl, že to nejde, a tak další noc jsem byl zpátky ve svém snu a dělal jsem to tak celé týdny. Když jsem pak studoval chemii na universitě, začal jsem se zajímat o mysl. Bylo to na konci 60. let a tak si dovedete představit, v jaké atmosféře jsme tehdy žili. Pomohlo mi to uvědomit si, že svět uvnitř myslí je možná daleko zajímavější, než reálný svět okolo nás.

Zúčastnil jsem se v Esalenu jednoho semináře s tibetským buddhistou Tarthangem Tulkuem. Žádal nás, abychom si udrželi bdělé vědomí 24 hodin denně. Jeho angličtina byla tehdy velmi omezená, právě přijel z Indie a neustále jen říkal „To je sen“ a smál se. Snažil se nám naznačit, že naše současné zážitky reality jsou jen sen. Po týdně soustředěné meditace na toto téma jsem pak zpět v San Francisku zjistil, že se velice dobře cítím. Spojil jsem své pocity s předchozí zkušeností jakéhosi rozšíření vědomí a snažil jsem se svůj stav udržet i nadále.

O pár dní později jsem se vrátil do Esalenu na jiný seminář a v noci jsem měl vědomý sen. Lezl jsem na vrchol himalájské hory jen tak v lehkém oblečení. Podíval jsem se na sebe a řekl si, tohle přece není možné. V tom okamžiku jsem si uvědomil, že se mi to jenom zdá. A protože jsem byl mladý a bláznivý, rozhodl jsem se z vrcholu hory slétnout jako pták.

Během dalších pěti let se můj zájem o tento druh snění prohluboval. Měl jsem také jeden sen, který mne přesvědčil, že tento druh snů by i pro mne samotného mohl být velice přínosný. Zdálo se mi, že jsem stoupal horskou stezkou. Pak, po dlouhém a vyčerpávajícím pochodu, jsem přišel k velmi úzkému můstku přes propast. Báł jsem se podívat dolů. Můj přítel řekl „takhle rychle dolů to nepřijde, to musíš obejít“ a ukázal mi klikací cestu do údolí. Jenže mne napadlo, kdyby se mi to jenom zdálo, nebál bych se na ten můstek vkročit. A uvědomil jsem si, že se mi to zdá a rychle a bezpečně jsem přešel na druhou stranu. Když jsem se probudil, přemýšlel jsem o svém snu a zjistil, že se dá aplikovat i na život všeobecně. Život je v jistém smyslu most, a my ztrácíme rovnováhu, protože se bojíme neznáma

- smrti, absence smyslu ve věcech kolem sebe - v jakémkoliv podobě. Dokážeme-li ale žít v tom správném stavu bdělého vědomí a smysluplnosti, pak je možné most překročit.

O dalších sedm let později jsem se rozhodl, že budu vědcem. Zdálo se mi, že vědomé snění by mohlo být dost dobré téma pro disertační práci. Tehdejší experti mi sice řekli, že se to nedá zkoumat, ale já už tušil, že jim to můžu dokázat.

Povězte nám o experimentech s Lynn Nagel, který první prokázal existenci vědomého snění.

S. LaBerge: Lynn Nagel pracoval v centru výzkumu spánku ve Stanfordu právě v době, kdy jsem dostal nápad s vědomým sněním. Bez Lynna bych to pak ale nedokázal. Pomohl mi v začátcích a naučil mne jak zaznamenávat spánek. Při našich prvních pokusech zůstával Lynn celé noci vzhůru, zatímco já pokusně „sníl“. Základní idea vědomého snění byla prostá, založená na předchozích pokusech, které ukázaly, že když se někomu zdá o ping-pongu, jeho oči vykazují pohyb ze strany na stranu. Rozhodl jsem se tedy vždy, když začnu vědomě snít, pohybovat očima tak, aby bylo jasné, že právě začíná fáze „lucid dreaming“ a aby mohla být zaznamenávána. Po několika chybách a omylech jsme to nakonec zvládli a já měl první sledovaný vědomý sen v laboratoři.

Říkal jste, že jste měl potíže s publikováním svých výsledků. Proč myslíte, že je vůči vám tolik skepse?

S. LaBerge: Lidé uvažují o snech jako o produktech nevědomé mysli. Odtud pramení názor, že i sen je něco nevědomého. Ale není. Jsou to vědomé zkušenosti, jinak byste si je nepamatoval. Spící a snící člověk si jen není vědom svého okolí. Dokud se sen považoval za produkt nevědomí, sama myšlenka na vědomé snění byla nesmyslná. Když jsme tedy v roce 1980 přišli s vědeckými důkazy, tvrdili nám, že jsme někde museli udělat chybu. Ale v roce 1983 už tomu někteří začínali věřit, jiní tomu věřili, a někteří tomu nevěří dodnes.

Kdy byl podle vás poprvé zaznamenán vědomý sen?

S. LaBerge: Mluvil o tom už Aristoteles. Nepoužíval náš termín, ale hovořil o tom, že někdy v průběhu snění nám něco říká „Tohle není sen, to k tobě promlouvá přímo tvá mysl.“ Sem tam se dají v historických zdrojích nalézt zmínky a někom, obvykle o filosofovi, který o tom mluví. Ale nikdo se tím nezabýval soustavněji. Až

s n í l k a

Rozhovor se Stephenem LaBerge

v 19. století Hervey de Saint-Denis publikoval knihu o snech a jak je ovládat, založenou na několika tisících vlastních vědomých snech. Termín „lucid dream“ použil poprvé Fredrik van Eeden na konci 19. století, a byl to psychiatrický termín.

A co jiné kultury? Havajci, američtí Indiáni, australští A boridžinci?

S. LaBerge: Pokud se týká Aboridžinců, tady existuje hodně podobného. Všeobecně řečeno, snění bývalo předmětem zájmu profesionálů. Obyčejní lidé se tím nezabývali. Nevím, do jaké míry se sny pracovali šamane a zajímalo by mě to. Pokud se týká Indiánů, u nich se setkáváme s něčím, co by se mohlo jmenovat opakem vědomého snění. Zdálo se mi, že jste mi včera nabourali auto, tak teď mi nahraďte škodu.

Brali sny doslova.

S. LaBerge: Přesně tak. Jinými slovy, brali sen jako nějakou nadpřirozenou verzi toho, co se mělo a musí stát, a to je podle mne ten nejhorší způsob jak se sny zacházet, protože je to zbavovalo svobody. Ještě jinak, v téhle kultuře si nikdo snů nevážil. Naproti tomu v Tibetu vyvinuli vysokou úroveň vědomého snění a snili tak po celá tisíciletí.

Má úspěšný vědomý snílek něco navíc? Liší se to podle pohlaví, věku, tvořivosti?

S. LaBerge: Nejistili jsme nic podstatně odlišného, kromě jedné věci, a tou je schopnost často si pamatovat své sny. Lidé, kteří si často vzpomínají na své sny, mají dvakrát větší pravděpodobnost, že budou úspěšnější vědomí snílci.

V knize píšete o ženě, Mary Arnold Fosterové, která na začátku tohoto století učila děti snít. Zní to nádherně. Myslíte, že děti pak byly vnímavější, třeba proto, že neměly tolik fixních představ o tom, co je a není možné?

S. LaBerge: Určitě. Rád bych viděl daleko víc dětí, které by se naučily ovládat své sny. Už jenom proto, že dítě máloco může ovládat, a tady by existoval svět, ve kterém by vládlo ono.

Naše společnost má např. problémy s dětmi, které berou drogy. Určitá psychedelika mohou být možná pro někoho dobrá, ale rozhodně ne pro děti. Nás dosavadní přístup je jen jeden - „Řekni ne drogám“. Jakoby jediný důvod, proč dítě vezme drogu, byl vnější tlak. Jenže co když dítě vezme drogu, protože prostě chce něco nového, protože se prostě nudí, atd. Tuhle zábavu jim snění může poskytnout také, a navíc bezpečně a s dalšími harmonizujícími efekty. Možná bude vědomé snění jedním z nej-

účinnějších prostředků protidrogového snažení.

Jaké techniky jsou pro vědomé snění nejlepší?

S. LaBerge: Kdybyste se zeptali „Chci umět vědomě snít, čím mám začít?“, řekl bych, že stačí vyšetřit nějaký pravidelný čas a prostě se do toho dát. Nemáte-li čas ani na 5ti minutovou procházku parkem denně, těžko budete mít energii na učení se vědomému snění. Vyvinuli jsme kurs pro ty, kteří chtějí zůstat doma a naučit se vědomě snít. První lekce učí o schopnosti zapamatovat si sny, pak následuje studium snů podle jistých znaků, pak cvičení na rozeznávání snových obsahů a rozvoj určitých schopností přenést se ve snu do budoucnosti atd.

Mnoho lidí o vědomém snění slyšelo a pak najednou mělo vědomý sen. I mně se to nedávno stalo. Jak hodně schopnost uvědomit si tuto možnost souvisí se schopností vědomě snít?

S. LaBerge: Tohle je velmi důležité a často

se to stává. Určitá vaše část se naučí, že je možné vědomě snít. Problém je ale v tom, že protože to není běžné, domníváme se, že to je těžké. Ve skutečnosti je to velmi přirozené a stačí si uvědomit „Chci abych měl vědomé sny“ a ono se to vyplní.

Jaké pozitivní důsledky má zvládnutí vědomého snění?

S. LaBerge: Nejrůznější. Od pocitu dobrodružství muže na Tahiti, až po mentální trénink, kdy cvičíte, jak realizovat to, co dokážete ve snu. Ve snu se můžete naučit některým činnostem a dovednostem, můžete zvládnout svou nesmělost, zbavit se noč-

ních můr, vyrovnat se se strachem a samozřejmě pracovat na svém mentálním zdraví. Při výzkumu na Stanfordské universitě jsme zjistili, že když člověk sní, mozek reaguje jakoby se to skutečně odehrávalo. Mezi snem a fyziologickou reakcí je přímá spojitost. Domnívám se, že tohle bude jednou velmi důležité pro některé druhy léčení - takto se totiž dá ovlivnit i imunitní systém.

Co takhle zapojit vědomé snění do výukového procesu?

S. LaBerge: Učení ve spánku, tedy nacpávání mozku dalšími faktografickými informacemi v době, kdy by měl odpočívat, není dobré. Vědomé snění je ale výborným prostředkem práce s emocemi, dá se tak hledat a nalézat životní moudrost nebo překonávat strach, namísto aby se mu člověk vyhýbal.

To zní, jakobyste popisoval virtuální realitu.

S. LaBerge: Řečeno v terminologii virtuální reality, vědomé snění je virtuální realita v té nejvyšší kvalitě a teď, ihned. Jaron Lanier si někde stěžoval, že mu chybí neočekávaná překvapení a intuice, a té je ve snech spousta. Ve vědomém snu jste v „realitě“ hlouběji.

Zkoušel jste o své práci říci i někomu jinému? Četl jsem o šamanech z Aljašky, kteří tvrdí, že se vzájemně navštěvují ve snech.

S. LaBerge: S tím jsem přímo neexperimentoval. Považuji to za teoreticky možné, ale zatím jsem se tomu nevěnoval, měl jsem důležitější věci na práci. Toho, co jsem nezkusil, je samozřejmě daleko víc. Já jsem kladl důraz na vědomou kontrolu snu i tělesných reakcí, abychom získali něco prakticky použitelného i pro bdělý stav, a tím ostatním jsem neměl čas se zabývat. Při práci s vědomým sněním se člověk ale může taky naučit být kritický ke stavům své mysli. Probudíte se z vědomého snu a můžete o něm dále přemýšlet. To vám umožní precizovat své myšlení a budovat mentální modely, vhodné i pro snový svět.

Některé vynálezy spatřily světlo světa ve snu. Například šicí stroj nebo část Einsteinových rovnic. Našel jste souvislost mezi tvořivostí a vědomým sněním?

S. LaBerge: Máme spousty takových příhod přímo od lidí, kteří vědomé snění používají. Je to v každém případě stav, ve kterém vás napadají nové a velké myšlenky. Problém je v tom, že ne každá velká myšlenka je i dobrá. Myslím, že hlavním přínosem vědomého snění je rozšíření vědomí a světa, ve kterém žijeme a který si umíme také představit, vysnit.

Naučit se ovládat sny je tedy něco srovnatelného s duchovním probuzením?

S. LaBerge: Ano. Zjistí-li někdo, jak by jeho život mohl vypadat, kdyby v běžném životě dokázal to co ve snech, může být jakýmsi druhem duchovního probuzení.

Myslíte si, že vědomé snění může být důležitou součástí psychotherapeutických programů?

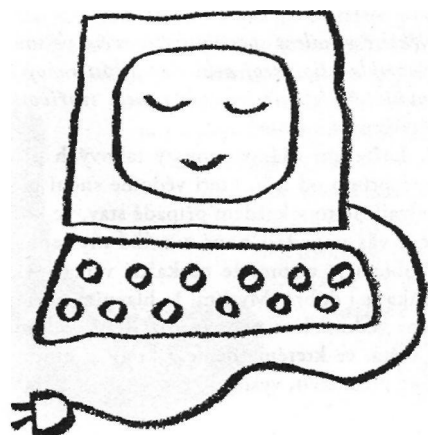
S. LaBerge: To určitě. V tom je, domnívám se, ten největší přínos vědomého snění. Pomocí vědomého snění lze úspěšně vyřešit problém nočních můr, vysvětlit a prozkoumat iluzornost strachu a naučit se ho transformovat. Myslím, že vědomé snění je vynikající způsob, jak provádět jakousi sebe-terapii. Člověk se lépe pozná, stává se celistvější.

Ovlivnila vaši práci se sny i psychedelická zkušenost?

S. LaBerge: Částečně. Kvůli tomu jsem se vlatně začal zabývat otázkami mysli. Předtím jsem se zabýval vnějšími věcmi. Chtěl jsem např. vytvořit derivát molekul tryptaminu, abych se tak dozvěděl všechno, ne jen část. Jenže jsem si neuvědomil, že to není otázka molekul, ale mysli. Při přechodech z jednoho stavu vědomí do jiného jsem si říkal, aha, tak to je ono, jenže druhý den, když jsem se probral, jsem zjistil, že to jsou všechno mentální modely, simulace. Přesto mají ale oba tyto stavy hodně podobného. Ve skutečnosti člověk může ve snu mít „psychedelický“ zážitek včetně všech jeho důsledků. Což dokazuje, že nejde o chemii, ale o mysl. Vše se odehrává v rámci mysli. Psychedelika mohou být v jistém smyslu jakýmisi průvodci, kteří nám odhalují další možnosti mysli. Nemáme pro to ale slova.

Zjistil jste nějakou souvislost mezi psychedelickými zážitky a vědomým sněním? Většinou, když jsem si vzal drogu, jsem měl poté vědomý sen.

S. LaBerge: Ano, to asi způsobily biochemické změny. Droga zapříčiní určité změny na neurochemických úrovních a to pak zintenzivňuje REM stav spánku. Zjednodušeně řečeno, člověk změní regulaci systému a vytrhne vše z rovnováhy: osciluje chvíli, než se vše vrátí do pořádku. Není tedy divu, že máte po takovém zážitku vědomé sny.

Co je známo o chemikáliích, které produkuje mozek při vědomém snění?

S. LaBerge: V základě jde o nízké hladiny norepinefrinu a serotoninu a vysokou hladinu acetylcholinu.

Jak jste proboha na tohle přišli?

S. LaBerge: Výzkum kočičích mozků.

Co si myslíte o mimotělních zážitcích? Mají souvislost s vědomým sněním? Co zážitek blízke smrti?

S. LaBerge: To je komplikovaný problém. V knize jsem mu věnoval celou kapitolu. Nemyslím si, že jde o to, co si lidé většinou myslí, tedy o jakési cestování těla ducha mimo tělo člověka. Má to druhé tělo mozek? K čemu má prsty na ruku? Pokud by si vyndalo oko, bylo by to oko nebo jen mentální projekce oka? A pokud se týče např. údajů, kolik člověk s NDE vidí věci, které by neměl vidět, připomínám jen, že ani netušíme, co všechno naše smysly skutečně registrují.

Co myslíte, že se děje po biologické smrti, a měli jste nějaký vědomý sen ovlivněný vašimi názory na přirodu a Boha?

S. LaBerge: Předpokládejme, že mám vědomý sen. První věc, která mne napadne, je „hele, tohle se mi jenom zdá, teď jsem ve snu“. Jenže kterému „mi“ se to zdá? To je ten Stephen, o kterém si myslím že je to Stephen. Ve skutečnosti Stephen leží v posteli, na konkrétním místě, a zdá se mu, že mluví s reportérem. Když to přeženu, mohl bych říct: „Tohle je můj sen a vy v něm vystupujete.“ Když půjdu dále - vím, že vy jste postava ze snu a tohle je snový stůl a tohle musí být snová košile a snové hodinky, a copak máme tohle, aha, tohle je snový Stephen! Takže před chvílí jsem si myslel že jsem ten, kdo jsem, ale teď vím, že je to jen můj snový model.

Mohu před spaním myslet na svou nejhlubší identitu, na své nejvyšší potenciály, a pak začít vědomě snít. Zdálo se mi, že jedu sporťákem dolů do města a zastavím stopaře. V tu chvíli si ale řeknu, že to je sen a že chci, aby teprezentoval mé nejvyšší potenciály. V ten okamžik se auto vznese do vzduchu a vypaří se i s mým tělem. Kolem jsou najednou oblaka jakoby symboly — Davidova hvězda, kříž, symboly Předního východu. Proletím ale i mračny a ocitám se v nekonečném prostoru lásky a možností. A mám všepromokající pocit - jsem doma. Odtud jsem přišel a jen jsem na to zapomněl. Překypuji radostí a štěstím. Zpívám štěstím a hlas mám v rozsahu čtyř oktáv: rezonuje celým vesmírem.

V tom snu nebylo žádné „já“, žádná dualita. Zjistil jsem v něm, že moje nejhlubší podstata je zdrojem všeho bytí, to všechno a nic, které je zde i právě teď. Navíc k tomu, co jsem, Stephen. Přirovnal bych to k vločkám identifikací. Každá vločka je v jistém smyslu jiná, a každý z nás je unikátní, jiný. Je zde smrt, a tady je vločka, která spadne do moře. Čeho se bojíme? Bojíme se, že ztratíme svou identitu, že se rozpustíme v moři, a budeme pryč. Možná ale vločka v okamžiku, kdy se dotkne hladiny moře, je šťastná, prožívá nekonečnou extázi a uvědomuje si, že její podstatou vždycky byla voda!

Jsme jako ty vločky a prožíváme svou individualitu, nikoliv podstatu. Jenže naše podstata je společná všemu, a Bůh je v jistém smyslu ono moře. Jsme tedy každý onou malou vločkou a identifikujeme se pouze s vločkou, nikoliv s majestátností a jednotou všeho.

Lucidity Institute, 2555 Park Ave 2, Palo Alto, CA 94306, USA, tel. (415)321-9969

Tibetská jóga snění

Stephen

LaBerge

Prvním krokem jogína, který chce ovládnout své sny, aby dosáhl osvícení, je „pochopit podstatu snění“. Naučí-li se pak snít, pracuje v další fázi své cesty na „transmutaci obsahu snů“. Instrukce k tomuto cvičení začíná takto: „Je-li sen například o ohni, přemýšlej, jaký je to strach, který se jako strach z ohně objevil ve snu! S touto myšlenkou ušlapej oheň. Stejně tak ušlapej cokoliv budeš snít.“

Poté, když adept snové jógy zvládne své reakce na jakýkoliv obsah vědomého snění, pokračuje v dalších cvičeních, dokud není schopen ve svém vědomém snu navštívit kterýkoliv svět.

Další fáze tréninku se podle posvátných textů jmenuje „realizace snového stavu“ ve smyslu vědomí iluzornosti (maya) existence. Podle buddhismu je celý hmotný vesmír, nebo dojem oddělené existence, iluzí či snem. Vždyť veškeré mentální představy stejně jako subjektivní produkty našich mozků jsou stejně podstaty jako sen.

Ve třetí fázi se adept snové jógy učí přeměnit obsah svého snu v pravý opak. Když například sní o ohni, měl by jej dokázat přeměnit ve vodu, podobně malou věc ve velkou, jednu věc v mnoho věcí atd. Tak bude schopen pochopit podstatu různých dimenzí a plurality a jednoty.

Když se naučí transformovat obsah svých snů, jogín snění obrátí svou pozornost ke svému tělu ve snu: to je, jak teď ví, stejně iluzorní, jako ostatní prvky snu. To, že člověk ví, že není to tělo, které zažívá jako sám sebe ve snu, hraje důležitou úlohu v procesu sebetransformace.

Čtvrtá a poslední fáze snové jógy se záhadně nazývá „meditace na takovost snového stavu“. Text říká, že pomocí této meditace „cokoliv se ve snu zjeví, se může přeměnit na božstva a takto se člověk očistí“. Takto také adept snové jógy zjistí, že dosáhl svého cíle, přestože ví, že i tato božstva jsou jen jeho mentální představy. Je instuován, aby to měl na paměti, a soustředil se ve svých snech jen na obrazy božstev, bez jakýchkoliv dalších myšlenek. V tomto ničím nerušeném klidovém stavu myslí se božské formy „naladí na mysl bez myšlenek, která začne produkovat Čisté Světlo, jehož podstatou je prázdnota“.

Jogín si tak uvědomí, že existence forem je „cele produktem myslí, jejíž mentální síly jsou plně vyvinuty“ cvičením jógy snění. Když se naučí, že „charakter kteréhokoli snu může být na přání změněn“, udělá jogín další krok - naučí se, že „forma, ve snu a v jakémkoli obsahu jakéhokoliv snu, je pohou hrou myslí, a tedy stejně nestálá, jako fata morgana“. Proces zevšeobecnění ho vede ke znalosti, že „základní podstata forem a všech věcí, které vnímáme smysly v bdělém stavu, je stejně nereálná, jako jejich reflexe ve snech“, protože jak bdění, tak snění jsou produkty téže myslí.

Poslední krok vede jogína k Velkému Pochopení, že „nic uvnitř myslí není skutečnější než sen“. V tomto smyslu je i „Vesmír a každý fenomén kdekoli jen obsahem Nejvyššího Snu“.

Druhy snů

(úryvek z knihy Jany Hefferanové „Tajemství dvou partnerů“ –
Teorie a metodika práce se sny, Dauphin, Liberec 1995)

Všechny sny nejsou stejné, i když není dost přesné říkat, že se dají kategorizovat na druhy. Přicházejí z různých psychických oblastí, z různých zdrojů a komentují různě důležité děje.

Sny hrozné, úzkostné nebo noční můry se nás snaží upozornit na naléhavý nebo zásadní problém, kterému se v denním životě snažíme vyhnout nebo o něm nechceme vědět. Řešení obvykle není lehké, ale přinese uvolnění energie a tím radikální ozdravení.

Sny „obyčejné“ nás informují o tom, jak se chováme a jednáme, jaké pohnutky nás motivují, jaké následky má naše chování, jaké máme vztahy k lidem atd.

Opakující se sny vyžadují okamžitou pozornost, obsahují totiž naléhavý vzkaz.

Sny traumatické jsou také opakované sny, které stále přehrávají nějaký traumatický zážitek.

Sny úžasné bývají čistě archetypické. Vycházejí z větších hlubin, nabízejí zásadní vedení, zabývají se principy, jsou vázány na fyziologii, tělo, a přitom obsahují nejvyšší duchovní symboly. Jsou fascinující, máme tendenci je někomu vyprávět.

Vize jsou sny bez děje nebo s krátkým dějem, jehož se neúčastníme. Nevysvětlujeme je, jen přijímáme.

Sny lucidní jsou takové, ve kterých si dokážeme uvědomit, že se nám to zdá. Obvykle se pak hned probudíme, ale s lucidními sny se dá dále pracovat.

Sny předvídaté nemusí být nijak nadpřirozené a zázračné. Události se nejprve odcházejí v našem nitru, stanou se psychickým faktem a ten má pak tendenci uskutečnit se i vně. Sny nás tak informují o tělesných stavech, poruchách a nemocech daleko dříve, než vědomě pocítujeme fyzické symptomy. Sny mohou předvídat i něčí jednání. Podvědomí přijímá spoustu informací, kterých my si nejsme vědomi, je tedy schopno vnímat i zaznamenat psychické stavy jiných osob a tedy i předvídat jejich chování.

Sny telepatické jsou podobné snům předvídatým. Někdy se jim říká sny **synchronické**. Jde o jakousi mimosmyslovou komunikaci. Nejsou nijak vzácné. Obvykle se omezují na krátkou vizi, jeden obraz.

Sny věstecké jsou takové, které se nedají vysvětlit ani telepatii, ani předstihem podvědomého vnímání okolností, a říkájí se osudu více lidí.

Historie vědomého snění

O možnosti „vědomě snít“ věděl Aristoteles a sv. Antonín o takových snech psal. Už v 8. stol Tibeťané dotáhli techniku práce se sny na velmi vysokou úroveň. Ve středověku se o těchto snech zmínil Tomáš Akvinský i španělský sufiista Ibn El-Arabi.

V 19. století zapisoval markýz d'Hervey de Saint-Denis sny téměř po 20 let a i s komentáři je vydal v knize „Dreams and how to Guide Them“ (1867). Holandský psychiatr Frederik Willem van Eeden ve své práci poprvé použil termín „lucid dream“ v roce 1913. I ruský filosof Ouspenskij věnoval ve svých knihách těmto snům dost pozornosti (nazýval je „polosen“); některé popsal v knize „A New Model of the Universe“.

V roce 1920 se německému neuropsychiatrovi podařilo zaznamenat slabé elektrické signály mozku člověka. V relaxovaném stavu tyto elektroencefalogramy (EEG) vykazovaly rytmické oscilace 8 až 10 Hz. Hans Berger je nazval „rytmem alfa“.

V roce 1952 na Chicagské universitě zjistil Eugene Aserinsky při studiu spánku dětí, že některé spánkové fáze jsou doprovázeny zrychleným očním pohybem pod víčky. Jeho kolega William Demens začal používat zkratku (rapid eye movement) REM. Lidé, kteří byli právě v této fázi buzení, popisovali, že měli velmi živé sny. Demens také zjistil, že REM fáze se v průběhu noci prodlužují a interval mezi nimi se zkracuje.

V průběhu 60. let zájem o sny (ale také hypnózu, meditaci, psychedelické drogy) a problematiku „vědomého“ snění neobyčejně vzrostl. Vyšly knihy jako např. Celia Greenová: *Lucid Dreams*, Charles Tart: *Altered State of Consciousness*, Patricia Garfieldová: *Creative Dreaming* a také ovšem knihy Carlose Castanedy.

Tyto knihy podnítily zájem mladých vědců. Stephen LaBerge pracoval na Stanfordské universitě (Kalifornie), Keith Hearne a Alan Worsley prováděli podobný výzkum na universitě v Liverpoolu. Zatímco v Anglii se nikdy nepodařilo výsledky výzkumů publikovat ve vědeckých časopisech, LaBerge publikoval svou Studii spánku (Study of Sleep) v roce 1981. Od té doby se o snech a vědomém snění vede v odborných kruzích nepřerušovaná diskuse. Za tábor oponentů je nejvíce slyšet Francis Crick (spoluobjevitel DNA).

Jak se naučit vědomě snít

Stephen LaBerge vyvinul techniku MILD (mnemonic induction of lucid dreams), jakousi mnemotechnickou kombinací přerušovaného spánku a afirmací.

„Vstaňte ráno o hodinu dříve než obvykle, nejlépe po důkladném, osmihodinovém spánku, a zkuste si vzpomenout, co se vám zdálo. Zkuste aspoň půlhodinu bdít, a pak si znovu lehněte do postele. Uvolněte se, zopakujte si afirmaci, že si dobře zapamatujete, co se vám bude zdát, a zkuste si sami sebe představit, jak sníte (včetně všeho toho, po čem toužíte, např. létání) a jak si potom, když se probudíte ze snu, budete všechno, co se ve snu odehrálo, pamatovat.“

Z počátku tuto fázi přípravy na vědomé snění několikrát opakujte.

Nenechte se zmást případným neúspěchem dalšího rána, prostě pokračujte, a dříve nebo později se vám to začne dařit.

S. LaBerge v roce 1990 vyvinul miniaturní zpětnovazební přístroj Dreamlight. Jakmile přístroj pomocí ultračervených čidel zjistí REM spánek, vysílá do brýlí, které má spící člověk na hlavě, záblesky světla (nebo zvuku). Ve snu jsou světla vnímána ne jako něco vnějšího, ale jakou součást snu, např. ve formě ohňostroje atd. Je to připomínka, že se jedná o sen. Levnější varianta se jmenovala NovaDreamer.

Jedna věc je naučit se vědomě snít, a druhá je jak toho využít. Nejeefektivněji se prozatímni oreinonauté pohybovali ve čtyřech oblastech: zdraví a vnitřní růst, řešení tvůrčích problémů, učení

nějaké nové činnosti vyžadující dovednost a umění rozhodnout se, a výzkum vyšších úrovní vědomí.

Moderní věda dnes začíná zdravě chápat jako umění adaptovat se na životní situace. LaBerge věří, že vědomé snění má velkou terapeutickou hodnotu, přinejmenším proto, že to je nejživější a nejintenzivnější práce s představami, jaké je člověk schopen. Laboratorně (např. ve Stanfordu) bylo prokázáno, že fyziologické efekty jsou u vědomého snění daleko silnější než u prosté vizualizace. Prokázalo se, že 30 až 50% dospělých má příležitostné noční můry a 5% populace je má pravidelně. Zatímco nemoc, stres, partnerské problémy, traumatické zážitky nebo určité drogy mohou zvyšovat četnost nočních můr, děsivé sny jsou vytvářeny iracionálním strachem produkovaným samotnou myslí. Úzkostné sny odrážejí neschopnost našeho podvědomí vyrovnat se s mentálním odrazem obtížných situací. Fakt, že to jsou jen sny, nám moc nepomůže, protože v bdělém stavu na ně nemůžeme tvůrčím a pozitivním způsobem reagovat a pocit úzkosti pak třeba celý další den nosíme v sobě. Unikáme teroru jen proto, abychom se s ním setkali jindy a jinde.

„LaBerge dokázal v průběhu svých studií pracovat se sny takovým způsobem, že snížil počet nočních můr na méně než 1% z celkového počtu zaznamenaných snů.“

Sny se zabývá:

The Lucidity Institute, 2555 Park Blvd, Suite 2, Palo Alto, California 94306, USA (vydávají i časopis Night Light).

L é č í v é s n y

Má Fascinace sny začala už v dětství. Vyrostal jsem v Queenslandu, v Austrálii, a do 12. let jsem trpěl zádachou. Často jsem proto zažíval jakoby snové stavy, ve kterých jsem vídal duchy. Jednou jsem se seznámil s aboridžinským chlapcem, který mi řekl o možnosti pracovat se sny. Vyprávěl o tom, jak celá jeho rodina aktivně sní a jak jeho strýček „šel do snu“ aby našel námět pro svou malbu, nebo aby se setkal se svými zemřelými příbuznými.

Když mi bylo sedm let, setkal jsem se se svým prvním snovým „průvodcem“, mladým mužem, který si říkal Filemon. (Později jsem zjistil, že i C. G. Jung měl průvodce, který se jmenoval Filemon, a který měl nejprve podobu starého muže s rohy býka na hlavě a křídly. Jung ve svých pamětech napsal, že to byl Filemon, kdo ho naučil psychické objektivitě - že ve světě psychiky existují věci, které produkují samy sebe a svou existenci). Filemon mne např. učil, že veškeré vědění je jen akt rozvzpomínání, kdo skutečně jsme a co a kým máme být. Teprve 0 hodně let později jsem tyto koncepty našel u Platona a jiných spisovatelů.

Sny jsem si zapisoval třicet let. Poslední dobou jsem pracoval na něčem, čemu říkám „aktivní snění“. Je to proces odvozený z šamanské tradice.

Mnohé šamanské tradice učí, že vše, co existuje, muselo předtím existovat jako sen. Kmen Guadžiro ze severní Kolumbie učí, že vesmír vznikl tak, že se stvořitelé zdáli. Tak byl stvořitel schopen rozeznat Apusanaie, dárcce snů, který ho naučil, jak sen přeměnit ve fyzickou skutečnost.

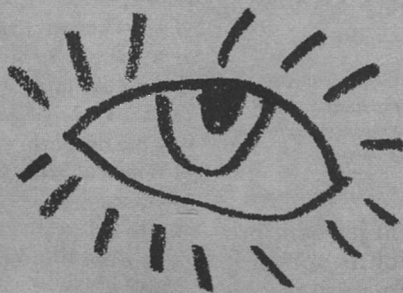
Tvrzení, že vše, co existuje, bylo nejprve snem, zní vědecky vzdělané myslí kacířsky. Avšak podle mé osobní zkušenosti nám sny přinášejí ohromnou, námi až nezpracovatelnou sumu nevědomých a telepatických informací o vnějším světě. Kolik toho skutečně registrujeme a kolik využijeme záleží na tom, jak a kam napneme svou pozornost, jak jsme schopni si sen zapamatovat a zapsat. Naneštěstí je naše společnost vůči snům velmi nepříznivě naladěna a tak lidé ztratili schopnost se sny tvůrčím a pozitivním způsobem pracovat.

Jedno z mých základních zjištění je, že sny nás připravují na něco, co se teprve stane. Je zřejmé, že dokážeme-li ve snech vnímat i zdánlivě nepodstatné detaily, můžeme předvídat některé důležité události. Šamanská literatura je plná příkladů snů šamanů, které je připravovaly na smrt. Šaman Bull Lodge měl několik takových prorockých snů a poslední z nich mu přímo naznačil, že mu zbývá 8 dnů života. Šaman se rozloučil s příbuznými a rodinou a předal své šamanské poselství své dceři.

Velmi časté jsou také snové návštěvy blízkých, kteří nedávno zemřeli. Jak s takovými

sny dál pracovat? Jakmile člověk ze zkušenosti zjistí, že měl prorocký sen, měl by se rozhodnout, co dělat, aby negativní situace předvídal a uchránil se, a na druhé straně co by měl dělat, aby posílil pozitivní aspekty předpovězených situací. Bylo by samozřejmě velmi užitečné, kdybychom se sny takto uměli pracovat, ale protože sny jsou velmi subjektivní záležitosti, neexistuje něco jako všeobecně platný návod. Nejlepší je naučit se tyto prorocké sny bezpečně rozpoznávat mezi ostatními a všimnout si pak maličkostí,

Robert Moss

které by pomohly negativním nasádkám se vyvarovat. Většinou si pak každý člověk vyvine svůj intuitivní způsob a cit pro prorocké sny. Pokročilí „snílci“ pracují s vědomým sněním a dalšími technikami. Mnohým ale stačí naučit se znovu si sen jaksi „přehrát“: v lehkém tranzu si ho zopakovat.

Léčivá síla snů

Šamanské tradice také učí, že sen pomáhá objevit skutečné příčiny nemocí, a že aktivní transformace snových situací nebo posun napomáhá procesu léčení. Když jsem pracoval na námětu románu o snění v kmeni Iroquoianů, zjistil jsem, že tamní šaman učí příslušníky svého kmene i jakémsi interaktivnímu snění: sny o tomtéž předmětu se zdají dvěma nebo více lidem. Indiáni si svého šamana vážili také proto, že umí navštěvovat jejich sny.

Na seminářích aktivního snění někdy cvičíme podobné věci. Například jsem měl společně s jedním studentem sen o ženě, která mi ukazovala meruňkový sad jejího dětství. V mém snu jsem ji požádal, aby utrhla jednu meruňku na důkaz, že jsme snili společně. Ona ale dala přednost tomu, že proměnila meruňkový strom v břízu. Na základě stovek takto sdílených snů mezi přáteli a rodinnými příslušníky jsem přesvědčen, že transformativní a léčebná síla je značná a dokonce synergetická. Možná je právě tohle klíč mnohých šamanských technik a právě z těchto důvodů je toho mnoho, co bychom se od šamanů mohli naučit.

Wanda Burchová je léčitelka a pracuje se mnou na metodě aktivního snění už osm let. To, že bude léčitelkou i způsob, jak vyléčit těžkou nemoc, zjistila ze svých snů. V průběhu života měla stále se opakující sen: „Běžím, tančím úzkou uličkou. Rozeznávám

přátele a příbuzné, kteří již zemřeli. Na konci vidím dřevěné dveře a vím, že když nimi projdu, zemřu. Ale opakují mi, že mám ještě čas, až mi bude 43 let.“

První takový sen měla Wanda když jí bylo 22 let. Tenkrát na úzké chodbě potkala jen několik zemřelých. Když se jí stejný sen zdál ve 43 letech, byla chodba plná. Zjistili jí rakovinu.

V jednom z těch snů byl na palubní desce vozidla, ve kterém jela, velký kompas. Když se podívala dovnitř, uviděla spoustu hvězd, rozbíhajících se ze středu. Ve snu jí napadlo, že má rakovinu prsu. Šla si tedy dát udělat momogram, ale byl negativní. Sen se ale opakoval. Šla tedy za jiným lékařem a nechala si udělat biopsii. Prokázalo se, že má zhoubný nádor v levém prsu. Rakovina již ale metastázovala v celém těle, jako hvězdy v kompasu.

Onkolog byl ale chápavý a když mu Wanda pověděla o práci se sny, radil jí pokračovat v tom. Její „spojenci“ ve snech jí poradili, co má dělat, aby se rakovinné buňky zmenšily na co nejmenší velikost. Při příští návštěvě v nemocnici se zjistilo, že metastázy ustaly. Přesto se ale rozhodli, že operace je nevyhnutelná. I tady pomohl sen. V týdně, kdy se měla konat operace, se Wandě zdálo, že pod postelí objevila velkého netopýra. „Chytila jsem ho. Rozlomila mu hlavu. Pak jsem hodila dolů ze schodů hrst hvězd, které se proměnily v ostrý nástroj a prorazily zeď. Strop byl pokryt malými netopýry. Chtěla jsem po Robetovi, aby mi pomohl. Hubili jsme netopýry, jednoho po druhém. Pak jsem se vrátila do postele a usnula jsem.“

Tento sen pomohl Wandě rozhodnout se souhlasit s masivní chemoterapií po operaci. Její stav se rychle zlepšil. Pak ale zaslechla zprávu o tom, jak jedna slavná herečka zemřela po marném šestiletém boji s rakovinou prsu. Wanda začala plakat, že zemře.

Jedné noci se mi v hypnóze navozeném snu zdálo, že Wanda sedí oklopovena žebračkami, paralyzována dvěma hady před sebou. Chňapl jsem po hadech a zamotal jsem je vzájemně kolem sebe. V tom se proměnili v pevnou zářící hůl, a já se tou hůlí dotkl Wandy. Okamžitě zmizela. Co jsem to udělal, pomyslel jsem si, ale pak jsem ji spatřil, jak létá vzduchem, plná života a radostí. Druhý den ráno mi Wanda vyprávěla, že měla sen o tom, jak jsem ji zaplavil světlem. Probudila se naplněna radostí, vitalitou. Sen byl tak živý.

Dnes Wanda léčí, pomáhá jiným naučit se snít, a říká: „Jsem živa, protože sním.“ Myslí, že totéž by se dalo říci i o nás všech.

Robert Moss je Australan. Delší dobu se zabývá studiem tradičních šamanských technik. Vede kursy integrovaného snění.

Přeloženo a upraveno z časopisu Shaman's drum, jaro 1994

Sdílené

Barbara Shorová

*Vše ve vesmíru je propojené, jakmile to pochopíme, nepotřebujeme už cestovat
stovkami myslí abychom to dokázali a mrhat tak svými psychickými silami.
Můžeme sedět na své židli a vědět, že neviditelná vlákna propojují všechno ži-
vé se Sluncem nad námi a hvězdami pod našima nohama.*
Charles Upton

Nikdo z nás nesní sám. Nikdo z nás nesní jen sám pro sebe. V té nejhlubší rovině jsme všichni spojeni. Všichni sdílíme spoustu rovin. To jen na povrchu všeho máme dojem, že jsme oddělení, rozdělení. Sny, zvláště ty společné, sdílené, mohou být velmi dobrými leky.

Joseph Campbell pomáhal v roce 1984 organizovat půlroční telepatický kurs sdílených snů. Dvě skupiny deseti „snílků“ s jedním vedoucím každou sobotu v noci snili na společná témata a pokoušeli se ve svých snech navštěvovat. Poté své sny zapsali, poslali vedoucímu skupiny, který sny zpracoval a rozeslal je, spolu s doporučením pro další snění, opět zpátky všem účastníkům. Podobný projekt o dva roky později také potvrdil, že je nejen možné sdílet sny, kolektivně na snových tématech pracovat, ale že se takto člověk může velmi

hlubinně psychicky měnit a rozvíjet.

Výzkumníci brzy zjisřili, že všechno, co dělají, funguje. Často jinak, než jak si naprojektovali, ale to na výsledcích nic neměnilo. Například si řekli, že se ve společném snu sejdou v kruhovém sále vykládaném lapísem lazuli. Většinou z nich se ale zdálo, že se sešli v sále vykládaném černým mramorem. Nejprve se domnívali, že se sešli na špatném místě, ale pak jedna z nich poznamenala: „Jak by to mohlo být nesprávné místo, když jsme se tam všichni sešli?“

Jiná skupina se rozhodla, že se ve snu vždy po tři noci po úplňku měsíce po dobu půl roku sejdou na schodišti Metropolitního muzea

Cestovatel v říši společných snů obvykle prochází několika fázemi:

- 1) volání (jednotliví účastníci snových setkání se hledají, sem tam některý z nich ještě pochybuje)
- 2) odpoutání (od toho, k čemu je člověk připoután, nebo od právě nabyté volnosti)
- 3) nalezení cesty (individuálně nebo kolektivně - ve smyslu „bude-li nás víc, nebudeme se bát vlka nic“)
- 4) výzva novostí (pozor na pýchu z nově nabytých dovedností)
- 5) stát se někým jiným (třeba Pipi punčochatou nebo Jungem, který zkoumá „animu“)
- 6) vítězství a porážka (naučí se i prohrávat a zjistí, že právě prohry jsou pro duchovní vývoj nejlepší)
- 7) transcendence (sny o schodištích a bránách označují duchovní proměnu)
- 8) přiznání (zvláště ve skupině)
- 9) zlatý stín (stín každého je stále zlatější)

Rady skupinám, které chtějí společně snít

Dohodněte se, že se všichni společně sejdete aspoň na týdenním semináři společného snění.

Vyberte si společné, všem známé místo, na kterém se budete ve snech scházet.

Jakmile se probudíte, zapište si sen, označte zápis datem a názvem, připojte nějaký komentář, chcete-li.

Vyberte mezi sebou jednoho, který bude sny vybírat, zpracovávat a komentovat.

Kopie komentářů a snů by měl každý obdržet před další společně prosněnou nocí.

CESTA JOAN HALIFAXOVÉ

PRŮKLEDNOST

Když v roce 1987 vyrazila z nepálského Káthmándú Američanka jménem Joan Halifaxová, aby vystoupila až na vrchol legendární himalájské hory Kailas, bylo jí přesně 45 let. Krátce předtím slíbila vdově po šerpovi Tenzingovi, muži, který s přítelem Hillarym jako první vylezl na Mount Everest, že odnese na toto posvátné místo popel jejího zemřelého manžela.

„Těm, kteří chtějí dosáhnout osvícení na vrcholcích hor, říkají japonští šintoisté *jamabuši*,” říká Halifaxová. „Mám hory moc ráda. Když chodím po vrcholcích hor, mám pocit, jako bych se vznášela.“ Tam „na střeše světa“, prožila Joan skutečně vrcholné okamžiky svého nesmírně plodného a dobrodružného života. „Vím, bylo to dost riskantní a stálo mě to hodně energie. Když jsem se vrátila, vážila jsem jen 40 kilo. Dnešní žena má však jednu velkou výhodu – nikdo od ní nic velkého nečeká. A tak se sem tam může odvážit něco risknout i s rizikem, že se jí to nepodaří. Jinak už si ale v extrémech nelíbují, spíš se snažím uchovat to, co jsem. Vždyť jsem v půlce svého života a ráda bych se dožila stovky. Teď už budu jen sedět se svými učiteli a studenty a meditovat, studovat život a snažit se rozsévat dobro.“

Kdo vlastně je Joan Halifaxová? Horolezec? Cestovatel — dobrodruh? Je i není. Joan Halifaxová je ředitelkou centra pro duchovní studia v horách nedaleko Santa Fé v Novém Mexiku ve Spojených státech. Vystudovala medicínskou antropologii se specializací na psychiatrii a náboženství. Je i zakladatelkou a ředitelkou Ojai Foundation, nadace umístěné v kalifornském Ojai. Známa je však také jako spisovatelka. K jejím nejznámějším knihám patří Shamanic Voices (Hlasy šamanů, 1979) a Shaman: The Wounded Healer (Šaman: Raněný léčitel). V roce 1993 představila svou zatím poslední knihu The Fruitful Darkness (Plodná temnota), ve které shrnuje bohatou zkušenost svého života — cestu

kaštví karibské oblasti.

V roce 1972 se zájem Halifaxové definitivně přenesl z „rěla“ na duši. Již počátkem 70. let se Joan setkává s psychiatrem Stanislavem Grafem. Český emigrant Grof tehdy pracoval na federálními úřady sponzorovaném projektu Marylandského výzkumného centra, jehož smyslem byl výzkum terapie za použití LSD. Grof pokračoval ve výzkumu působení LSD započatém již v Cechách, v pražském Ústavu psychiatrickém. Joan do té doby nikdy s halucinogeny neexperimentovala, leč ve snaze pochopit, oč v této práci jde, také ovšem v rámci práce s umírajícími pacienty, se zapojila do Grofova experimentu. Nakonec si prošla vel-

svou cestou. V následujících třech letech Joan spolupracuje se slavným mytologem Josephem Campbellem. Výsledkem je atlas světové mytologie. Vydává také knihu *Way of Animal Power*. Joan pracuje v nakladatelství McGraw Hill a pokračuje ve výzkumu lékařské etnobotaniky pro Peabody muzeum v Harvardu. „V době, kdy jsem pracovala s Josephem Campbellem — bylo ro v New Yorku - jsem měla nádherný živý sen. Seděla jsem v dřevěném srubu kanadských domorodých Indiánů. Kráčela jsem po krásné louce vstříc velkému kruhu mužů a žen. S každým krokem jsem se však vznášela výš a výš. Nejprve jsem se toho všeho lekla, ale pak se ke mně začali přidávat

duchovního hledání. „Můj život je mi nástrojem, pomocí kterého experimentuji s Pravdou,“ říká. Joan Halifaxová je tedy nejspíš tím, co bychom mohli nazvat „duchovní horolezec“ či „dobrodruh myslí“, především je však to, čemu se dnes říká „duchovní učitel“. Jako psycholožka jistou dobu pracovala s umírajícími lidmi. Dlouhá léta studovala zen buddhismus. Jako antropoložka studující etnickou kulturu žila v divočině mezi příslušníky různých domorodých kmenů. Joan se specializovala na studium šamanských praktik a kmenových tradic všude po světě. Pořádala poutě na svatá místa a do těch nejvzdálenějších oblastí světa, aby tam zkoumala rituály, umění i architekturu žijících potomků dávnověku. Dnes učí ve svých kurzech podivuhodnou směs šamanství a buddhismu, hlubinné ekologie a léčitelství, moderních duchovních technik a tradiční meditace. Joan je jednou z předních osobností hnutí New Age.

Joan nejdříve absolvovala svou pouť akademického vzdělání. Studium antropologie na universitě ukončila v roce 1963. Poté čtyři roky spolupracovala s muzikologem Alanem Lomaxem na Kolumbijské universitě. Cíl: etnologické srovnávací studie některých „primitivních“ pěveckých a tanečních stylů. Následně publikovala řadu prací. Ještě později odjíždí do Paříže, kde získává doktorát z lékařské antropologie. V roce 1970 se Joan mohla zúčastnit části průběhu sedmiletého rituálu *su-gui*, který jednou za 53 let provádí jeden africký kmen v Mali. Po návratu do USA pracuje jako antropoložka floridské university v Miami. Jejím oborem bylo studium přírodního lé-

mi zajímavou zkušeností: dostávala LSD každý týden po následujících devět měsíců.

„Zjistila jsem, jak neuvěřitelně hlubokou a neskutečnou psychiku mám. Nesčetněkrát jsem prožívala archetypální zkušenosti. Mnohokrát jsem se znovu narodila, experimentovala jsem při tom se zkušenostmi vzdálené minulosti ale také budoucnosti. Myslím, že můj muž byl fascinován i zhrzen z toho, co všechno se ve mne stále hlubinněji otevíralo a co nemělo konce. Začala jsem vnímat telepatiky.“ Tím manželem nebyl ovšem nikdo jiný než sám Stanislav Grof. Výsledkem těsné spolupráce Halifaxové a Grofa na tomto projektu nebylo jenom jejich vzájemné citové vzplanutí a manželství, ale také velmi podnětná kniha: S. Grof a J. Halifaxová: *The Human Encounter with Death* (Setkání člověka se smrtí).

Když dnes Joan na psychedelickou část své cesty vzpomíná, říká: „Bylo to nesmírně zajímavé, čas však běžel a já se nemohla dobrat konce všech těch vizí. Moje tělo nakonec začalo protestovat. Brzy se ukázalo, že nic, co poskytuje západní kultura, včetně těch nejmodernějších psychoterapií či léčiv, mi zřejmě nepomůže najít kořeny mé duše ani realizovat její skutečné možnosti. Cítila jsem nesmírnou touhu po vnitřní proměně, ale ani LSD ani moderní psychoanalýza nedokázaly můj hlad po rituálu transformace ukojit. Svých krizí jsem se nezbavila.“ Přišel čas učinit další odvážný krok. Již v roce 1970 Joan objevuje korejského mistra zenu Seung Sahna a později se také stává jeho žačkou.

V roce 1977 se Halifaxová a Grof po sedmi letech manželství rozchází. Každý pokračuje

i ostatní. Byla to velká extáze. Když jsem ten sen vyprávěla Josephovi, ten mi skepticky poradil, abych přibrzdila a vrátila se „na zem“. Vzala jsem si jeho radu k srdci a začala intenzivně pracovat v Ojai Foundation v Kalifornii, asi hodinu jízdy od San Franciska.“

Indiánská vize však Joan zůstala v srdci. Někdy touto dobou Joan začíná pravidelně navštěvovat Mexiko a studovat tamní domorodé léčebné postupy. Jedním z jejích učitelů se stává místní šaman don José zvaný také Matsuwawa, což v domorodém jazyce znamená „Puls“. Matsuwawa žije vysoko v horách mexické Sierry ve vesničce El Colorín. Doba jeho šamanského zaučování prý rvrala šedesát čtyři let. Matsuwawa často celé dny a noci zpívá posvátné písně a provádí svou ceremonii. Je známým léčitelem. Až do svých téměř devadesáti let se vydával ze své vesnice na pouť dlouhou 250 mil do Wirikuty, horské pouště ve středním Mexiku, kde je podle tradice Posvátná zem peyotu. Je znám svým zbesilým smyslem pro humor a neuvěřitelnou vitalitou. „Ziju už tak dlouho, že mi nohy začínají uhnívat v zemi,“ říká. Joan ho ve svých vizích opakovaně vídala jako velmi starého orla se srdcem jelena.

V dávných či „primitivních“ kulturách byl šaman - medicínman či medicínmanka - uchovatelem vize, osobou odpovědnou za obnovu původních „já“ příslušníků kmene. Joan brzy nabyla přesvědčení, že šamanská cesta může pomoci při hledání původní identity nabídnout i nám, moderním lidem. Don José ji postupně zavedl do tradiční disciplíny označované jako *cesta válečnicka*.

Podstatou této cesty je poznání a trvalé vě-

domí, že všechno je posvátné. Válečníkův způsob vnímání z tohoto posvátného kruhu, obestřajícího všechno v životě i ve smrti, nic nevyjímá. I smrt a to, co s ní souvisí, je posvátná. Válečnickova cesta je poznáním, že to nejhorší, co se mohlo stát, se již stalo a nezbyvá tedy než vstoupit do života přímo, čelem a „bojovat“.

Když se podíváme do Oxfordského anglického slovníku, objevíme, že slovo „war“ - válka pochází ze statoanglického slova, označujícího zmatek. Právě tento zmatek máme na mysli, když hovoříme o válečnickově boji. Opravdový válečník je totiž ten, kdo pochopil, které místo je bojištěm. Bojiště totiž není někde mimo

rádio a slyšíme je mluvit. Pustíme si televizi a můžeme vidět jejich staré, moudré tváře. Joan udělala experiment: sedla na letadlo, přestoupila do džípu, pak do kanoe a doslova během několika hodin vstoupila do kultury naprosto jiné než je kultura západu — byla mezi nimi. Ocitla se v Jižní Americe, v Mexiku, v Barmě, v Tibetu a seděla u nohou kmenových stařešinů a naslouchala jejich moudrosti. Pochopila, že jde o moudrost, která dokáže hluboce ovlivnit naše životy - a která by snad mohla ovlivnit i osud této těžce zkoušené planety.

V našem západním světě pozorujeme všude kolem sebe stres, zoufalství a bezmoc, jako by-

su). Jejich „normální vědomí“ se dostává do nenormálního stavu nepořádku. Pro západní psychiatrii je to příznak šílenství.

Jen malé srovnání, pokud jde o nadání k vizionářství. V kultuře huicholských Indiánů existuje mnoho šamanů. Nejde o každého pěstistého člověka, ale je jím téměř každý pátý. U křováků kmene Kung mají tuhle moc *všichni* muži.

V jakém vědomí žije šaman? Jeden příklad. Když se téměř devadesátiletý šaman don José Matsuwa dostal s Joan (v r. 77) do New York City, nikdy předtím neviděl sníh, nikdy nebyl v podobném městě a přece jím procházel v naprostém klidu a velké pohodě. Procházka New

nás, ale je uvnitř - v nás. Válečnickova cesta nás vede dovnitř, do vnitřního světa. Tam se odehrává šamanský boj. Šaman prochází mimořádnou psychomentální krizí, která jistě není neznámá ani většině moderních lidí. Rozdíl je ovšem v tom, že my, dnešní lidé, odmítáme vzít na vědomí, že krize se týká právě nás a nejsme schopni této mimořádné příležitosti využít k vlastní pozitivní proměně.

Jedním z důvodů, proč se Joan začala zajímat o šamanismus bylo, že ke krizi - „zranění“ - tohoto typu došlo i v jejím osobním životě. Hledala pak nějaký model (vzor) v kultuře a historii, protože to, co se přihodilo jí se nestalo jenom jí, ale mnoha a mnoha jiným západním lidem. Přišla na to, že tento model krize a jejího překonání je šamanský: člověk tu prochází strhujícím procesem proměny; ten, kdo vchází dveřmi zranění se sám postupně léčí a po sebeptoměně se vrací posílený a zdravý. I Joan si prožila svou „akutní šamanskou krizi“, pocit absolutního vnitřního zmatku, pocit rozčtvrcenosti — jak šamane charakterizují rozbití osobnosti, uvedení duše a těla do stavu chaosu. Dnes víme, že tím, kdo do paleolitické kultury vnesl posvátný vhled, byl právě šaman. Těžištěm šamanského mystéria byl vždy jedinec. Jedinec, který v sobě probudil pocit posvátnosti všeho života, včetně života všedního.

Joan ke svému překvapení zjistila, že bytost šamana s námi na této planetě stále ještě žije. Životní formy paleolitického období, způsoby našich předků žijících před tisíci a tisíci lety, existují paralelně vedle nás. Existují tam, kde ještě existuje divočina. Náhodou si pustíme

chom žili v jakémsi neustálém válečném napětí. Z určitého úhlu pohledu to skutečně válka, permanentní boj, je. Dokládá to naše vnitřní zkušenost. Přesto není nutné, abychom se stali oběťmi této všední války a podlehli trvalému duchovnímu zmatku. Díky Carlosu Castanedi, Michaelu Harnerovi, Barbaře Meirhofové, Joan Halifaxové a dalším antropologům a jednotlivcům, kteří odešli do pole v dobré naději a pokoře, se podařilo šamanský model dostat do povědomí západní kultury.

Učení Joan Halifaxové se může zdát bizarní, avšak odráží její osobní duševní cestu, která je koherentní a má hlubokou vnitřní logiku. Halifaxová hovoří o ekologickém buddhismu a obrodě indiánského náboženství (ten, kdo zná sborník *Dharma Gaia* - u nás vydal Cad press - ví, o čem je řeč). „Myslím, že američtí Indiáni mohou buddhismu pomoci vrátit se zpátky k zemi. A buddhisté mohou Indiánům pomoci nalézt cestu míru,“ říká Joan.

Když se žáci J. Halifaxové zeptali, zda v naší západní společnosti plní někdo roli šamana, Joan odpověděla: „Jistě, takových lidí není málo. Problém je ovšem v tom, že v naší západní kultuře byla úroveň vědomí definována podle toho nejnižšího obecného průměru — tzv. „normality“. Pto šamana však je ovšem vědomí mnohem širší kategorií. Jeho součástí je transpersonální, psychodynamická zkušenost, uvědomělé bdění, přístup k nevědomí i k nadosobním obsahům. Jednotlivci, kteří mají podobný potenciál vědomí, bývají na západě hospitalizováni a definováni jako blázni, neboť součástí procesu realizace šamanského potenciálu je i zážitek naprostého nepořádku (chaos-

Yorkem mu byla jako jeden z těch snů, jež se mu zdají, když si vezme peyotl; jeden z těch snů, které se mu zdají, když nespí, když bdí nejvíc jak lze bdít. Ať už je právě někde v kučičném poli, uprostřed své vesnice a nebo uprostřed New Yorku, všechno má kvalitu snu. Účastní se toho všechny smysly, účastní se celá mysl a on tomu rozumí tak, že jeho džob je tancovat každý sen co nejvíc bděle, uvědoměle. To je vše. Tak svůj život tančí don José.

Počínaje rokem 1984 začíná Joan Halifaxová spolu s ostatními lektory a organizátory Ojai Foundation účastníkům a návštěvníkům tohoto centra prezentovat široce pojatý program transformace osobnosti a vědomí, kombinovaný z poznatků domorodých Indiánů, tradičních kmenových způsobů, šamanských technik s postupy muslimské (dervišské tance) a buddhistické tradice. Název zní: *Probuzení ze snu— Cesta válečnicka*.

„Dnes se nám zdá, že se naše kultura ocitla na stupni nejzazšího rozdělení, absolutního rozkouskování — tím je naše doba velice typická. Řítí se na nás něco, co bych nazvala absolutní popuzení. Jsme v momentu, kdy vývoj celé planety může ovlivnit čin jednotlivce. Jak ve směru pozitivním, tak negativním. I velmi prostý čin může osud této planety obrátit směrem k absolutní destrukci, nebo směrem k absolutní velkoleposti. To je další důvod, proč mne dnes tak zajímá válečník,“ říká Joan Halifaxová. „Když říkám válečník, nemyslím tím samozřejmě vojáka. Voják nemá žádnou vnitřní autoritu. Voják přijímá rozkazy vnější

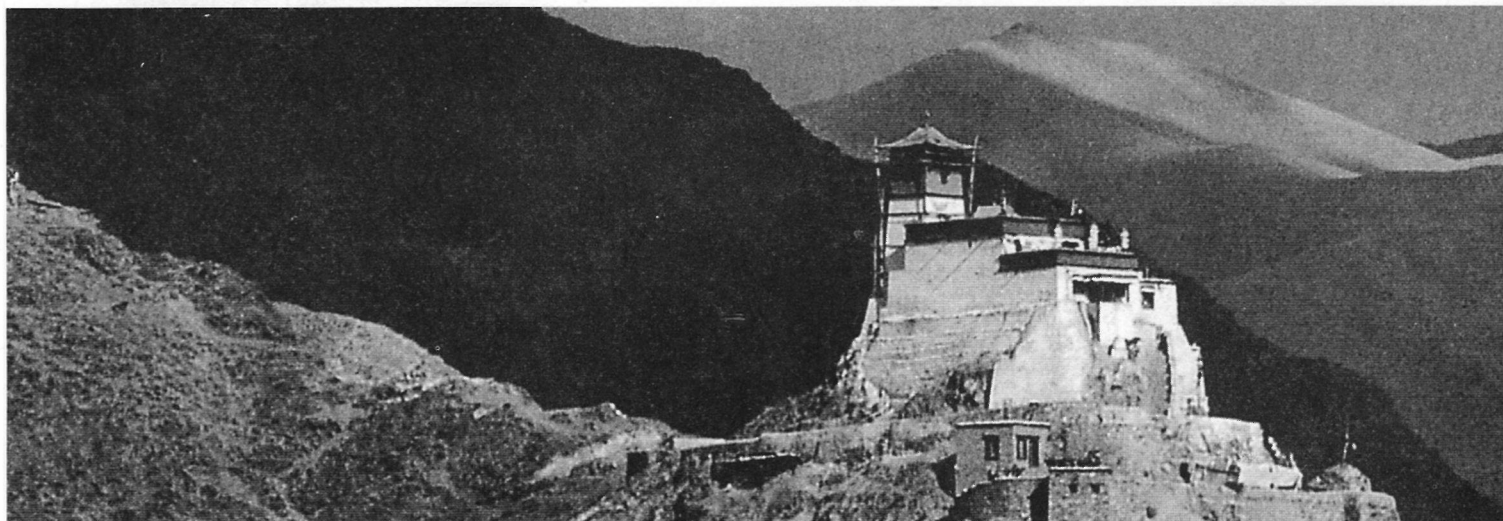
a nikoli vnitřní autority. Válečník naopak operuje z pozice naprosto realizované vnitřní autority." Jak řekl ve své knize *Jediná revoluce* Krishnamurti: „Ta jediná revoluce, která má smysl, je revoluce uvnitř. Jediná válka, která má význam, je vnitřní válka. Je absurdní snažit se o jakýkoli boj mimo duši." Nebo, jak říká Chogyam Trungpa Rinpoče ve své knize *Shambhala: The Sacred Path of the Warrior*. „Válečník je ten, kdo má odvahu čelit sám sobě.“

Joan zprostředkuje cestu válečníka, jak se jí naučila u svého indiánského učitele dona José, nebo u Rychlého jelena (Swiftdeer). Jedním z důležitých stupňů učení je umění rozpoznat

Strach. Je to nepřítel, kterého je možno překonat tak, že svou osobní historii přeneseme na úroveň vědomého probuzení. Někdy k tomu dojdeme zkušeností „bláznovství“, jindy prostřednictvím ceremoniální zkoušky nebo mnoha různých psychotherapeutických technik. Jde o nezbytný aspekt sebeprobuzení. Tento první krok se zdá velmi jednoduchý, je však i nesmírně obtížný, protože všichni většinou žijeme v iluzích vlastní mytologie, z níž při svém uvažování i jednání vycházíme. Když se vám podaří transformovat svou osobní historii a dokážete akceptovat svou stínovou přirozenost (přirozenost ve stínu), když dokážete tančit se svými temnými monstry, objeví se

ženskosti. Souvisí však i se zkušeností smrti, kouzla a změny. Jakmile jsme poznali svou osobní historii na Jihu a věnovali pozornost svému systému víry na Severu, uvědomujeme si, že existuje fyzická zkušenost, jež je mimo jakýkoli systém víry, jež je nezbytná a osudová. Je to zkušenost umírání a smrti. Smrt je nepřítelem, se kterým se setkáváme na Západě. Zde opravdu začínáme prohlubovat své duchovní chápání.

Pochopení utrpení je ro, co Buddhu přimělo angažovat se ve světě ve smyslu ukončení tohoto utrpení. Buddha došel k poznání, že veškerý život je charakterizován utrpením. Ro říká se, stárneme, umíráme. Mít lidské tělo,

svého nepřítel: válečník má čtyři hlavní nepřátele, kteří ve skutečnosti trápí kteroukoli lidskou bytost. „Ráda bych o této věci promluvila z hlediska učení medicínského kola, jež pochází z Želvího ostrova, jak Indiáni nazývali svou americkou vlast. Také bych o všem ráda pohovořila z hlediska buddhismu, protože v Mahajánovém světě - to jest, ve světě zenu a tibetského buddhismu - existuje role Bodhisattvy. Bodhisattva je pokročilou lidskou bytostí, jejíž dobrovolný návrat na zemi je motivován touhou zbavit všechny cítící bytosti utrpení, touhou jednat pro dobro všech. *Bodhi* znamená „probuzení“ nebo také „bdění“ a *sattva* znamená „bytost“. Bodhisattva znamená probuzenou, bdící bytost. Když pátáráte v sánskrtu, zjistíte ke svému překvapení, že toto slovo značí „válečníka“. Probuzený válečník je bodhisattvou - tím, jehož mandátem je chránit všechny cítící bytosti před utrpením. Opravdový válečník s nepřáteli tančí tak, že je transformuje ve spojence. Jeho ideou není dobývat a ničit, ale získávat na svou stranu, proměňovat.

Čtyři nepřítel válečníka jsou takové povahy, že s nimi můžeme věčně zápasit, ale můžeme s nimi také tančit, sblížit se s nimi. Lze to říci i jinak: naše setkání s nimi se pro nás může stát zkušeností absolutního osvícení. To, co bývá zkušeností *destrukce* se může stát absolutní zkušeností *instrukce*. Instrukce znamená nechat se učit tím, před čím většinou chceme utéct.

Tradiční učení šamanského kola říká, že místo prvního nepřítel je na Jihu. Jih je směrem důvěry a nevinosti. Je to nepřítel nazvaný

první kvalita válečníka. Je to postoj Pokory. Jestliže nemáme pokoru před vlastním životem, jak můžeme mít pokoru před druhými?

Sever je na šamanském kole směrem moudrosti a logiky. Je to směr myslí. Naše západní kultura nám do cesty staví jednoho zajímavého nepřítel. Ten dokáže lidem jako jsem já a vy pěkně zamotat hlavu. Je to nepřítel zvaný (Moje) Pravda. Když o něm mluvím, musím se pokaždé smát. Vždycky si o sobě myslíme, že už toho víme dost a všechno je nám jasné. Ve skutečnosti jsme všichni docela pohlčení vlastním systémem víry. A týká se to právě takových lidí jako jsme my. Máme sice výjimečnou příležitost zkoumat své duše, ale v případě některých z nás je to provázeno spoustou nepřilíh šťastné pýchy. Myslíme si o sobě, kolik už toho víme!

Nepřítel Pravdy působí především tam, kde systémy víry, našeho kulturního naprogramování a psychologického podmínění zastírají náš názor. Abychom jed takové Ptavdy transformovali v nektar Poznání, je nutno dosáhnout stavu absence jakýchkoli systémů víry vůbec. Je třeba si uvědomit, že jakýkoli systém víry, který budeme mít, bude než zastírat náš výhled a limitovat naše životy.

Co se stane, když nepřítel Jasnosti transformujeme ve spojence? Kvalitou, jež se objevuje je disciplína Humor. Jsme propuštěni z pout svého systému víry a jakožto válečníci se sami stáváme autoritou, která citlivě reaguje na každou situaci, okamžik za okamžikem, a to jak v běžném životě, tak v mimořádném způsobu vědomí.

Západní směr tradičně souvisel s prožitkem

to není nic než utrpení. A i kdybychom se někdy zrodili v božské oblasti - jedné ze šesti oblastí popisovaných v Buddhově dharmě - po té co bychom tam byli věky, zjistili bychom, že i tam jsme smrtelní.

Třetí možností proměny nepřítel na válečnickově stezce je pochopení utrpení a vlastní smrtelnosti. Je to umírání do živora; uvědomění, že smrt je ornamentem života. Pochopení duální jednoty života a smrti - to je to, co ve válečnickově duši otevírá vědomí absolutního soucitu.

Když je nepřítel Smrt proměněn ve spojence znamená to, že smrt nevýmáme ze své zkušenosti; naopak docházíme k porozumění vztahu mezi životem a smrtí. Smrt si zaslouží naši úctu, protože je právě tak posvátná jako sám život. Vždyť právě na pomezí života a smrti leží velká možnost absolutního osvícení. Jestliže si uvědomíme tuto možnost, můžeme si vybrat: buďto zůstaneme v Čisté zemi, v dokonalé osvíceném stavu po smrti; nebo můžeme nechat proces pokračovat a vstoupit do slibnějšího a šťastnějšího vtělení. Uvědomujeme si, že všechno je složeninou, která podléhá rozkladu a změně. Všechno je součástí věčného cyklu příčin a následků. Dokonce i naše slunce, jež si symbolicky spojujeme s navěky probuzeným vědomím, jednoho dne zhasne. Proto ctíme Smrt.

Východ je v mnoha tradicích dáván do souvislosti s nepřítel nazvaným Síla. V našich životech trpíme absencí síly. Osobní moc, která přináší mentální deformace, zkresení a iluze, která jenom vytváří problémy, to není ta skutečná síla. Určitě to není to, co by huichol-

ský šaman don José Matsuwa nazval *cupuri* – síla životní energie. Ta pravá síla se neprojevuje chamtivostí nebo manipulací. Právě naopak. V síle, o které hovoříme, chybí osobní vůle, chybí v ní chtění. Když si někdo zatančil s mocí a prožil iluze a všechny deformace, které se pak v přirozenosti člověka objevují, když poznal osobní moc a dokázal tento jed transformovat v nektar, objevuje se kvalita odpovědnosti a Harmonie. Ti, kteří jsou dokonale osvícení, mají na světě jen jedinou práci - navodit atmosféru větší rovnováhy a harmonie. Cokoli, co přispívá k disharmonii, vychází z místa, kde je ještě temnota. Náš mandát, naše velká přísaha, náš pravý „džob“ je snaha při-

Sahna. V temže roce potkává vietnamského mistra Thich Nhat Hanha a v učení pokračuje pod jeho vedením.

Buddhistické učení hrálo v životě Joan skutečně důležitou roli. Buddhismus nás poučuje o velkých lidských ctnostech, vznešenosti, jednotě, energii, soustředění a moudrosti. S jejich pomocí může člověk po dobu svého fyzického života zde na Zemi rozšířovat dobro a praktikovat buddhistické umění soucitu. Jako v případě Joan Halifaxové, ovoce mnohdy velmi bolestivých zkušeností a krizí nám může pomoci nahlédnout do temnoty a odhalit nám tajemství subjektivního bytí, povahu naší pravé identity - buddhovy „pravé přirozenosti“.

jen vizionářskou moc snů, ale také plodivou sílu této mysteriózní „tmy“.

Své osobní i převzaté zkušenosti sestupu do tmy a toho, co označuje „hledáním zlata soucitu v kamení utrpení“ shrnuje Joan i ve své knize *Fruitful Darkness* (cosi jako Temnota plná možností): „Bylo to počátkem 80. let,“ píše Joan. „Procházely jsme se s několika dalšími ženami po pacifickém pobřeží, šly písečnou pláží k jihu a směřovaly do oblasti zdejší přímořské divočiny. Padal soumrak a najednou jsme před sebou uviděly delfína, který uvízl na mělčině nedaleko od břehu. Jeho kůže už byla značně suchá a ztěžka popadal dech. Bylo nás tu několik žen a tak jsme daly dohromady své

spět k větší harmonii a pomoci omezit utrpení. Taková je odpovědnost Bodhisattvy.

To jsou tedy čtyři nepřítelé válečníka: nepřítel Strach, nepřítel Pravda, nepřítel Smrt a nepřítel Síla. Když je postupně překonáme, dostaneme se ke čtyřem kvalitám válečníka: postojí Soucitu, disciplíně Humor, odhodlanosti k Úctě a odpovědnosti k Harmonii.

V Ojai se pořádaly pravidelné intenzivní pětirýdenní kurzy. Byla to jakási „olympiáda ducha“, jak to Joan později nazvala. „Bylo to především ekonomické riziko - udržet všechno pohromadě a v chodu stálo spoustu energie. Za pět let už tímto kalifornským centrem procházelo 1 500 účastníků ročně. Ojai dokonce ve spolupráci s universitou ve Vermontu udělovalo diplomy interdisciplinárních studií. Pro Ojai se brzy podařilo získat přednášky takových osobností, jako např. básníka Roberta Bly, etnobotanika Terrence McKenny, mistra aikida Thomase Cruma nebo náčelníka kmeny Lakotu Black Elka (mladšího).

Joan vzpomíná: „Kdyby mi někdo pár let předtím řekl, čím vším se budu zabývat a za co všechno budu zodpovědná, obrátila bych se a utíkala pryč. Ředitelkou centra v Ojai jsem byla několik následujících let. Pracovala jsem na desítkách programů současně. Setkávala se tu největšími osobnostmi doby, ale také s případy těch nejtěžších psychologických poruch mezi lidmi z řad účastníků. Denně bylo nutno řešit stovky problémů, každý rok znovu hrozila možnost krachu. Joan pomáhala denní meditace a soustředění. Až do roku 1985 se účastnila sezení pod vedením mistra Seung

„Pokoušíme se při našich setkáních proměnit kamení osobního utrpení v ovoce soucitu a láskyplné služby druhým. Učíme se zacházet se svým utrpením i s utrpením druhých. Zjišťujeme přitom, že utrpení je dokonalý prostředek osobní transformace. Utrpení je ponor do tmy, ze které si lze přinést světlo. Učíme se domorodým a tradičním šamanským technikám a buddhistickým metodám jak kultivovat soucit.“

Komunita v Ojai, to byl model možností: lidských i duchovních. Joan tam pracovala až do roku 1990. V temže roce začíná spolupráci s nadací Upaya, kde vede kurzy meditace a kurzy hlubinné ekologie, šamanské léčebné kurzy. Hodně času teď tráví v Mexických horách a v buddhistických centrech. Organizuje jakési novodobé iniciační obřady, kterým říká „kontrované katastrofy“. Světlo se skrývá paradoxně právě tam, kde se temnota zdá nejhlubší.

Ano, tma dokáže učit. Víme o tibetských mniších, kteří na celé měsíce, někdy i roky, zůstávají „zazdění“ ve svých celách či skalních poustevnách, aby v této plodné tmě a v osamění hledali světlo osvícení. Joan Halifaxová vzpomíná: „Když mi byly čtyři roky, dostala jsem obrnu a reakcí na silné dávky antibiotik bylo, že jsem na dlouhé měsíce úplně oslepla. Celé dlouhé dny jsem trávila úplně sama, ve tmě, bezmocná a opuštěná. Pak však slepota stejně rychle jak přišla i odešla a já na všechno docela zapomněla. Až při jednom kursu v Esalenu jsem se při hypnotické regresi do tohoto stavu na půl hodinky vrátila.“ Joan si později při studiu šamanských metod uvědomila ne-

chabé síly a snažily se ho přesouvat zpátky, blíž vlnám příboje. Delfin však jen znovu a znovu uvízl v písku. Pokoušely jsme se s ním znovu pohnout, tentokráté však, stržen zpátky vlnou, zachytil jednu z žen a poranil jí nohu. Začínala být tma. Delfin se vodě nepřiblížil ani o píd. A tak jsme u něho zoufale seděly a snažily se zvlhčovat jeho kůži mořskou vodou. Snažily jsme se mu usnadnit dýchání. Takhle jsme s ním vydržely po tmě celou noc. Když začalo svítání, vypravila jsem se do blízkého podniku těžčího v dunách písek. Tam mi umožnili telefonovat o pomoc. Obvolala jsem celou Kalifornii, ale výsledkem bylo jen naprosté zoufalství. Samy jsme nevěděly co si s tímto umírajícím tvorem počít. Nešlo opustit ho, nechat ho být a jít dál po svých. Snažila jsem se dovolat „profesionálů“. Ani ti však nevěděli. Jedni měli příliš práce, druhí prosili řeckli: Nedá se nic dělat, delfini teď často ztroskotávají na mělčině - prostě se to stává. Když jsem se vracela z kanceláře, všimla jsem si zaparkovaného tahače a o kus dál obrovského rypadla, používaného na shrnování a nabírání písku. Netrvalo dlouho a já se k delfinovi vracela sedící ve velké lžici rypadla. Z výšky téhle ocelové mašiny jsem mohla vidět delfína chyceného v písku a vedle něho meditující ženy. Kontrast mezi tímhle strojem a umírajícím tělem mořského tvora byl na prvý pohled nesmírně bolestný. Když se začala obrovská lopata klonit i se mnou k zemi, zmocnila se mě silná křeč pochybnosti. Marného heroismu bylo dost, myslela jsem si. Už by to stačilo. Přesto jsme to udělali. Přesunuli jsme delfína opatrně z jeho písečného lůžka na tahač a odtransport-

tovali ho do nepřilíh vzdáleného akvária. Delfin tam krátce potom zemřel.

V dalším týdnu jsme se vracely tímž místem. Delfínovo utrpení, které prohloubilo pocit naší vzájemnosti, bylo stále s námi. Znovu jsme si vzpomněly na jeho oči plné únavy a vyčerpání, když se podařilo vyzdvihnout ho na tahač. Našly jsme jeho otisk v písku omývaný vodou a tiše jsme si sedly vedle. Pak jsme šly dál. V ten den jsem se naučila, že praxe neubližování a harmonie může někdy znamenat, že stačí neudělat nic nebo jen velmi málo."

Tak jako v tomto příběhu s delfínem, někdy nevíme, kdy je čas nechat věci být, setrvat v klidu, v tichosti. Vskutku, výrazem milující

postupné rozvazování uzlů na duši. Všechno se rozváže, až je člověk zbavený všech příměsí a nečistot. Je čisrý a průhledný. Pro sebe i pro druhé. Prakticky to znamená umění zastavit se a uklidnit. Umění každý den v sobě rozvinout ticho a klid, realizovat v sobě vnitřní mír, vyrovnanost a láskyplný soucit ke všem a ke všemu.

Čím dál více prostoru ve svém učení a přednáškách věnuje Joan Halifaxová hlubinné ekologii. „Tradiční šamanství, buddhismus i moderní hlubinná ekologie nás vyzývá, abychom své ucho položili na zem, přitiskli je k tělu naší planety, a pečlivě naslouchali, oč tu ve skutečnosti běží. Jde o umění naladit se na plane-

logického času. Stromy nás učí trpělivosti svým zakořeněním v přítomném momentu. Trpělivost, to je umění žít plně v přítomné chvíli. Je potvrzením každé věci, každé bytosti jaká je, v jejím vlastním smyslu. Je to akceptování věcí, jaké opravdu jsou. Je to osvobození od naděje i štachu. Přirozená trpělivost se zakládá na nepředpojatém, nestranném proudu myslí.

To, co nám může poskytnout divoká příroda, je Energie. Přirozená vitální energie. Když jsem před lety vzala šamana dona José do New York City, řekl mi, že energie, která je v New Yorku, není skutečná energie - není to *kupuri*, jak nazýval „sílu životní enetgie". Oznamil

laskavosti je nechat věci plynout a setrávat v tichosti. V buddhismu se tato laskavost vyjadřuje sanskrtským výrazem *maitri* a pálijským *metta*. Má svůj původ ve výrazu *mitta*, znamenajícím přítele, přátelství. Laskavost tedy znamená opravdové přátelství, vstřícnost k realitě všech věcí a všech událostí - s jejich radostí i utrpením. Taková laskavost a přátelství vůči Zemi, tento soucit a pokora vůči Zemi znamená pro ni i pro nás svobodu. V knize Carlose Castanedy *Tales of Power* říká don Juan: „Jen když člověk tuto zemi miluje nekonečnou vášní, dokáže se zbavit svého smutku. Válečník je vždycky naplněný tadoostí, protože jeho milovaná, totiž země, mu přináší neuvěřitelné dary... Jenom láska k této velkolepé bytosti může dát válečnickovu duchu svobodu; a svoboda, to je je radost, účinnost i klid tváří tvář sebepodivnějším událostem."

Říká se tomu dar temnoty, která nese plody - schopnost vidět a prohlédnout hlubiny utrpení, našeho i jiných. V tomto porozumění sklízíme ovoce pokory a soucitu. Thich Nhat Hanh jednou řekl: „Utrpení není nikdy dost." Jestliže se však zadíváme hlouběji do sebe, uvidíme, že naše základní přirozenost je od utrpení osvobozená, že ve své podstatě jsme v pohodě a nic nám neschází - tam hluboko v sobě jsme kompletní a celiství.

Joan nerada hovoří o cestě osvětlení, raději mluví o „cestě průsvitnosti", termínu psychologa Jamese Hillmana. „Průhledný člověk je vnitřně tak čistý," říká, „že vidí do podstaty věcí. Jde o to žít a pracovat na sobě tak, abychom byli vůči světu tak průhlední, tak čistí, že i svět se stane průhledný pro nás. Je to jako

tu. Vrátit se k dědicví našich předků. Vždycky nám radili dávat si pozor na to, co říkáme, jak a co jíme, jak a co myslíme. Celý svět vibruje myšlenkami a slovy, a jaké jsou naše myšlenky a slova, takový je i svět. Země, to je obrovský prosor pro naše vnímání, snění a myšlení. Jde o umění ztížit se a vyladit, porozumět dávným poselstvím, ukrytým v morku našich kostí. Jsou to poselství z temnoty. Ze tmy věků, která je těhotná moudrostí a harmonií."

Víme, že buddhismus v naší přirozenosti odhaluje tzv. „Sest dokonalostí" - šestero kvalit, které jsou skryty v jádru osobnosti každého z nás. Když dokážeme rozšířit svou duši a pojmut do sebe i širší přírodu, vidíme že těchto šest Buddhových dokonalostí pasuje i na celé stvoření, nejenom na člověka. Jsou pravdou divočiny, jsou pravdou hvězd i pravdou prázdného nebe. To je důvod, proč celé lidské generace odcházely hledat svou pravou přirozenost, svou vrozenou dobrotu, celistvost i prostotu do divočiny.

Žijeme-li v souladu s přírodou, v harmonii a rovnováze, dostáváme se do stavu trvalé šlechtnosti. V kmenových kulturách se tento stav vyjadřuje aktem očišťování, posvěcení a pozhennání - jsou to „strategie", které zdůrazňují prázdnotu, ale také vzájemnou spojitost všeho. V buddhismu k ušlechtilosti docházíme, když ctíme kvalitu prázdnoty v sobě a zároveň si uvědomujeme své těsné přibuzenství se všemi bytostmi, se vším stvořením.

Divočina nás učí trpělivosti - stačí se ponořit do širého pomalu plynoucího toku jejího geo-

mi, že energie tohoto místa lidi zotročuje a zabíjí, zatímco *kupuri* by jim dala svobodu. Tutto „sílu životní energie" (mana) je možno najít na posvátných místech, u pramenů a ve vodopádech, v kamenech a skalách předků, v peyotu, jelenovi i v kukučici. Když jsme si pak zašli do jedné newyorské restaurace na řízek, odmítl to starý šaman vzít do úst. Řekl, že je to dávno mrtvé. „Žádné *kupuri*," řekl. „V dávných dobách existovala rovnováha, ta se však ztratila a tak přišla potopa, která všechno zničila, aby se svět mohl narodit znovu. Zdá se, že k podobné nerovnováze se schyluje i v této generaci; zapomněli jsme, kde je zdroj našeho života, slunce a posvátné moře, požehnaná země a nebe a všechno, co patří k přírodě. Jestli si rychle neuvědomíme proč žijeme, jestli nebudeme čelit destrukci. Tentokrát však ne popotě, ale ohni."

Tak jako Huicholové odchází do Zacatecké pouště obnovit svou vitální energii, měli bychom i my čas od času odejít do divočiny, abychom se pokusili probudit v sobě ztracenou přirozenou životní sílu. Nejlepší je vyrazit někam do lesů, do hor a tam se - mimo civilizaci - pokusit restaurovat sama sebe. Někdy se o kvalitě této přirozené energie hovoří jako o *nadšení*. Slovo nadšení - entusiasmus - znamená „s bohem v sobě". Pro mne to znamená jakýsi pocit sdílené božskosti, která prostupuje všechno stvoření. Toto je ta energie, která drží vesmír pohromadě. Je to energie, která skrze nás tančí, zpívá, miluje, směje se a křičí. Je ro také energie smutku a hněvu, energie strachu i agrese. Bez této vnitřní energie nemůžeme

žít. Bez ní nemůžeme transformovat sama sebe ani být transformováni událostmi a věcmi kolem nás.

Přirozeným stavem následování proudící Energie je zkušenost *samadhi*- zkušenost přirozené koncentrace. Koncentrovaná duše, jež si udržuje klidnou pozornost - *samadhi* - je ve spojení se všemi věcmi a všechny věci jsou ve spojení s ní. Topoly venku za oknem provádí přirozenou koncentraci. Vrány a orli, křeří odpočívají v jejich větvích splývají se stromy v kolektivním *samadhi*. I my jsme napojeni na tuto pavučinu spojení, tuto síť koncentrace, která je kontinuem rvoení. Napojení je základem pro vše obyčejné i vše záračné. Pro víno

tich," říká. „Nohy se staly mými nejlepšími přáteli. Teprve až když jsem přežila ty nejneuvěřitelnější katastrofy a ty nejkruťější životní podmínky, začala jsem si svého těla opravdu vážit. Uvědomila jsem si jedinečnost spojení těla a mysli - jejich jednotu. Svůj život můžeme realizovat jen pomocí svého těla. Ptoto je potřeba o tělo pečovat, statat se o něj. Proto je potřeba umět ho vychutnat, umět se s ním a z něho radovat. Jedině s pomocí těla může naše mysl dosáhnout osvícení."

„Každý máme v sobě mapu změn. Proto občas toužíme po návštěvě některé daleké exotické země. Ať už si toho jsme nebo nejsme vědomi, potřebujeme obnovu sebe sama právě tam, na

hor je branou, ktetá spojuje nahoře a dole. Je to střed vaší koncentrace, vaší modlitby. Vnější i vnitřní krajina se v hoře serkáávají. Pocit místa se ztotožňuje s pocitem hory. Pocit místa je skutečný, když hora zmizí v krajině mysli.

Stestupující poutníci po horách do života přináší poznání jistoty místa a daleké výhledy - víze. Jistota má svůj původ v nutnosti na prostého fyzického zaujetí, které si hora vyžaduje. Poutníci po horách nacházejí potvrzení kontinuity všech věcí. Tak jako oblaka, řeky a skály, i hory nás vrací ke zkušenosti počátku všech míst a všech bytostí. Vrchol je všude a ve všem na vaší cestě vzhůru, chcete-li. I toto je umění průhlednosti."

i krev, pro chléb i tělo. V *samadhi* neexistují žádné hranice.

Další vrozenou kvalitou o níž hovoří Buddha je přirozená moudrost: mysl jasná jako zrcadlo a prázdná jako sám prostor. Moudrost je matkou soucitu, trpělivosti, energie i koncentrace. „Abych našla zdroj přirozené moudrosti, odcházím do divočiny," říká Joan Halifaxová. „Tam jsem objevila kořeny moudrosti ve spontánním růstu veghetace tropických lesů, ve srážkách mlh a mraků nad jižními ostrovy, v hluboké obloze objímající v sobě vrcholky hor, v pohybech havrana plachtícího větrem. Všude v těchto přirozených světech nacházím pozornou mysl, nikoli mysl obtěžkanou konceptuálním poznáváním a promyšlenou životní strategií, ale „prázdnou" mysl, odpovídající přímo na svět. V divočině není žádná strategie. Je to místo, kde se Ptavda prožívá a vyjadřuje bezprostředně a přímo.

Všech šest Buddhových přirozených stavů dokonalosti je možno nalézt na půdě plodivé temnoty. Tato plodivá temnota je místo, kde žije tajemství. Je jako temnota úrodné Země, která živí kukuřici i vránu, jako temná tvář bohyně a divočiny, jako zastřená hlubina našich duší. Plodivá temnota je ptincip, který spájí tři časy a čtyři světy. Je to spojující prvek, setrvávající v mezisvětě. Plodivá temnota je to, co prozařuje „oči soucitu"; je to princip duše, která sestoupila „dolů a dovnitř", aby našla skryté světlo a přirozenou energii."

Joan Halifaxová patří mezi ty, kteří znovu objevili význam posvátného místa a posvátné poutě. „Miluji chůzi po horách nebo po pouš-

takovém místě světa, kde se opět cítíme čerství a divocí. Taková místa poskytují nejvíce divoká a nezničená příroda. Všichni hledáme cestu zpátky domů. Je paradoxní, že toho mnohdy musíme dosáhnout oklikou, přes cizí, vzdálené země. Někteří z nás vykonávají podobné poutě zcela vědomě a záměrně, jiní činí rotěž nevědomky, podvědomě. Pto mne je každá taková pouť duchovním hledáním v pohybu. Přesto, že většinou všichni jsme si vytkli určitý cíl, který cítíme kdesi před sebou a za kterým putujeme, to, co je nanejvýš důležité, je sama pouť. Nikoli cíl, ale cesta, říká duchovní mistři. Jednou jsem zenovému mistru Bakerovi položila při dokusanu otázku: „Když jdete do kláštera, vydal jste se na určitou cestu. Když z kláštera vystoupíte, opouštíte tuto cestu. Co to, prosím, znamená?" A mistr mi okamžitě odpověděl: „Joan, jsi—lí na cestě, jsi v klášteře. Cesta je klášter." Ano, smyslem cesty není cíl, ale cesta.

Na vrcholcích hor jsme začali a v horách také tuto pouť skončíme. „Když vyšplháte na vrchol vysoké hory, můžete se sami sebe zeptat — kam jste to vlastně vylezli? Čeho jste tím dosáhli? Vrcholu hory? Výhledu? Ale kde je hora? - vždyť sama zmizela. Čím blíže hoře jste, tím víc se hora ztácí. Čím jste hoře blíže, tím víc jste horou. Stali jste se hotou, stali jste se vrcholem, stali jste se výhledem, stali jste se průhledností. Jste *jamabuši*.

Horou se člověk může stát pozorováním svého dechu. Hora se zjevuje krok za krokem. Žije ve vašich svalech a kostech, tuče na buben vašeho srdce. Nehnuté stojí jako Matka hor - Kailas v atmosféře našich myslí. Matka

Cesta Joan Halifaxové dobře reprezentuje osudy podobných hledačů všude po světě. Jako pro mnoho jejich vrstevníků, i k jejímu „probuzení" docházelo na pozadí amerického hnutí kontrakultury šedesátých let, která se stala kolébkou nového rozšířeného vědomí, nového pojetí individuální svobody a společenské odpovědnosti. To, k čemu dochází během 80. let, všechny hlubinné společenské a jim odpovídající geopolitické změny, jichž jsme dnes svědky na planetární úrovni, odráží v jakémsi makroměřtku proměny vědomí vůdčích osobností nejružnějších hnutí (souhrnně označované jako New age), které v posledních desetiletích začaly mít vliv na naše duchovní a kulturní uvědomění a začaly pomalu proměňovat naši současnost. Snad by se dalo říci, že i cesta lidstva vůbec se v něčem může podobat cestě Joan nebo hledačů jí podobných: žijeme vskutku výjimečnou dobu. Změny, které pozorujeme kolem sebe, mívají velmi hluboko. Jak se měníme my, mění se i celá společnost. Po letech hledání, omylů, planých nadějí a trpkých zkušeností přichází čas nalézání, soucitu, skromnosti, ztišení a moudrosri. Cas objevu naší individuální zodpovědnosti za stav světa. Jestliže se zdá, že na jedné úrovni se systém rozpadá a chaos překrývá všechny naděje, na jiných, zatím spíše subjektivních úrovních, vznikají oázy hlubší stability, vnitřního klidu a míru. Lidé jako Joan Halifaxová dokazují sami sobě i nám všem, kteří o své sny a naděje zápasíme se svými pochybnostmi, že cesta je otevřená.

(Připravili Blumfeld S. M. a V. Marek)

Starý Nagual si mne našel v době, kdy Carlos Castaneda postupně měnil rodiny čarodějů. Carlos opustil Genara a sestry a založil svou čarodějnickou skupinu spolu s Florindou, Taišou a Carolou. V původní rodině tak byla najednou mezera a Carlos si nebyl jistý, co s tím.

Já jsem v té době cestovala po jihozápadě USA a po Mexiku a zotavovala jsem se ze smrti svého snoubence. Byla jsem učitelka španělštiny a měla jsem rok volno. V Arizoně jsem potkala čaroděje, Indiána, kterému pro své potřeby budu říkat John Havran. Doporučil mi, abych s ním na nějaký čas zůstala a naučila se něco o předkolumbovské Americe. Učil mne staré magické rituály. Pak jsem pokračovala nějaký čas sama a až poté jsem se ocitla v Mexiku, kde jsem našla Carlose, jeho původní skupinu a svého Učitele snění, kterému budu říkat Florentin.

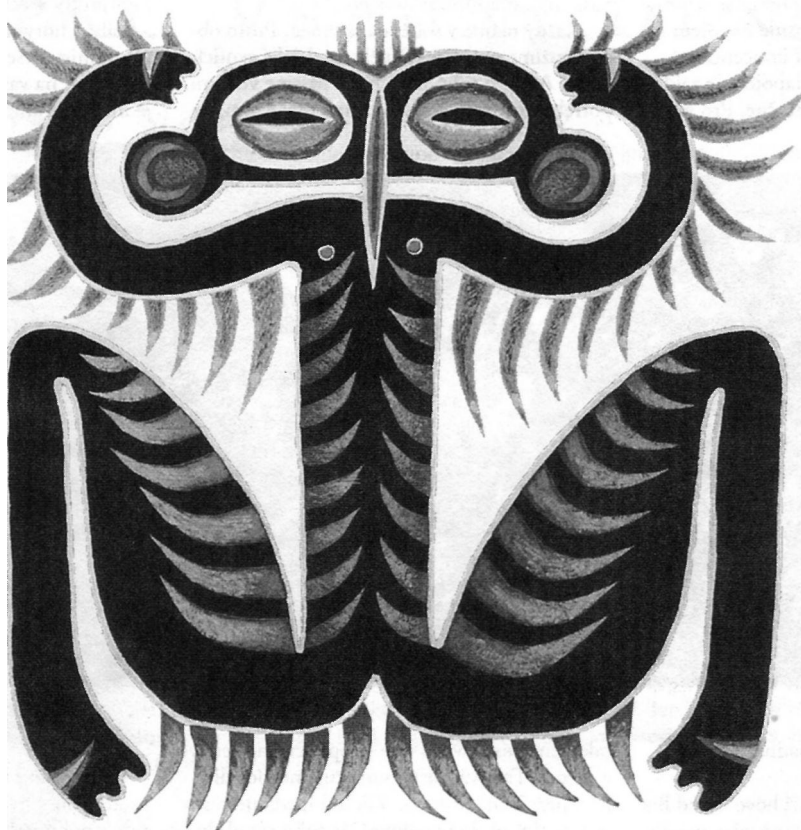
Podle učení Nagualů má moje energie podobu Nagualky, ženy čarodějky, schopné stát se ženou Naguala nebo vést skupinu čarodějů, což je pro existenci takové skupiny základním předpokladem. Nagualky jsou ztělesněnou záhadou. Všichni tedy doufali, že to budu já, kdo zacelí mezeru ve skupině po odchodu některých členů do Carlosovy skupiny.

Čarodějové dokáží identifikovat energetický vzorec kohokoliv na světě. Energetický vzor je něco jako vrozená vlastnost. Každý člověk na světě by také mohl rozeznávat rozdíly mezi jednotlivými lidmi.

Mé učení sestávalo z práce se sny a dalších technik, které se mnoho nelišily od těch, které Carlos popsal ve svých knihách. Já jsem se to ale učila navíc přímo ve snech. Jinými slovy, musela jsem zvládnout ve snu si uvědomit, sestavit a transformovat žadáným směrem to, co jsem chtěla. To je moje cesta a to také nejčastěji cvičím. Přináší to mému vědomí energii navíc a nutí pobývat značný čas ve světě obyčejných i vědomých snů. Proto mi ve skupině říkají Ta která sní.

Dokázat vidět život (i v obyčejném stavu všedního dne a obvyklé pozornosti vědomí) jako sen je vlastně velmi užitečná a efektivní meditace. Člověk si uvědomí iluzornost skutečnosti a možnosti rozpustit takto chápanou a vnímanou realitu to čirého bílého světla, jako se to podaří ve snu.

Snění

ve

snu

Marilyn
Tunneshende

V průběhu učení jsem občas dostávala informace od starých Nagualů. Na tohle se mne lidé často ptají: Jak se člověk dostane ke starým čarodějům? Kde se pohybuje? Částí mého údělu je více zpřístupnit možnost kontaktu s Nagualy i jiným lidem. Nagual opustí svět, ale je v něm stále přítomen. Opustí planetu, ale stále může být částí života, jestliže pro něho dokážeme vytvořit energetický vzor brány, vstupu. Někteří z nás mají schopnost neustále vycífovat jeho přítomnost a umět se na něho napojit. Jiným se to nikdy nepodaří. Tak to je. A tak to bude i v dobách, ke kterým směřujeme. Buď jste naladěni na prvotní zdroj nebo nejste. Buď dokážete cítit své učitele, nebo budou jen jako kouř z cigarety Indiána - stínem, nesmyslem. Tam venku je ale dost učitelů, aby zachránili svět.

Carlos, Florinda a Taiša byli vynikající učitelé a dokázali také dobře vysvětlit smysl výuky. La

Gorda (Maria Tena), které

jsem říkala žena Motýl, se v té době rozhodla nepsat, ačkoliv předtím psala často. Sestry a Genarové měli jiné starosti a doña Soledad byla příliš obchodně založena. Takže to zbylo na mně. Jak mi bylo řečeno, smyslem veškerého učení je naučit se vnímat energii přímo. Způsobů je mnoho, a když to člověk zvládne, dokáže se pohybovat v kterémkoliv směru a plout, jako Tao. Nagualové tomu říkají „létání“.

Abych to ilustrovala příkladem z mého „učení“...

„Předměty nejsou tak pevné, jak vypadají,“ řekl John Havran. „Ani lidé. Jejich energii můžeš měnit a dokonce jí můžeš procházet.“

„To mi říkáš, že můžeš procházet zdí, Johne?“ zeptala jsem se z legrace.

„A ještě víc,“ usmál se, položil mi ruce na ramena a já ucítila, že se upřeně dívá do mého levého oka. Cítila jsem se jako bych usínala, a přesto jsem byla stále bdělá. Říkal mi už předtím, že tomuto stavu se říká Bdělé snění (Dreaming

Awake). Pak jsem ho viděla jakoby zdálky. Byl už velice maličký, když se náhle začal zvětšovat a otevřel v mém těle nějakou trhlinu, kterou do mě vstoupil. Celé jeho velké tělo se do mě vešlo a už nebylo přede mnou, ale uvnitř. A pak se znovu objevil. Zírala jsem na něho s otevřenou pusou.

„Nagualové tomu říkají páření," žertoval.

Zůstala jsem neschopna slova.

„Chceš abych tě naučil létat?" zeptal se se širokým úsměvem na své tváři.

Přikývla jsem jako loutka v tranzu.

„Dobrá, ale bude lepší, když si sedneš." Oba dva jsme se posadili na písek pouště.

„Teď najdi tu štěrbinu, kterou jsem do tebe vstoupil. Otevři ji jako otevíráš dveře, abys vyvětrala. Ze srdce si ji přej otevřít," instruoval mne.

K mému překvapení jsem tu štěrbinu viděla a tím, že jsem se na ni soustředila, jsem byla schopna ji jakoby otevřít. Přímou jsem cítila, jak dovnitř vniká vítr.

„Rozpusť se v tom větru," slyšela jsem ho volat. „Ale ne celá, nech to všechno stát se tvou součástí."

Začala jsem si připadat jako roura, ve které hučel vítr. A pak jsem ucítila neuvěřitelný pocit pádu.

„To je ono!" křičel, „neboj se a padej. Zkus to ovládat. Zkus padat doleva, a teď doprava!" pokračoval v křičených instrukcích. „Výborně, teď štěrbinu pomalu zužuj a přistaň."

Otevřela jsem oči a dívala se na Johna Havrana. Zářil a usmíval se na mne a já jsem snad byla zase normální ženská. Vysvětlil mi, že energetický vzor letu Nagualů vypadá jako kometa. A že létající ženy čarodějky jsou jako duté komety. Zdálo se, že jsem ho potěšila.

John Havran mne poslal do Mexika, kde na mne prý někdo čeká. Přijela jsem do města Catemaco' a trvalo mi sedm dnů, než se na tržišti objevil don Florentin. Učila jsem se u něho dokud neměl pocit, že je čas odejít. Vrátila jsem se ke skupině. Don Florentin „viděl", jak jsem pokročila v práci se sny a začal mne učit další technice, které říkal „snění ve snu".

Jde o toto: člověk vědomě sní a ve snu hledá energetické víry, které označují snění jiných lidí. Vesní se pak do snu jiného a tak to jde stále dál. Když se to dělá správně, je to jako prolézat vesmír červími dírami.

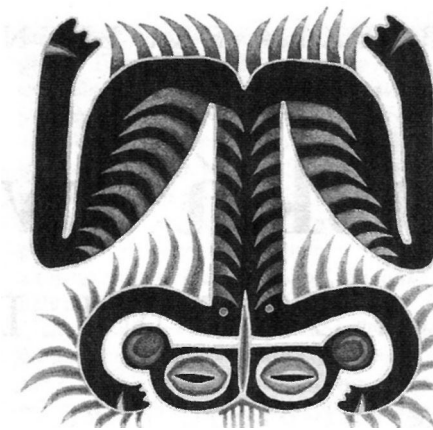
Don Florentin mne to poprvé učil, když jsme čekali na autobus. „Počkáme si na Snový autobus," řekl s podivným výrazem v očích.

„Myslíš tím, že někomu se bude zdát autobus?" ptala jsem se a myslela, jak nejsem vtipná.

Rozpřáhl ruce, aby naznačil rozlehlost vesmíru, a řekl „někomu určitě".

Cekali jsme asi hodinu a půl, když don Florentin spatřil autobus. „Musíme ho chytit a nastoupit," řekl, jak mne zvedal.

V autobuse mi řekl, že jedeme do střediska Snů ve Snu. Že v autobuse nejsme proto, abychom snili o autobuse, ale že chceme vystoupit ze snu ve snu. Po chvíli jsme oba cítili, že je čas vystoupit. Zjistili jsme, že jsme na konečné a že se upřeně

dívám na muže, který právě vystoupil z jiného autobusu a zíral pro změnu na mne. Vypadal tak, jak asi bude vypadat Carlos, až mu bude 70 let.

Don Florentin vypadal potěšen způsobem, jakým jsme cestovali a řekl, že teď půjdeme zpátky na tržiště, abychom zjistili, kudy jsme jeli.

„Pohybovali jsme dopředu i v čase, done Florentine?" zeptala jsem se.

Poškrábal se ve vlasech a na tváři a řekl: „Hmmm. Teď se vydáme zpátky. Tedy. Jdi za mnou. Šli jsme směrem dopředu, ale musíme sebou hnout, abychom tu nezamrzli. Raději už nemluv."

Při chůzi to znělo jako ve filmu puštěném pozpátku. Don Florentin se zdál být uvolněný a já jsem ho nespustila z očí. Na jedné cestě se stromořadím zvuk jakoby skočil do normálu. Kolem si hrály nějaké děti.

„Teď už budeš v pořádku," řekl don Florentin a něžně mě stípl do brady. „Hezké odpoledne," dodal a zmizel.

Věděla jsem, že ho uvidím zítra, ale nikdy neřekl, kdy a jak se objeví. Rozumělo se samo sebou, že se objeví v pravý čas na pravém místě.

Lidé se vždycky ptali, jak daleko až se takto dá dojít. John Havran mi říkal, že tyto čarodějnické klany datují svou historii až do dob před Toltéky.

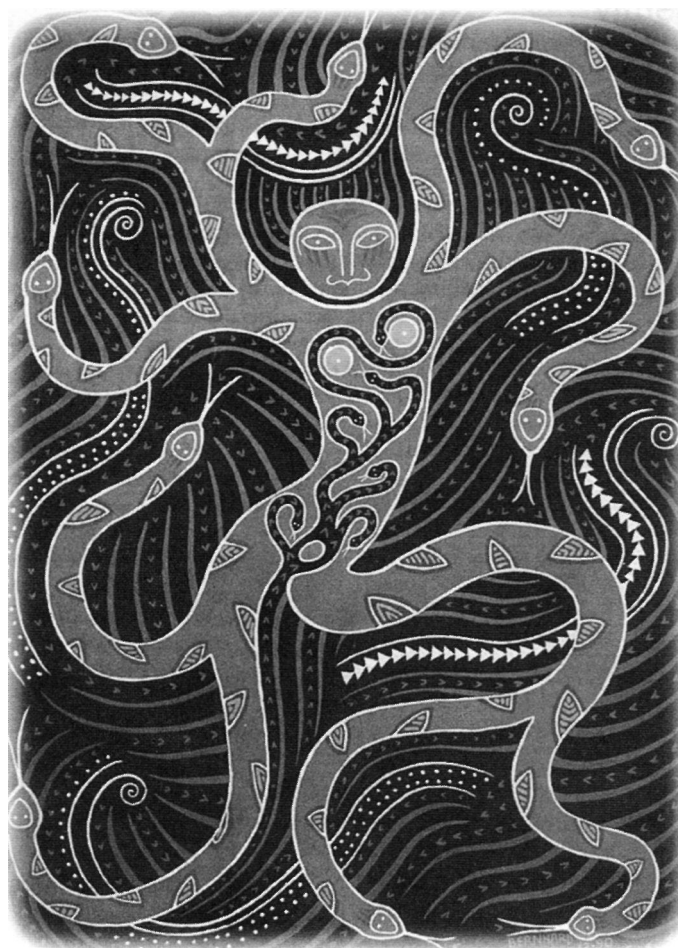
„Původně se techniky práce se sny vyvinuly z praxe „hýbání stínů", která používala snové techniky jen jako úvod k něčemu jinému. Další techniky se vyvinuly např. pro potřeby lovu nebo věštění."

Don Florentin zdůrazňoval, že na této stezce musí být člověk bystrý, pozorný a statečný, ale také trochu blázen.

Když jsem tento článek odevzdávala vydavateli, zeptal se: „Co Toltečtí čarodějové dělali s těmi, kteří čarodějnictví neprovozovali?" Musím se přiznat, že mě to překvapilo a že to je velmi dobrá otázka. Když jsem ji reprodukovala ostatním členům klanu, začali se smát a souhlasili, že to je skutečně dobrá otázka. Kolektivní odpověď zněla, že všichni jsme součástí celku, který se neustále vyvíjí k lepšímu. Jestliže jakákoliv skupina rozumných bytostí zvítězí nad něčím co škodí, pak se s ostatními podělí o tuto cennou informaci, i ostatní z toho budou mít užitek. Nebo jinak - co je možného pro jednoho je možné i pro všechny ostatní.

(Merilyn Tunneshende dnes žije na jihozápadě USA, píše knihy a často cestuje. V roce 1992 získala cenu za svůj výzkum mayské civilizace.)

Magical Blend, Listopad 1994

NE-OBVYKLÁ SKUTEČNOST

Šamanská cvičení

PRO VŠEDNÍ DEN

Bernard McGrane, Magical Blend 7/95

V těchto cvičeních budeme mít co do činění s jinou než obvyklou (alternativní?) skutečností. Je skutečně nanejvýš nutné si to uvědomit, protože z pohledu obvyklé, normální skutečnosti (reality), ne-obvyklá skutečnost (nonordinary reality) neexistuje. Don Juan se podobnými cvičeními pokusil vyprovokovat Castanedu (jako typického zapadána), aby se povznesl nad obvyklé chápání reality, nad stereotypy a zvyky komentářů a interpretací. Základem „čarodějnictví“ dona Juana je vědomí, že skutečnost, tak jak ji vnímáme a jak s ní pracujeme, je jen jeden z možných výkladů. Smysl jeho učení tkví v tom, že člověk se naučí nezvyknout si na jeden „popis“, ale je schopen rozeznávat i různé další.

Cvičení jsou pokusem na čistě subjektivní rovině. Kdykoliv se člověk pokusí změnit své zvyky, vyvolá tím pocit úzkosti, ale zároveň probouzí možnost vysvobození. Tato cvičení vycházejí z šamanistické tradice. V něčem se podobají i tibetským tantrickým disciplínám. Sestávají z několika činností a vyžadují denní pravidelnost a určitý čas. Aby člověk vůbec zjistil, oč jde, měl by cvičení zkusit tak dva týdny. (Castaneda sám je cvičil, jak uvádí v knize *Joumey to Ixtlan*, 10 let).

INSTRUKCE

1) Jinak

Následné dva týdny dělej všechno jinak. Vyber si každý den jinou, obměněnou cestu do školy nebo zaměstnání, snaž se dělat jinak či jinou práci. Zkus své obvyklé činnosti vidět z pohledu cizince. Zkus takto vykonávat i jiné činnosti.

2) Stíny

Při svých obvyklých vycházkách pozorujeme stromy a listy na nich a vidíme jejich stíny. Následné dva týdny zkus pozorovat spíše stíny stromů a listů a jiných věcí, než stromy, listy a věci samotné. Zkus přehodit pořadí „přední - zadní“. Začni listy, a pak to zkušej i s jinými objekty. Zkus věnovat veškerou svou pozornost stínům a nech ostatní objekty, aby se staly stíny svých stínů.

3) Ticho

Ve svém obvyklém světě často zaslechneme zvuky svých kroků stejně jako zvuky kroků jiných lidí. Následné dva týdny zkus naslouchat tichu MEZI kroky. Začni tichem mezi kroky, a pak zkus naslouchat i jiným tichům - např. tichu mezi dvěma skladbami na CD nebo v rádiu, tichům mezi jedním a druhým či třetím zazvoněním telefonu, tichům mezi slovy v řeči někoho, koho posloucháte.

4) Spánek

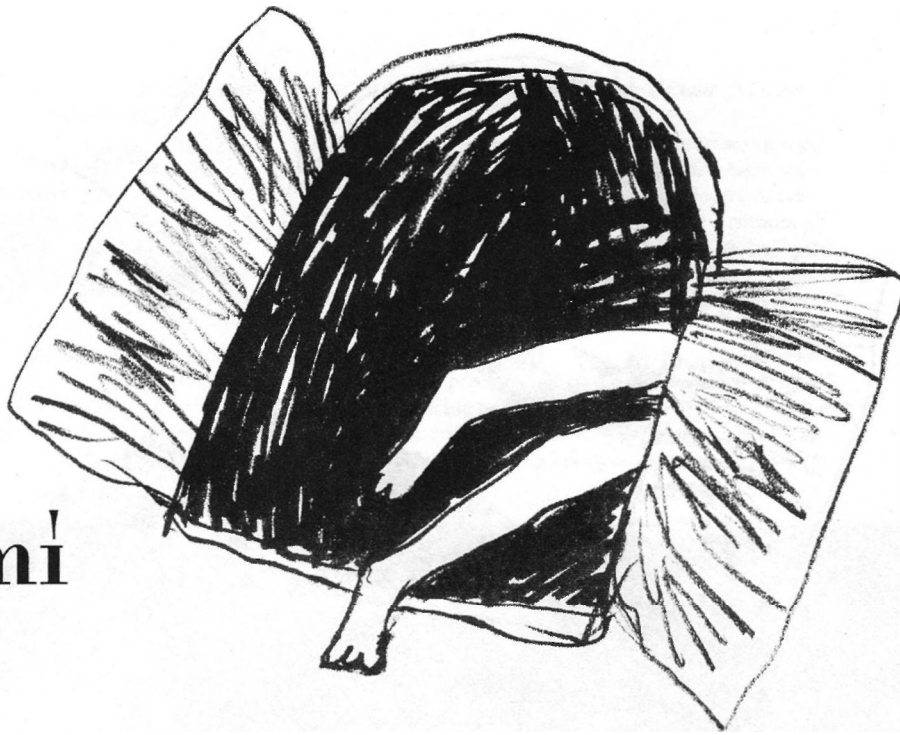
Většina z nás zažívá, když usne, jen to, že nic nezažívá. Následné dva týdny detailně a velmi pozorně sleduj, jakými pocity a stavy prochází mysl, když usínáš. Nejde o to pozorovat, kdy a jak padneš a usneš, nebo pozorovat různé úrovně propadání vědomí. Spíše jde o sledování, jak člověk (mysl) pomalu mizí. Zvláště si všiměj rozpuštění smyslu pro čas a prostor. Pak zkušej každou noc, když se ti něco zdá, kouknout dolů na své ruce. Nejde o to probudit se, ale o to, podívat se na své ruce ve snu. A dále si při každém procitnutí ráno zkus položit jednoduchou otázku: „Odkud jsem přišel?“ Neodpovídej si, jen ji vyslov a pak pozoruj, co se ti děje v mysli,

5) Smrt jako rádce

Následné dva týdny se, kdykoliv a kdekoliv si na to vzpome- neš, ohlédni přes levé rameno dozadu, a periferním viděním zkušej zahlédnout svou smrt-jako-rádce. Všichni víme, že se se svou smrtí jednou setkáme, ale zde jde o to vidět ji jako rádce. Jak vypadá (je to on, ona, ono)? Požádej ji o odpověď na jakoukoliv otázku, která tě v tu chvíli napadne.

Elektrony jsou jen tendence, koncepty, ideje, pravděpodobnosti. Teoretický fyzik Fred Alan Wolf tvrdí, že svět je sen.

Šamanskými vrátky

Kdyby Fred Wolf nepodnikl před několika lety dobrodružnou turistickou cestu podél Amazonky v Peru, byl by nadále jedním z mnoha interpretů košatého a udivujícího světa jaderné fyziky. On se ale vydal na cestu a jeho kniha *Eagle's Quest* (Orlovo pátrání) ho představila jako jednoho z nejserióznějších západních vykladačů šamanismu.

Tento „kvantový skok“ do světa šamanů byl původní Wolfův záměr. Přesto ho to ale překvapilo: „Byl jsem iniciován, aniž bych si toho byl vědom,“ přiznává.

„V jistém smyslu jsem na Cestě za pravdou a smyslem svého života, jako nějaký princ z pohádky,“ říká Wolf. „Jel jsem do Peru, abych se našel, a když se to stalo, chtěl jsem své poslání, jako Hermes, přinést lidem svého světa.“

Wolf má doktorát z teoretické fyziky (UCLA) a publikoval 7 úspěšných teoretických prací. Už ve své první knize („*Space-Time and Beyond*“ - Prostorčas a co je za, 1975) se pokoušel vysvětlit „nevysvětlitelné“ (černé díry, antihmotu, cesty časem a strukturu hmoty). Jeho druhý titul (*Taking the Quantum Leap*) byl v roce 1982 vyhlášen nejlepší vědeckou knihou roku. V roce 1988 vydal knihu „*Parallel Universes*“ (Paralelní vesmíry), ve které už zabrousil na pole superprostoru, vztahů myslí, snů, časových vln a téměř esoterických konceptů jako z arzenálu science-fiction. Tehdy také podepsal smlouvu na „šamanskou“ knihu a odjel do Peru.

Půlroční pobyt mezi australskými Aboridžinci pak byl základem jeho poslední knihy (*Dreaming Universe*).

Wolf jakoby sám na sobě prožíval všechny důsledky efektu „pozorovatele“, jednoho z klíčových témat kvantové fyziky: sám akt pozorování mění realitu, která je pozorována.

„Dokud pozorovatel atom nepozoruje, atom zaujímá nekonečné množství možných pozic zároveň,“ vysvětluje Wolf. „Jakmile je atom pozorován, zkolabuje do singulární reality. Tohle je základem tzv. Kodaňské interpretace Bohra a Einsteina, oni ale nevěděli, proč tomu tak je. Záleží totiž na tom, jak realitu pozorujeme. Když změníte to 'jak', změníte i realitu. A jsme u šamanů, kteří právě tohle využívali: měnili svět tím, že měnili způsob, jakým svět vnímali.“

Wolf procestoval Amazonskou džungli, byl v Limě, navštívil Iquitos, Tarapoto, Cuzco. Hovořil ale také s druidy v Anglii, čaroději v Novém Mexiku a indiánskými šamany kmene Dakotů. Setkal se s mnoha okultisty, léčiteli a lidmi, kteří „přešli přes oheň“. Hovořil s duchy rostlin, navštívil paralelní světy. Celou tu dobu prožíval nevysvětlitelný pocit, že všechno co prožíval, všechna setkání, všechny cesty, sny, náhody a synchronicity byly jakýmsi záhadným způsobem předem připraveny. Jakmile začal, už se nemohl zastavit. Jinými slovy, byl to také úvod do světa možností tvarovat svět záměrem. Nebo jinak - dostaneš to, čemu věříš.

Záměr, úmysl, je jedním z nehlubších tajemství šamana. Teoretická kvantová fyzika postulovala prakticky stejný mechanismus, ale nikoho v levohemisférově orientovaném světě nenapadlo prakticky toho využít. Wolf zjistil, že záměr, úmysl, je pohonem světa.

„Měl jsem dojem, že jedním podle

nějakého předem napsaného scénáře. A stejně se dělo lidem, se kterými jsem se setkával.“

Pod vedením šamanů (kteří používají posvátnou rostlinu ayahuasca) se Wolf vydal na cestu do své nevědomé mysli - do světa mýtů, imaginace, mimo čas a prostor. „Postupně, krok za krokem, jsem v šamanském světě znovu skládal útržky už ztracených hypotéz o vztazích mezi moderní fyzikou a šamanskými praktikami.“

Pro šamany je vesmír plný vibrací. Skládá se z nesčetných paralelních světů, dosažitelných pomocí změněného stavu vědomí. Dorozumivacím jazykem jsou mýty a vize. Samané vždy pracují s velkými silami a dovedně je používají k transformaci žákovy mysli (včetně sexuální energie, lásky nebo psychologických zkušeností se smrtí). Pro šamany jsou všechny události, včetně příjezdu intelektuála bělocha do džungle, propojeny. Pro šamana je koncentrované vědomí prostředkem, sil individuálním léčením, a něco takového jako objektivní pozorovatel prostě neexistuje.

Wolf si začal uvědomovat, že vědomí samo o sobě je mostem mezi časoprostorem fyziky a mýty šamanů. Ze jen žité vědomí vědoucího muže nebo ženy může přecházet mezi světy. Všechny paralelní vesmíry se transformují do lidského vědomí.

„Je to jako v kině,“ neustále si připomínal, „divák dává filmu smysl, protože se podobá způsobu, jakým ho vidíme.“

To, jak vidíme svět, je ovlivněno záměrem, jak chceme vidět svět, protože záměr, úmysl, je klíčem ke všemu.

Jako kvantový fyzik Wolf vidí svět jako pole pravděpodobností, nikoliv jako

lineární určitosti. Mnoho věcí se může stát, ale ne všechny se skutečně stanou.

Werner Heisenberg, jeden ze zenových mistrů kvantové fyziky, formuloval svůj princip neurčitosti v roce 1930. Oznámil tehdy, že není možné znát současně jak pozici, tak hybný moment částice. Můžeme vědět, jak rychle se pohybuje, nebo kde je, ale ne obě veličiny.

Elektrony ve skutečnosti žádný prostor nezaujímají, protože nejsou hmotné. Jsou to jen tendence, koncepty, ideje, pravděpodobnosti. Vůbec nevypadají tak, jak si je ve své mechanistické mysli představujeme," říká Wolf.

jestliže nemůžeme současně znát rychlost a pozici obyčejného elektronu, pak je „nejistý“ celý svět. Všechno je pravděpodobné, nic není definitivní. Zákony determinismu a příčiny už neplatí. Kvantová fyzika nám říká, že něco jako částice neexistuje - všechno jsou jen možné částice.

Pro Wolfa a jeho šamany ovlivněný názor na svět je základním hybatelem synchronicity úmysl. Záměr. V šamanské fyzice jdou záměr a synchronicita ruku v ruce. Není-li zde záměr, nemůžete nalézt smysl chaotických a náhodných událostí. „Událost nabude významu jen jako důsledek určitého záměru, jakési vize, cíle či alespoň cesty k němu, kterou se vydáte. Je-li můj záměr čistý a pevný, příslušné stezky se objevují jako zázrakem a vedou mne z místa na místo. Spojí fungují, lidé přicházejí.“

Wolfův původní úmysl byl strávit nějakou dobu s šamany v Peru. Neměl ani ponětí, jak se taková šamani vyhledávají. Ale stačilo mít „záměr“, sem tam se zmínit, a lidé začali telefonovat a radit.

Když žil v Santa Fé, zjistil, že má příliš mnoho knih, a tak pozval majitelku antikvariátu, aby se na jeho knihy podívala. Slovo dalo slovo a ukázalo se, že právě v tu dobu je ve městě peruánská šamanka. „A tak jsem se potkal s Dr. Jorge Gonzalesem-Ramirezem z Tarapoty. Díky několika rituálním iniciacím, které jsem s ním prožil, jsem byl pozván přímo do Peru k šamanovi don Solonovi z Iquitos. To, že jsem tenkrát byl v Santa Fé, zatímco tam byla šamanka, bylo něco víc než pouhá náhoda. A podobné synchronicity se mi pak děly neustále.“

Svět kvantové mechaniky je plný podivných názvů, které si fyzikové vypůjčují od Jamese Joyceho (například kvark). „Qwiff“ označuje kvantovou vlnovou funkci pro abstraktní nepozorovatelnou světelnou vlnu, která obsahuje pravděpodobnost vzniku čehokoliv, co se dokáže manifestovat ve fyzickém světě. „Když qwiff zbluňkne, objeví se hmota“.

Qwiff zbluňkl, když Wolf poprvé přijel do Limy a jeho šamanský průvodce ho vzal do kina na film, nazvaný Větry Ayahuascy. Byl to milostný příběh bělošského vzdělance, který je iniciován šamanem a zamiluje se do peruánské žačky stejného šamana. V první půlce jakoby šlo o Wolfův životní příběh.

Wolf byl zděšen: jak může nějaký druhořadý film do takových detailů popisovat jeho vlastní příběh, včetně prodrobností a stylu chování? Wolfa to málem vytáhlo z kina. Za nějakou dobu pak byl herec, který hrál onoho vzdělance, skutečně Wolfovým hlavním šamanským učitelem, a Wolf se skutečně zamiloval do jedné mladé Peruánky.

„Jakoby mne mýtus popadl za límec

a zatřepal mnou: „Frede, vzbud se! Ukážu ti, proč jsi přijel do Peru. Tohle je film, natočený roky předtím, než jsi přijel, a přesto je to o tobě!“ Roli muže, který filmového intelektuála pozval k šamanovi a provázal ho do Amazonské džungle, hrál Dr. Gonzalez-Ramirez, který pozval také Wolfa.

Kdo psal scénář? Či záměrem bylo dostat mne do Peru? Australští Aboriginští na to měli nejlepší odpověď, říká Wolf: „Pozval tě Velký Duch, který si nás a celý svět nechává zdát.“

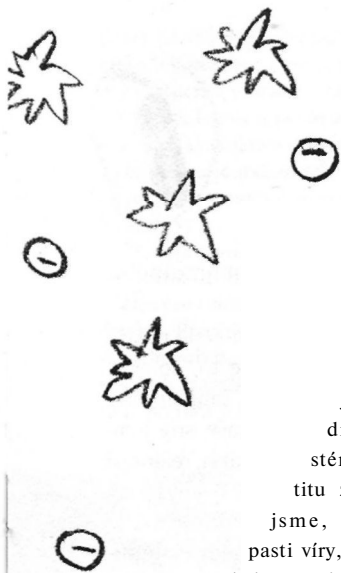
Zenový mistr by se ale zeptal dál: Kdo je Fred Wolf, kterému se také zdají sny?

„Otázka co je to já? nebo kdo jsem? je jedním ze základních tajemství celé vědy. Nevíme, kdo pozoruje. O sobě uvažujeme především jako o tělu, ale toho človíčka, který sídlí v našem těle, nedokážeme lokalizovat.“

Možná je skutečně pravdou, že „já“ obývá celý svět. V průběhu své šamanské zkušenosti Wolf pochopil, že jeho „já“ je jako nekonečný prostor i čas. „Dokonce jsem sám se sebou v budoucnosti i minulosti mluvil. Bylo to jakoby mne zahálily tři světy, minulost, přítomnost a budoucnost, najednou.“

Není-li tedy v těle, nebo v prostoru a čase, kde je to „já“? V mýtu, v imaginaci, v šamanské říši energetických archetypů, v čistém poli kvantové pravděpodobnosti, ve Velkém Snu, odpovídá Wolf. To všechno jsou názvy pro stejná místa, kdekoliv jen mohou být. Jsou to místa ve fantastických dějích a možnostech, o kterých vypráví svět mýtů, pohádek, šamanských tranzů, zážitků blízké smrti, paralelních světů a víncích oblak pravděpodob-

n ý c h
elektro-
nů. Jsou
to místa,
kde vlád-
ne plodná
tvořivá ima-
ginace, která
formuje svět.

My jsme však,
jak naznačují tra-
diční duchovní sy-
stémy, na svou iden-
titu zapomněli. Usnuli
jme, byli chyceni do
pasti víry, že jsme to, co na-
zýváme svým malým já. „Sen
ztrácí smysl, když se velké Já ne-
dokáže oddělit od snu. Když to, co
se zdá, není oddělitelné od toho, které-
mu se to zdá, a ten, kterému se zdá, malý
Fred existující v prostoru a čase, ztratil
vědomí a usnul ve svých ztuhlých přá-
ních. Jeho prvním světem je nevědomí.
To je první chod Boha snílka, jeho první
trik.“

Co to znamená být nevědomý? „To
znamená nerezonovat se vším tím ostat-
ním ze sebe sama, být izolován od Velké-
ho Snílka, nedokázat si uvědomit, že jsi
jen část snu. Snílek vidí sen jasně a přímo,
ale ten kdo se zdá, se už jako snílek
nevidí. Všechno, ať je to psychologie, fy-
zika nebo zdraví, se vztahuje k těmto zá-
kladním procesům, ve kterých se to, co
bylo vědomé a rezonující, stalo nevědo-
mé a nerezonující.“

„Snílek v jádru Vesmíru,“ říká Wolf, je
„polem vědomí, bdělý, vědomý, živoucí,
všudypřítomný v čase a prostoru. Časo-
prostor tam vlastně ještě neexistuje, to je
něco, co povstává z jeho čistého bdělého
bytí. Nejdůležitější je dokázat odlišit mezi
tím, kdo sní, a tím, co se zdá. My jsme
zapomněli na zdroj, prvotní zdroj všeho.
Naše myšlení nás odděluje, identifikuje-
me se pouze s limity a podmínkami da-
nými snovým scénářem.“

Díky zkušenostem se synchronicita-
mi se začínáme probouzet, začínáme roz-
lišovat průhledné triky a záměry kouzelní-
ka.

Kvantová fyzika těmto tendencím
směřovat do nevědomí říká „cesta nej-
menšího odporu“ (least action pathway).
Je to cesta někam, cesta přežití, shromaž-
ďování informací, dělení řádu a cítění
vesmíru, která zabere tu nejmenší mož-
nou námahu, nejmenší možný tvůrčí akt.
Cesty nejmenšího odporu jsou neuronové
koleje našeho způsobu vnímání, které
udržují svět statický a neměnný: příliš
často zapomínáme, že to jsou snadné, ale

izolované volby z neuvěřitelně bohatého
jidelního lístku.

„Mezi dvěma situacemi existuje
spousta možných cest a spojení. Cesta
nejmenšího odporu je přesně to, co ze
zvyku denně volíme. Omezíme-li své vě-
domí jen na tyto způsoby cesty, všechny
ty ostatní se nám z myslí jakoby ztratí,
i když myšlenky samy jsou tu stále přítomny.
Nevědomí je matrice cest nej-
menšího odporu, vybudovaná od prvních
okamžiků dětství, která nás nutí vnímat
a jednat mechanicky. Nic nám ale nebrá-
ní tohoto způsobu vnímání světa se vzdát
a objevovat a vydávat se na nové cesty
(nejmenšího odporu), nové víry, za novými
postoji,“ říká Wolf.

A to je přesně to, o čem byla jeho ša-
manská zkušenost: přeprogramování ne-
produktivních cest nejmenšího odporu,
vytvoření nových systémů chování, zalo-
žených na obnoveném poznání úchvat-
ného světa možností a alternativ, kterým
říkáme mýty. Toto přeprogramování je
základem veškerého léčení, říká Wolf, klí-
čem ke zlomení našeho konsenzuálního
tranzu.

„Léčení je vysvobozování z nefunkč-
ních cest nejmenšího odporu jak v (neu-
ronovém) světě naší myslí, tak ve skuteč-
ném fyzikálním světě tak, jak ho vnímá-
me. Svoboda začíná tím, že si uvědomíme,
jak jsme fixováni na jeden jediný
způsob vnímání.“

Wolf dostal od svého šamana, po kar-
tarzní zkušenosti potního rituálu, jméno
Ptající se Orel. Vždycky hledal ty největší
pravdy. Když při prvním zážitku s haluci-
nogenní rostlinou (ayahuasca) létal a vi-
děl ostře jako orel, získal své „totemové
zvře.“

Wolf ví, že používání psychoaktivní
posvátné rostliny ayahuasca je v USA
považováno za velmi kontroverzní. Ně-
kteří tvrdí, že patří zpátky do 60. let, jiní,
jako např. Terence McKenna, ji označují
za dvěře do archaické skutečnosti. Wolf
tvrdí, že oba tyto protikladné názory míjí
ctt. .

„Abyste rozbili struktury svého myš-
lení, musíte něco udělat, musíte přinej-
menším uvidět, že existují také jiné formy
skutečnosti. Občas se mi podařilo, proto-
že jsem byl díky ayahuasce mnohem svo-

bodnější, vidět v imaginárním světě tako-
vé detaily, které bych v obvyklém životě
nikdy vidět nemohl.“

Jeden neurolog, se kterým Wolf
O užívání této rostliny hovořil, prohlásil:
„Když vezmeš ayahuasce, všechno se ja-
ko samo ze sebe rozsvítí. Všechno září.
I myšlenky se rozsvítí a celý mozek žhne.
Když vezmete ayahuasce poprvé, budete
ohromeni světlem, ať chcete nebo ne.“

Wolfův učitel Gonzalez-Ramirez mu
řekl: „Ayahuasca otevírá nevědomí, a ať
je tam cokoliv, co řídí naše životy, vyplav-
uje to na povrch.“

Pro Wolfa byla šamanská zkušenost
budíkem, který nepřestal zvonit, dokud
se úplně neprobudil. „Samozřejmě, že
to napáchalo taky spoustu škody,“ smě-
je se, „poznávalo mne to zážitky, na
které je kvantová mechanika krátká. Ale
udělalo to ze mne víc muže a víc člově-
ka.“

„Před pobytém v Peru byly mé zá-
měry a úmysly vágní, nezřetelné. Dnes
jsou jasné. Jak se manifestují, o tom ne-
mám nejmenší poňtí. Chci jen být víc
bdělý a otevřený pravděpodobným udá-
lostem a výsledkům synchronicit mého
života, tak jak přijdou, a využít jich.“

Po pobytu v Peru se Wolf přestal za-
bývat teoretickou fyzikou. Teď dává
přednost popovídat si s Aboridžinci ne-
bo šamany.

„Chtěl jsem pochopit šamanismus
z pozice fyziky. A zjistil jsem, že z pozi-
ce fyziky to pochopit nelze. Nemyslím,
že by si totéž uvědomovali i jiní fyzici.“

Wolfa schopnost kvantové fyziky po-
pisovat jevy zklamala. Je to jen další mý-
tus? ptal se sám sebe. Jako mýtus je
kvantová fyzika docela užitečná, protože
nám pomáhá organizovat realitu. Ale
spousta toho vynechává. „Ze své podsta-
ty se zabývá neviditelným světem. Vše-
chno, co my fyzikové děláme, je vymý-
šlení nových modelů, které by vysvětlily,
jak se ten neviditelný svět chová. Veške-
rá teorie je mýtus, včetně tak zvané fyzi-
kální pravdy vesmíru. Zjistil jsem, že
j kvantová fyzika je příliš omezená
a omezující. Studoval jsem nejhlubší jes-
kyně vědy, královny vědy - fyziky, a zjis-
til jsem, že král je nahý.“

„V novém kvantovém vesmíru dostanete
to, co čekáte, pokud tomu budete věřit,“
říká Wolf.

Závěr je jasný: Víra ovlivňuje způsob
vnímání, a způsob vnímání ovlivňuje
a formuje výslednou skutečnost.

Jsou sny náhodným spojením nervových impulzů, symbolickým poselstvím nevědomí, nebo aktuální výlet do nehmotného

Ryba vyskočí z vody a dopadne muži k nohám. A potom vzlétne jako pestrobarevný pták a usedne do větví stromů. Muž ji pak následuje dlouhým tunelem, ústícím do jakési gigantické houby. Ryba-pták ohnivák mu prorazí vchod. Uvnitř to vypadá jako v gigantickém úlu, plném dalších tunelů, které se zdají být živé, vědomé a kypící energií. Muž ví, že se mu to zdá, přesto se ale snaží najít smysl toho, co vypadá jako nějaký sci-fi film. V tom zazní silný hlas: „Vyber si tunel a můžeš v něm žít. Každý tunel tě naučí něco jiného. Staří kouzelníci se vše to, co znali a věděli, naučili tady mezi námi. Jsi uvnitř anorganické bytosti.“

Když se muž probudí, živě si pamatuje „překvapivou jasnost“ hlasu v tunelu. Nezapiše si sen jako něco, co je jen výsledkem náhodné činnosti mozku, ani se nesaží vysvětlit sen podle nějaké psychologické teorie. Pro něho je tunel v houbě reálný, skutečně vstoupil do tunelu vědomí, a hodlá to místo navštívit opět. Ví, že jeho zkušenost nebyla pouhým snem.

Kdyby mužem, kterému se tento sen zdál, byl kdokoliv jiný než Carlos Castañeda, asi bychom to brali velmi skepticky. Jenže o tomto antropologovi se už 26 let píše a mluví. Ve své poslední knize „The Art of Dreaming“ (Umění snít) Castañeda sumarizuje učení a techniky svého učitele, čaroděje dona Juana Matuse, který ho 13 let vychovával jako svého žáka.

V šamanské tradici dona Juana (oni sami si říkají „čarodějové“) je snění tou nejdůležitější branou ke svobodě, tajemství pochopení reality, protože se v něm neodráží nic než vnímání, jaké skutečně je. Castanedu učili, že „snění osvobozuje vnímání, zvětšuje měřítko toho, co má být vnímáno.“ Jinak řečeno, snění je důkladnější a hlubinnější způsob vnímání světa než to obvyklé „fyzikální“. Můžeme prý přeměnit snění v brány do jiných světů tím, že změníme způsob svého vnímání: že změníme ohnisko naší obvyklé soustředěnosti a vyvineme nové psychické schopnosti pomocí něčeho, čemu Castañeda říká „umění snít“.

Možná se mnohým budou Castanedovy techniky zdát příliš bláznivé, než aby se daly brát vážně, nebo příliš exotické, aby se daly realizovat. Pro většinu západních vědců jsou sny zajímavými, ale ná-

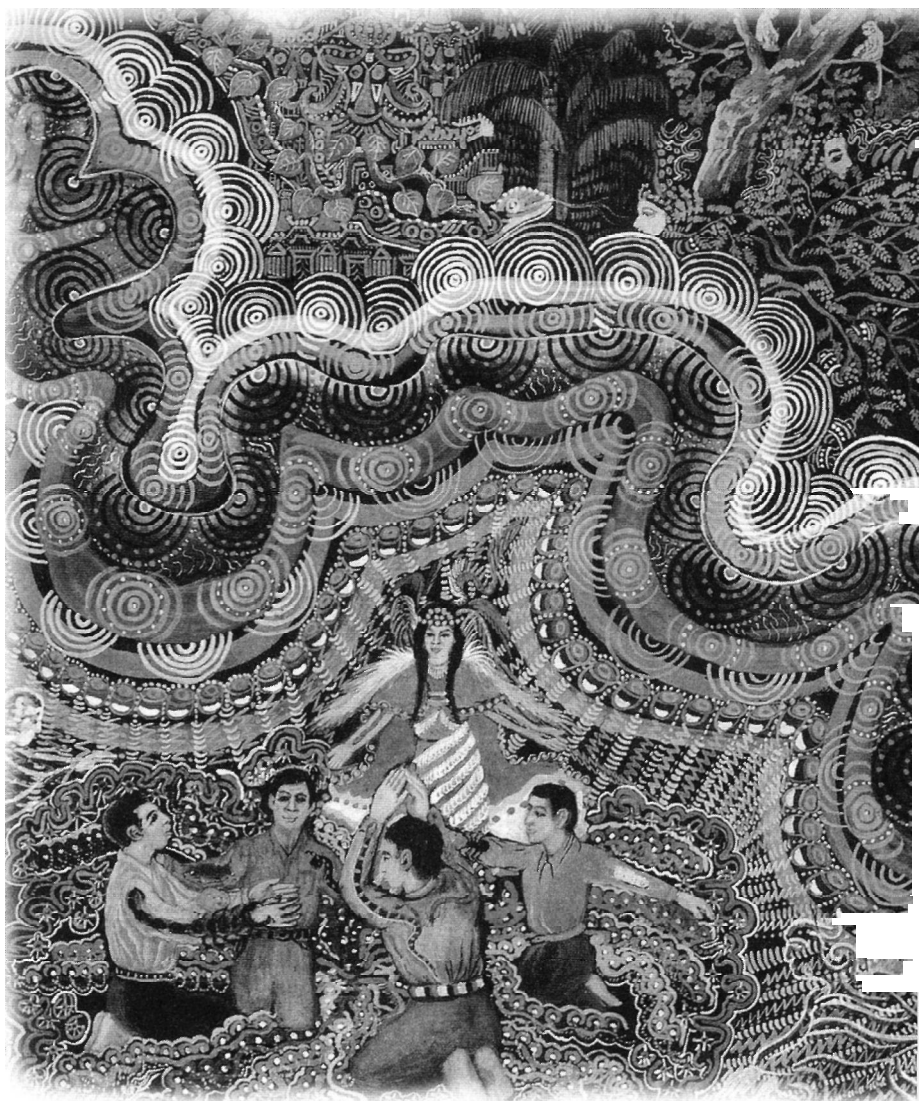
hodnými psychoneurologickými jevy velké důležitosti. Pro většinu psychoterapeutů jsou sny mentálními konfiguracemi s potenciální terapeutickou důležitostí, protože mohou poskytnout klíč k dekodování svých symbolických poselství. V obou případech se ale sny odehrávají jen v mysli, nejsou tedy objektivní vnější skutečností.

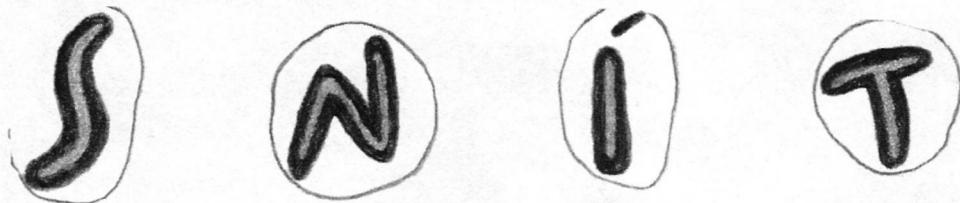
Castañeda tvrdí něco revolučně jiného. Jestliže jen část z toho, co tvrdí, je pravda, pak by to mohlo naprosto změnit náš obecný postoj ke snům, jejich původu a důležitosti. Castanedovy otázky jsou provokující: je sen dramatizovaná psychická událost, odehrávající se jen v mysli člověka, který sní, nebo odkrývá naše dobrodružství v nehmotném, transpersonálním světě? Je snová „realita“ vytvářena jen

v našich hlavách, nebo se skutečně někde odehrává? Předpokládáme, že to, co prožíváme ve dne, je skutečné, zatímco jsou sny fiktivní - co když ale naše sny jsou také reálné, nebo dokonce jaksi reálnější než naše denní zkušenosti? Co když celý svět, jak to naznačují někteří filosofové, je jeden gigantický sen a my v něm vystupujeme?

Není-li sen nic víc než metaforické drama vytvořené naším nevědomím, pak jsou naše vysvětlení správná. Ale jestliže si ráno upamatováváme na fragmenty šamanských cest do jiných světů, pak nás naše dosavadní názory vedou do slepé uličky.

Castañeda není sám, kdo volá po nové teorii snové reality. Stephen LaBerge ze Stanfordské university vědecky už 16 let

Richard
Levington

světa? Kontroverzní teorie teoretiků (Carlos Castaneda, Fred Alan Wolf) rozšiřují naše dosavadní chápání snové reality.

zkoumá „lucid dreaming“, vědomé snění. Tibetští lámové učí po staletí své žáky starodávné technice „józe snů“, kdy je člověk schopen použít to, co se naučí ve snu, i v bdělém stavu pro prohloubení bdělosti vědomí nebo pro dosažení duchovního probuzení.

A docela nedávno předložil kvantový fyzik Fred Alan Wolf novou teorii snění jako něčeho, co nás spojuje se světem kvantové fyziky.

Branami snění

Castaneda tvrdí, že naše tělo je obklopeno „energetickým tělem“, jakýmsi světelným obalem, připomínajícím vajíčko. Toto energetické vajíčko má na sobě, asi

v oblasti za pravou lopatkou, intenzivnější skvrnu (velikosti tenisového míčku). Právě zde, v bodě shromažďování, je prý shromažďována naše koncepce světa.

Svět je na této úrovni vnímání složen z miliónů do běla rozzhavených energetických vláken, která vyzařují z objektů a živých bytostí. Tato vlákna vystupují z vajíčka, ale pouze některá vlákna prostupují přímo body shromažďování. Pouze těmito vlákny vnímané objekty a tvorové jsou námi vnímané. Shromažďovací body jsou jako stupnice na rádiu: můžeme sice naladit kteroukoliv stanici, ale aktuálně můžeme naladit a tedy poslouchat jen jedinou stanici. Po chvíli však zapomeneme, že existují také jiné stanice.

Podle Castanedy sociální ovlivňování a podmiňování a společenské zvyklosti zužují bod shromažďování jen na jednu funkci a tu my považujeme za jedinou možnou objektivní realitu.

jakmile je toto uspořádání zafixováno, vnímáme pak veškeré jevy jen tímto malým trsem ohnivých vláken a odtínáme se tak od miliard světů jiných zkušeností. Pro zkušené otevřené duše, jakou byl don Juan, je racionalita jen vězení vnímání. Svět není jen to jedno, co vnímáme, říkají on a jemu podobní. Snění může být důmyslnou a vyzkoušenou cestou, pomocí níž je bod shromažďování posouván a my můžeme vnímat i jiné skutečnosti. Snová realita se náhle stává zeměpisem nesčetných neprozkoumaných říší, v každé z nich kypí život.

Pomocí disciplíny a tréninku je možno „kultivovat a využívat systematické přesouvání bodu shromažďování“, aby tak člověk, podle Castanedy, prošel čtyřmi branami snění.

První brána umožní přístup k energetickému tělu (k vajíčku). Aby dosáhl nezbytné úrovně soustředění, Castaneda se musel naučit být během spánku při vědomí a ve spánku být schopen pozorovat nějaký objekt, například svou ruku.

Aby člověk prošel druhou branou snění, musí se naučit měnit sny, kdykoliv se mu zachce, včetně možnosti probudit se z jednoho snu do druhého.

V třetí bráně člověk dokáže vidět své spící tělo, zatímco pracuje se svým energetickým tělem. Může pak své energetické tělo protahovat světem bdění a vidí ta-

ké energetická těla všech, které potkává.

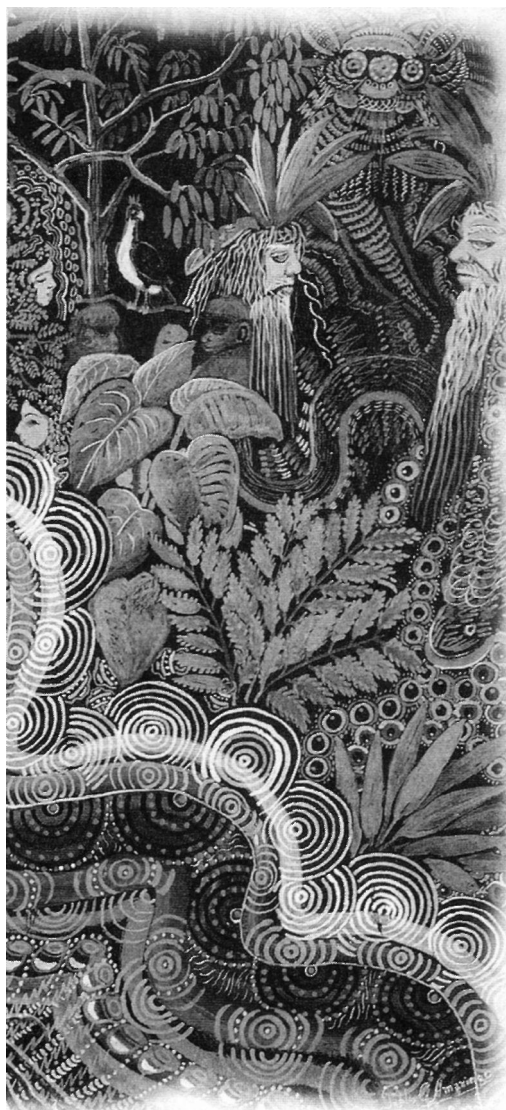
Když projde čtvrtou branou, dokáže člověk se svým energetickým tělem kamkoliv cestovat, dokonce i na místa, která existují pouze v myslích jiných lidí, tedy i do jejich snů (tuto fascinující zkušenost popisuje Castaneda na konci své knihy).

Klíčem k branám do světa snů je energie. Castaneda strávil mnoho let pokusy uvolnit energii svého těla pomocí různých technik, kterým říkal rekapitulace. Don Juan mu řekl, aby si v duchu udělal seznam všech, se kterými se kdy potkal a co se v jejich vztahu událo. Tento proces prý uvolní veškerou energii, dosud zablokovanou různě v těle právě těmito nevyřešenými vztahovými záležitostmi. Většina lidí není schopna se sny pracovat, protože „jejich životy jsou až po okraj naplněny emocemi, jako jsou vzpomínky, touhy a strachy“, proto nemají energii potřebnou pro umění snít. Ačkoliv je rekapitulování náročné, uvolňuje obrovské energetické kapacity, potřebné pro práci se sny.

V tradici čarodějů Yaqui je skutečnost všech skutečností symbolizována metaforicky jako gigantický orel. Všechna světelná a energetická vlákna, tedy všechna vědomí, jsou jen emanacemi právě z tohoto orla. Orel jaksi půjčuje vědomí všem živým tvorům, a když zemřou, bere si je zpátky. „Neexistuje něco jako objektivní svět, existuje jen vesmír energetických polí, kterým moudří říkají emanace Orla“, říká Castaneda.

Západní teorie snění

Castanedovy radikální leorie o objektivitě snové reality zní extrémně většinou z nás. I když Freud publikoval své epochální „Interpretace snů“ už v roce 1900, většina západanů, kteří věnují pozornost svým snům, v nich obvykle hledá jen symbolické významy. Dominantním názorem jak v teorii a výzkumu, tak v praxi, byla teorie, že sny jsou mentální zkušenosti v podivném kódu, který vyžaduje vel-

mi důvtipné interpretace.

Podle Freuda byly sny potlačená přání, konflikty a impulsy, vystávající z nevědomí. Pro Junga byly sny „malými tajnými vrátky psychiky“ do kolektivního nevědomí lidstva a jeho archetypální moudrosti. Zatímco Freud ve snech hledal a nacházel temná tajemství, Jungova snová symbolologie poukazovala na psychické poklady, k všesteknému nevědomí, které hledá cestu jak instruovat bdící ego pomocí vizuálních obrazů a scénářů napsaných univerzálním symbolickým jazykem.

Ačkoliv Freud a Jung zavedli studium snů jako vědeckou a terapeutickou disciplínu, další výzkum začal až na konci 50. let, kdy vědci z University v Chicagu objevili REM (rapid eye movement, rychlý pohyb očí, který se u spících lidí cyklicky opakuje několikrát za noc). Spíme-li šest až devět hodin denně, prožíváme pak fázi REM (která vždy doprovází snovou aktivitu) každých 90 minut, takže zabírá asi 25% času našeho spánku.

Spánkové fáze REM se v průběhu noci zhušťují, takže nejvíce sníme časně zrána, před probuzením. První fáze REM trvá kolem 10 minut, ty ráno trvají 40 až 60 minut. Spíme-li 7 hodin, pak 50% REM

fáze snění se odehrává v posledních dvou hodinách spánku.

Od objevu spojení mezi REM a sněním vypracovali vědci mnohé neurofyzilogické modely snění. Od náhodných neuronových signálů do vizuálního cortexu (centra vidění), přes elektrické bombardování neuronů až po erupce acetylcholinu, mozkového neurotransmiteru. Sny jsou prý až druhotný následek automatických neurobiologických procesů a jako takové jsou vždy beze smyslu.

V roce 1983 navrhli Francis Crick a Graeme Mitchison (vědci zabývající se výzkumem DNA) teorii, že sníme, abychom zapomněli. Během dne je mozková kůra přeplněna informacemi, a aby se zachovala integrita paměťových funkcí, zbytečná data musí být vymazána opačným procesem než při zapamatování: sněním. Sníme, abychom vyčistili mysl od nechtěných a nepotřebných modů interakcí v buněčné síti.

Mnozí jiní stále používají snů k terapeutickým účelům. Tvrdí, že ať už sny pocházejí z náhodných elektromagnetických nebo chemických impulzů, nebo jsou výsledkem emanace vědomí velkého Orla, není to důležité. Gale Delaney, autorka

několika populárních knih o snění (Living Your Dreams, Breakthrough Dreaming, Sexual Dreams), tvrdí, že sny mohou pomoci objevit klíč k řešení nějakého problému v psychice, a není důležité, jak a kde vznikají. Naše sny jsou podle ní výsledkem jakéhosi psychického scanneru „dynamiky, původu, funkcí a důsledků postojů a přístupů toho, který sní“.

Podle Delaneyové snící mysl hovoří soukromým jazykem a používá metafor, aby pomohla psychologického vývoji a integritě. Jakmile pochopíme, jak fungovat jako sví vlastní snovní poradci, naše sny a jejich obrazy se mohou změnit v mocné spojení, kteří nám pomohou zlomit naše omezující limity víry a chování.

Vědomé snění

Ať už sní mozek z jakýchkoliv příčin, dokáže být neuvěřitelně vynalézavý a tvůrčí. Dá se do těchto fantastických scénářů vstoupit? Dají se ovládat?

Stephen LaBerge, pionýr výzkumu snů na Stanfordské univerzitě tvrdí, že ano. Od 70. let tvrdí, že sny se dají „vědomě“

prožívat (odtud název „lucid dreaming“) a že se dokonce přímo ze snu dá poslat bdícím vědcům znamení, že začíná sen. Od roku 1977 v jeho laboratorii pravidelně někdo „vědomě“ sní. Orneionauté (z řečtiny, cestovatelé ve snech) a jejich dokumentaristé, vědci, už mají společně za sebou přes 7 000 vědomých snů.

Být bdělý ve snu a vědět, že se mi to je - nom zdá, je z mnoha příčin velmi praktické, tvrdí LaBerge. Noční můru nebo jinou příšeru můžete přeměnit ve vmíci kořátko. Můžeme měnit děj svých snů. Ve snu se můžete naučit reagovat na některé situace, které si v bdělém stavu vyzkoušet nemůžete. Ve snech získáte absolutní pocit svobody, a dovedností, které nejsou omezeny fyzikálními zákony.

V roce 1980 LaBerge vyvinul ověřitelnou techniku pro vědomé snění, tzv. „mnemonic induction of lucid dreams“ (MILD). Každý se může naučit zapamatovat si své sny a vstupovat do nich. Nejprve si může třeba neustále, večer co večer, říkat: „Dnes v noci se mi bude něco zdát a já si to zapamatuji.“ A jednou se to stane. Nebo si před spaním může opakovat: „jedna, sním. Dvě, sním. Tři, sním. Čtyři, sním.“ a tak dál, až usne, a s trochou štěs-

ti si toho bude také vědom.

Doplňující technika spočívá v tom, že si v průběhu dne neustále člověk opakuje otázku „Sním?“ Kriticky hodnotí své situace, a je pozorný k jakýmkoliv anomáliím. Je-li pak přesvědčen, že bdí, může si vymýšlet, jaké to bude, až bude snít.

LaBerge věří v důvěryhodnost snových říší. Kde existují? V myslí toho, který sní. Zkušený „vědomý“ oreionaut ví, že všechno to jsou jen mentální obrazy. „Snové ego není snílek. Spíše než o snění jde o to, že je to sněno. Aktuální tvůrce snu není součástí snu, jeho já spí.“

Tibetská jóga snění

V roce 1984 se vydal Namkhai Norbu Rinpoče, známý tibetský buddhistický učitel žijící na Západě, na pouť do kláštera Tolu a k hrobu Maratiky v severním Nepálu. V 7. století se hledači duchovní cesty Padmasambhava a jeho žák Mandarava proslavili zvláštní praxí, meditacemi v jeskyních. Během noci v Tolu měl Norbu Rinpoče sérii velmi živých snů.

Ve snech obdržel od duchovních bytostí, včetně jakési Ekadžati, přímé emanace ženského božstva prvotní moudrosti Samantabhady, instrukce. Ekadžati Norbu Rinpočeovi v sérii snů předávala pokyny o určitých rituálech, objektech iniciace a tajných textech o dosažení dlouhověkosti, a nařídila mu, aby je zapsal.

Tibeťané říkají takovýmto „skrytým“, tajným Dharma textům, které existují jen v myslích duchovních bytostí, „milam terma“. Jsou předávány jen osobám duchovně dokonale připraveným takovéto poselství přijmout. Pro Norbu Rinpočeho bylo branou a klíčem vědomé snění.

V roce 1990, když vedl meditační seminář v Massachusetts, zažil Norbu Rinpoče další neobvyklou sérii snových poselství. Ženská bytost, kterou vnímal jako „dákiní“ (nebeskou tanečnici, zvláštní druh bytosti, která předává moudrost a která existuje jen v duchovním světě), ho naučila celé sérii kroků a postojů tanečního programu pro 36 tanečníků, včetně speciální písně, která prohlubuje stav meditace.

Studenti Norbu Rinpočeho dnes „sklízí ovoce“ těchto dvou sérií vědomých snů.

Většině z nás připadají tyto historky stejně neuvěřitelné, jako Castanedův sen o tunelech v houbě. Tibeťané ale považují předání „terma“ za typický způsob, pro „milam bardo“, snovou realitu, běžný. Milam bardo je druhá z šesti „přechodných stavů“ vědomí (bdělý stav, meditace, umírání, stav po smrti a znovuzrození). Dnes už i na Západě známá kniha Bardo tedol (Tibetská kniha mrtvých) instruuje

studenty, jak se naučit vědomě snít a jak si udržet vědomí při průchodu všemi šesti „bardy“. Pro dosažení a udržení tohoto „vědomého snění“ vyvinuli Tibeťané „snovou jógu“, kterou Namkhai Norbu popsál v knize „Dream Yoga and the Practice of Natural Light“ (Snová jóga a cvičení přirozeného světla).

Rozlišujeme mezi dvěma rozdílnými kategoriemi snů, píše Norbu Rinpoče. Většinou jsou to sny obvyklé, jakési „karmické stopy“, spojené s napětím té které osoby, jeho starostmi, řečí, energií nebo i vzpomínkami na minulé životy. Tibetští lékaři považují takové sny za diagnostické klíče v případech mentálních a psychologických problémů.

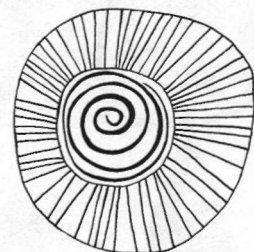
Druhou třídou jsou „sny zjevující se z čisté mysli“. Jsou to úplně běžné vědomé sny, ale také sny věštecké nebo ty, které obdržel Norbu Rinpoče. V učení tradice Dzogchen je práce se sny nejpožívanější metodou, vycházející ze základního cvičení kultivace „přirozeného světla“. Toto „přirozené světlo“, které studentům dosahují vizualizací, mentálními afirmacemi a dechovými cviky, je stav čiré bdělosti, předcházející jakémkoliv myšlení a vizuální vjemy. Tento stav „plné přítomnosti moudrosti, než se vrátí k pracovní mysli“, toto „přirozené světlo“, zažívají mnozí každou noc, když usnou, a každé ráno, když se probouzejí.

Jediný bezpečný způsob, jak projít všechna „barda“, je být ve stavu „vědomého snění“, říkají Tibeťané. „V jistém smyslu je vše, co v životě vidíme, jako velký dlouhý sen“, vysvětluje Norbu Rinpoče. „Svět snu je iluzorní. Jakmile to ve snu zjistíme, nezměrná energie tohoto zjištění nám pomůže odstranit překážky, spojené s naším obvyklým způsobem vnímání světa. V tomto smyslu nás snová jóga vysvobuje z našich návyků.“

Hledání Velkého Snílka

Je-li život sen, komu se zdá? Kdo je snílek? To je přesně ta otázka, kterou si klade Fred Alan Wolf, teoretický fyzik, který ve své knize „Snící vesmír“ zkoumá vztah kvantové fyziky k problémům vědomí.

Pro Wolfa je „snící vesmír“ metaforou toho, jak se veškerá realita manifestuje: je vysněná. Jako kvantový fyzik vidí Wolf svět ne jako určitost a jistotu, ale jako pole možností. Podle kvantové fyziky nemůžeme částice, ze kterých se skládají atomy, lokalizovat. Zaujímají pouze pravděpo-

dobné místo. Kde a kdy se objeví, záleží na tom, kde a jak je někdo pozoruje. Elektron, dokud ho pozorovatel nepozoruje, zaujímá nekonečný počet možných pozic zároveň. Jakmile začne být pozorován, zkolabuje do jediné reality.

Podle kvantového modelu vesmíru nejen že pozorujeme skutečnost, jak se rozvíjí, my ji pomáháme vytvářet. Jinými slovy, my ji uskutečňujeme tím, že o ní sníme. Většina z nás předpokládá, že snění je naprosto rozdílná aktivita než bdění. Domníváme se, že když spíme, vkročíme kouzelnou branou do kouzelného světa snů, ale potom se stejnými dveřmi vrátíme do světa hmoty. Podle Wolfa podporuje kvantová fyzika názory tibetských jóginů snů, že sníme nepřetržitě. V těch nočních snech se naše kvantová skutečnost stává průhlednější a propojení mysli a hmoty je zřetelnější.

Sny nám pomáhají pochopit vztah k „svinutému řádu“, což je termín, který razí David Bohm, další kvantový fyzik, a který označuje primární, neporušený zdroj veškeré existence, zdroj všech možností, ve kterém částice existují i předtím, než se na ně podíváme. Vše je v něm zavinuto do všeho ostatního. Čas, prostor, energie, hmota, mysl, vesmír - všechny pravděpodobné stavy existují simultánně, zavinuty do sebe, s potencií, že cokoliv je možné. Jak svět vnější (realita bdělého stavu), tak ten subjektivní, vnitřní (snová realita) jsou manifestacemi stejného svinutého řádu.

Pochopíme-li, jak sníme, dostaneme se také blíž k pochopení, že naše fyzická realita je jen jednou z možností, jak se naučit mechanismům stvoření, nebo jak naše mysl vytváří náš svět. Ve snech kontaktujeme rozlehlý beztvářý svět svinutého řádu, který naše omezená mysl interpretuje jako sérii momentek náhodně seřazených do jakýchsi smysl dávajících řad. Jakmile tento proces pochopíme, pochopíme také, že ve snech děláme totéž, co v bdělém stavu. Svět, který vypadá jako hmotný a „vnější“, je aktuálně vytvářen ze svinutého řádu naším procesem pozorování.

Pro dítě, vysvětluje Wolf, je svinutý řád nebe nahoře, místo, kam jdeme, když zemřeme a odkud jsme přišli, když jsme se narodili. Pro člověka, který zažil zkušenost blízké smrti (NDE), je to světlo na konci tunelu. V hindské mytologii je svinutý (implikátní) řád vyjádřen obrazem Višnu, nejdokonalejšího snílka, poletujícího v kosmickém mléčném oceánu, kterému se náš svět zdá. Podle Wolfa je svinutý řád oním Velkým Snílkem, který si zdá Vesmír.

Pomocí svých snů, tvrdí dále Wolf, stoupáme po žebříku vědomí sebe sama, dokud nedosáhneme bodu, kde se začneme identifikovat nejen s obsahem snu, ale i s Velkým Snílkem, který je zdrojem vědomí všeho vědomí. Jinými slovy, naše vědomí se konečně spojí se sjednoceným kosmickým vědomím. „Pak vaše já není jen to světské malé ego, ale je zároveň Velkým Snílkem, kterému se zdá celý vesmír.“

Umění snít nás učí, že jsme daleko víc než si odvažujeme představit.

Proklouznout kolem orla?

Carlos Castañeda a don Juan jednou seděli na vrcholu hory a pozorovali rozlehlé roviny středního Mexika. Jak tak zkoumal préríi, najednou Castañeda viděl vlákna zářícího světla vystupující prakticky ze všeho. „Nejprve to bylo jako exploze nekonečného množství malých trsů světla, ale pak se vlákna prodloužila a splétala kolem sebe do paprsků vibrujícího nekonečného světla. Všechna vlákna byla oddělená, přesto ale všechna zářila společně.“

„Vidíš emanaci Orla a síly, které je drží od sebe a zároveň je splétají,“ řekl mu don Juan.

„Vlákna potí vědomí a umožňují bdění,“ dodal, „ale jednoho dne si je všechna Orel sesbírá. Orel je pánem veškerého vědomí všech bytostí, včetně lidí.“

Podle Wolfa je Castanedův Orel jen další metaforou pro Velkého Snílka - se kterým se učíme identifikovat, když sníme. Castañeda je jen obraz Orla, který se snaží přelstít se tím, že si myslí, že není Orel.

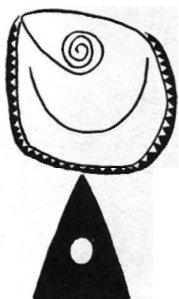
Není v konečném smyslu Castanedova cesta tunelem v houbové, a Orel, který vlastní veškeré vědomí, jen sen? Jakási giganticky sdílená snová skutečnost?

„Pro něho samotného je to realita,“ dodává Stanley Krippner, který potkal Castanedu, zná Wolfa a LaBerga, a který studoval tibetskou jógu snů. Vydal knihu „Dreamtime and Dreamworks“ (Snový čas a snová práce), je předsedou Asociace pro studium snů, profesorem psychologie v San Franciscu a členem mnoha prestižních psychologických organizací.

Práce Castanedy je zábavná, přesně popisuje jeho zkušenosti a může být vědecky zkoumána, potvrzuje Krippner. Neznamená to ale, že je to objektivní, zmapovatelná skutečnost. „Nic se nedá objektivně zmapovat,“ říká Krippner. „Jde o souhrn subjektivních pravd a skutečností. Nevím, co to je objektivní realita. Nikdo mi ji ještě nedokázal ukázat. Myslím, že všechny skutečnosti jsou subjektivní, ale některé jsou sdíleny větším počtem lidí než jiné. Proto raději dávám přednost slovu zkušenost než skutečnost.“

Sny jsou možná tak skutečné, jak reálně je vnímáme. Pro Castanedu jsou způsobem, jak pohnout bodem shromažďování a vstoupit do království anorganických bytostí a jiných alternativních světů. Pro vědomého snílka LaBerga jsou sny příležitostí žít v těch nejmělejších fantaziích a spoluúčastnit se živých dramát vlastní tvorby. Pro tibetské jóginy snů to jsou zkoušky a návky pro život po smrti. Pro Freda Wolfa jsou šancí kvantově skočit do svinutého řádu.

Jedna věc je jistá - všichni sníme. Ať už zkusíme proklouznout kolem Orla, splýnout s Velkým Snílkem a poohlédnout se po vlastní symbolice, nebo celou noc jen prospíme, je to jen a jen na nás.

AYAHUASCA

Pablo AMARINGO

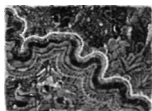
Pablo Amaringo se narodil jako sedmý ze třinácti dětí v roce 1943 v malé vesnici poblíž peruánského města Tamanco. Když Pablo ještě jako dítě těžce onemocněl a nebyl schopen se vůbec hýbat, vzpomněla si rodina na dědečka, který byl léčitel a užíval halucinogenní drogu ayahuasca. Pod vlivem drogy byl Pablo v 17 letech operován a od té doby nemá žádné zdravotní potíže. Od 70. let pravidelně užíval ayahuasca a stal se také léčitelem. V roce 1977 se ale rozhodl přestat brát drogu a od té doby začal vize, které pod vlivem drogy mívá, malovat. Posledních 10 let má malířskou školu a učí malovat děti.

Ayahuasca je dmh liány, která se sbírá brzy ráno. Vegetalista, léčitel a čaroděj v jednom, se ovšem předem postí (nesmí sníst nic sladkého, slaného nebo hořkého, nesmí pít alkohol), tři dny před sběrem nesmí mít styk s ženou a nemocnými lidmi. Před tím, než liánu začne sekát, obětuje rostlině tabák, sirky a suché listy banánovníku. Pak čeká na přilet ptáka čikua a když pták zazpívá „cis, fis“, je možné sbírat rostlinu. Když ale pták zazpívá „čikua“, musí se se sběrem ayahuascy počkat do dalšího dne.

Liánu vegetalista rozseká na kousky a odnese v balíku domů. Rozdrčenou rostlinu pak vaří tři nebo čtyři hodiny, scedí šťávu, přidá další kousky liány a opět vaří. Přidává tabák a další přísady. Musí přitom zpívat posvátnou píseň. Nádobu na vaření musí být hliněná, nikdy ne kovová nebo hliníková. Nikdo ho při vaření drogy nesmí vidět.

Šamane léčitelé pořádají skupinové léčebné seance, na kterých drogu podávají různým duševně a nevléčitelně nemocným. Každý, kdo se ayahuascy napije, se musí pomodlit: „Otče, dovolu, abych viděl, co vidět chci.“ Kdo chce znát přesnější příčiny svého problému, modlí se: „Otče, prosím, nech mne spatřit nemoc, která mne sužuje, nech mne spatřit nepřátele, kteří mi ubližují.“ Pak se lidé, kteří vzali drogu, shromáždí uprostřed domu, aby čekali na své vize. To je obvykle po desáté hodině večer, takže se všechno kolem ztiší. Vegetalista chodí kolem a fouká na lidi kouř ze své dýmky, když si sem tam ústa navíc navoní voňavkou. Lidé začínou zívát: jedno zívnutí znamená, že vize bude krásná, zívne-li někdo vícekrát, znamená to silnou a bouřlivou vizi. Někdy jsou vidiny doprovázeny bolestí v levé ruce, což znamená, že se nějaký jiný čaroděj pokouší o nepřátelský útok. Jsou-li bolesti v pravé ruce, uvidí dotyčný vše, co si přeje spatřit.

Skupiny vegetalistů často berou ayahuasca společně a společně navštěvují různé „světy“: svět podvodní, podzemní, nebeský atd.

vize Pulzace (viz str. 38)

Skupina vegetalistů vzala ayahuasca a za zpěvu písně icaro volá Královnu pulzací Coya. To je ta, která dává vegetalistům schopnost diagnostikovat nemoci poslechem srdečního pufru. Dotkne-li se vegetalista pacientova těla a ucítí jeho pulz, okamžitě se mu v mysli zjeví obraz příslušné nemoci.

Vegetalisté používají pro boj s různými nemocemi svých pomocníků, např. štírů, hadů, pavouků, housenek, ještěrek atd. Coya dává vegetalistům také opasky různých barev, takže dokáží s jejich pomocí také ur-

čit další typy nemocí. Rytmičné abstraktní vzory reprezentují mozkové vlny, které rezonují s pulzaci: bílá a růžová pulzace reprezentuje pulz učedníků, modrá je pulzace zkušeného léčitele, červená a žlutá je pulzaci velmi zkušeného vegetalisty, mistra třech říší - říše vzduchu, země a vody. Tmavé barvy představují pulzaci zlých sil.

vize Boj (viz. str. 42)

Čaroděj kmene Šetebo útočí na léčitele kmene Sipibo všemi svými čarodějnými silami. Nahoře se zjevil netopýr supay-mašo, který dokáže svými vlnami bojovníka oslabit a uspat. Léčitel se musí umět ubránit hlasem (písní), který oslepí čaroděje pestrými barvami svých frekvencí a volá proto na pomoc své pomocníky z džungle, jsou to (zleva): mantona mama, velký had, který umí magneticky hypnotizovat, supay-jangunturo, gigantický aniarillo, schopný okamžitě se zahrabat do země a objevit se nečekaně přímo pod nepřítelem, tygr sinčihui, který dokáže svým magnetismem ochromit protivníka, pták čikua, který dokáže určit myšlenky nepřítele, land ray allpa-rya, který štípe a umí také létat, dítě s tygřím tělem a hlavou zvířete, které dokáže nepřítele zmást tím, že je slyšet plakat z jednoho místa, zatímco zaútočí z jiného, nádobu mocaqua, ve skutečnosti loď, na které může léčitel rychle zmizet, černí tības, schopní se potápět a bojovat ve vodě (dokáží nepřitele ve vodě oslepit), had s prsy ženy a lidským rukama guakamajo-mačako, který plive jedovaté daggers a hadí žába sapo-mačako, která plive jed.

Léčitel přímo dští své síly získané ayahuaskou.

vize Duchové kamenů a kovů (viz str. 40)

Vegetalista a jeho žáci berou Ayahuasca v chýši uprostřed džungle. Zpívají píseň zářících kamenů. Určitými pohyby těla jsou pak schopni vstoupit do podzemních světů, kde se setkávají s gnomos, duchy podzemí. Každý duch má jinou symbolickou barvu, reprezentující např. diamant (bílá), zlato (žlutá), měď (červená), bronz (zelená) atd. V horní části obrázku tančí duchové různých rostlin.

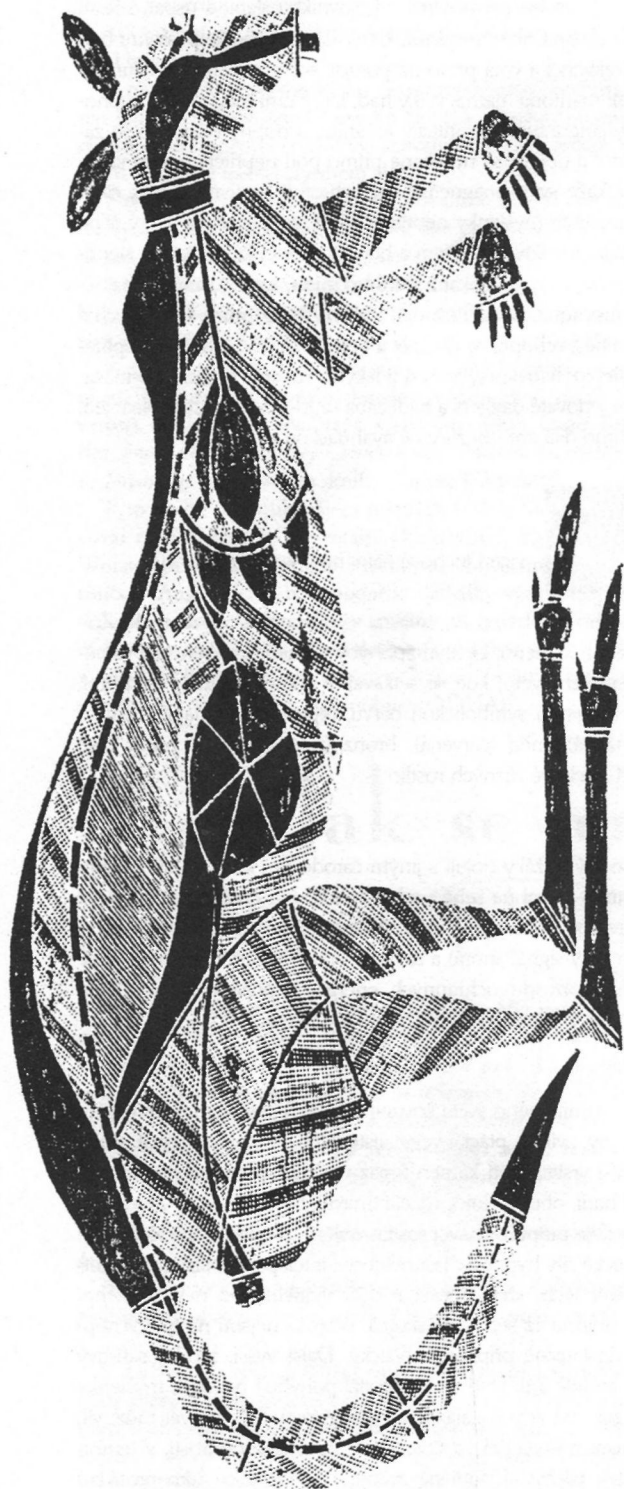
Vegetalista se svými žáky bojují s jiným čarodějem, který snědl rostlinu puma-bihachuiho a vzal na sebe podobu zlého hladového jaguára. Lidé se pod náporom zlých sil přímo dusí, ale vegetalista byl upozorněn svým pomocníkem (bílý signál shora) a začal se bránit vytvořením téměř jako by elektrického obvodu ochranných energií. Připravení pomoci jsou i další, např. bílý vlk, vzdušný jaguár, lovecký pes aj.

Podobenství neviditelného světa kouzelných sil. V zeleném pozemském světě žijí rostliny, zvířata, ptáci a vegetalisté, kteří začínají poznávat esoterické síly. Další vrstvu tvoří kámen topaz ve žlutozelené barvě: v tomto světě existují hadi, obojživelníci, růže a tmaví lidé.

Pak následuje purpurový svět rostlin, zvířat, černých růží a těch, kteří ovládají mystické síly hypnózy, jasnovidectví a telepatie. Následuje neutrální, šedý svět těch, kteří dokáží rozlišit viditelné od neviditelného. Mnozí, kteří dojdou až sem, zde skončí, protože nejsou na tyto schopnosti a síly dostatečně připraveni fyzicky. Další vyšší, modře safírový svět, obývají andělé a ti, kteří se bez potíží pohybují rychlostí myšlenky vesmírem a žijí i na jiných galaxiích. Ametystový, fialový svět múz, vil, princů a princezen skýtá nekonečné síly a možnosti moudrosti. V temnu poslední vrstvy přebývají podivná zvířata a čarodějnice jako protiklad všech sil světla a dobra.

Světelné kruhy dole okolo domu jsou písně icaros, které spolu s vizemi pomáhají lidem ovládnout všechny okultní síly a světy.

Učení o

Americká lékařka Marlo Morganová knihu o své pouti do říše „předků“ australských Aboridžinců „Mutant Message Down Under“ vydala nejprve vlastním nákladem, a posléze u nakladatelství Harper. (Právě ji vydal i Knižní klub pod názvem Poselství od protinožců). Na přebalu prvního vydání bylo upozornění, že čtenáři mohou knihu brát buď jako fikci, nebo jako pravdu. Harper knihu vydal už jen jako fikci. Jak vědí fanoušci Morganové (ale i Carlose Castanedy a Lynn Andrewsové), pravda je utkána z fikcí. Román, ve kterém je čtenář uveden do říše popsaných i zažívaných snů, a sama čtenářská zkušenost naznačuje, že pravda je spíše než snůškou faktů něco, co je spíše subjektivně zažíváno. Příběh je to, oč tu běží.

„Staří věří, že síly jsou nejprve neviditelné a teprve potom viditelné. Neviditelné se pak stává trávou, želvou a člověkem. Vše, co člověk může dělat, je jen poklonit se tomuto zázraku.“

Vysvětlila jsem Starým (aboridžinským šamanům), že v Americe existují jen dva způsoby, jak věci publikovat. Buď napíšete pravdu, a to se všemi fakty (např. kde jsou posvátná místa, jak se s nimi zachází atd.), nebo román, o kterém se předpokládá, že si ho autor prostě vymyslel. Vysvětlila jsem jim, že kdybych napsala pravdu se všemi detaily, asi by je zavřeli, protože hodně z toho, co dělají, je nezákonné. Austrálie je v tomto smyslu jako Amerika. Provozujete-li něco na území, které vám nepatří, pak když to někdo „oznámí“, úřady se tím musejí zabývat. Ti lidé překročili prakticky každý zákon o půdě, který překročit mohli. Radila jsem se s právníky a ti řekli, že pro všechny zúčastněné by bylo lepší, kdybych prostě napsala, že se to odehrálo ve snu.

Co myslíte, že by se západní společnost mohla naučit od Aboridžinců?

Myslím, že je zřejmé, že západní společnost přestává fungovat. Lidé jsou stále více nemocní, roste kriminalita, rozpadá se rodina. Staří Aboridžinci nabízejí koncept Jednoty a léčení.

Věří, že myšlenky jsou reálné, existují jako věci.

Věci, které se prostě jen ještě nestaly skutečností. Jejich koncept Jednoty je jakási převrácená teorie kvantové fyziky. Na věci se dívají jako na něco pomíjivého. To my, mutanti, jsme závislí na věcech jako na droze a nerozumíme tak silám, které nejsou „tělesné“. Pro Aboridžince je Jednota základem všeho. Uctívají zázrak trávy, zázrak želvy, zázrak ohně. Jejich koncept života je založen na faktu, že vědí, že jsou tu navždy. Přišli z „navždy“ a vrátí se zpátky do „navždy“.

Napsala jste, že Staří věří, že všechno na světě má svůj důvod a smysl. Proč jsme my západané ztratili vztah k přírodě a k sobě samým?

Jaké jsou způsoby opětového spojení s oním tepem Jednoty?

Jednou z technik, kterou „praví lidé“ užívají, je například to, že když s vámi mluví, nedívají se vám do očí. Dívají se vám dovnitř očí. Říkají, že takto k nim pak mluví ta vaše „vědná“ část. Hovoříte-li s někým tímto způsobem, pak vás samozřejmě nezajímá, jaké barvy je ten, se kterým mluvíte, jakého je pohlaví a jak je starý nebo mladý. Chovají se stejně k děcku jako ke stařešinovi. Je to jakoby si ta vaše „vědná“ část povídala s „vědnou“ částí toho druhého. Chápete-li a berete takto například člověka, který vám

(z časopisu Magical

Jednotě

Poselství
Aboridžinců
všem mutantům

právě na-
boursal auto, nebo
od kterého musíte vybrat
nesplacený dluh, určitě to, co
řeknete, bude naprosto odlišné, než
to, co říkáte obvykle. A postupně se pak
začnete stávat tím, co si myslíte a co říkáte.

*Zmínila jste se, že léčení a nemoci se projevují na bu-
něčné úrovni prakticky okamžitě.*

Jestli věříte v chirurgii, bylinky nebo jste-li na poušti, vě-
říte domorodcům, je to jedno. Všechno funguje. Vždy je tu
ale něco, co funguje okamžitě. Máte-li v domě radonové záření,
nakazíte-li se kontaminovanou potravou, čímkoliv, vždy je to věc
okamžiku. Symptomy nemoci se mohou projevit až za rok, ale co se
stalo se stalo v několika vteřinách. Aboridžinci věří, že i proces léče-
ní je okamžitý, ať už to způsobil léčitel, nebo vy sám tím, že jste ak-
ceptoval léčbu.

Jak a proč Staří používají ke komunikaci telepatii?

Staří věří, že **hlas není k mluvení. Hlas má člověk
proto, aby zpíval, léčil a oslavoval.**

Když mluvíte, máte tendenci k tomu, že mluvíte o malých a nedůležitých vě-
cech, které nemají s vaší „věčnou“ částí nic společného. Hovoříte-li ale s ně-
kým „srdcem“, očima, pak je vaše konverzace o velkých a důležitých věcech,
o věčnosti. Každý se může naučit telepatii tak, jak ji užívají Staří. Je to jen
technika, jako každá jiná. Pochopíte oč jde a pak to nacvičíte.

*Můžeme změnit svět? Přejde doba, kdy dokážeme jeden druhého tolerantně
akceptovat?*

Část odpovědi tkví ve víře Starých, že člověk nikdy nedělá chyby. Oni nikdy ne-
předpovídají, protože nevěří, že je něco předurčeného, říkají, že předpovídání
je ztráta času. Věří, že každý člověk má svobodnou vůli. Říkají, že když bude
90% lidí v Kalifornii věřit tomu, že se Kalifornie propadne do moře, tak se tak
také stane. Říkají také ale, že těch zbylých 10%, kteří tomu nevěří, pak zjistí,
že sedí v houpacím křesle z mořské vlny s šálkem čaje.

**Smyslem života člověka je být na 100% tím a ta-
kovým, kterým je, právě teď a tady. Toť vše.**

Kdyby to tak chápal a dělal každý, svět by se rázem změnil. Staří říkají, že
právě to, že trávíme spoustu času přemýšlením a starostmi o tom, co by se
mohlo stát, nám brání skutečně naplno být na 100% teď a tady.

Praví Lidé vám říkali, že to jsou oni, kdo drží svět pohromadě.

Věří, že když upečete žábu, už ji nemůžete odpéct. Část toho, čemu ří-
kají duše země, se vrací do své éterické, nehmotné podoby. Vzpo-
meňme jenom ozonovou díru a stále se zvyšující výskyt rakoviny
kůže. Máme-li strach, stejně nic nevyřešíme. Nebojíme-li se, má-
me šanci pochopit, že to je důsledek našich předchozích činů
a voleb. Všechno se cyklicky vyvíjí, i čas. Přišel z dokonalos-
ti a do dokonalosti se vrátí. Aboridžinci si říkají národ.

Možná je to, co se dnes děje, konec národa, ale není to
konec Aboridžinců. Berou to tak, že prostě končí je-
jich čas. Ze dokončili a předali to, proč tady byli.

Poslední důležitou věcí je říct někomu, že nás
opouštějí. Staří říkají, že i když nebude-
me rozumět všemu, co říkají, jsou
přesvědčeni, že způsob, jakým
žili, byl pro tuto zemi ve-
lice důležitý.

Archaické vědomí
Aboridžinců možná
stále ještě obsahuje
vzory a kódy našich pů-
vodních vibrací, možnost
a zárodek znovuzrození zá-
padní kultury, ve které budou
země a duchovnost opět spojeny.

Jednoho dne Aboridžinec jménem Strýček Bul konečně uspěl a podařilo se mu vysvětlit vědci Robertu Lawlorovi, jak se stalo, že bílý muž zapomněl na starý dobrý život lovce. Tím, že začal pěstovat obilí a chovat dobytek, ztratil bílý muž Svět snů. Podle Aboridžinců je to velká ztráta, protože ztratíte-li kontakt se Světem snů, ztratíte kontakt s Nebem a Zemí, ztratíte kontakt mezi ženami a muži, mezi přírodou a lidstvem.

Během tranzu Strýček Bul vidá „hustou síť propojených vláken, na kterých viditelný svět, sny a prorocké vize visí jako korálky“ - aspekt původního Snění, které podle aboridžinské kosmologie stvořilo svět. Avšak vnitřní strach, který ovládá psychiku většiny Západanů, neumožňuje tuto propletenou neviditelnou síť energií vidět, a zanechává člověka ve světě izolovaných věcí.

„Některí mladí Aboridžinci dnes mluví a jednájí velmi suveréne, ale už ztratili schopnost vidět, protože mají uvnitř stejný strach jako běloši,“ pokračuje stařešina. „Nedokáží se uživit v přírodě jako staří, kteří přesně vědí, kde jsou bobule a kde jedlé kořinky. Když někdo neví, kde jsou bobule a kořinky a neužívá se v krajině, má uvnitř strach jako malé dítě, které ztratilo matku, a se strachem mizí také schopnost vidět.“

Australští Aboridžinci tvrdí, že jejich kultura existuje mnohem déle než oněch 60 000 let, které jim přisuzují antropologové. „Byli jsme tady od časů, kdy začal Čas. Přišli jsme přímo z Času Snů.“ Dnes je obtížné pochopit jejich rituály a stav mysli, přesto ale mnozí tvrdí, že jejich kultura obsahuje původní informace o jejich původu, možnostech a schopnostech, včetně jakéhosi návodu na život v přírodě, který možná může pomoci západní civilizaci obnovit některé archetypální, ale již zapomenuté schopnosti. Rober Lawlor, americký spisovatel, žije v divočině v Tasmánii (nejjižnější část Austrálie) už 14 let a studuje život Aboridžinců.

Nedávno vydal knihu „Voices of the First Day: Awakening in the

Aboriginal Dreamtime“ (Hlasy Prvního dne: Probuzení v Snovém čase Aboridžinců).

Aboridžinci neznají obdělávání půdy, protože to nekoreponduje s jejich stylem života ve „snovém čase“, který je základem jejich existence. Snový čas, snění, je základem všeho. Kmen Pintupi mu říká *tjukurrjiana*. Svět kolem nich, „*yuti*“, celý vyvstává z formujícího světa snů.

V aboridžinské kosmologii existuje univerzální pole vědomí, ve kterém vzniká svět ve všech jeho formách tím, že se „zdá“. Na počátku bylo Snění a celý svět byl stvořen Předky během nekonečně dlouhého času *tjukurrjiana*, říkají Aboridžinci. Předkové cestovali rozlehlou krajinou Austrálie, sbírali plodiny, lovili, rozdělovali oheň, milovali se a svými sny přetvářeli původně beztvarou krajinu. Jejich sny stvořily jedlé červy, pštrosa emu, ještěrky, klokany a původní lidi našeho hmotného světa.

„Všechno bylo stvořeno sny a činy velkých Předků.“ Náš hmotný svět byl „vysněn“ se všemi podrobnostmi ve vizích Předků. Transcendentální svět *tjukurrjiana* je ale možno spatřit pomocí Snění, pomocí věčných snů vtisknutých do krajiny a její flóry a fauny. Spojením je píseň, písní ale Aboridžinci myslí tvůrčí mantrický zvuk.

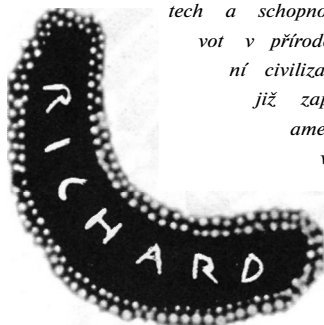
Velcí Předci byli obrovití, nespoutatelní, nehmatatelní vibrační bytosti, které našeptaly své sny rostlinám a zvířatům a daly jim tak jména, „vibrační vzorce“. Aboridžinci sami sebe chápou jako lidské bytosti s vdechnutým božstvím.

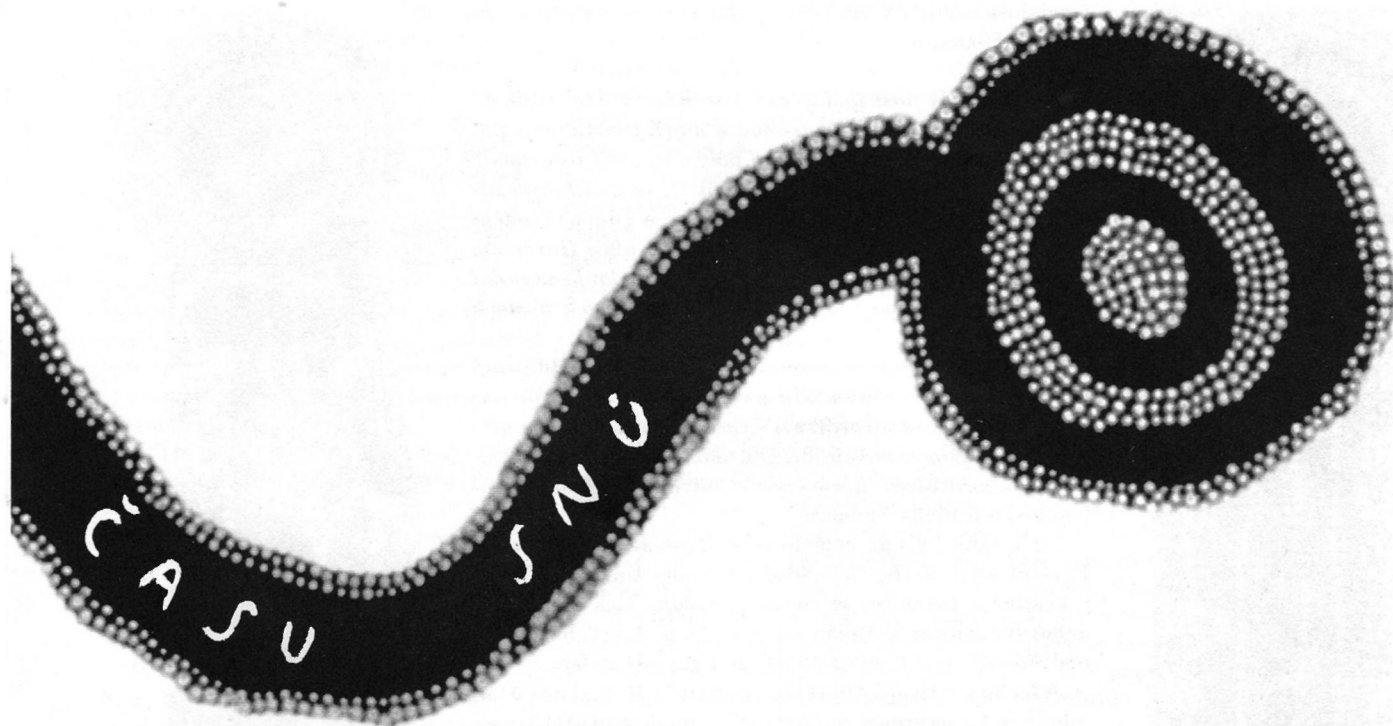
V průběhu Času Snění byl náš hmotně zabydlený svět prozpíván do svého nynějšího tvaru. Aby si vzpoměli, na ta tvořivá jména, Aboridžinci hledají v krajině a naslouchají písním, které mytopoeticky spojují Nebe Předků s lidskou Zemí. Jejich písně představují původní kosmologii snů Předků, dovedně otisknutou, zašifrovanou v krajině.

„Tak jako je budoucí rostlina vtisknuta v semínku, možnost krajiny je vtisknuta do paměti svého původu.“ Aboridžinci tomu říkají Snění o místě, a toto snění spoluvytváří posvátnost krajiny.

Předkové vyzpívali řeky, údolí, solné pánve a pískové duny. Lovili, tančili, zabíjeli zvířata, a kdekoliv byli, zanechali stopy svých písní. Celý svět omotává vlákny svých písní.

Každý kmen Aboridžinců má zodpovědnost svými písněmi udržet a obnovovat písně Předků. Praktikují tak něco, co by-

chom nazvali komunální ekologií, krajinářstvím na metafyzické úrovni. Když zazpívají špatně, když se jim píseň nepovede, může to „odtvořit stvoření“. Na rituální úrovni je Cesta snů způsobem, jak obnovit kontakt se sebou a se zemí. Protože je v zemi otištěn původní dotek tvořivého aktu a jeho smyslu, Aboridžinci trvají na uchování původní krajiny tak, jak ji našli Prvního Dne, v její původní dokonalosti. Země je pro ně pamětí, původním symbolickým jazykem.

Zničíš-li kousek krajiny, zničíš paměť své rasy.

Geomancie a animismus jsou v aboridžinské kosmologii nerozlučně spjaty. Na Západě se pomalu začínají lidé zajímat o starobyrou vědu o energiích krajiny, o geomancii. Animismus (víru, že Příroda je vyjádřením kosmické inteligence vtělené do individuálních duší zvířat) ale považujeme stále za něco primitivního. Pro Aboridžince je Příroda stále otiskem Prvního Dne stvoření. Naslouchají jí a slyší původní píseň (Sen) každé rostliny, každého zvířete.

Ngurra znamená krajina, tábor, místo. Pro Aboridžince je neoddelitelné od svého původního smyslu, od původní aktivity, která tomu místu dala jeho jméno. Krajina je posvátná sama o sobě a je také částí paměti každého člena kmenové společnosti.

Když se narodí malé dítě, Aboridžinci okamžitě vykopou jámu a dítě do ní položí. Do mysli dítěte je tak vtisknuta otisk místa a tento vztah ho provází po celý život. K jámě se musí celý život chovat s úctou, protože to jsou počátky jeho identity a střed jeho krajiny. Je to zosobněný *axis mundi* v dokonale mytologizované krajině, střed světa, kde se může spojit s Nebem.

Každé místo je unikátně mysticky živé, se svými ojedinelými vibračními vzory, přesným zvukem a Snovým totemem, podepsaným v každé rostlině nebo zvířeti.

Předpokládáme třeba, že místo narození některého Aboridžince je sídlem Snu Vačice. To znamená, že z toho místa v krajině vyvěrá duch toho zvířete. Jako součást iniciačního cvičení člověk musí toto místo stále navštěvovat s didžeridu, hudebním nástrojem (dlouhá silná píšťala bez dírek), a obnovovat vibrační esenci, nebo zvuk původního Snu Vačice. Synestetickým procesem (vnímání všemi smysly najednou, takže slyší barvy a vidí zvuky) mu pak zvuk didžeridu dovolí vstoupit do podstaty místa, a zvuk sám je mu pak zvířecím totemem.

Sen Vačice je jen jiným aspektem jeho samého, protože ve Snovém čase byly vlastnosti lidí i zvířat zkombinovány v před-Předkovských bytostech. „Každé zvíře reprezentuje subjektivní emoční stav bohů. To jen ve světě *yuti*, v hmotném světě našeho času, jsou zvířata a lidé rozlišeni a odděleni. Niterné psychologické stavy a emoce jsou vnějšně symbolizovány v chování a tělesných formách zvířat.“

Tím, že Aboridžinec sdílí Sen Vačice jako geomantický totem, automaticky navozuje hlubinný vztah se všemi bratry a sestrami stejného rodu. Jeden klan například odvozuje svůj původ od klokaního Předka Casu Snění, takže všichni členové klanu pak mají ke klokanům určitou zodpovědnost a v příbězích a ceremoniích znásobují energii místa Snu klokanů v krajině. „Duch určitého zvířete vyvěrá ze světa duchů do fyzického světa na určitých místech. Tento duch, ne tedy klan který na něm žije, reprezentuje a vlastní toto místo.“

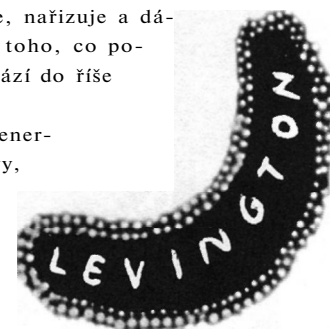
Každý Aboridžinec se v krajině, kterou považuje za prodloužení svého těla, zabydluje díky písním a rituálům. Cestováním a rozšiřováním své kulturní zkušenosti, paměti a prostoru rozšiřuje domorodec sám sebe, svou osobnost. Písně křičí krajinou jako cévy a žíly v lidském těle. Jako lidské tělo, krajina je považována za nedělitelný celek.

Podle aboridžinské kosmologie jsou i pohlaví odvozena ze třech říší Casu snů: říše mrtvých, říše živých a umírajících, a říše nenarozených. Výsledkem je něco, čemu Lawlor říká „kosmologie sexuální energie“.

Říše mrtvých je mužská sféra nahoře, kam odcházejí duše po fyzické smrti. Mužská energie je blízká silám smrti, lovu, zabíjení, pohřbů, ceremonií, iniciací a komunikaci s prahlasou Předků. Rozděluje, nařizuje a dává životu tvar kontrolou proměny toho, co pochází z říše nenarozených a prochází do říše mrtvých.

Energie kosmického ženství je energií zrození, přírody, života, výživy, růstu a rozvoje. Zeny jsou dětmi přírody, muži jsou dětmi kultury, tvrdí Aboridžinci.

Pečlivým plněním určených rolí Aborid-

žinci dosahují harmonických vztahů mezi pohlavími a mezi třemi říšemi.

Jak vzdáleny naší společnosti jsou názory Aboridžinců? Není teorie Ruperta Sheldrakea o morfo genetických polích jen přeformulované učení o polymorfním Času snění? Nejsou pokusy pracovat s dušemi rostlin ve Findhornu zároveň metafyzicky legitimními pokusy o znovuzavedení animismu do západní kulturní mapy? Co akce Harmonie Convergence, která v roce 1987 katapultovala do západní společnosti informace o geomancii a posvátných místech Země?

Filosofie hlubinné ekologie, ekofeminismus, buddhistická ekonomika, to vše se také pokouší znovuzavést do našich životů osobní identifikaci s rostlinným a zvířecím světem, a vybudovat novou identitu nazvanou ekologická já. Mnohé aboridžinské názory překvapivě korepondují s antroposofií Rudolfa Steinera.

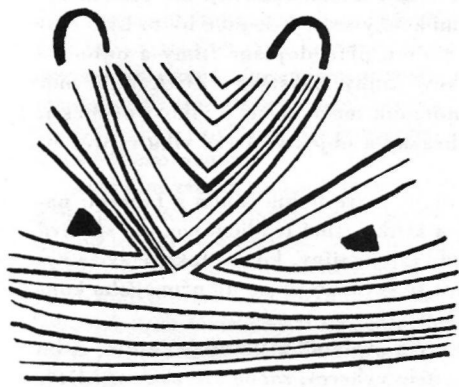
Nic z toho by nás nemělo překvapovat, radí Lawlor. Prvotní mysl, archaické vědomí Prvního Dne, přežívající v krajině a psychice, se znovu vynořuje. Čas snění stále uchovává semena kulturní regenerace, po kterých západní podvědomá mysl žízni už 30 let, ne-b po celé století.

„Všechno v životě Aboridžinců diktuje životní názor od toho našeho naprosto rozdílný. Chceme-li svůj styl života změnit a transformovat způsob své existence, duch aboridžinské kultury nám na naši rozpadající se kulturu poskytuje možný pohled, jakoby zvnějšku.

Lawlorovo volání možná vypadá jako nabídka jakési postmoderní verze „svatého divocha“, jehož romantizující stín se objevil v kultuře poloviny 18. století. Nemůžeme samozřejmě očekávat, že se Západ vzdá obdělávání půdy. Avšak bližší seznámení s aboridžinským Časem snění nás možná může „osvobodit, abychom dokázali snít sen o příštím vývojovém cyklu lidské rasy, ve kterém se lidé reintegroují s krásou a duchem světa přírody.“

Lawlor je prvním etnografem, který zkoumal sexualitu Aboridžinců. Domnívá se, že „způsob, jakým společnost pečuje o své ženy, odpovídá způsobu, jakým pečuje o Zemi. Západní ekologická krize pramení z nefungujících vztahů mezi muži a ženami.“ Žije od 70. let na pobřeží Tasmánie. Před 35 lety začínal jako abstraktní malíř v New Yorku, když dokončil studia, cestoval po Blízkém východě (Sýrie, Jordánsko), 7 let strávil v Indii, v Aurovillu, ašramu Sri Aurobinda. Ve Francii poté studoval západní esoterismus a posvátnou geometrii Egypta. Celá 80. léta pořádal cykly přednášek v rámci cestovní show (new age savants) W.I. Thompsona „Lindisfarne Fellows“. Kromě knihy o posvátné geometrii (Sacred Geometry, 1980) vydal „Earth Honoring: The New Male Sexuality“ (1985) a „Voices of the First Day: Awakening in the Aboriginal Dreamtime“ (1991).

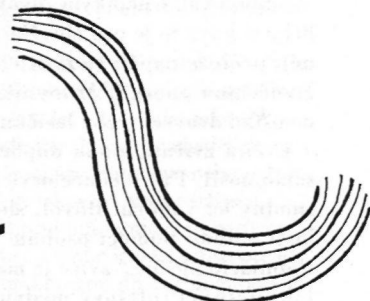
Antropologové se domnívají, že Aboridžinci z oblasti australské Tasmánie mohou představovat nejstarší lidskou kulturu naší planety, daleko starší než doposud uznávané kultury africké nebo středního východu, datované do dob před 400 000 lety. V každém případě jsou nejstaršími obyvateli nejstaršího kontinentu.

K ČEMU SE POUŽÍVÁ

Mary
Hendryxová
antropoložka
šamanka
spisovatelka

TYGR

*Zeptej se zvířat a ta ti odpoví.
A zeptej se ptáků na nebi, odpoví ti.*

Job 12:7

Zdalo se mi, že se prodírám džunglí a přišla jsem k velkému dubu, pod kterým ležel tygr. Náhlým zjevením veliké kočky jsem byla spíše potěšena než vystrašena, protože tygr je moje totemové zvíře. Poklonila jsem se mu a šla dál, vděčná za léta duchovní ochrany a inspirace, kterou mi tygr daroval.

Pak se stalo něco neočekávaného. Můj zvířecí přítel sebou škubl a se stále fungujícími instinkty jsem se i ve snu rozběhla pryč. Tygr se rozběhl za mnou. Snažila jsem se doběhnout k bráně, ale tygr mne dostihoval a chtěl mne kousnout. Co se to s tebou stalo, snažila jsem se uklidnit největší šelmu na světě, jsi mé totemové zvíře a ty bys mě chtěl zranit? V tu chvíli jsem se, v panice a zmatena, probudila. Co to znamenalo? Byla jsem nemocná?

Ano. Byla jsem nemocná a tygr mne doslova vyhnal na cestu k duchovnímu a fyzickému vyléčení.

Protože jsem vyrostla v prostředí evropské a severoamerické tradice, věděla jsem, co to je totem a co to jsou totemová zvířata, ale neměla jsem žádnou zkušenost s použitím zvířecí energie pro léčení. Když jsem dospěla, učila jsem se být duchovní rádkyní (šamankou) právě v době, kdy se mi zdál onen sen. Sen i následné zkušenosti léčení mi pomohly hlouběji si uvědomit duchovní síly zvířat a dnes užívám totemová zvířata jako nástroje duchovního růstu.

Léčení začíná harmonizací mezi tělesným a duchovním, mezi negativními a pozitivními silami vesmíru. Zvířata mohou pomoci této rovnováhy dosáhnout.

Sen o tygrovi, který mne honil (což se v duchovním světě nikdy nestává) byl přesně tím varováním, které jsem potřebovala. Šla jsem se na to zeptat zkušenější šamanky, ta se na mne podívala a řekla: „Máš příliš mnoho yangové energie.“ Věděla jsem to. Věděla jsem i to, co řekne dál, i když jsem to slyšet nechtěla. „Potřebuješ lék z jelena“. Potvrdila tam mé obavy. Musím změnit své chování, ale yangová část mé osobnosti se samozřejmě bude bránit. Nicméně jsem „zavolala“ jelena, a ten se vrátil s léčivou yinovou energií a pomohl mi obnovit mé fyzické i duševní zdraví.

JAKÉ JE MOJE ZVÍŘE?

Jako součást svého poradenství nabízím lidem šamanský váček (medicine bag) jako pomoc při duševní léčbě. Medicína naznačuje, že k léčbě bude třeba mystická nebo čarovná síla,

a váček obsahuje kouzelnické pomůcky. Váček samotný může být z jakéhokoliv materiálu, nebo to může být, podle osobní potřeby, krabička nebo jiný druh nádoby. Kouzelné předměty mohou být věci nalezené v přírodě, reprezentující totemická zvířata a rostliny, nebo jiné posvátné nebo duchovní předměty. Často to bývají dárky od milých, oblíbené drobnosti, šmuky, cetky.

Všechny věci ve váčku mají navozovat pozitivní vzpomínky nebo pocity. Takový váček je především váček „šťěstí“, nesmí v něm být nic, na co se váží nepříjemné vzpomínky.

Někteří lidé s sebou váček vozí na každou cestu, jiní ho mají uschovaný na bezpečném místě. Někdo se s váčkem bez obav světuje a ukazuje ho druhým, jiný ho považuje za nej-osobnější tajemství. Jakkoli je používán, šamanský váček je neustálá připomínka světa duchovnosti, dotek kouzla. A symbol totemického zvířete, jako objekt jisté tvořivé síly, je důležitou součástí každého takového váčku.

Většina lidí obvykle ví ihned, nebo po několika otázkách, jaké je jejich totemové zvíře. Může v tom pomoci vzpomínka na nějakou příhodu či oblíbenost z dětství (celé roky sbíral to které zvířátko). V takovém případě je pouze třeba ujistit se, že energie jsou v rovnováze a poučit takovou osobu, jak animální energii používat.

Když vybíráme zvíře k léčebným účelům, vždy hledáme protiklad, doplněk. Když někdo vyzařuje přemíru yinové energie, k dosažení harmonie je nutno dodat energii yangovou. Často se k tomu používá zvíře s neutrální energií. Například je-li někdo neustále v práci, kterou bere příliš vážně a neumí se zastavit, vybereme fretku nebo vydru, což jsou zvířata, která si velmi často hrají. Nastolením jakési duchovní spřízněnosti s těmito zvířaty se člověk snadněji zbaví přepracovanosti, dokáže se uvolnit a vypnout.

Osoba, která se stydí a je sociálně zakřiknutá si může vybrat zvíře, které žije ve stádech nebo ve smečkách, nebo zvíře vysloveně kolektivní, jako je včela.

Ten, kdo si není ohledně svého zvířete jist, může začít třeba tím, že si všimne, nenaznačuje-li jeho zvíře třeba jeho jméno. Řada lidí se jmenuje Vlk, Zajíček, Žába, Králíček, Kozlík, Beran, Lev atd. I zvířata ve zvěrokruhu leccos naznačují, takže pro člověka narozeného v rybách je snadnější vybrat si jako totemické zvíře rybu nebo nějaké mořské zvíře, pro Lva se obvykle hodí lev, pro Štíra buď štir nebo orel. Čínský horoskop poskytuje stejné služby.

Někdo se nějakému zvířeti přímo fyzicky podobá. To může být dobré nebo špatné (záleží to na tom, jakým způsobem se na své zvíře dívá), je-li ale někdo neustále přirovnáván k jestřábu, kočce, lišce nebo žábě, je lepší přestat odporovat a naopak, toto zvíře začít brát jako své totemické zvíře. Důležité je jen nedodávat zvířatům lidská hodnocení. Každé zvíře má svůj smysl a účel, a stojí za to prozkoumat duchovní aspekty každého z nich.

Divoká zvířata mají více duchovnosti než domácí, a na to bychom při výběru svého totemového zvířete měli pamatovat. Vybere-li si někdo ovci, pro její vyrovnanost a schopnost přijímat věci takové, jaké jsou, pak by toto slabší zvíře měl zkombinovat s nějakým divokým. Snad by se hodil vlk nebo liška (i když to je pro člověka milujícího ovci nepravděpodobné), protože napětí mezi dravcem a obětí vytváří dynamickou živočišnou energii. Milovník ovci si může vybrat nějakého menšího dravce, třeba lasičku nebo fretku.

Určitá zvířata mohou doporučit pro jejich tradiční léčebné schopnosti. Pro hledače osvětlení se hodí ptáci, reprezentující snadný let vzhůru. Buvol, slon a býk se svou silou a vytrvalostí mohou pomoci osobám mentálně i fyzicky oslabeným. Populární „léčivé“ zvíře je medvěd se svou neutrální energií – jak utěšující (plyšový medvídek), tak ochrannou. S medvědem v totemu už žádné jiné zvíře nepotřebujete.

Člověk může mít více než jedno totemové zvíře a pro jinou dobu a jiný účel může použít jiné zvíře. Nesmí se to ale přehnat, protože pak má třeba sny plné zvířat. V takovém případě je dobré považovat ostatní zvířata za duchovní přátele.

Co když se ale žádné zvíře neozývá? Stačí volat různá zvířata a čekat na odezvu. Předpokládejme, že si někdo vybral vlka, pro jeho vznešeného ducha, věrnost a umění přežít. Vlk je zvíře neutrální energie, se značnými a harmonickými silami. Výběr je to dobrý, jak se ale volá vlk?

Různě. Melodramatická osoba může vyjít ze dveří a skutečně nahlas volat: „O, vlku, slyš mne a přijď, buď mým duchovním přítelem!“ Takto to samozřejmě není nutné, tímto způsobem se nejspíše vzbudí pozor

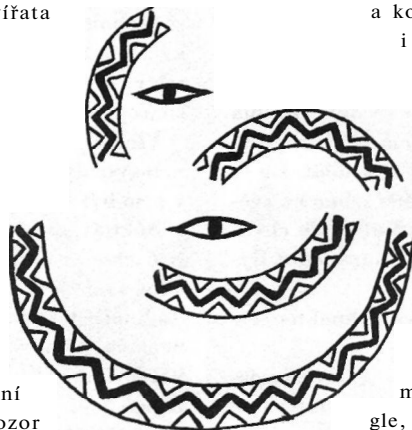
nost sousedů a je víc než pravděpodobné, že se vlk neozve. Volání totemového zvířete je věc intimní, věc srdce a mysli. Začíná to obvykle tak, že si v duchu vybavujeme, jak vlk vypadá, jak chodí, jakými zvuky se ozývá, jaké by to bylo cítit se jako vlk. Pomoci mohou přírodopisné filmy a odborné i mytologické a pohádkové knihy, návštěva v ZOO. Malíř může vlka namalovat, hudebník může složit o vlkovi písničku. Pomáhá také sbírat obrázky a objekty, které vlka reprezentují-

Samané tradičně „volají“ zvíře bubnováním a tancem: napodobují jeho pohyby a zvuky. Jiná tradiční metoda spočívá v tom, že člověk vyhledá typ krajiny, kde se takové zvíře vyskytuje, a snaží se přijít se svým zvířetem do přímějšího kontaktu.

Jestliže je člověk ve svém „volání“ úspěšný (a jestliže si ho zvíře za duchovního přítele vybere), začne své zvíře „vidět“. Může se to stát velmi nenápadnými způsoby – uvidí svého vlka na obálce časopisu, nebo mu přítel začne vyprávět o článku o vlčích, který právě někde četl. Člověk dostane dárek, třeba šálek na kávu, na kterém je nakreslen vlk. Dost časté jsou sny, ve kterých vlk přijde svého duchovního přítele navštívit. To je způsob, jakým vlk dává člověku na vědomí, že byl navázán duchovní kontakt: dá o sobě vědět.

Když se člověk seznámí se způsoby života vlka, může se rozvíjet duchovní přátelství: člověk pak začne „cítit“ vlčí duši. Začne s ním soucítit a cítí potřebu se o své přátelství podělit i s jinými lidmi. Je ale lepší udržovat svého vlka a komunikovat s ním a oněm jen v duchu: je to i ochrana samotného vlka. Takováto komunikace, založená na vzájemné důvěře a lásce, umožní duchovní růst a lepší porozumění přírody. Člověk snadněji najde své místo ve světě, je zdravější, šťastnější.

Ruský sochař Naum Gabo prohlásil: „V přírodě neexistuje nic, co zároveň neexistuje v nás.“ Existuje bezpočet duchovních cest a způsobů léčení. Práce s totemovým zvířetem není náhražka jiných, je to spíše dodatek, další způsob, jak se více cítit součástí přírody a sebe samých. Tam venku je pro mnohé z nás džungle, vyberme si tedy na cestu dobrého přítele.

„Zdá se, že symbolický jazyk snů je tím neefektivnějším způsobem artikulace celé konstelace citů. Sen je podobný filmu, který před duševním zrakem promítá ve spánku sérii obrázků a sděluje svou zprávu prostřednictvím vizuálních symbolů, metaforických obrazů a asociací myšlenek...“

Ann Faradayová

„Když jsem začala studovat sny o nemocech, byly jsem v úžasu nad tím, co odhalují. Jednoduché, běžné symptomy, jako ucpaný nos nebo bolest v dolní části zad, se ukázaly být pouhou špičkou ledovce, viditelným povrchem obrovsky složitých vnitřních záležitostí.“

Meredith Sabiniová

„Snící mysl vyjadřuje symboly a metaforami nejzákladnější ze všech jazyků, který je společný všem mužům a ženám všech věků a ras.“

Ann Faradayová

„Když jsem začal meditovat, jeden z prvních snů, které jsem měl, byl sen o mladém muži, který ke mně přišel, podíval se mi do očí a řekl – Díky za to, že jsi nás vypustil ven. Potom se otočil a odešel.“

Bernie S. Siegel

„Sny nehovoří káravým, moralistickým hlasem: jsou nám poslány na pomoc.“

Bernie S. Siegel

„Nezajímavější smovou smrtí je naše vlastní, neboť to naznačuje smrt nějaké zastaralé, překonané představy o sobě samém, ze které povstává znovuzrození do vyššího stavu vědomí a autentického vlastního bytí.“

Ann Faradayová

„Snové tělo je mnohokanálový inormální vysílač, který vás žádá, abyste jeho zprávu přijímali mnoha způsoby.“

Arnold Mindell

„Tělo je jako filmové plátno... Stáváš se tím, co si myslíš.“

Evy McDonalďová

„Člověk potřebuje své potíže – jsou nezbytné pro jeho zdraví.“

C. G. Jung

Když bdíme, máme vsichni společný svět. ve spánku má každý svůj svět.

Aristoteles

Pavel MORAVEC
Zuzana ŠKODOVÁ

homeopatie A SNY

*...Jen tehdy, jsme-li nemocí své choroby,
jsme schopni bránit se nemocí.
Mudrc nebývá chorý, neboť se usiluje
státi se chorobou nemocí.
To je tajemstvím zdraví.*

Lao-c

Nepochybujeme, že většina čtenářů má dobrou představu o tom, co to je sen. Všichni s ním máme nějakou zkušenost. Někdy příjemnou, někdy nepříjemnou a někdy to nestojí ani za řeč. Většinou se asi shodneme na tom, že sny nám ukazují buď něco velmi obyčejného, například něco z událostí předchozího dne, nebo naopak něco velmi zvláštního, co nám nedává vůbec žádný smysl. Jenom čas od času se nám může zdát sen, který nás zarazí krásou a hloubkou svých obrazů a zvláštností děje, kterému sice plně nerozumíme, ale který rozhodně neprožíváme jako shluk nesmyslů. Jsou mezi námi ovšem velké rozdíly. Někdo noc co noc prožívá několik barevných snových filmů a jiný mu to může jenom závidět. Pouze zcela výjimečně asi potkáte člověka, který tvrdí, že nemá vůbec žádné sny.

Sny byly v průběhu staletí chápány různě a u různých skupin lidí měly různou vážnost. Sen byl prostředkem věštění věcí budoucích, jak je zřejmé z obsahu mnoha snářů. Již od dávných dob byly sny vykládány lidmi více či méně povoláními. A mnohdy výklad snu určoval další vývoj věci. Alexandr Makedonský dobyl města Tyros na základě věštce vyloženého snu.

O vědecké uchopení tohoto tématu se jako první pokusil Sigmund Freud počátkem našeho století v knize Výklad snu. Po něm pak přišli další. Někteří odborníci jsou dodnes vcelku spokojeni s Freudovou analýzou, jiní tento přístup podrobili kritice a vymysleli či odhalili něco nového. Nicméně všichni se shodují v tom, že sen a snění má pro život každého člověka velký význam, že každý sen má smysl, že něco ukazuje a to něco může stát za pochopením. V tomto ohledu se spíše často zásadně liší postoj laiků, kteří mají tendenci snový materiál chápat jako něco náhodně poskládaného a tudíž nesmyslného.

Význam snu je podle většiny odborníků zahalen do symbolického jazyka. Sen se pak stává jakýmsi obrázkovým písmem - piktoqramem, jehož obrázky lze číst, pokud známe jazyk snu i jeho „písmo“. V současné době ovšem zatím nepanuje jednotna v tomto procesu převodu snového jazyka do běžné řeči, takže jeden a tentýž sen lze vykládat různým způsobem. Tento nedostatek je ve většině případech vyvažován velmi opatrným zacházením se snovým materiálem. Jenom málo odborníků nakládá se snem druhého autoritativně ve smyslu pojetí: „Já vím, co váš sen znamená“. Daleko větší cenu ostatně má, když v procesu psychoterapie (kde se se sny nejčastěji pracuje) sám klient odhaluje smysl a význam snu, i když s pomocí terapeuta. Takové objevování daleko více pomáhá v procesu sebepoznání a rozvoje každého člověka.

Sen nám nabízí vhled do kontextu naší současné situace včetně všech neuvědomovaných rozporů, jež jsou v ní skryty. Hloubka tohoto vhledu je různá. Někteří odborníci se domnívají, že zapamatovaný sen nabízí takovou příležitost k poznání, která představuje momentální hranici našich

vnitřních možností. To znamená, že jede o materiál, pro nějž jsme již dozráli a můžeme ho vpustit do svého vědomí. Např. informací o některých vlastnostech, které jsme doposud u sebe popírali.

O snu si lze povídat, sen lze malovat a kreslit, lze jej přehrávat jako divadelní představení, kde sám člověk je postupně vším, co sen znázorňuje. Sen lze zatančit i vymodelovat. Sen je prostě velmi hodnotný materiál, který nabízí možnost rozšířeného sebepoznání i poznání momentální životní situace člověka. Sen může být zdrojem poznání, že všechno je trochu jinak, než jsme si původně mysleli. Sen je prostředkem, který umožňuje rozšiřovat naše běžné vědomí a podobá se tak bráně, která nám zprostředkovává kontakt s běžně nedostupnou oblastí nevědomé psychiky.

HOMEOPATIE

Homeopatie (zakladatelem tohoto léčebného přístupu je německý lékař Samuel Hahnemann, žijící na přelomu 18. a 19. století) je tématem velice kontroverzním. Pro některé představitele školní medicíny je takřka nestavitelným soustem, ale ani mezi zastánci homeopatie nepanuje žádoucí směr a pochopení.

Čím je homeopatie pro nás ?

Především a výhradně holistickou (tj. celostnou) metodou chápání světa. Vlastní využití homeopatie v procesu léčby je aplikací našeho postoje v konkrétním případě konkrétně trpícího jedince (člověka, zvířete, rostliny). Základní pravidlo léčby zní: Podobné je léčeno podobným. To znamená, že na určitý stav nepohody či patologie hledáme takový prostředek (homeopatický lék), který svým obrazem co nejpřesněji odpovídá obrazu narušeného zdraví. Celému obrazu a ne pouze některé jeho části. Proto pacient dostává v určitém čase pouze jeden jediný homeopatický lék, jehož obraz by měl zahrnovat všechny jeho zdravotní obtíže. Vyšetření, které trvá několik hodin, je proto orientováno na poznání všech vrstev lidské existence (zajímají nás tělesné, psychické i duchovní charakteristiky či problémy člověka). Na základě zjištěných údajů se snažíme najít tzv. centrum obtíží (nejhlubší zdroj utrpení), které zpravidla leží v oblasti prožívání a chování člověka. Toto centrum lze přirovnat k těžišti obrazu, jenž nám vznikne následným výběrem nejdůležitějších příznaků nemoci, tak jak jsme je dokázali poznat. V okamžiku, kdy máme co nejkompaktnější obraz nemoci, resp. nemocného jedince, začíná proces hledání homeopatického léku. Tyto léky jsou vyráběny zvláštním způsobem z různých substancí (z rostlin, tkáně živočichů, z hornin atd.). Původní substance je postupně ředěna tak, že výsledný produkt již nakonec často neobsahuje ani molekulu této substance, přesto však dokáže působit. Obraz léku je pak zpravidla zjišťován tzv. zkouškou léku, která se provádí mírným „předávkováním“ u zdravých jedinců. V prožívání, chování, ale

i na úrovni tělesných příznaků se pak zrcadlí obraz léku, jenž odpovídá takovému stavu, který lék v terapeutickém použití může vylé-

čit. Úspěch léčby je tedy možný pouze tehdy, když k určitému obrazu nemoci přiložíme podáním podobný lék, jenž svým celým obrazem co nejvíce odpovídá celému obrazu nemoci. Vlastní proces léčby lze kontrolovat s využitím znalosti pravidel, které svědčí pro správný či nesprávný průběh léčby. Léčba často trvá řadu let (mj. v závislosti na počátečním stavu obtíží) a „zázraky“ se skutečně dějí jenom čas od času. Ke své práci homeopate potřebují mnoho knih (nebo dnes i softwarového vybavení). Obrazy léků jsou detailně popsány v knihách, které se jmenují *Materia Medka*. A vyhledávání správného léku se provádí s použitím knihy s názvem *Repertorium*, kde jsou k jednotlivým příznakům přiřazeny všechny léky, které ve zkouškách léku tento příznak vykazovaly.

Stejně jako psychoterapie, i homeopatie si žádá trpělivého, spolupracujícího a hlavně motivovaného pacienta. Podstatou obou léčebných přístupů je podle nás navozování změny v prožívání a chování pacienta, jejímž druhotným důsledkem může být i úzdava na tělesné úrovni. Vlastní změna však probíhá výhradně v pacientovi. Nám přísluší skromné místo toho, jenž spolu s pacientem vytváří takové prostředí, v němž je proměna možná. Dobrá psychoterapie je vždy rovněž homeopatická a naopak, dobrá homeopatie je vždy psychoterapeutická. Rozdíl je jenom v používaném nástroji vytváření vhodného terapeutického klimatu. Spory, který z přístupů je lepší, jsou dle našeho názoru zbytečné. Psychoterapie klade velký nárok na terapeuta ve smyslu osobního výcviku, neboť jenom tak se tento člověk dokáže v přítomnosti klienta „proměňovat“ ve vhodné homeopatikum nebo alespoň v účinně vlídné zrcadlo, jehož odraz je pro pacienta rovněž homeopatický. Homeopat naopak musí hodně času věnovat úmornému studiu (až drilu), aby byl schopen najít správný lék, který tu těžkou osobní práci „odvede“ místo něj.

Z toho, co zatím bylo napsáno, vysvítá i naše definice nemoci:

Nemoc je poruchou kontaktu

Člověk ve stavu nemoci ztratil (z různých důvodů) schopnost být v přiměřeném kontaktu s tím, co nazýváme realitou. A zde máme na mysli vnější i vnitřní realitu. Dokonce bychom zdůraznili, že pro správné fungování ve světě si hlavně a především musí člověk urovnat své pošramocené a nevyvážené nitro. Člověk mimo správný kontakt se vlastně podobá lodi, která nerespektuje skutečný stav situace na moři. V určitém případě může doplout až na břeh, ale může také uvíznout nebo se rozbit o útesy. Uvíznout v neurotickém chování či se rozbit v těžkém procesu rakovinné autodestrukce. A sny jsou dobrým nástrojem k poznání skutečného stavu věci. Psychoterapie s homeopatií jsou báječné prostředky k důležité konfrontaci s pravdou. Podobají se vlastně vypouklému zrcadlu, v němž jsou všechny věci najednou tak velké, že si prostě nelze té pravdy nevšimnout. Ovšem všechny procesy neprobíhají na vědomé úrovni, často si jenom po určitém čase „ráčíme“ všimnout, že se na mnohé věci (tzv.

najednou a bez důvodu) díváme jinak, že se i jinak chováme, jinak prožíváme známé situace a celkově se prostě cítíme lépe. Ale i to svědčí pro změnu k lepšímu - jsme totiž konečně v lepším kontaktu se skutečností.

Jak ale vznikne taková porucha kontaktu? Cesty mohou být různé, ale vždy to nějak souvisí s tím, co odborně nazýváme Ego (Já). Pokud dojde k těžké situaci, která nás nějak ohrožuje, pak se naše Já začne bránit, aby nebylo zraňováno. Tyto obranné mechanismy jsou v jiných situacích naprosto v pořádku, pomáhají nám přežít (ve smyslu psychologickém nebo dokonce fyzickém). Všichni lidé jsou jimi vybaveni. Obtíž začne tehdy, když se situace zraňování opakuje nebo je příliš ohrožující (nebo jsme příliš bezbranní, jako je tomu v raném dětství). Situace přestane existovat, ale my i nadále používáme naučeného obranného chování. Dostali jsme se mimo kontakt se skutečností. Situaci ohrožení jsme zvnitřnili a promítáme ji i tam, kde není. Obrazně: „Třese se před lvem, který je už dávno opět v kleci“. A abychom celý problém ještě zkomplikovali, tak si postupně (zejména v dospělosti) „nasadíme masku“, aby nikdo nic nepoznal. A aby to bylo ještě těžší, skoro všechno to probíhá mimo naši vědomou kontrolu. Reagujeme pak často na stíny, které sami vrháme na projekční plátno reality a nevíme o tom.

Homeopatické léky skrývají v sobě příběhy takového vývoje. V jejich obrazech i dynamice lze vystopovat různé situace zraňování, i tendenci k určitým obranným opatřením i masky, které to vše mají překrýt před světem i před námi. Pro lepší představu si to ukážeme na jednom homeopatickém léku, který se jmenuje *Hyoscyamus niger* (blín černý). Tato rostlina v sobě nese v základních rysech tento příběh :

Narodí se malý človíček. Je plný potřeby lásky, ale tato potřeba je opakovaně zklamávána. Prožívá úzkost z opuštění a strach. Cítí se být zcela „mimo hru“, na periferii zájmu lidí, kteří jsou pro něho tak

periferii městských smetišť. A blín v homeopatickém ředění jim může poskytnout pomoc a samozřejmě také ostatním lidem, kteří žijí kolem nich. V hloubce jejich ponížení totiž doutnají i takové činy jako je brutální a zákeřná vražda!

Pro hloubavého čtenáře snad ještě dvě poznámky. O tom, zda člověk onemocní nebo ne, samozřejmě rozhoduje více faktorů. Velkým tématem (i v homeopatii) je problém dědičnosti a dispoziice k onemocnění. Stručně lze říci, že každý člověk je v současnosti již nějak dědičně zatížen a má tendenci v případě zátěže selhat určitým vlastním způsobem. Někdo podlehne infarktu a druhý třeba cukrovce. Jsme si rovněž vědomi, že zcela opomíjíme problematiku akutních onemocnění.

SNY A HOMEOPATIE

Sny a homeopatie jsou tedy krásná a přátelská dvojice. Ovšem zacházet s nimi i v homeopatii je práce spíše delikátní. Rozhodně se nepovažujeme za mistry, kteří by předepisovali lék pouze na základě snové reality pacienta. Sen je pro nás inspirací a informací

o pacientově situaci, ale vyšetření musí podle nás být kompletní (zajímá nás celý člověk). Ostatní příznaky, včetně tělesných, jsou rovněž důležitým vodítkem pro správnou volbu léku.

Častěji sen využíváme pro sledování průběhu léčby a pro potvrzení správnosti výběru léku, než pro první předepsání. To je dáno faktem, že většina pacientů přichází do léčby s velice nejasným (nebo žádným) snovým materiálem, což vyplývá z běžného postoje k tomuto materiálu v naší kultuře. Postupně se však z homeopatického pacienta

stane člověk více citlivý na svůj vnitřní život, takže sny znamenají. Působení léku tomuto procesu většinou napomůže, neboť sny jsou tak výrazné, že si jich nelze nevšimnout. Zároveň však chráníme své pacienty před proměnou v dravé lovce vlastních snů. Ono skutečně asi platí, že nic se nemá přehánět!

Důraz klademe na rozbor takových snů, které jsou nějak výrazné či významné pro sa-

motného pacienta. Nepochybuje o tezi, že každý sen má smysl a nakonec v každém (i v tom zdánlivě nejobyčejnějším) se odráží hlubší pravda o situaci člověka, ale přesto považujeme opakující se či „zvláštní“ sny za vhodnější materiál.

Dříve, než uvedeme ilustrace našeho zacházení se snovým materiálem v léčebné situaci, ještě jedna pěkná ukázka kombinace běžné reality se snovou realitou, která názorně dokumentuje, jak vlastně probíhá terapeutický proces. Tento příklad je o to vzácnější, že ukazuje, že léčba samotná je vlastně jenom „umělé“ navozování něčeho, co může proběhnout (a probíhá) spontánně v našem každodenním životě :

Sen mladé ženy, která se ocitla před řešením rodinného problému :

„Stojím na okraji jezera plného bahnitě neprůhledné vody. Vidím, že v něm někdo plave. Bojím se, mohl by to být krokodýl. Do vody nevlezu.“

Několik hodin po probuzení zazvonil telefon. Známy jí zval na přístrojové potápění v zatopeném lomu s kalnou a neprůhlednou vodou. Žena se velmi dlouho rozhodovala, ale nakonec překonala strach a do kalné vody se ponořila.

Další den měla opět sen :

„Padám do jámy naplněné průzračnou vodou, jsem pod vodou celá. Cítím, že pod mnou tryská pramen. Je to velmi příjemné.“

A v dalších dnech se řešení problému po-

sunulo vpřed, jakoby samo od sebe. První sen je setkáním se situací, reálná aktivita mladé ženy je „léčebným zásahem“ a druhý sen odráží vnitřní posun směrem k řešení problému. Tato žena našla odvahu vstoupit do kontaktu s nebezpečnou realitou, čímž zlomila „čarovnou moc“ kalného snu, voda se vyčistila a žena se dotkla vitálního zdroje vlastní síly (tryskající pramen).

důležití. Zraňování je tak strašné, že je nutné vytvořit obranný val. Tito lidé „voli“ agresí, sklon manipulovat s druhými a zákeřnost. Zcela zmizí schopnost důvěřovat druhým. Jsou plní žárlivosti a podezřívavosti. V hloubce jejich prožívání je pocit veliké neúcty k sobě samotným. Pocity nejistoty a osobní nepřiměřenosti maskují často sebejistým, až drzým chováním s rysy nadurosti. Jsou prostě tím jedovatým a zákeřně nebezpečným blínem, kterému se nejlépe daří na

Sny, které pomohly najít správný lék

AI 35letý muž, který přichází s obtížemi pohybového ústrojí, trpí velkými bolestmi, před časem navíc prodělal mononukleosou, pociťuje velkou únavu. Sen :

„*Nacházím se v situaci jakoby na vojně, je zde více mužů, jsme ve tmavém sklepě. Na zemi jsou svázáni mladí chlapci. Cítím, že musí být takto, aby byli uznáváni. Pak se zjistí, že je to jen kvůli jídlu. Ale jde vlastně o jejich život a o jejich orgány. Ti svázáni se nemohou bránit.*”

Další sen téhož pacienta :

„*Jsem pod stromem. Dole pode mnou pes, který na mě šiká. Hodil jsem na něj poklop a utopil ho. Malé děti ho tam křísily a já jsem utekl.*”

Jde o stavy úzkosti, ponížení a ohrožení. „Nejsem hoden lásky.” Tento člověk se nemá rád, sužuje ho pocit, že je bezcenný, že jím všichni opovrhují, přičemž se zároveň cítí v dané situaci zcela bezbranný. To vede ke stavům zuřivosti, která může být nebezpečná okolí. Jde o bojovnost zbabělce, kterou známe ve světě zvířat u psů, našich často hrubě ponižovaných společníků (pokud se vás toto tvrzení dotýká, protože jste přeci milovníky psů, nasadte si, prosím, alespoň na jeden den obojek s vodítkem na krk a nechte se tak provést městem či dědinou). Lék pro tohoto pacienta se jmenuje *Lac caninum*, což je homeopaticky ředěné psí mléko.

B/ 23letý muž, který prožil na vojně šikanování s panickou hrůzou. Od té doby není schopen pohybovat se ve společnosti bez úzkosti, má velké problémy v konraktu s lidmi, trpí pocitu únavy a neustálé vyčerpanosti. Sen:

„*Jsem ve velké skupině lidí, něco se děje. Vím, že je to válka mezi gangy, cítím úzkost.*”

Tento sen se mu několikrát opakovaně zdál a základní pocit „*Musím být pořád ve střehu.*” byl i ústředním pocitem tohoto člověka. Jistě, vždyť se nachází v samotném středu válečné vřavy. Když nedá pozor, tak zahyne. Všude číhá nebezpečí a možnost teroru. Byl podán lék *Stramonium*, který ve svém obraze tyto stavy a psychologii zahrnuje. Jde o *Datum stramonium* neboli *durman*.

CI 28letá žena přichází s pocitem velké úzkosti, depresivním prožíváním, mnoha jednotlivými strachy a hrůznými představami. Uvádí sny o létání a padání, o hadech. Její informace nejsou přesnější. Pouze dva sny si pamatuje více:

„*Sedím v lavici ve škole, nevím o co jde, mám hrůzu ze zkoušení.*”

„*Někdo mě chytá do lasa.*”

Jsem v pasti a mám velký strach, říká těmito sny. Chci uniknout letem či skokem, což ale není vůbec přiměřené lidské situaci bytí. Létat neumím a pád mě může stát život. Jsem velmi ohrožena a pokud to neskončí, pak hrozí impulzivní řešení situace. Nemám dost mentálních sil, abych to sama zvládla.

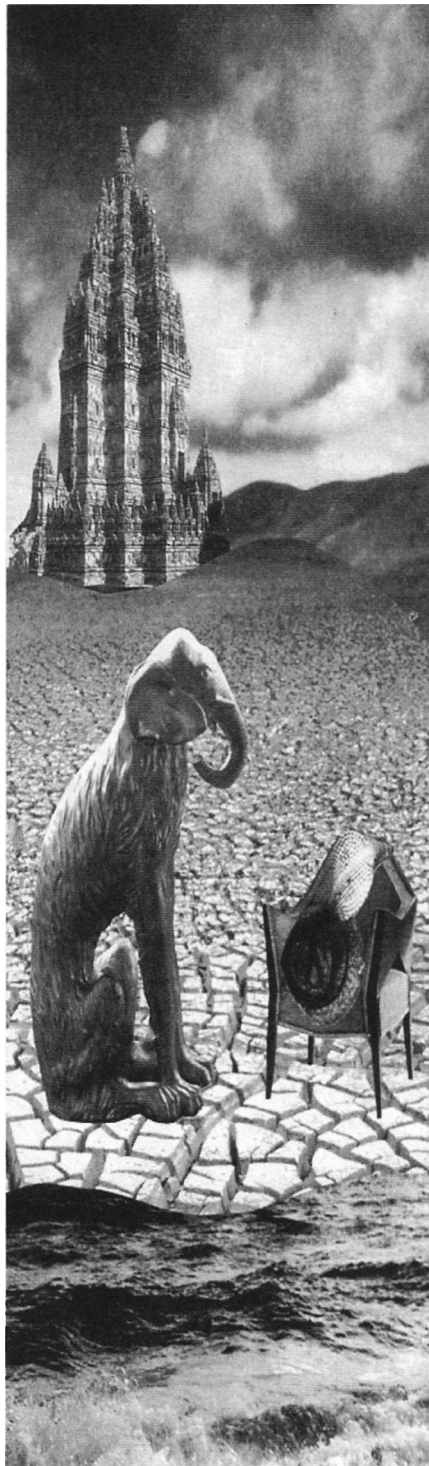
Reálně tedy hrozí nebezpečí sebevražedné aktivity nebo autodestruktivní proces, např. vznik smrtelně nebezpečného onemocnění. Lékem je *Argentum nitricum* (dusičnan stříbrný), jenž v sobě skrývá podobný příběh o pastí. (Některá *Materia Medica* nabízí barvitý

psychologický popis příběhů, které se váží k jednotlivým homeopatickým lékům).

D/ 39letý muž s neurologickou poruchou, která vznikla po úrazu hlavy a projevuje se četnými „zvláštními” stavy. Opakovaně dochází k úplné ztrátě vědomého kontaktu s realitou na několik minut až hodin, dále se objevují „reálné” pocity zvěšování končetin atd. Léčen antiepileptiky. Při pátrání po léku jsme využili i tyto sny:

„*Nacházím se na náměstí podobném Florenci, uprostřed kterého byl park. Chodil jsem po chodníku sem a tam a vnímal jsem bušení vlastních tepen. Ve stánku s modelovou železničí jsem odcizil 3 lokomotivy a utekl do parku.*”

„*V podchodu metra jsem seděl v hlubokém křesle a kolemjdoucí lidé mi říkali, aitu nesedím*

a jdu pryč. Mně se ale vůbec nechťelo vstát. Řekli mi, ai tu alespoň hraju na nějaký hudební nástroj a podalí mi harfu. Rekl jsem, že na ni neumím hrát. Někdo mě praštil do hlavy tyčí.”

Dodává, že vlastně nešlo o harfu, ale o lyru. Ve snu měl strach, že bude popotahován policajtem a ti lidé mu tu lyru sehnali proto, aby nevypadal tak nenormálně. Do hlavy dostal železnou trubkou za trest, že neumí hrát.

Tento pacient dále uváděl opakovaně hrůzné sny, kdy je někým pronásledován a nakonec bit tyčí do hlavy. Rozborem snů a převedením jejich údajů do řeči repertoria bylo možno nalézt homeopaticky lék s velkou přesností. Ostatní údaje volbu jen podpořily. Úzkost z trestu, včetně božího zavržení (viz nevědomá snaha pacienta najít spojení s bohem pomocí naprosto podivného hudebního nástroje - božské lyry; on ale neovládá „řeč bohů” a proto je potrestán), obava z napadení, persekuce policií a blud, že spáchal zločin, to vše je v obraze nemoci i léku (*Kalium bromatum*, bromid draselný).

Sny, které pomáhají kontrolovat průběh léčby

AI 55letá žena, velmi vážně nemocná (ca) s mnoha průvodními obtížemi udává, že nikdy neměla ráda sny, neboť se jí často zdávalo o vlhkém bažinatém terénu, o močálu, měla strach, že se to s ní probojí, proto se v tom válela na celou šířku těla, „plácala se tak na suché místo”, většinou to dokázala. Po podání léku (*Phosphorus, fosfor*) přichází se sérií snů z jedné noci :

a) „*Přítelkyně je v jiném stavu. Ona také je v jiném stavu. Je překvapená a udivená. Klade si otázku : Co s tím budu dělat?*”

b) „*Vidí dědu v domečku, všude kolem je hromada nepořádku. Klade si otázku : Co s tím budu dělat ? A rozhoduje se, že ten nepořádek spáší.*”

c) „*Před jakousi společností obhajuje, že by lidé na sebe měli působit, ti lidé toho zatím nejsou moc schopní. Cítí, že to působení, ta vzájemná síla může sloužit k uzdravě všech. Nehádá se s níma, chtěla je jen nadchnout.*”

Série snů dokladuje terapeutický proces. Lék konfrontuje pacientku s faktem, že současná nedobrá situace v sobě skrývá i možnost dalšího růstu. Řešení krize může být v tom, že se v nás narodí něco nového. V dalším snu je informace o nutnosti důležité akce - uklidit nepořádek (psychický, ale jistě i fyzický). Poslední sen zdůrazňuje, kde je těžiště problému. V mezilidských vztazích. Nepořádek má zřejmě velmi hluboké kořeny (děda), je třeba jít velmi hluboko, aby terapie mohla mít úspěch. Pacientka je konfrontována s vlastní neschopností vstoupit do tvořivého mezilidského vztahu (to hlavně ona „není moc schopná”), ale již „cítí”, že toto je cesta k uzdravě.

Při pozdějším podání dalšího léku s ještě hlubším a přesnějším působením (*Calcarea phos., forforečan vápenatý*) přichází na několik dnů zcela o spánek. Sama dochází k tomu, že má opět asi strach konfrontovat se se svými sny, které se „tlačí” ven. Taková situace je pro proces další léčby velice nebezpečná, ale rychlé řešení (např. léky na spaní) může rovněž velice škodit. Mnohdy jde o těžkou volbu dalšího postupu. V tomto případě se vyplatilo počkat. Spánek se opět upravil.

B/ 43letá žena s několik let trvajícím torticollis (nucené stáčení hlavy k jedné straně), která zatím nereagovala na žádnou terapii, mívala před homeopatickou léčbou opakovaně úzkostné sny: „Jdu do školy a nic nevím“. Je plachá, uzavřená a nešťastná. Cítí se být ponižovaná svým partnerem. Pod tímto základním vyladěním je ovšem zjevná tendence k „neurotické“ pýše („být náfučka“) se snahou nepřiznat si svůj vlastní podíl na vzniklé situaci. Po podání léku (Lycopodium, plavuň obecná – „velký lék pro velké náfučky“) se jí zdál tento sen:

„Byla jsem v kanceláři a měla tam počítač. Omylem jsem sáhla na vedlejší čudlík, začalo to chrastit a podivně blikat. A najednou se počítač změnil v nafouklé prase. Mlelo se to v něm. Za chvíli se se to prase začalo zmenšovat a objevil se od někud látkový pytlík a to vyfouklé prase se do něho zasunulo. Párkrát to v něm cuklo a bylo to.“

A je to! V průběhu delšího období se hlava postupně začala narovnávat. Terapie je vždy proces, který má své zákonitosti, ale takovýto sen pěkně ukazuje, že pacient spolu se svým „spojencem“ (lékem i terapeutem) se vydává správným směrem.

E/ 19letá žena dlouhodobě neurologicky léčená pro roztroušenou sklerozu přichází s tím, že nikdy neměla mnoho snů a žádné si nepamatuje. Léčba byla vybrána na základě ostatních údajů (Calcareo carbonica). Několik dnů po podání se objevila série snů, které snad vůbec nepotřebují žádný komentář. Snad kromě poznámky, že ještě před léčením jsme za důležitý faktor vzniku nemoci považovali prodělané trauma v důsledku umělého přerušování těhotenství, k němuž došlo několik let před vzplanutím této nemoci. Sny přicházely ve 4 dnech po sobě:

a) „Spala jsem u své spolužačky, která večer potratila. Ten plod odnesli a zakopali. Já se strašně bála. Druhý den jsme jeli na tá-

bor. Někdo v autobuse rozdával dárky. Já seděla vzadu a vedle mě nějaké děvče. Ta si řekla o dárek a když ho rozbalila, tak tam byl ten plod. Ona ho odhodila do okna a řekla, že tohle nechce. Autobus se zastavil a vedoucí pro ten plod došel... V tom jsem se probudila.“

b) „Byla jsem s kamarádkou v nemocnici, kam si šla pro věci, protože tam pracovala jako sestra. Potkala tam známé pacienty a poznala, že oni vraždí. Bavila se s nima a oni poznali, že přišla na to, co jsou zač. A tak nás chtěli zabít. Honili jsme se v nemocnici, ve výstupu jsme potkali doktora a ten nám po přemlouvání pomohl. Půjčil nám auto a my odjely.“

c) „Natáčel se film a já jsem tancovala, ale vždycky mě při tom obřezoval jeden kluk. Naštvala jsem se, že to řeknu režisérovi. Ale než jsem k němu došla, začalo natáčení, a tím jsem zkazila celý film. Tak jsem musela vystoupit a všem se omluvit. Oni mi odpustili a toho kluka vyhodili.“

d) „Byli jsme na výletě s dětma na moři. Člun se začal potápět a děti topit. Musela jsem začít rychle plavat k lodi, která kousek od nás kotvila. Přijela jsem zpátky a děti zachránila.“

Po drastické konfrontaci s vlastním „zločinem“ vše končí šťastně, po omluvě přichází i snová náprava pochybení. Děti jsou konečně zachráněny. Zdravotní stav této ženy se v průběhu léčby výrazně zlepšil, ale příběh pokračuje a rozhodně ještě není vyhráno.

Již dávný homeopat a psychoterapeut, velký lékař duše a muž rozšířeného vědomí Lao-c věděl, že stane-li se člověk opravdu „chorobou své nemoci“, pak se nutně posune ke stavu většího zdraví.

AMBIENT & ACID HOUSE

NOVÁ HUDEBNÍ TERITORIA

Homeless Hungry

To nebyl zážitek z nějakého new age-ovského šamanského sezení, jak by se mohlo zdát. Stačí vstát, otevřít akusticky vypořádané dveře, udělat pár kroků chodbou sem a zase tam a jste ve zvukem nadupaném prostředí acid houseové diskotéky, pulzující elektronickou rytmikou a blesky stroboskopových světel. Místnost, kterou jsme právě opustili, je tzv. chill-out room (doslova: ochlazovací pokoj), speciální postranní místnost, která se stává nezbytnou součástí lepších houseových klubů. Chill-out room je relaxační prostor, ve kterém se tanečníci, kteří se dotančili do extatického pásma kdesi mezi nebem a zemí, mohou z tranzu pomalu a zvolna vrátet zpátky „dolů“ (do reality) a znovu se „socializovat“. Hudba komponovaná pro potřebu těchto „chladících místností“ se označuje jako ambient house.

I když se o změně paradigmatu hovoří především v souvislosti s vývojem v oblasti vědeckého bádání, k podobnému posunu dochází v posledních letech i v oblasti hudby, překvapivě v té její sféře, kterou stereotypně označujeme jako hudbu populární. Tento významný posun můžeme doložit příběhem tzv. ambientní hudby. Jestliže v sedmdesátých letech pokrývala nálepka ambientu především výjimečné experimenty, jako byla tvorba Briana Eno, dnes jakoby se s „ambieniem“ (všemi možnými jeho variantami) doslova roztrhl pytel. Jestliže je dnes pro vývoj „populární hudby“ něco vskutku charakteristické (hovoříme tu o hudbě, která vyrůstá z rockových kořenů), pak je to rozpouštění „stylových“ hranic a zároveň postupující rozvolnění vnitřní struktury skladeb. Právě „pop-

ulární“ ambient je nejlepším dokladem tohoto trendu.

Rocková scéna druhé poloviny 80. let byla výrazně poznamenána fenoménem acid house. Tento žánr (jako jeho pokročilá varianta, ambient house) se stal hudebním výrazem kulturního hnutí, označovaného jako Rave Scene. Rave se stal synonymem setkání mladých lidí na společné oslavě provázené specifickou hudbou a tancem – rave party. Pointou takové rave party, ať již probíhá v nějakém podzemním klubu nebo v otevřené přírodě, je stav tranzu vyprovokovaný hypnotickým rytmem house music; v některých případech s pomocí „svátosti“ již se pro „raves“ stala Ecstasy. Rave se stal synonymem sdílené extáze. Během 80. let se toto hnutí profilovalo jako jakási kulturně-spoločenská hereze, moderní obdoba tancujících dervišů, jež se právě tak, jako toto putující mystické bratrstvo, uvádí do extáze hudbou a společným vířivým tancem. Také raves spontánně tancují nejen celým tělem, ale i celým svým srdcem, celou myslí.

Specifický podmanivý rytmus house music bývá často připodobňován k elektronicky zesílenému rytmu srdce embrya v těle matky – jeho tep odpovídá rytmu 120 taktů za minutu. Jeden z propagátorů a konceptualistů hnutí, Frazer Clark, rád připomíná vlastní zkušenost s extází dvaceti tisíc tancujících „dervišů“, kteří ve zmíněném tempu 120 úderů za minutu dokázali na jednom Rave festivalu pod širým nebem společně protančit nejenom celý večer, ale i celou noc až do východu slunce. „Máš pocit, že jste všichni ve společné děloze!“ říká. „Máš úžasný pocit solidarity“. Frazer tvrdí, že za touto alegorií „společné sdílené dělohy“ lze pozorovat skutečný porod čehosi nového.

Zavírám oči, dýchám zhluboka, nade mnou zní kaskády vodopádu. Z šumu padající vody se odlišuje jakýsi plynulý, chromově třpytivý hlas a floatuje kolem mne. Na chladnou lesklou modř vody dopadá odstín smaragdové zelené vegetace. Stále ještě jsem neotevřel oči. To se jen do dosavadního audio-obrazu prodírá bujný námus džungle, se vším tím chechotem exotických ptáků a dalších tvorů nahoře ve větvích. Z temně zeleného pozadí se vynořují motýli ve velikosti ptáků a poletují sem a tam. Z tlustého pralesního listoví pomalu odkapává voda. Každá kapka rozezná další list pod sebou, ze kterého odkapává další voda. Jeden zvuk ozvěnou rozdechává další. Najednou dusné ovzduší rozráží šum stříkající vody a rozfázovaný „vykřik“ velryby. Velryba se znovu noří do hlubiny a její zpěv se proměňuje v pláč malého lidského dítěte. Tlukot jeho srdce se mění ve zpomalené plácání křídel ptáků... Otvírám znovu oči. Já a ještě několik dalších sedíme opření o polštáře v tmavé místnosti, po jejíž stěnách velmi velmi pomalu krouží barevné mandaly světla.

Právě od tohoto hnutí mladých lidí, odkojených počítači a extází, očekává Clark onen paradigmatický skok, o kterém tak často hovoří protagonisté New Age. Připomíná, že rocková hudba konce 60. let, která se stala výrazem vzpoury proti zahňvajícím systémům, byla snahou zařukat do trubek a zborůt zdi Jericha. Acid house je podle něj hudbou, jež nemá destruktivní, ale syntetizující povahu. V tom je podle něho síla house music. „Dnes potřebujeme hudbu, která všechny kultury spojí, a z toho, co lze v nejrozmanitějších kulturách světa najít, si „nasampluje“ to nejlepší.“ To se v našich 90. letech skutečně děje. Koho dnes udiví, jak do moderní elektronické hudby dokonale zapadají nasamplované afričtí domorodci nebo gregoriánský chorál?

Frazer Clark, 48letý doktor filosofie (absolvent Cambridge), který rozhodně není ve věku většiny rave tanečnicků, přiznává, že si k house music musel hledat cestu – nepřijal její rytmus automaticky. „Je to jako s každým jiným náboženským zážitkem – je to věc konverze. Neznám nikoho, komu by se house napoprvé či napodruhé líbil. Sám jsem nemohl house hudbu vystát. Všechno ten hukot a všechno to svištění mi lezly na nervy – znělo to všechno stejně, jako přívál ničeho, který se ohromnou rychlostí žene nikam.“ K jeho „obrácení na víru“ došlo na velké otevřené rave party nazvané Východ slunce. Clark od té doby neposlouchá nic jiného. A hlavně: znovu tančí, seč mu síly stačí.

Frazer Clark považuje hnutí Rave za produkt evolučního vývoje, za další fázi planetárního uvědomění (Gaia). „Nikdo jiný než kultura mladých lidí nemůže mutovat dominantní kulturu a začít šířit nový uvě-

domělejší způsob života.“ Clark poukazuje na to, že právě tato generace by měla realizovat to, co na začátku protagonisté a příznivci New Age, kteří jsou již v pozeňnaném věku, a začínají být značně konformní. „Živočišný druh“, ve který Clark vkládá takovou naději, označuje ve svém časopise Encyklopaedia Psychedelica (EPI), nejráději výrazem „techno-pohan“; poskytuje však vysvětlení: „Je to evolucionář konce 20. století, který se snaží vyvážit levou a pravou (mužskou a ženskou) hemisféru svého mozku; který se stejně tak snaží o vyvážení celkového životního stylu.“

Tradičních hektických „housových“ 120 úderů za minutu už dávno není pravdou. Velký odklon od této zběsilé rychlosti nastal s nástupem tzv. Ambient House Music – ambientní formy hudby, jež má posluchače (resp. tanečníka) uvést do extáze a tranzu. Pojmy jako Acid House, či Rave se tak vlastně staly minulostí. Máme za sebou první pětiletku let devadesátých a do popředí začíná, dříve než kdy předtím, vystupovat termín Ambient.

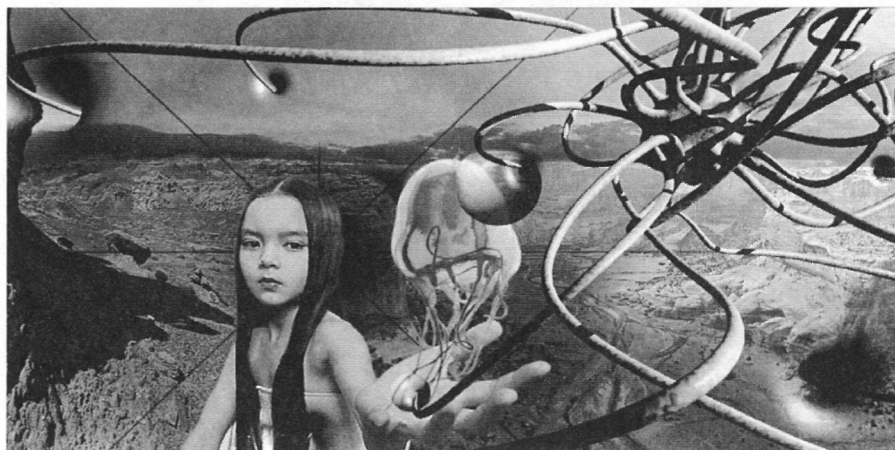
Odborník na svět moderní ambientní hudby Dub-Head Todd Roberts říká, že pokoušet se „ambient“ popsat je totéž, jako se pokoušet popsat turecký med někomu, kdo nikdy žádný neviděl ani neochutnal. Snaha definovat ambientní hudbu je obtížná – a nejspíše i sebevražedná. Websterův významový slovník definuje slovo „ambient“ jako „obklopující ze všech stran; obkličující; obkružující. Kořen „ambi“ pochází z latinského „ambo“, znamenajícího kombinaci nebo spojení dvojího (jako v anglickém slově ambidextrous: obojaký, všestranný). Ambient je tedy možno chápat jako harmonizaci nesourodých a oddělených prvků; v případě hudby jako směs rozličných zvuků vytvářejících zvuk jediný. Ambientní kulturu skutečně vytváří syntéza mnoha hudebních prvků. (Ambientní hudba v původním smyslu slova byla souzvukem nejrůznějších hluků ze života.) „Ambient je shoda mezi egem a psyché. Je to jakási symbiotická rezonance ducha,“ říká Todd Roberts.

Na druhou stranu: co nám vlastně brání říci, že ambientní je veškerá hudba. Vždyť už od dob, kdy jeskynní člověk začal třískat do kamenů, byla hudba prostředkem mimoslovní komunikace. Víme, že Mozart se svou operou buffo pokoušel zprostředkovat humor, tak jako se Gustav Mahler snažil svými skladbami napodobovat například barvu stromů. Říkám to, abych připomněl, že častou součástí koláže ambientu jsou právě „přírodní (či přirozené) zvuky“. Během všech věků se skladatelé snažili vytvářet hudbu, která by evokovala život a přírodu. K realizaci moderní ambientní hudby však mohlo

dojít až díky idejím a volnému kompozičnímu stylu francouzského skladatele Erica Satieho. Ten v roce 1889 přišel s ideou „furniture music“ (hudby jako nábytku). V tomto směru patří k nejznámějším jeho „Trois Gymnopédies“ – tři klasické skladby, jež dnes snad až příliš často používá i televize a tvůrci nejrůznější komerční produkce. Satieho ideje se později staly hnací silou hudebního minimalismu i ambientu. Od těch dob ovšem ambientní hudba prošla nejrůznějšími sezónními proměnami. Objevily se progresivní rock, space music, new age, techno a house

age“, přesto, že jeho tvorba projevovala větší odvahu k experimentu, a byla daleko podnětější, než většina produkce zmíněného žánru. Jisté je, že Enova tvorba nepřestala mít velký vliv na skrytě se rozvíjející proud moderní ambientní hudby.

Kromě Eno patří k prorokům ambientní hudby němečtí syntetizátoroví průkopníci ze sedmdesátých let, „astrální“ Tangerine Dream či Klaus Schulze, Popol Vuh, nebo všestranně experimentující Kraftwerk, kteří se všichni podíleli i na vytváření emotivních soundtracků k filmům. Na počátku osmdesátých let

music a ty se na dalším vývoji ambientu podepsaly právě tak, jako on na nich.

Moderní ambientní zvuk je výsledkem spojení vyspělé hudební technologie a duchovního probuzení 90. let. Psychedelie a rozšířené uvědomění šedesátých a raných sedmdesátých let se tu spájí s digitalizovanou technologií dnešních mladých „primitivů“ (cyber-punks). Páteř mnoha nových hudebních směrů tvoří rozvolněné hip-hopové rytmy. Spolu s nakažlivým bubnem, znějícím ozvěnou „dubovaných“ reggae melodií, utváří tóninovou barevnost struktury, zatímco nasamplované operní hlasy nebo přírodní hluky džungle dovnitř proploouvají slyšitelnými trhlinami ve struktuře.

Při všech diskusích o ambientní hudbě se znovu a znovu vynořuje jméno Briana Eno. Právem to byl právě Eno, kdo byl pasován na rytíře moderní elektronické hudby; byl to on, kdo, díky svým raným experimentům na albech jako Before and After Science, Music for Airports (a různých spolupojektech se svým bratrem Rogerem Enem, pianistou Harold Buddem, kytaristou Davidem Byrneem či Robertem Frippem), dokázal na ambient soustředit širší posluchačskou pozornost. (Někteří si snad ještě vzpomenu na Enovu edici Obscure Records.) Je s podivem, že ani Enoův chladný a věcný minimalistický styl, který byl původně uvažován jako součást avantgardní scény, nakonec v 80. letech neunikl označení „New

age“. Tento žánr stal poněkud problematickým. Cokoli se v této sféře objevilo, vypadalo buď jako špatný art rock, nebo minimalistická avantgarda. I psychedelické skupiny jako Gong, v čele se Steve Hillage, se tou dobou dostaly do slepé uličky. I když Hillage, po opuštění Gong, inklinující dále k jazzu, začíná objevovat nové možnosti „ambientu“ (album Radio Dome), a v druhé půli 80. let produkuje projekty různých techno/house hudebníků, například Alexe Pattersona z The Orb nebo Youth, jeho vlastní tvorba byla z větší části kritizována, nebo ignorována.

Jiné ambientní experimenty na sebe počátkem 80. let berou podobu „New Age“, poté, co se přetvořením a mnohdy i deformací ambientní struktury stylizují do jakési upravenější, elegantnější a líbivější podoby. Výsledkem byl jakási podbíživý „New age pop“, jakási spotřební „sférická hudba“. Typickými příklady budiž Andreas Vollenweider nebo Vangelis, kteří brzy pochopili, že celá generace progresivních rockových posluchačů je připravena stáhnout se do ušáku, a naprosto „konceptně“ se zaměřili na tento typ posluchače unaveného rockovými experimenty, aby pod hlavičkou „New Age“ udělali komerčně úspěšnou kariéru. Od těch dob se spousta této a podobné hudby objevuje i na poličkách kdekerého západního supermarketu, třeba vedle zubní pasty, jako běžné zboží (duševní hygieny).

Když před třemi lety vydala skupina KLF Album *Last Train to Trancentral* – první z nových ambientních věcí, jejíž distribuce se měla ujmout jejich domovská velká gramospolečnost – bylo z větší části ignorováno, snad s výjimkou přístupnějších snímků jako „Justified and Ancient“. V téže době vydali The Orb album *Adventures Beyond the Ultraworld*, se svou verzí ambientní dance music (výraz „dance“ se v těchto případech používá ve smyslu dance/trance – hudby navozující tranz) ztěžklé nerůznějšími dub-efekty. Ovšem ani techno nezůstalo vůči novým ambientním vlivům lhostejné. Meat Beat Manifesto prolomili hrady hardcorové industriální scény, aby v ambientním světě vytvořili takové snímky jako „Pot Sounds“. Předloni vydali Ultramarine snímek *Everyman and Woman is a Star*, sledované EP *Nightfall in Sweetleaf*, kde se snaží žánr ambientní dance/trance music znovudefinovat pod vlivem nejrůznějšího folku. Další vývojovou fází nazývanou ambient dub pak reprezentují skupiny jako One Dove nebo Voices of Kwan.

Ambient (jehož definice nadále zůstává značně mlhavou) se dnes nejvíc podobá vlhké žvýkačkové kuličce, která na sebe lepí všechno, s čím přijde do kontaktu, a která s každým dalším pohybem dostává nový tvar. Díky objevu techniky samplingu a digitální simulace vytváří dnešní ambient především pokročilá technologie. Přesto, nebo paradoxně právě proto, moderní ambientní hudba čím dál více a s rostoucí oblibou využívá zvuků jiných (etnických) nebo starodávných (středověkých) kultur. Nick Phillip ze Sanfranciských Chill Core Collective si myslí, že je to tím, že technologie ovlivňuje vědomí. Díky ní prý jsme svědky rozpouštění hranic a stírání kulturních rozdílů. To je podle něho důvod, proč se naše pozornost obrací k starodávným či primitivním kulturám, bez ohledu na jejich místo a dobu, proč u nich hledáme a nalézáme „informaci“. „Máme k nim dnes blíže, než kdy předtím, protože současná kultura znovuobjevuje to, co již znaly kultury primitivní. Jsme na počátku planetární kultury a objevujeme vědomí Gaia.“

Hudební horizont ambientu nejčastěji tvoří rozvinutá plachta s šumem deštých pralesů, dešťů, vodopádů, velryb nebo ptáčích zpěvů. Adam Douglas působící v Deeper Than Space definuje ambientní hudbu jako „koncert života“. „Je to něco jako remix přírody,“ říká Charlie Ambiento, propagátor ambientní hudby. Tak či onak, ambient má stejně co do činění s tichem, jako se zvukem. Pauzy mezi pulzy srdce patří k celku orgánu jako jeho údery. Jde o rovnováhu

obojího. Ambientní hudba je možnostmi zvuku prostoupena stejně jako absencí zvuku. Ambient je někdy dokonce prostorem mezi zvuky.

Přirozeným partnerem hudby naplněné elektronickou atmosférou se stal Dub. (Definice této hudební techniky je stejně obtížná jako v případě ambientu.) „Dubing“ se původně používal jako náhražka instrumentální stopy vytvářející pozadí pro živé vokály; dnes je „dub“ technikou, kterou využívá většina ambientu, protože provedl revoluci mixáže v nahrávací technice, využívající mnohačetné stopy. Dub více než ambient používá každé nástrojové stopy jako

„Ochlazovací místnosti“ (zminěné Chill-out rooms) poskytly ambientní a „psychedelické“ hudbě nový kontext. Ambient se de facto stal novým útočištěm pro rave-kulturu. Je to důsledek vsí té energie vybuzené tranzem tančení a užívání Ecstasy.

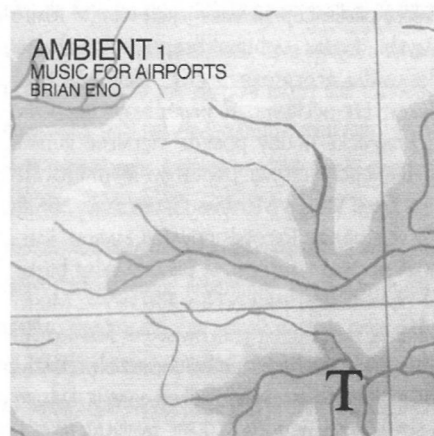
syrový prvek pro další volnou kombinaci zvukové koláže. Jakožto styl vstoupil Dub na scénu jako psychedelická stránka reggae. Jak píše Luke Ehrlich v knize *Reggae International*: „Jestliže reggae je Afrika přenesená do Nového světa, dub je Afrika přenesená na měsíc; je to psychedelická hudba, na kterou jsem čekal už v šedesátých letech, ale nedočkal jsem se.“

„Ochlazovací místnosti“ (zminěné Chill-out rooms) poskytly ambientní a „psychedelické“ hudbě nový kontext. Ambient se de facto stal novým útočištěm pro rave-kulturu. Je to důsledek vsí té energie vybuzené tranzem tančení a užívání Ecstasy. Jedním ze skutečných průkopníků hudby „ochlazovacích pokojů“ byl Alex Patterson a jeho kapela The Orb. Ochlazovací pokoje jsou místem, kam si přichází odpočinout vytančovaný člověk; jsou místem spočinutí tranzem zpcené duše. Ztišující hudba, provozovaná v těchto zvláštních odděleních nezávislých diskoték, není jenom o hlasech velryb – je o probuzeném vědomí. „Je to o tom, být v plném uvědomění,“ jak říká Charlie Ambiento.

Ambientní hudba má, díky svým prostorovým a halucinogenním kvalitám, tendenci dobře zapadat do jakéhosi psychedelického rámce. Hluboké meditativní tóny této hudby často dokáží simulovat utišující efekt většiny populárních drog. Charlie Ambiento o ambientním technu říká: „Je to jako když se pokoušíte znovuvytvořit zvuky, které slyšíte

při DMT.“ Vidí v ambientní hudbě simulaci stavu označovaného „být vysoko“. Srovnává psychologické afekty a citové vzruchy, provázející tuto hudbu, s těmi, jež se připisují houbám, peyotu a LSD. Přesto užívání jakýchkoli látek, podle většiny fanoušků ambientní hudby, nutně není součástí této „scény“. Je pouze záležitostí osobního výběru každého jednotlivce. Pokud jde o alkohol, ten z těchto klubů téměř naprosto vymizel – většina tanečníků tranzu jej zásadně odmítá, nepotřebuje ho. Ambientní euforii, o níž je tak často řeč, spíše posluchači umožňuje otevření duchovní sféry. DJ Kim Cascone říká, že ambient je o uvědomění si zvuku, o jeho vnitřním probuzení. „Všude a vždycky duchovní probuzení provázelo uvědomění zvuku,“ tvrdí.

Ve své studii Transformační procesy v šamanismu Ralph Metzner uvádí, že používání zvuku jako „spouštěče“ prohloubených stavů vědomí bylo rozšířené ve všech tradičních kulturách. Společný zpěv a tanec během různých kmenových obřadů často navozoval kolektivní změny vědomí. Podle Metznera existují důkazy, že tyto metody (např. rytmické bubnování) způsobují sluchovou stimulaci, jinými slovy naskočení určitých mozkových elektrických rytmů. Zdá se, že rytmus vede vědomí přirozeným způsobem do různých oblastí vědomí. Průkopník New age a ambientní hudby Steven Halpern připomíná, že všude ve světě a v každé době existovala těsná spojitost mezi hudbou a magií – tj. vždycky existovala možnost evokace změněných stavů vědomí prostřednictvím zvuku. Výjimkou se v tomto ohledu staly západní klasická hudba a moderní pop music, které tuto schopnost

ztratily. To je podle Halperna důvod, proč je takový hlad po „ambientním probuzení“: nabízí zkušenost tranzu širším masám.

Halpern si je vědom, že pro většinu pulzujících instrumentálních zvukových záznamů, jež spadají pod deštník ambientu, je charakteristické, že navozují tranz. Že mění

mozkové vlny posluchače, a posouvají je od běžného stavu beta činnosti do euforického vlnového rozsahu alfa. Halpern ovšem upozorňuje, že s nástupem nejrůznějších technologií pracujících se světlem a zvukem, jak jsme toho svědkem, může dojít i k opačnému efektu: někteří účastníci, vystavení působení

rytmů. Ambientní hudba se otevírá daleko většímu množství možností," říká Charlie Ambiento. Síla ambientní palety je v tom, že v sobě soustřeďuje množství nejrůznějších zvuků, aniž by přitom ztrácela smysl. Typickým příkladem jsou The Irresistible Force a William Orbit. Skupina Future Sound of London ve

I když neexistují žádné ověřené studie takového působení, není pochyby o tom, že silou elektroniky lze rozvibrovat každý atom těla, a že psychoaktivní potenciál takové hudby je mimořádně silný. Je proto nutno všimnout si, jak se cítíte, když posloucháte tu či onu hudbu, když jste vystaveni přímému působení (nebo subliminálnímu, z pozadí) té které hudbě nebo zvukovému záznamu.

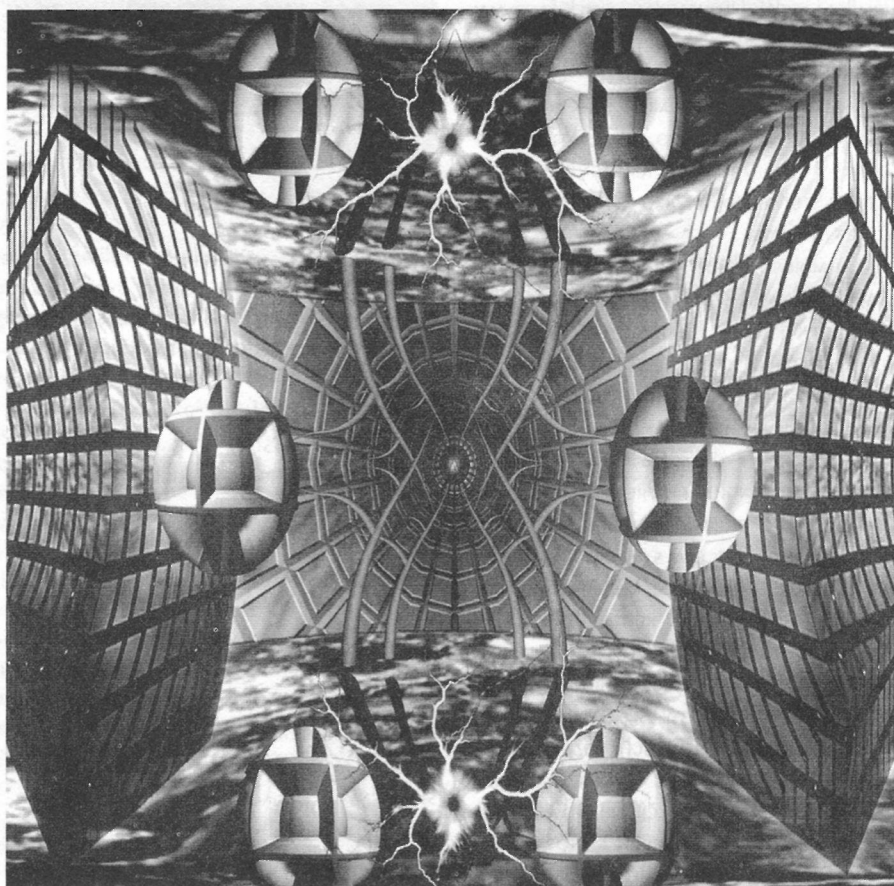
takovéto produkce (blikající světla – hlavně stroboskop – a pulsující rytmy), mohou prožít epileptický záchvat.

I když neexistují žádné ověřené studie takového působení, není pochyby o tom, že silou elektroniky lze rozvibrovat každý atom těla, a že psychoaktivní potenciál takové hudby je mimořádně silný. Je proto nutno všimnout si, jak se cítíte, když posloucháte tu či onu hudbu, když jste vystaveni přímému působení (nebo subliminálnímu, z pozadí) té které hudbě nebo zvukovému záznamu. Halpern, který dosud vydal více než 50 alb s meditační hudbou, logicky doporučuje spíše autentický „New Age“.

Podle Nicka Phillipa z C3, „je ambientní hudba spíše záležitostí ducha než drog – je to způsob, jak se dostat na ty úrovně bytí, jež jsou mimo tělo.“ A dodává: „Ostatně, je to všechno jen metafora, ne skutečný vesmír; je to jen mapa, ne skutečné území.“ Ambient, jak se zdá, má tendence překročit sama sebe a z objevování „prostoru mezi ušima“ své posluchače směřuje k objevování čehosi, co dalece překračuje hranice jejich těla. V tomto smyslu dnešní ambient bezpochyby rozšíří dosavadní repertoár „léčivé“ New Age produkce. Lze očekávat, že invaze nové duchovní elektronické hudby pomůže víceméně rutinní a stagnující New Age provětrat a vitalizovat.

Sven Vath a Matthias Gruen z německých Recycle or Die Records považují žánrové kategorie techno i ambient za proudy velmi blízké. O obou hovoří jako o New Electronic Music. Věří, že tato hudba je nezávislá na kontextuálních překážkách a kulturních mezích. „I když jde o hudbu, jež je výsledkem vývoje kultury a společnosti, je zcela vědomě zaměřena na jednotlivého posluchače.“ Jak říká Pete Namlook, hudebník a DJ nahrávající na německé značce Fax Records, „ambientní hudba je zvukem jedné lidské duše promlouvající k duši druhého člověka.“ Pokud jde o populární hudbu, její normální hranice se dnes zhroutily. „Klasická rocková nebo popová taneční hudba nabízí jenom rigidní strukturu a úzký repertoár

svém chorálu „Papua New Guinea“ poprvé v moderní hudbě použila kombinace nástroje

australských Aboridžinců „didžeridoo“ a sborového zpěvu ze 14. století.

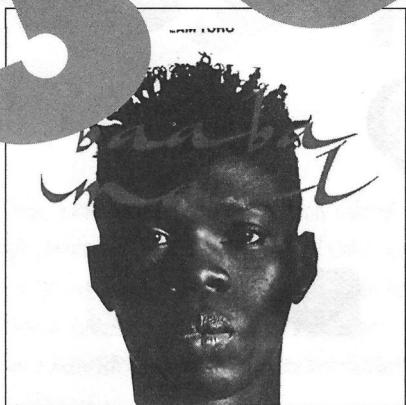
Zdá se, že evoluce, která začala rozbitím tradiční struktury a rozpuštěním hranic hudby, se nedá zastavit. Množství nové elektronické hudby a její vliv se nedá popřít. Ambientní elektronická hudba k sobě poutá značnou pozornost. New Agers, ravers, house-heads a dokonce hip-hopers a industriálové našli v žánru ambientu cosi působivého a přitažlivého.

„Jsou to doširoka otevřené dveře!“ říká o ambientu Nick z C3.

(z časopisu Magical Blend č. 44 přeložil a zpracoval Homeless Hungary)

3 CD z oblasti »world music«

které mne v posledních letech nejvíce zaujaly

Baaba Maal - Lam Toro

O své hudební průpravě Baaba Maal říká: „Vyrůstal jsem v Sahelu, to je hodně rozlehlá oblast. Můj hlas byl vždycky silný, ale málo hutný. Během průpravy jsem pak ale prošel procesem, kterému říkáme v jazyce fula *daandé heli*, tj. 'hlasová exploze'. Pak už nikdy nemůžete zpívat potichu." Maal pochází ze severní části Senegalu, a - jak sám tvrdí - nepatří tedy k tamnímu establishmentu, který představuje třeba jazyková skupina wolof, rytmus mbalax a zpěvák Youssou N'Dour.

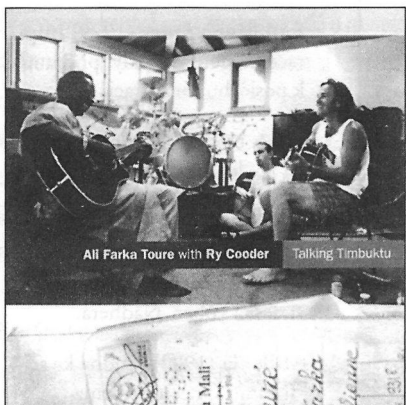
Dávno předtím, než bludě tváře přišly s módou unplugged, natočil Baaba Maal album *Djam Leeli-i*, a to jen se svým kytaristou Mansour Seckem, který pochází ze slavného rodu muzikantů-griotů. Anglický discjockey John Peel tehdy prohlásil, že to je „jako když slyšíte poprvé Muddyho Waterse.“ Deska bylo považováno za akustickou nahrávku desetiletí - ale stejně významným mezníkem se stalo album *Lam Toro*, které vyšlo po šestileté pauze. Maal

tentokrát zkombinoval vokály s vrstvami afrických nástrojů, elektrických kytar i kláves, přičemž výsledek opět působí velmi bezprostředně a dramaticky: jako magický výkřik z pouště.

O další dva roky později natočil Maal *Firin' in Fouta* (1994), což je už naprosto moderní písničkové taneční album, které se přitom stále pevně drží afrických spodních proudů. Každý si tedy může vybrat. Já v tomto přehledu uvádím druhé album proto, že mi přineslo první šokující setkání s hudbou, která spojuje spoustu věcí dohromady: fyzický prožitek i spirituální náboj. Což ovšem platí i o následujících čtyřech deskách, které v žádném případě nesledují u nás vžité dělení na „hudbu těla“ a „hudbu duše“.

Původní vydavatel: *Mango (Anglie), CIDM 1080.51251911992*

Distribuce v ČR: *není (Značku Mango sice distribuuje v mezinárodním měřítku PolyGram, ale pražská pobočka firmy toto album v katalogu zatím nemá)*

Ali Farka Toure with Ry Cooder - Talking Timbuktu

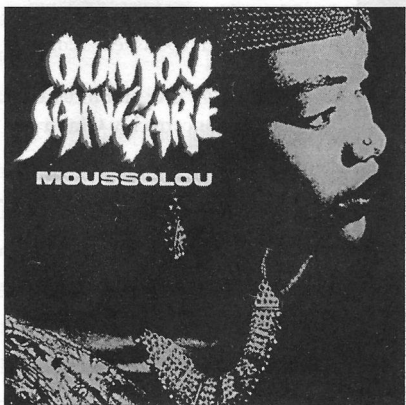
Ali Farka Toure pochází rovněž ze západní Afriky, ale podobně jako Baaba Maal se považuje za kulturního outsidera. Většinu času tráví jako farmář v Niafunke poblíž města Timbuktu, které bylo po tisíciletí důležitou křižovatkou saharských karavan. Přesto (či právě proto?) získalo Toureho poslední album letošní cenu Grammy v kategorii world music. Jak se to podařilo?

Toure vyšel ze západoafrické hudební tradice, která po staletí užívala místní lidové nástroje, a spojil ji s kytarou. Díky tomu začaly vystupovat na povrch donedávna netušené souvislosti: ti, kdo důvěrně znali americké černošské blues, srovnávali jeho projev se stylem bluesmana Johna Lee Hookera.

Je to pouhá náhoda? Americký kytarista Ry Cooder a Toureho producent tvrdí: „Blues přece taky muselo z něčeho vzniknout - a jeho kořeny pocházejí z Afriky.“

Toure ovšem dodnes užívá vedle kytary i staré lidové nástroje: housličky o jedné struně „njarka“, anebo „gurkel“, což je ve skutečnosti rituální instrument na vyvolávání džinů, a proto byste ho na téhle desce nenašli. Toure tvrdí, že gurkel nepatří ani na podium, ani do nahrávacího studia, ale že slouží jen ke konverzaci s duchovními silami. Z čehož plyne i jedno poučení: pokud se vám někdo snaží prodat plastické CD, kde se to jen hemží spirituálním, nejde náhodou o past?

Původní vydavatel: *World Circuit (Anglie), WCD 040 i 1994 Distribuce v ČR: P&J Music*

Oumou Sangare - Moussoulou

Třetí vybrané album je opět ze západní Afriky - a pokud u vás tato skutečnost vzbudí podezření z protekcionismu, buďte bez obav. V globálním měřítku představuje dnes Mali a Senegal podobnou líheň, jakou bylo bylo San Francisco v rockové revoluci 60. let.

Jako dvacetiletá odešla Oumou Sangare z kraje Wassoulou v jižním Mali, a vydala se do Abidjanu na Pobřeží slonoviny, což centrum západoafrického gramofonového průmyslu. „Písničky jsem čerpala z tradice, ale trochu jsem je zmmodernizovala, a během týdne byla nahrávka hotová.“ Žádné syntezátory: jen silné melodie s typickými zákruty, jaké nenajdete v žádné jiné hudební tradici. Na rozdíl od mnoha daleko slavnějších zpěváků poznáte Oumou Sangare i podle prvních taktů doprovodu: průzračný rytmus žene dopředu baskytara, loutna ngoní a perkuse. Výsledkem je čistě akustický znějící funk s velmi účinným relaxačním účinkem.

Původní vydavatel: *World Circuit (Anglie), WCD 021/1991*

Distribuce v ČR: *P&J Music*

PRODEJNY ZAMĚŘENÉ NA WORLD MUSIC

Malostranská Beseda, Malostranské náměstí: zřejmě jediné místo, kde dostanete album, které je letošním hitem i unikátem zároveň: *Talking Timbuktu* (Ali Farka Toure a Ry Cooder). Vedle Toureho dřívějších titulů zde najdete i další alba značek World Circuit, Jaro a Popular African Music. Otevřeno od pondělí do soboty 14.00-22.00.

Pohodlí, Benediktská 7 (přímo za Kotvou): velký výběr indické hudby (Ali Akbar Khan, Ravi Shankar, Zakir Hussain), etnické nahrávky z celého světa, v pondělí až pátek otevřeno 11.00-19.00, v sobotu 11.00-16.00.

Poker, Hrzánská pasáž, Celetná 12, Praha, otevřeno v pondělí až pátek 10.00 až 20.00.

Indies, Kozí 12, Brno.

Petr Dorůžka

Z obsahu příštího čísla:

Rozhovor s filosofem Zdeňkem Neubauerem (Hlásím se k řádu potulných rytířů)

3x Rupert Sheldrake (Co si vesmír pamatuje?)

Ch. Bache: Mnoho záků - jedna mysl (o praktickém uplatňování Sheldrakeových teorií)

M. Fox: Potíže s náboženstvím

Neumann: Santini (klášter Zelená hora)

Virtuální realitou ke klidu a míru

Cesta Ram Dasse (s obrazy Martina Mainera)

Umění a duchovnost - anketa

Exkluzivní rozhovor s Williamem Ackermanem

Třetí oko: Vize A. Huxleyho

Stará japonská legenda vypráví,
že opravdový muž se musí vydat na dalekou cestu do ciziny,
aby tam vykonal něco pozitivního.
Dokáže-li to, vrátí se zpátky domů
„větší než život“.

KITARO

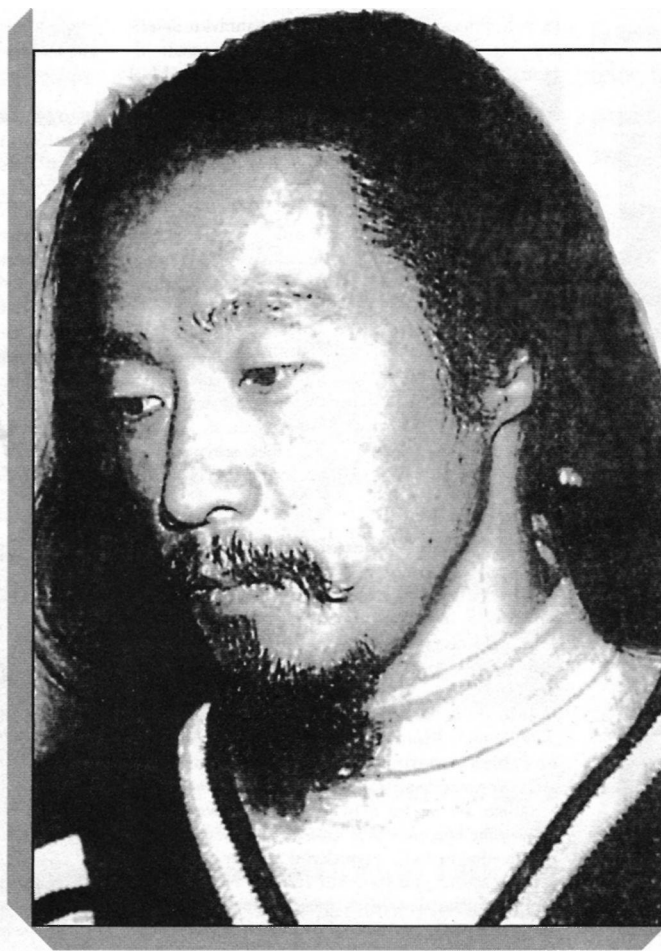
Kitaro (1953), vl. jménem Masanori Tkašaši, se narodil jako syn rolníka a žil na malé vesnici v Japonsku. Dnes má za sebou více jak 20 let hudební kariéry, více jak 50 alb a ozvučených fdmů, a vědomí, že coby hudební samouk ovlivnil část světa. Od roku 1978, kdy vydal svou první desku (Astral Voyage), přes velmi úspěšnou hudbu k televiznímu seriálu „Hedvábná cesta“ (Silk Road I, II) a nádherné album s Jonem Andersonem (Dream) dospěl tento nejznámější Japonec na světě k další kapitole svého tak plodného života. Přestěhoval se (bydlí nyní v okolí Boulderu, ve státě Colorado, USA) a vydal desku „Live in America“.

Kitaro nerad používá označení „new age music“. O své hudbě vypráví jako o hudbě „duchovní“. Když se v roce 1990 vydal na celosvětové turné, rozhodl se tak v tanci svého hledání nových a jiných zvuků a možností. „Technologie má svá omezení,“ říká, „a já bych se rád dostal co nejbližší k lidským pocitům. Hudba se mění a já mám velmi rád, když je každý koncert jiný.“

Původně si Kitaro nahrával ve svém studiu všechny nástroje sám. Začínal jako rockový kytarista, ale záhy přešel od rocku (jeho vzorem byl spíše Otis Redding) a hty na syntezátor v rockové kapele ke své typické „environmentální“ hudbě. V začátcích, zejména ve způsobu hledání nových zvuků, byl ovlivněl setkáním s Klausem Schulzem, členem německé sytezátorové skupiny Tangerine Dream.

Přestože Kitaro vyhláší, že jeho cílem „není dokonalost, ale pocit“, jeho alba, i ta nejstarší, omtačují zvukovou dokonalostí. Právě díky technologii (CD a také stále lepší reproduktory) jeho alba nestatnou - naopak. Nedávno jsem poslouchal jeho Silk road, snad po stodvacáté, a na nové aparatuře jsem opět, už

po několikáté, slyšel věci a zvuky, které jsem tam dříve nikdy nezaregistroval.

„Japonští tradiční hudebníci hrají pokaždé stejně. Mým ideálem je hrát pokaždé jinak, protože i já jsem pokaždé jiný. A vždycky hrají pro publikum - ne pro sebe. Teprve je-li publikum šťastné, jsem šťastný i já.“

„Když jsem skládal hudbu k albu Kodžiki a seděl jsem s kytarou u krbu, najednou poblíž mne spadl ze stropu had. To je v Japonsku symbol štěstí. Na následném turné jsem pak hrál v nejstarším kláštetu v Japonsku a při posledním tónu koncertu opět spadl poblíž mne ze stropu had. Pořád mám štěstí.“

Diskografie:

Astral Voyage (1978) Historie vesmíru ve zvucích. Už tenkrát „typický“ Kitato.

Full Moon Story (1979) Inspirace měsíčními cykly, příjemně k poslechu i meditaci.

Oasis (1979) Další něžná hudba jak k aktivnímu poslechu, tak k meditaci.

Silk Road (1980) Původně hudba k tv seriálu, nejspěšnější deska vůbec. Nádheta.

Millenia (1982) Hudba ke sci-fi filmu Queen Millenia

Silver Cloud (1983) Návrat k životu na japonském venkově.

Asia (1984) Živé album natočené na koncertech v Číně a na Tajvanu.

Toward the West (1986) První (kompilační) album pro společnost Geffen.

Tenku (1986) Meditace na motivy dětství.

The Light of Spirit (1987) Ve spolupráci s Mickey Hartem, hrají umělci z USA a Japonska.

Ten Years (1988) Dvojalbum největších „hitů“.

Kojiki (1990) Inspirace starodávnými japonskými kronikami, nahráno s orchestrem v USA.

Live in America (1991) Nahráno živě v Atlante, USA (většinou písně z předchozího alba).

Dream (1992) Natočeno v novém studiu v Coloradu. Zpívá Jon Anderson.

H U D B A J E M A G I E

(několik postřehů a názorů jednoho ze zakladatelů a nejpoptulnější osoby hudby „nového věku“, Japonce KITARO)

Netušil jsem o tom, jakou moc má hudba, až do doby po skončení střední školy. Původně jsem chtěl být profesionálním hráčem tenisu. Ale na střední škole jsem začal hrát rock, jen tak, z legrace. Z počátku to nebylo nic seriózního, ale jak jsem tak hrál a poslouchal, začal jsem se cítit nějak „divně“. Ne nepříjemně, to ne. Objevil jsem moc hudby, aktuální svět, aktuální zvuk. Bylo to pro mne velké překvapení.

Bylo mi tenkrát sedmáct, a po třech letech rocku jsem změnil svůj život. Tehdy jsem hrával všechny možné druhy spotřební muziky, ale na jednou se všechno změnilo. Změnil jsem styl, dokonce i apataturu, na které jsem hrál. Bylo to jako v nějakém filmu, nedokážu to vysvětlit. Začal jsem totiž meditovat a cvičit jógu. Předtím jsem dělal trochu tai-či (a pořád cvičím tai-či jako dynamickou a hudební meditaci). Medituji dodnes stále. Když sedím, medituji. Když se pohybují, medituji v jakési vyšší rozvinutější formě.

Hudba je magie. Dokáže to, čemu lidé říkají „zázraky“. Ale nejde o zázraky. Hudba má totiž neuvěřitelnou moc, a nejen hudba: zdrojem oné síly je zvuk.

V Japonsku existuje tradice hry na veliké bubny taiko, které mají velmi hluboký zvuk. Hrát na taiko delší dobu je velmi obtížné. Když ale do hry přidáte „duši“, když hrájete pro něco, stane se zázrak. Když pak stojíte u bubnu

a bouchnete do něj, přímo cítíte závan vzduchu. Je ale třeba se „vyladit“ duševně — meditací, delší chůzí, půstem. A pak můžete hrát celé hodiny.

Ale „záztaky“ se dějí i jinak. Před koncerty v cizině jsem obvykle pořádal několik velkých koncertů v Japonsku. Když jsem měl hiát ve vesnici pod posvátnou horou Ontake, starosta si dělal starosti o počasí. Pořád tam přšelo. Říkal jsem mu ať se nettápí, že to nějak dopadne. V amfiteátru bylo přes 10 000 lidí a hustě ptšelo. Půl hodiny před začátkem pršet přestalo. Odehtál jsem dvouhodinový končen pod jasnou oblohou s hvězdami a úplňkem. Pět minut po posledním předavku začalo opět hustě pršet.

Další rok to bylo obdobné: starosta si dělal starosti, já ho uklidňoval a stalo se přesně totéž co před rokem. Starosta se pak nechápavě opakovaně ptal sám sebe: Co se to stalo? Co se to stalo?

Osm let jsem zkoušel hrát na buben taiko na svahu hory Fudži nepřetržitě od západu do východu slunce, poblíž vesnice Kamikjúšiki. V té výšce ještě rostou stromy. První rok jsem hrál sám. Hrál jsem jedenáct hodin bez přerušení. Má mysl jakoby přestala pracovat a já se ocitl v alternativním stavu vědomí. Měl jsem ruce rozedřené do krve, takže jsem si musel na poslední hodinu paličky přivázat k dlaním. Lidí, co přišli ze zvědavosti, když slyšeli buben, říkali „To je blázen!“ Já odpovídal: „Děkuji.“ Děkoval jsem hoře Fudžijamě.

V polovině 70. let jsem poblíž hory Fudžijama bydlel. Viděl jsem ji oknem. Trávil jsem celé dny tím, že jsem pozoroval to velkolepé barevné divadlo tvarů a mraků. Jednou v noci hustě přšelo, slyšel jsem hrom, a tak jsem zavřel oči a „viděl“ horu Fudži v představě. Ráno jsem zjistil, že sesuv půdy otočil celým domkem, takže okna vedla úplně jinam. Báľ jsem se, že umřu, ale zároveň jsem prožíval jednu z nejhlubších meditací. Tehdy to byla jedna z mých prvních duchovních zkušeností.

V meditaci často slyším hudbu, melodie, ale často také nevím, jak to dostat „do prstů“. Tělo se musí hýbat, aby to dokázalo „přetlumočit“. Párkrát jsem vyzkoušel také „automatické“ psaní — mé prsty se samy pohybovaly a tvořily hudbu. Když skládám hudbu nemyslím, na hudbu, ale chci se dostat do vnitřního stavu krásy a hry. Pak poslouchám „zvuky“ a říkám si, jak je to krásné.

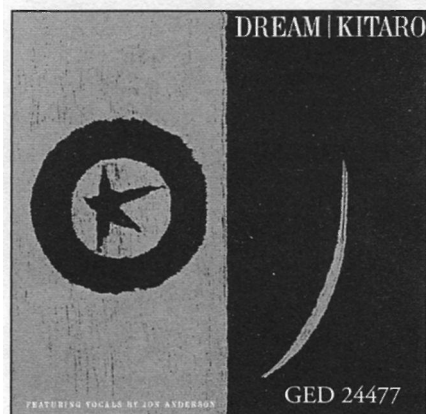
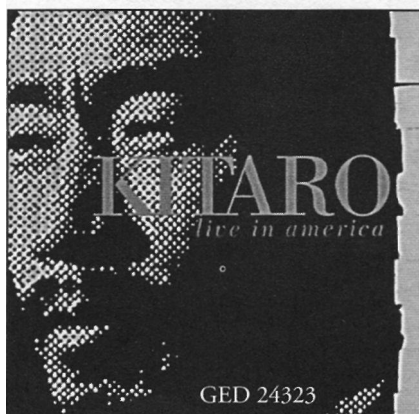
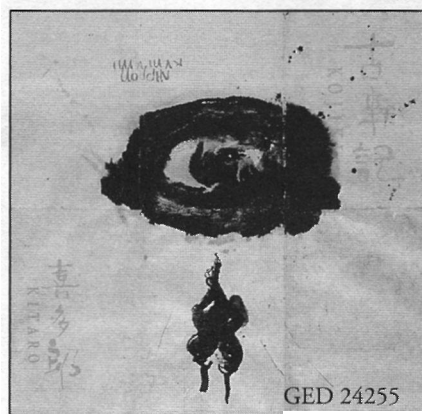
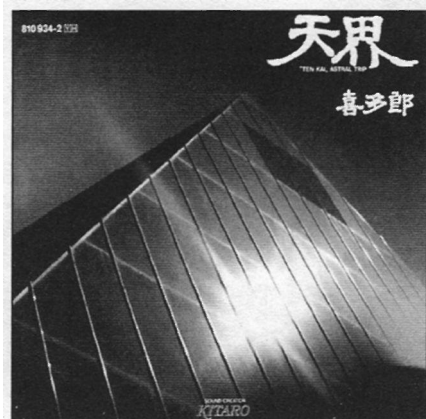
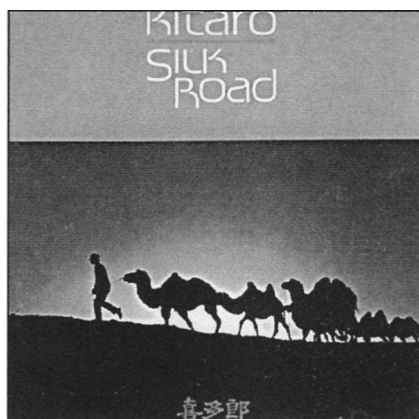
Potřebuji hudbu. Nemůžu bez ní žít. Když cítím, že mysl se zase zbláznila, pospíchá a pospíchá, uklidňuji se poslechem hudby. Nikdy jsem se neučil hrát na nějaký hudební nástroj. Dnes sice skládám hudbu třeba pro film, ale to dělám tak, jak to dělám vždycky. Neumím psát do not a řídit orchestr. Je to jako malování, konstruování zvuku s akordy. Možná jsem tesař zvuků. Baví mě pracovat se dřevem, právě stavím s přítelem hotský srub.

Myslím, že každý člověk na světě může „dělát“ hudbu nebo zvuky. Všichni cítíme zvuky, vibrace v lidech, zvířatech, stromech, stéblech trávy. Nebo jinak, až bude většina lidí na světě schopna slyšet zvuky lidí, zvířat, stromů a trávy, konečně zavládne mír. A hudba začne opět léčit. Existuje příliš mnoho stylů a příliš mnoho hlasitě a agresivní hudby. Myslím, že skladatelé a hudebníci by si měli uvědomit, jakou zodpovědnost mají a s jakou magickou silou zacházejí.

Pokud se týče vlastní hudby, vtáčím se teď ke svým začátkům a zjišťuji, že třeba album Asttal voyage bylo velice hezké.

Svou hudbu věnuji životu. Myslím, že pomocí hudby mohou lidé změnit své životy. Tak, jak mnozí žijí, to nefunguje. Život je příliš rychlý. A právě ty zdánlivě malé, bezvýznamné věci, mohou zapříčinit změnu celého systému, třeba tím, že změní a vylepší komunikaci mezi jednotlivými lidmi. Rád si s lidmi povídám hudbou. Slova jsou často matoucí. Nerozumíš-li slovům, melodií či zvuk cítit můžeš.

Nahrávky Kitaro na značce GEFEN vydává BMG ARIOLA CRISR

Distribuce: BMG ARIOLA CRISR, Hellichova 5, 118 00 Praha 1, tel: 02/56 18 188, fax: 02/24 51 09 60
Zásilková služba: AVKLUB HAMNET s. r. o., Verdunská 26, 160 41 Praha 6, tel/fax: 02/311 52 73

TŘETÍ OKO

VIZE ALANA WATTSE

Pak přichází další poznání. Mé chápání se náhle utápí v jasu kolosálního náhledu - jakoby se teď všechno otevřelo až tam, k samotným kořenům mého bytí, až ke kořenům samého času a prostoru. Vždyť je to všechno tak jasně! Jak jsme to mohli nevidět? Jak jsem si - já, vy, kdokoli -, jak jsme si mohli myslet, že život je nějaký *problém*, že je to všechno nějaká *záhada*? Mám potřebu říci to úplně všem - nikdy jsem to neviděl a necítil *tak* jasně. A když neporozumíte? Nevadí, vůbec nic se neděje, protože každý z vás, všichni, jsme naprosto dokonalí takoví, jací jsme. Jste dokonalí, i když o tom nevíte!

Cítím, že má prapůvodní identita prýští přímo z toho, co bych mohl nazvat Fontánou vesmíru. Cítím život, vesmír i sebe jako mocný pramen, který je sám sobě svým zdrojem i motivací - je sám sobě pohnutkou i hnací silou. Cítím, že duch toho všeho je ničím nespoutanou hravostí, mnoharmě-

někde vysoko na zdi. Podlaha i zdi všude kolem byly pokryty krásnými keramickými kachlemi. Dlaždice se třpytily zlatem, purpurem a modří složitých arabesk. Snad to mohl být nějaký perský palác, kdyby to nemělo tak nezměrné proporce a tak nadpřirozenou průzračnost. Ve středu scény byla jakási aréna ve tvaru hvězdy, kombinované s růží, lemovaná okrajem z dlaždic, připomínající to nejdokonaiejší dílo intarzie vykládané rumělkou, zlatem a obsidiánem.

Uvnitř arény se právě odehrával nějaký, obřad prováděný hudbou. Nálada byla okázalá, jakoby tu před králem tančili dvořané a rytíři v brněních a mnohobarevných pláštích. Obraz se před mýma očima začal proměňovat. Dvořané se stávali anděly s ohnivě zlatými křídly. Ve středu arény se náhle objevila hlubina oslňujících plamenů. Při pohledu tam - jen na

malou chvíli -
jsem zahlédl
obličej, který
mi připom-
něl

ným tan-
cem života.
Nezůstala už žádná otázka, nezůstal žádný problém. Uvěří tomu někdo? Uvěřím tomu já, až se vrátím do normálního stavu vědomí? Zároveň však vím ještě něco: vždyť na tom vlastně nezáleží! Je to hra na schovávanou: jednou ztratíš, pak najdeš a znovu a znovu. Vše je součástí této Hry, i to, že se může zdát, že se v ní ztratím. Jak daleko až člověk musí jít, a jak hluboko, aby našel sama sebe, své původní já?

Náhle, jakoby v odpověď na mou otázku, se před mýma očima objevila symbolická vize toho, co kdysi Eliot nazval „klidným místem, odkud lze pohnout světem“. Zjistil jsem, že shlížím do jakéhosi klidného nádvoří hluboko pod sebou. Jakobych se díval z okna

tvář
Krista
Pantokratora,
dobře známého z byzantských mozaik. Andělé o krok poodstupují a přitahují si křídla ke svým tvářím. Skrývají se pod nimi s gestem hluboké úcty, pokory a strachu. Oslňivá tvář mizí. Bazén plamenů však roste, je jasnější a jasnější. Všimám si, že se okřídlené bytosti opět odhalují a přistupují blíž, tentokrát s gestem, které už neznamena hrůzu, ale láskyplnost a něhu - plamen totiž nezná hněv. Jeho teplo a záře, „jazyky plamenů objímajících“, rozkvétají tak mocnou láskou, že mám pocit, jakobych právě zahlédl srdce všech srdcí.

Vybral a přeložil Blumfeld S. M.

Alan Watts byl filosof, teolog a spisovatel, původem Angličan, který si ke konci života vybral život na hausbótu v San Franciském zálivu. Spolu s přáteli T. Learym a A. Ginsbergem byl považován za velekněze hnutí tehdejších hippies. Dnes je možno jej považovat za jednoho z předchůdců hnutí New Age (Watts zemřel v roce 1973).

Alan Watts patřil mezi největší znalce jak orientální filosofie, zvláště zenu, tak i západní psychologie. Spolu s A. Huxleyem byl mezi prvními moderními vzdělanci, kteří zažili a filosoficky reflektovali psychedelickou zkušenost. Ukázkou je z Wattsovy knihy *Radostná kosmologie* (*The Joyous Cosmology*).

MANA – vizualizovaná **transformativní energie** posvátného času a prostoru – transformační síla vize, šamanské osvětlení

MANA – pro melanézké šamany mimořádně působivá **posvátná síla** vycházející z člověka či předmětu, která provází určité aktivity a události. Znamená také zdraví, léčivou a kouzelnou sílu.

MANA – podle domorodců na Nových Hebridách **zvláštní psychická energie**, kterou lze akumulovat stejně jako elektřinu. Dostatečná akumulace many umožňuje přechod do posvátného času a prostoru. Lze říci, že jde o zvláštní dar – posvátnou vlastnost, kterou bohové udělili některým osobám, místům či událostem.

MANA – pro havajského šamana ústřední představa jeho světového názoru. Jde o vnitřní či božskou sílu. Symbolem této energie na Havaji býval **světelný výboj** – blesk. Každodenním úsilím šamana je zvětšit svou manu.

MANA – vyjadřuje zvláštní šamanův pocit, že všechno je navzájem spojeno, a tyto spojitosti může vnímat a působit na ně ten, kdo ví, jak na to. Jde o **sít spojitostí**, kterou vnímá jako obrovskou kosmickou pavučinu, jejímž prostřednictvím může s pomocí vibrací vědomě ovlivňovat cokoli ve vesmíru.

MANA – umožňuje **napojení na** alchymickou Animu mundi – **duši světa**, na Jungův Mundus archetypus – svět společného nevědomí lidstva, na Theilhardovu noosféru či na vědomí Lovelockovy planetární bytosti Gáji.

MANA – byla některými učenými identifikována jako čínská síla čchi, japonská ki, indická prána – **oživující kosmická energie** nebo také jako moderní bionergie W. Reicha.

MANA – v sanskrtu: **zářící, čistá mysl**. V indické filosofii je mana – **prvotní duch** – chápána jako „organismus“, který duše potřebuje, aby mohla vstoupit ve styk se smysly. Teprve spojením duše s manou je možný život.

MANA – v hinduismu je jednou z devíti základních a tedy nepomíjivých substancí vedle země, vody, ohně, vzduchu, éteru, času, prostoru a duše – mana je **nositelkou inkarnací**

MANA – v józe **oživující princip**, který nejen vším proniká, ale také koná láskou, milosrdenstvím, soucitem.

MANA – v křesťanské tradici **zvláštní stav vědomí**, který je znakem přijímání duchovního pokrmu, znakem přijímání těla Páně nebo také **transsubstanciací** při mši oltářní.

MANA – Hospodin řekl Mojžíšovi: Dám vám chleba s nebe jako déšť... A když přestalo padání rosy, ukázalo se po vrchu pouště **drobného cosi a okrouhlého**, drobného jako jíní na zemi. Tehdy řekl Mojžíš: Toto jest ten chléb, kterýž dal vám Hospodin. Nazval pak lid Izraelský jméno toho chleba manna, kterýž byl jako símě koliandrové, a bílý, a chuť jeho jako koláče s medem. Jedli pak (na poušti) synové Izraelští tu mannu od Hospodina čtyřicet let.

MANA – **nebeská potrava**. Já jsem ta nebeská mana, prohlašuje o sobě Kristus a vyzývá lidi, aby jedli andělský chléb, jenž je jeho tělem – když z něj člověk jedenkrát pojí, nikdy již nepozná hlad neboť tímto chlebem a nápojem je **Kristus sám**.

MANA – potrava Páně, jež měla být, podle Parcella, onou ideální „rajskou“ potravou duše. Nebeská mana je podle něho **chléb andělů** – andělská potrava, která není ničím než nahlížením andělů na velkou nádheru, již vyzařuje **Boží světlo**. Anděl nejí ústy, ale poznáním, které mu propůjčuje představa. Jde o **bdění**, ve kterém anděl nikdy neodvracejí svoje oči před vznešeností Boha. Proto mana, řečí biblické symboliky, znamená **nahlížení**.

MANA – symbolizuje prožitek záření, osvětlení, **otevření vnitřního zraku** křesťanských mystiků – vidění očima ducha nebo moudrosti v alchymické tradici.

MANA – Ve Zjevení Sv. Jana se praví: Tomu kdož vítězí, dám jísti manu skrytou, dám jemu **kamének bílý**, a na tom kaménku jméno nově napsané, kteréhož žádný neví, než ten, kdož je přijímá.

MANA – olej z rostliny „pinguedo manna“ byl podle alchymistů „potravou nebeskou“ a podporoval sublimaci – **exaltaci ducha**. Ambrózie, zvaná medovice nebo také mana, obsahuje **alkaloidy podobné LSD** – nelze vyloučit, že měla psychedelické vlastnosti.

MANA – **vizionářské světlo** vyvolané změněným stavem vědomí, silou vnitřní imaginace, vnitřním zřením.

Určitě znáte onu mejdanovou a třídní hru: dvacet účastníků a devatenáct židlí, hraje hudba a najednou přestane. Všichni si musí sednout, na koho židle nezbude, vypadává ze hry. Další židle se odstraní a hudba zase spustí... atd. Postupně je stále méně židlí a stále více vyboxovaných, protože obvykle vyhrává ten, který má nejostřejší lokty, zato postrádá ohleduplnost.

Nový věk nabízí modifikaci. Ne už metoda „win-or-lose“ (tedy jen jeden vyhraje, ten druhý zákonitě musí prohrát), ale metoda „win-win“ (obě strany vyhrávají, rozuměj: obě z toho něco mají). Novelizace pravidel je velmi jednoduchá – změni se zadání: *je dovoleno sedat si vzájemně na klín*. A vida: zatímco židli ubývá, přibývá dvojic, trojic i čtveřic lidí, okupujících jednu židli tak, že ti další sedí sobě navzájem na klíně. Pak přijde vrchol – v sále je jen jedna židle a na ní sedí kolem dokola všichni účastníci hry (nemusím zdůrazňovat, že rozesmátí a šťastní). Potom ale přijde zázrak nového věku, přeskok do jiné dimenze. Stačí kruh dokončit a odstranit i poslední židli – poslední v řadě si sedne na klín tomu prvnímu! Zbude kruh lidí vzájemně si sedících na klínech: všichni vyhrávají!

O tom to je, vážení, o tom jsou řešení, která ještě neznáme, o tom je příchů pár desítek let. Změníme-li zadání (přístup ke světu, způsob vnímání nebo kladení otázek, právě tak jak to uměli šamane všech věků – namísto „proč?“ třeba „jak?“), dorozumíme-li se navzájem, plni tolerance a úcty ke každému, který je tak krásně jiný než my, změníme-li pravidla hry (stereotypní existence naší postmoderní společnosti na tomto světě), nalezneme řešení.

MANA, časopis rozšířeného vědomí
vydává Scarabeus, s. r. o., Sobolákova 19,
148 00 Praha 4, tel. 6446388, 6446102

kresby: Lenka Blažejova, Věra Hrušová
titulní strana: obložka Zuzany Skalníkové
koláže (Homeopatie a sny): Zuzana Škodová
foto: Roman Benda

Předplatné, distribuce: Scarabeus, s. r. o.
Distribuce: Mata, Lublaňská 34, Praha 2,
tel, fax (02) 291925; Transpress s. r. o.
Registrace: MK ČR 7300
Podání novinových zásilek povolila
Česká pošta s. p., odštěpný závod Praha
č. i. NOV 5446/1995 ze dne 30.11.1995

šéfredaktor: Vlastimil Marek

redaktor: Blumfeld S. M.

výtvarná spolupráce: Lenka Blažejova

grafika a sazba:

KCS - Koška computer systems,

Lindavská 784, 181 00 Praha 8, tel. 854 32 58